

Møte mandag den 9. desember 2013 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 23):

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014 vedkommende Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8) (Innst. 7 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2013 under Utenriksdepartementet (humanitær bistand til Syria, Sør-Sudan og området rundt de store sjøer i Afrika) (Innst. 43 S (2013–2014), jf. Prop. 191 S (2012–2013), kap. 163)
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Forsvarsdepartementet (den særskilte kompensasjonsordning for veteraner med psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner) (Innst. 44 S (2013–2014), jf. Prop. 207 S (2012–2013), kap. 1725)
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Utenriksdepartementet (Innst. 42 S (2013–2014), jf. Prop. 22 S (2013–2014))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Forsvarsdepartementet (Innst. 41 S (2013–2014), jf. Prop. 10 S (2013–2014))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om svalbardbudsjettet 2014 (Innst. 17 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven mv. (heving av strafferammen ved brudd på innreiseforbud) (Innst. 48 L (2013–2014), jf. Prop. 181 L (2012–2013))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014, kapitler under Helse- og omsorgsdepartementet (rammeområde 15) (Innst. 11 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))
9. Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:
«Retten til å yttra seg fritt og utan frykt for represaliar er ein grunnleggjande menneskerett og ein føresetnad for eit fungerande demokrati. Retten til ytringsfridom er nedfelt i Grunnlova § 100 og følgjer òg av Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 10. I norsk helsevesen er ytringsfridom for tilsette og openheitskultur på arbeidsplassen også heilt grunnleggjande for kvalitets- og pasienttryggleiksarbeidet. Men undersøkingar og enkelthendingar tyder på at tilsette i norsk helsevesen ikkje er sikra ein slik openheitskultur. Dette er eit leiingsansvar. Helseføretaka har utvikla

eit stort fokus på omdømme og omdømmebygging og regulerer kommunikasjonen gjennom eigne kommunikasjonsstrategiar. Dette gir mindre rom for at fagfolk uttalar seg som fagpersonar.

Kva vil statsråden gjere for å skape ein openheitskultur i norsk helsevesen og sikre alle tilsette reell ytringsfridom?»

10. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i pengespilloven (endring av tippenøkkelen m.m.) (Innst. 45 L (2013–2014), jf. Prop. 205 L (2012–2013))
11. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i lønnsgarantiloven, permitteringslønnsloven, forskotteringsloven og folketrygdloven (samleproposisjon) (Innst. 62 L (2013–2014), jf. Prop. 23 L (2013–2014))
12. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i havresurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking) (Innst. 55 L (2013–2014), jf. Prop. 28 L (2013–2014))
13. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven (Innst. 63 L (2013–2014), jf. Prop. 5 L (2013–2014))
14. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i tinglysingsloven (Innst. 59 L (2013–2014), jf. Prop. 6 L (2013–2014))
15. Referat

Presidenten: Representantene Ingunn Foss, Knut Storberget, Kenneth Svendsen og Svein Roald Hansen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Christian Tjybring-Gjedde fra og med 9. desember og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Peter N. Myhre, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Peter N. Myhre er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Lise Christoffersen. – Andre forslag foreligger ikke, og Lise Christoffersen anses enstemmig valgt som settepresident for denne ukens møter.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Presidenten vil foreslå at sakene nr. 1–6 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:02:09]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014 vedkommende Utenriks-

departementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8) (Innst. 7 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))

Sak nr. 2 [10:02:37]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2013 under Utenriksdepartementet (humanitær bistand til Syria, Sør-Sudan og området rundt de store sjøer i Afrika) (Innst. 43 S (2013–2014), jf. Prop. 191 S (2012–2013), kap. 163)

Sak nr. 3 [10:02:58]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Forsvarsdepartementet (den særskilte kompensasjonsordning for veteraner med psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner) (Innst. 44 S (2013–2014), jf. Prop. 207 S (2012–2013), kap. 1725)

Sak nr. 4 [10:03:20]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Utenriksdepartementet (Innst. 42 S (2013–2014), jf. Prop. 22 S (2013–2014))

Sak nr. 5 [10:03:33]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om endringar i statsbudsjettet for 2013 under Forsvarsdepartementet (Innst. 41 S (2013–2014), jf. Prop. 10 S (2013–2014))

Sak nr. 6 [10:03:44]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om svalbardbudsjettet 2014 (Innst. 17 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 50 minutter, Høyre 45 minutter, Fremskrittspartiet 25 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:05:01] (komiteens leder): «Dere, Norge, har en spesiell plass i våre hjerter». Dette sa Nelson Mandela den gangen han ble sluppet ut av fengselet. Han fortsatte: «Dere hjalp oss da andre land så en annen vei». Dette var hans ord om hvordan han så på Norges innsats mot raseskillepolitikken i Sør-Afrika. Vi bidro med bistandspenger til frigjøringsbevegelsen. Dette ble sterkt kritisert, det er viktig å huske på det. Det var ikke alle som mente at det var riktig å blande seg inn, og var det egentlig så effektiv bistand, ble det spurt om. Men det er klart at det å støtte ANC var viktig i arbeidet mot raseskillepolitikken.

Jeg mener at norsk utviklingspolitikk ikke bare handler om godhet. Det handler om at Norge skal ha en sterk stemme internasjonalt. Når vi engasjerer oss for internasjonale klimaavtaler og vaksiner av alle verdens barn, og når vi bidrar til å redusere konfliktnivået i Midtøsten, er det i tråd med norske egeninteresser. Klimatrusselen stopper heller ikke ved landegrensene. Allerede nå kjenner vi konsekvensene av dramatisk vær. Vi har klart å utrydde veldig mange sykdommer, nesten polio gjennom massevaksiner, men det er fortsatt behov for vaksiner som kan redde barns liv, og som hindrer spredning av farlige sykdommer.

Så dette skillet mellom realisme i utenrikspolitikken, hvor vi liksom skulle ta vare på Norges egeninteresser, og tro at idealisme står på den andre siden, det skillet er veldig gammelt. I dagens samfunn, i en globalisert verden, har vi stor egeninteresse av norsk engasjement i utenrikspolitikken.

Jeg mener også det er viktig at vi som verdens rikeste land står fast ved målet om 1 pst. til bistand. Men dette politiske teateret skal kanskje fortsette de neste årene. Kanskje synes Venstre og Kristelig Folkeparti at det er greit – jeg vet ikke – at regjeringa foreslår kutt de neste årene, så kan de få æren for å opprettholde énprosentmålet. Så kan de telle innflytelse i milliarder, få æren for å flytte på noen ekstra milliarder som alle vet vil komme på plass, for det er flertall i denne sal for målet om 1 pst. til bistand. Men det er jo ikke noe annet enn politisk teater, og ikke minst svekker det Norges rolle når vi i internasjonale sammenhenger skal argumentere for at andre land skal øke sine bistandsbudsjetter. Det er et viktig mål for Norge. I stedet burde vi gjøre som svenskene, få tverrpolitisk enighet om énprosentmålet. Signalet om at regjeringa ikke står fast ved dette, mener jeg er helt feil.

Handel er viktigere, sier regjeringa. Men de konkrete initiativene for økt handel med sør har vi ikke sett. Man kan ha ulike meninger her i denne salen om ostetollen, men at det er det sterkeste kravet fra de fattigste landene i verden, er det vel neppe. På Bali ble det en avtale – det er bra – men de viktigste skrittene, de viktigste grepene, i Doha-runden gjenstår.

Jeg beklager også kutt i støtte til norsk kultur i utlandet. Når forfattere drar på internasjonale bokmesser, norske scenekunstnere samarbeider med scenekunstnere i land uten demokrati, betyr det noe. Dette området mener jeg burde vært styrket og ikke kuttet. Metalbandet Enslaved omtalte kuttet på følgende sarkastiske måte:

«Vi har egentlig ikke bruk for norske kulturambasadorer. For med så mye oppmerksomhet som Fremskrittspartiet har fått i utenlandsk presse, markedsfører bandet seg selv»,

spøkte de. Men kuttet i reisestøtte for kulturlivet gir oss mindre mulighet til å vise fram Norge som kulturnasjon, sier dette bandet og veldig mange andre musikere.

Jeg er også uenig i kuttet i FNs matvareprogram og signalene om kutt i antall flyktninger fra Syria. Det mener jeg vitner om helt feil prioritering. Når nabolandene til Syria tar imot millioner av flyktninger og folk åpner sine hus og sine skoler, vil regjeringa her hjemme knipe inn. Det handler ikke om mange mennesker, men det forteller mye om de prioriteringene som Høyre og Fremskrittspartiet her gjør.

Vi er fornøyd med forsvarsbudsjettet. Styrkingen av Kystvakten og Heimevernet har vi også støttet. Men budsjettet står ikke i forhold til den kritikken de to regjeringspartiene gikk til valg på. I fire år har de ropt opp om underfinansiering. En milliard for lite, sa Fremskrittspartiet. 500 millioner for lite, sa forsvarsministeren selv for ett år siden. I stedet ble det nå et budsjett på nivå med det som var vår regjering budsjett, med oppfølging av langtidsplanen. Det er viktig, og i årene som kommer, står vi foran store investeringer.

Nordområdene følges også opp. Det er viktig med penger, men også med politisk fokus. Mer handel, mer kulturutveksling og miljøsamarbeid er viktig. Så langt er vi fornøyd med utenriksministerens oppfølging av nordområdesatsinga, men det krever gjennomføringskraft og oppfølging i tida som kommer. Nordområdene er en viktig del av norsk europapolitikk.

Øyvind Halleraker (H) [10:10:56]: «Politisk teater», sier Huitfeldt. Det hadde vært spennende å bli invitert til de lukkede forestillingene som de rød-grønne hadde seg imellom. Det spør om det ikke var litt forhandlinger der også.

Fra Høyres side mener vi at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygd på tydelige prioriteringer, forankret i liberale verdier og med det hovedformål å sikre sentrale interesser. Vi mener Norge skal være en troverdig og tillitskapende aktør i arbeidet for mer demokratisk solidaritet. Vi ønsker en utenrikspolitikk bygd på et forpliktende internasjonalt samarbeid, som sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Vi vil at Norge skal være en aktiv bidragsyter og deltaker i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner og ikke minst føre en offensiv europapolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU. Vi mener også at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å oppnå varige resultater i utviklingspolitikken.

Ved utgangen av 2013 er det mange pågående konflik-

ter og hendelser som preger verdensbildet. Det er til dels et dystert bilde, men også lyspunkter som gir håp om at globalt og regionalt samarbeid og kontakt spiller en rolle.

Situasjonen i Syria er den desidert største og mest krevende pågående konflikten. Den er tilsynelatende fastlåst, men frykten for at Assad ville bruke kjemiske våpen mot sitt folk, er avløst av enighet om eliminering og destruksjon. Avtalen om eliminering av kjemiske våpen er en seier for FN og den globale verdensorden. Det så lenge ut til at Sikkerhetsrådet var handlingslammet og uten evne til å presse på for politiske løsninger, men avtalen om destruksjon av kjemiske våpen gir håp om videre bevegelse.

Norge har påtatt seg en betydelig oppgave med transport og eskorte av transporten. Jeg syns det er grunn til å gi honnør til regjeringen for resolutt handling og vilje til å bidra, slik at våpnene og kjemikaliene kan destrueres på en forsvarlig måte. Også Norges Rederiforbund fortjener honnør for å stille skip og mannskap til disposisjon for å bringe denne saken i havn, bokstavelig talt.

I morgen skal vi være med på overrekkelsen av Nobels fredspris til OPCW, organisasjonen som i en årrekke har arbeidet mot produksjon og anvendelse av kjemiske våpen. De har oppnådd imponerende resultater, og prisen er en velfortjent anerkjennelse til dette viktige arbeidet.

Dessverre er den fastlåste situasjonen i Syria langt fra over. Vi ser daglig forferdelige menneskelige lidelser, enorme flyktningstrømmer og et sønderskutt land i mediene. Det er derfor prisverdig at regjeringen legger opp til å ta imot enda flere som er på flukt fra sitt hjemland, og dette er lagt inn i budsjettet som vi behandler i dag.

På vårt hjemlige kontinent ser vi fortsatt europeiske utfordringer av både økonomisk og politisk art. Menneskerettighetssituasjonen i Russland har ikke hatt noen god utvikling, og det er en tilsynelatende fastlåst situasjon i Ukraina. For å sitere lederen for EU-kommisjonen, Barroso, er det uakseptabelt at et tredjeland skal blande seg inn i bilaterale avtaleforhandlinger mellom to stater – i dette tilfellet Russlands truende agering overfor Ukrainas tilnærming til EU. Folket reagerer mot en servil nasjonal ledelse, og med rette.

Vi har nylig hatt en bred europa- og EØS-debatt i denne sal, men det er likevel på sin plass i dag å gi uttrykk for anerkjennelse for at den nye regjeringen har lagt listen høyt i sin europapolitikk.

Til grunn for regjeringserklæringen ligger en erkjennelse av at landene i Europa er våre nærmeste naboer, venner og viktigste handelspartnere. Skal vi våge å ha visjoner på vegne av nasjonen, må vi også ha visjoner for vår samhandel og sameksistens med våre naboer.

Statsministeren har sett nødvendigheten av dette og av å få bedre gjennomslag for saker av nasjonal interesse. Det gjelder at vi har evnen til å påvirke og medvirke tidlig i EU-prosessene, gjennom de muligheter EØS-avtalen gir oss. Derfor har vi fått en egen europaminister ved Statsministerens kontor som skal ivareta dette viktige arbeidet, og på en slik måte at Stortinget blir mer involvert. Regjeringen vil at mer involvering tidligere skal ha topp prioritet. Vi kommer til å se en regjering som er informert og til stede, og som samtidig informerer og er til stede i Stortinget.

Regjeringen har som overordnet mål å sørge for at norske konkurranseutsatte bedrifter også skal være konkurransedyktige. 80 pst. av vår eksport går til EU-land, og nærmere 70 pst. av vår vareimport kommer fra EU-land. Dette gjør EU til vår desidert viktigste handelspartner. Adgangen til det indre europeiske marked har tilført norske bedrifter markedstilgang og arbeidskraft vi ikke hadde klart oss uten. Den norske samfunnsmodellen er videreført og videreutviklet, mye grunnet forenkling og tryggere rammevilkår for norske bedrifter og arbeidere.

De siste dagers forhandlinger og resultater fra WTO-forhandlingene på Bali gir løfterike forhåpninger om en verden der transitt, eksport og import av varer blir enklere og rimeligere. Enigheten omfatter flere vedtak med betydning for Norge, men særlig for de fattigste utviklingslandene, og inneholder også en erklæring om å utvise tilbakeholdenhet i bruken av eksportsubsidier på landbruksområdet, tollkvoteadministrasjon og matvaresikkerhet for utviklingsland.

Samarbeidspartiernes utviklingsbudsjett er på 1 pst. av BNI og reelt sett langt større enn det budsjettet den rødgrønne regjeringen la fram så sent som for 2013. Høyre er opptatt av en mer effektiv bistandspolitikk som skaper varig endring, og ser positivt på regjeringens mål om å innta en global lederrolle i arbeidet med utdanning, især når det gjelder jenters rett til utdanning. Ved å tilføre 50 mill. kr til Global Partnership for Education har regjeringen vist en slik vilje til lederskap på området.

Fra Høyres side vil jeg også vise til regjeringens økte satsing på verdens mest utsatte og fattige. Gjennom 30 mill. kr i økte bevilgninger til Verdensbanken gjennom Det internasjonale utviklingsfondet, IDA, sikres en mer effektiv bistand til befolkningen i de 80 fattigste landene i verden.

Jeg vil også peke på viktigheten av en større vektlegging av næringslivet som aktør i utviklingspolitikken, med en økning på 15 mill. kr til næringslivstiltak. Også gjennom økte bevilgninger med 50 mill. kr til prosjekter i regi av Norfund øker man den målrettede satsingen på prosjekter innen fornybar energi.

I komitébehandlingen har samarbeidspartiene økt Kap. 160, post 70, Sivilt samfunn, med 20 mill. kr, med det siktemål å styrke arbeidet for utdanning. Også Kap. 170, post 72, FNs barnefond, økes med 20 mill. kr, og skal gå til UNICEFs arbeid for å styrke jenters utdanning.

Denne debatten er også en utmerket anledning til å anerkjenne den utrolig viktige og gode jobben våre soldater gjør, både ute og hjemme. Mange er ute i internasjonale operasjoner. Vi er fortsatt tungt til stede i Afghanistan og kommer til å være det i lang tid framover, både sivilt og militært. Fortsatt vil norske soldater risikere livet på oppdrag i Afghanistan. Det krever vår oppmerksomhet, det krever ressurser, og det krever tilpasning.

Perioden vi nå går inn i, med et forventet presidentvalg i Afghanistan og tilhørende rivalisering, maktbruk og uro, kommer til å bli krevende. Forsvarsministeren har signalisert en eventuell videreføring av norske militære oppdrag utover 2014, og det har vår fulle støtte her i Stortinget.

Jeg brukte ordet «å anerkjenne» for egen del. Det er

også særlig gledelig å registrere den anerkjennende omtale norske soldater stadig blir til del fra våre allierte og ledende kommandoenheter for oppdrag ute, enten det gjelder Afghanistan, Adenbukta eller andre steder. Det er svært hyggelig og betryggende at vi har en høy standard og moral blant våre soldater.

Noen har dessverre måttet bøte med det mest verdifulle: sitt liv. Andre har fått skader for livet. Derfor er det bra at regjeringen nå har fått på plass et forutsigbart og anstendig opplegg for våre veteraner.

2014 blir et viktig år. Foran oss ligger nye omstillinger i Forsvaret – særlig i Luftforsvaret – etter langtidsplanen. Kampflyanskaffelsen er i gang for alvor, og dette er heldigvis noe hele Stortinget har gitt sin tilslutning til.

Våre satsinger i forsvarsbudsjettet for 2014 utover Stoltenberg-regjeringens budsjettforslag inneholder bl.a. en økning til Kystvakten – flere seilingsdøgn – med 13,9 mill. kr, videre 7 mill. kr til Heimevernets innsatsstyrker – flere øvingsdøgn – og en erkjennelse av Marinejegerkommandoens utvidete rolle i nasjonal terrorberedskap med en fast post på 8,5 mill. kr.

Mine kolleger fra Høyre vil gå nærmere inn på de hovedområder vi har budsjettansvar for i komiteen.

Kristian Norheim (FrP) [10:21:16]: Utenrikspolitikken er et godt eksempel på noe som er større enn oss selv – det er noe som er større enn hver og en av oss i denne sal og de ulike partier vi representerer. Derfor er det ikke så underlig at det er tradisjon for bred enighet omkring hovedlinjene i den norske utenrikspolitikken.

Utenrikspolitikken er relatert til våre relasjoner med andre og det som skjer utenfor landets grenser, men den er samtidig en refleksjon av oss selv og det som skjer innenfor landets grenser. Den er på mange måter et speilbilde av oss selv og er ikke bare formet av våre verdier og vår interesser, men er snarere et kompromiss mellom våre verdier og våre interesser. Utenrikspolitikken er både kartet og kompasset og definerer oss kanskje mer enn mange tenker over i det daglige.

Utviklingspolitikk er mer enn antall kroner som bevilges over bistandsbudsjettet. Bistand er kun én av pilarene i utviklingspolitikken. Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det store fokuset på enprosentmålet er både en blindvei og også en fare for at det kan bli en hvilepute, fordi man tar fokus bort fra resultatene og ser mer på antall kroner.

Handel, investering og næringsutvikling er etter Fremskrittspartiets oppfatning eksempler på andre og langt viktigere pilarer. Allerede nå ser vi en tydelig markering av retningen regjeringen har pekt ut. En friere verdenshandel, investeringer og mer næringsutvikling er helt nødvendige forutsetninger for å skape varig og positiv utvikling i fattige land. Norge bør, som et av verdens rikeste land, være seg sitt ansvar særlig bevisst og bidra i så måte. Det er derfor gledelig at man gjennom dette budsjettet nettopp løfter opp og fram det vi med sikkerhet kan slå fast fungerer i kampen mot fattigdom og for utvikling. Et av de fremste målene med utviklingspolitikken må være å bidra til å skape vekstkraft i fattige land: vekstkraft for lokal nær-

ringsliv, vekstkraft som gir arbeidsplasser, og vekstkraft som gjør at utvikling slår rot.

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, bedre kjent som Norfund, er et sentralt redskap i den norske utviklingspolitikken. Norfund ble etablert av Stortinget for 16 år siden og har som hensikt å bidra til økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. Fondet har siden starten hatt en samlet avkastning på 10 pst. Nærmere 300 000 mennesker er ansatt i virksomheter der fondet har investert, og disse virksomhetene bidrar med mer enn 4,3 mrd. kr i skatt til lokale myndigheter. Med ekstratilskuddet på 50 mill. kr blir det totale kapitaltilskuddet til Norfund neste år i overkant av 1,2 mrd. kr. Dette er etter Fremskrittspartiets vurdering en smart måte å bruke bistandsmidler på.

Som om ikke dette var nok, økes også støtten til næringsutvikling i fattige land med 15 mill. kr til 219 mill. kr.

Mange i denne sal har sikkert kjennskap til Professor Balthazar fra barne-tv. Professor Balthazar var en grei type som var opptatt av å løse problemer og hjelpe sine venner i den lille byen han bodde i. Til dette formål hadde han oppfunnet en universalmaskin, som ved hjelp av noen dråper løste det som var av problemer. Mange i denne sal er kanskje ikke klar over at en slik universalmaskin faktisk eksisterer. Denne universalmaskinen går jevnt og trutt og er faktisk i full drift akkurat nå. Denne universalmaskinen heter markedsøkonomi. Jeg er svært glad for at komiteen har anerkjent dette velstands- og utviklingsproduksjonsmaskineriet gjennom en enstemmig merknad om styrking av internasjonal frihandel basert på en åpen markedsøkonomi.

De er 115 ulike FN-dager gjennom året. Folk som meg synes dette kan bli litt i overkant. Jeg skal i dag ikke snakke om FNs internasjonale dag for glede, ei heller om FNs internasjonale dag for moder jord – selv om jeg er sterkt tilhenger av både glede og moder jord. Dagen i dag, 9. desember, er FNs internasjonale dag mot korrupsjon, og det er noe vi bør ta oss tid til å reflektere over. Korrupsjon kan best sammenlignes med et virus som bryter ned et samfunn innenfra. Tillit og forutsigbarhet er avgjørende for utvikling. Korrupsjon gir næring til det motsatte av dette. Det gir næring til mistillit og uforutsigbarhet og er et av de største hindrene for politisk og økonomisk utvikling i fattige land. Det skal være nulltoleranse mot korrupsjon knyttet til bistandsmidlene. Punktum!

Nordområdene er Norges desidert viktigste utenrikspolitiske interesseområde, og det må også gjenspeile seg i våre utenrikspolitiske prioriteringer. Regjeringen vil føre en offensiv nordområdepolitikk. Det innebærer at det sattes bredt på de ulike norske interesseområdene som treffer hverandre i nord, enten disse er knyttet til økonomi, ressurser, militær tilstedeværelse eller miljøutfordringer. Det samlede budsjettet på nordområdetiltak er i år på 2,5 mrd. kr. Dette er en økning på 300 mill. kr fra i fjor. Dette er gledelig og viser at regjeringen følger opp regjeringsplattformen i praksis.

Da jeg studerte Russland- og Øst-Europa-kunnskap på Blindern for 15 år siden, hadde vi en pensumbok som het «Ryssland: ett annat Europa». Det er det fortsatt, og det er mye å sette fingeren på sett med norske øyne når det

gjelder deler av utviklingen i Russland – spesielt når det gjelder sivile og politiske rettigheter. Vi kjenner alle til lovgivningen som gjelder NGO-er, og vi kjenner også lovgivningen som gjelder homofilpropaganda. Men – og det finnes et men – Russland er vår største nabo, og det kommer Russland til å være også i årene framover. Derfor skal vi tilstrebe å utvikle de norsk-russiske forbindelsene, og vi skal i denne relasjonen opptre med fasthet, tydelighet og også med anerkjennelse når det gjelder å opprettholde et godt naboskap på tvers en viss uenighet om retning på det politiske feltet – først og fremst.

Fremskrittspartiet er glad for at regjeringen har varslet en balansert holdning til Midtøsten-konflikten. Utgangspunktet skal være en tostatsløsning, og det er det man jobber fram mot. Det er ennå et stykke dit.

En god del av bistandsmidlene, jeg vil si hoveddelen av bistandsmidlene når det gjelder Midtøsten, går til prosjekter for palestinerne. Mye av dette er gode prosjekter. Dette innebærer stort ansvar for mottakerne, men det innebærer også et stort ansvar for oss som givere at disse pengene følges opp og brukes på den måten de er ment å skulle brukes. Fremskrittspartiet har full tillit til at denne regjeringen kommer til å følge dette nøye.

Jeg vil kort henvise til en episode som skjedde i FN for litt siden, og som jeg synes var ganske betegnende. En tolk hadde et utbrudd da man behandlet en rekke FN-resolusjoner om Israel, det var ti stykker, og hun spurte – det var ikke meningen at dette skulle høres av noen andre – om ikke ti resolusjoner om Israel var litt vel i overkant. Det er det jo. Jeg tror jeg har sagt hva jeg mener når jeg nevner den episoden.

Min kollega representant Christian Tybring-Gjedde har ikke mulighet til å være i salen i dag grunnet sykdom, så jeg skal lese opp hans innlegg, og jeg starter nå:

«It always seems impossible until it's done.» – Med dette sitatet fra Nelson Mandela avsluttet den indonesiske næringsministeren WTOs ministerkonferanse på Bali. Da hadde man forhandlet i 12 år. Enigheten som ble oppnådd på Bali, er av enorme dimensjoner. Det å få 160 nasjoner til å enes om hvordan verdens handel best kan foregå, samtidig som samtlige føler seg som vinnere, er ingen liten bragd. Resultatet på Bali ble mottatt med stående ovasjoner fra samtlige land, med unntak av Cuba, Bolivia, Ecuador og Venezuela. Men heller ikke de la ned veto.

Bali-pakken omfatter bl.a. en ny avtale om forenkling av handelsprosedyrer som kan bety betydelige innsparinger for næringslivet og bidra positivt til vekst og sysselsetting verden over. Det er estimert potensielle besparelser på ca. 1 billion amerikanske dollar. Enigheten omfatter flere vedtak av særlig betydning for de fattigste utviklingslandene. Pakken inneholder også en erklæring om å utvise tilbakeholdenhet i bruken av eksportsubsidier på landbruksområdet, tollkvoteadministrasjon og matvaresikkerhet for utviklingsland, som var det siste punktet som falt på plass.

Jeg hadde i forrige uke anledning til å følge WTO-konferansen på Bali. Den aller viktigste lærdommen jeg sitter igjen med, er at samtlige land kan produsere noe som andre land kan være villig til å kjøpe. Det er først når vi tillater dette at det er mulig å skape bærekraftig utvikling.

Å framstille det som om størrelsen på bistandsbudsjettet er lakmestesten for hvorvidt man ønsker å hjelpe fattige, er en altfor enkel slutning, kanskje sågar en kortslutning. Det som får fattige land opp og fram, er tilgang til våre markeder, og da må de få lov til å selge det har forutsetninger for å produsere. Bali-pakken vil i større grad gi disse landene mulighet til nettopp det.

Det betyr selvsagt ikke at man burde slutte med bistand, men at man i større grad bør bruke bistand til å fremme næringsutvikling. Jeg er glad for at regjeringen har forstått dette.

Den amerikanske senatoren Daniel Patrick Moynihan uttalte i en replikkutveksling med en kollega følgende: «You are entitled to your own opinion, but not to your own facts.» Dette velformulerte sitatet passer godt til den noe underlige holdningen som opposisjonen har med hensyn til en merknad knyttet til Israel–Palestina-konflikten. Der framsettes det en påstand som ikke lar seg verifisere, ei heller av Utenriksdepartementet, og så insisterer opposisjonen på likevel å inkludere merknaden. Merknaden var for øvrig en arv fra fjorårets budsjettinnstilling. Da antar jeg at vi vil se den igjen også neste år, uavhengig av «facts on the ground».

Med et slikt utgangspunkt er det viktigere enn noen gang at regjeringen har en balansert holdning til konflikten. Jeg er også glad for at utenriksministeren vil gå igjen hvordan Norges bistandspenger blir brukt, og at dette vil sikre at pengene ikke blir brukt til organisasjoner, institusjoner eller skoler som fremmer antisemittisme og hat mot Israel.

Det er samtidig et generelt behov for å gjennomføre det som er et felles mål for bistandspolitikken, nemlig at brudd på menneskerettighetene aldri skal belønnes med bistand. Det er derfor viktig å minne om hva menneskerettighetene faktisk sier. De påpeker at ethvert menneske har grunnleggende rett til likestilling, likeverd, yringsfrihet og individuell frihet. Flere land bedriver systematisk brudd på disse rettighetene. Det er derfor viktig at regjeringen intensiverer gjennomgangen av hvordan norsk bistand blir benyttet.

Fundamentet for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik er samarbeidet i NATO. Dette gir garantier og forpliktelser. NATOs ambisjoner er at medlemslandene skal bruke 2 pst. av BNP på forsvaret. Norge bruker i dag 1,4 pst. Med dette som bakteppe er det positivt at eksempelvis Forsvarets anskaffelse av nye kampfly delvis vil bli finansiert utenfor statsbudsjettet. Det er ikke unaturlig å tenke seg at en slik løsning bør vurderes også for enkelte andre av Forsvarets større anskaffelser de kommende årene.

Det viktigste for det norske forsvaret er nå å styrke beredskapen, øke den operative evnen og sikre langsiktig bærekraft. Ved å styrke treningen til Heimevernets innsatsstyrker bidrar regjeringen konkret og direkte til dette. Det er bra.

Norge har over flere år hatt styrker i andre land. Disse gjør en utmerket jobb. Risikoen ved hele tiden å måtte fokusere på våre menn og kvinner ute er at fokuseringen på vår hjemlige kapasitet reduseres. Satsingen ute er viktig og riktig, og den gir oss goodwill hos våre allierte. For-

svarets hovedoppgave er uansett forsvaret av Norge. Det er bred enighet i Stortinget om at Forsvaret skal videreføre sitt nærvær i Afghanistan utover 2014, dette for å lære opp afghanske sikkerhetsstyrker. Dette er positivt.

Det er imidlertid bekymringsfullt at situasjonen i Afghanistan ikke ser ut til å bli særlig bedre. Ja visst, landet er ikke det fremste arnestedet for internasjonal terrorisme, men Taliban ser ikke ut til å reduseres i styrke. Det er også bekymringsfullt at president Karzai virker mer skeptisk til amerikansk nærvær enn tidligere.

Det er selvsagt krevende å sette en endelig sluttdato for norsk nærvær i Afghanistan. Kanskje er det heller ikke fornuftig. Utfordringen er imidlertid at det ikke på noe tidspunkt vil kunne bli konkludert med «mission completed».

Som en del av den kontinuerlige langtidsplanleggingen, som en viktig del av arbeidet med å skape en reell, bærekraftig og langsiktig balanse mellom bevilgninger, struktur og oppgaver, er det positivt at regjeringen vil vurdere behov for ytterligere moderniserings- og reformtiltak i sektoren. Dette inkluderer også en gjennomgang av forutsetninger og beslutningsunderlag i den gjeldende langtidsplanen, særlig hvis noe skulle være endret siden sommeren 2012.

Utviklingen av forsvarssystemer blir uten unntak mer kostbart enn antatt. Dette skyldes sjelden dårlig planlegging og neppe bevisst underbudsjettering. Det skyldes først og fremst den teknologiske utviklingen og kompleksiteten som ligger i integreringen av ulike delsystemer. Land som utvikler komplekse forsvarssystemer, er også ledende innenfor andre teknologiområder. Dette skyldes bl.a. spin-off-effekten til andre relaterte teknologier.

Da får jeg slutte.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:36:39]: Eg synest komitéleiar Huitfeldt med starten på innlegget sitt gav oss ein god start på denne budsjettdebatten, med å vise til Nelson Mandela sine ord. Det han sa i 1993, var altså at dei nordiske landa har ein heilt spesiell plass i merksemda vår, for det var dei landa som støtta oss da dei andre nasjonane såg ein annan veg.

Det var støtte på to måtar. Det var ein politisk støtte i kampen mot apartheid, og det var pengar i form av bistand. Denne bistanden, denne pengestøtta, gjekk gjennom to kanalar: fagrørsla og kyrkja. Sjølv om kampen mot apartheid og for demokrati blei kjempa fram og vunne av landets eiga befolkning, bidrog me gjennom norsk bistand og andre tiltak som sanksjonar og internasjonalt press. Òg i dag kan det sivile samfunnet i mange utviklingsland spele ei viktig rolle i kampen for demokrati, menneskerettar og utvikling. Derfor har dei ikkje-statlege organisasjonane ein sjølvsgatt plass i norsk utviklingssamarbeid.

Eg synest òg det er verdt å anbefale kronikken til Tomm Kristiansen på nrk.no, der han skriv om den fantastiske personen Nelson Mandela, og om kva utdanning fekk å bety òg i livet hans. Det viser kor viktig det er nettopp å prioritere bistand til utdanning.

Kristeleg Folkeparti er sær sars godt fornøgd med at me gjennom dette budsjettet sikrar 1 pst. av BNI til utviklingssamarbeid. Det meiner me er prinsipielt viktig, det vidare-

fører den ambisiøse målsettinga til Noreg, og det er eit viktig signal utetter. Det er òg fordi bistand reelt sett spelar ei stor rolle og er utruleg viktig for at me kan bidra til å kjempe mot fattigdom.

Eg har likevel lyst til å knyte to kommentarar til det som allereie er sagt i denne debatten. Det eine er at dette er eit politisk teater. Det vil eg sterkt ta avstand frå. Det som eventuelt må ha vore eit politisk teater, var det som skjeddde før valet, da Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV sa at det ville bli ei rasing av norsk politikk innan utviklings-samarbeid. Det står i dag fram som det reine teater når me ser resultatet.

Eg vil òg knyte ein kommentar til Framstegsparti-et sin dyktige utanrikspolitiske talsmann, Kristian Norheim – som for så vidt trekk opp ein spennande debatt – som seier at me må fokusere på resultat. Det er eg heilt einig i.

Men det er jo inga motsetning mellom det å ha eit tydeleg fokus på å oppnå resultat og det å ha eit mål om 1 pst. av BNI.

Dei siste åra har eg i denne salen hatt glede av å debattere transport – eg føler meg oppgradert no – og der har me jo òg vore veldig opptekne av å få mest mogleg igjen for pengane. Men det er jo ingen som har sagt at me dermed må kutte i transportbudsjetta for å få meir igjen for kvar krone me bruker innanfor transport. Eg meiner me må ha den same målsettinga innanfor dette arbeidet. Me treng kvar einaste krone i det viktige bistands- og utviklingsarbeidet, men ja – me må alle sjå det ansvaret me har for å få brukt kvar krone enda betre.

Kristeleg Folkeparti er fornøgd med at me no, i siste runde, fekk forhandla fram ein auke til frivillige organisasjonar og til FN's barnefond, UNICEF, på 40 mill. kr. Me ser på dette som ei ytterlegare markering at me no får ei kursomlegging i utviklingspolitikken. I to stortingsperiodar har det raud-grøne fleirtalet blokkert alle våre forslag om å auke Noregs innsats for å sikre alle barn skulegang.

I budsjettet for 2014 vil me for første gong sidan Kristeleg Folkeparti hadde statsråden for utviklingspolitikk, igjen få ein markant auke av utdanningsbistanden. Det gjennomslaget er eg glad for. I den stortingsperioden me no går inn i, skal me løfte utdanningsbistandens del av bistandsbudsjettet. Kristeleg Folkeparti vil ha ei norsk milliardatsing. Skulegang er ikkje berre ein menneskerett; det er nøkkelen til utvikling. Særleg merksemd må rettast mot utdanning av jenter. Det er òg viktig å ha eit spesielt fokus på skuletilbodet i konfliktområde og skuletilbodet for dei funksjonshemma. Eg har høyrte sagt at når mange utviklingsland no har auka skuledekninga, er ikkje behovet for norsk satsing lenger så stort. Det er feil. Skulesatsinga dreier seg ikkje berre om kvantitet, men òg om kvalitet. Det er ikkje nok å sikre at barn får komme på skulen; dei må òg få ei undervisning som gir reelt læringsutbytte. Då treng ein kvalifiserte lærarar, godt undervisningsmaterie-riell, eigna skulelokale. Her er det store manglar og behov for ei kjempesatsing.

Samarbeidspartia er òg einige om å etablere eit nytt investeringsprogram, eller mandat område, innanfor oljefondet for å fremje investeringar i fattige utviklingsland. Sik-

temålet er at dette skal vere lønnsamme investeringar og gi utbytte for oss, samtidig som det gir økonomisk vekst og arbeidsplassar i utviklingsland. Dette er ei sak Kristeleg Folkeparti har kjempa for i ei årrekke, og med det nye stortingsfleirtalet er det no skapt moglegheiter for å verkeleggjere dette. Me ser fram til å drøfte nærare den utforminga ei slik nyordning skal ha. Eg går ut frå at førebuingane er godt i gang, og at me ikkje treng å vente lenge på å sjå at dette er sett i gang.

Så nokre viktige ord om forsvarsbudsjettet. Kristeleg Folkeparti følgjer opp langstidsplanen for forsvarssektoren for 2013–2016. Me er ikkje i mål når det gjeld å få til ein balanse mellom strukturoppgåver og ressursar innanfor Forsvaret. Eit viktig aspekt er å sikre ei god rekruttering av nøkkelpersonar, og me har særleg sett utfordringane som Sjøforsvaret har hatt. Vidare må me styrkje Heimevernets moglegheit og evne til å ha gode øvingar – og då særleg innsatsstyrkene i Heimevernet. Dei kan òg spele ei avgjerande rolle bl.a. i terrorberedskapen i vårt eige land.

Når det gjeld tilbakemeldingane som Noreg får om si deltaking i internasjonale operasjonar, så er det ein eintydig positiv tilbakemelding. Norske styrkar nyt stor respekt internasjonalt for sin høge kvalitet.

Vi ser òg enkelte vurderingar i samband med om det har vore god nok forvalting når det gjeld avhending av Forsvaret sine eigeidomsmassar. Det er ikkje tid for å konkludere på dette no, men dette er eit område ein må nærare på, og òg sjå på om det er moglegheiter for forbetring.

Eg vil avslutte med to kommentarar rundt Forsvaret. Dei eine er betydninga av å vidareføre kompetansereforma i Forsvaret. Forsvaret blir for kvar dag som går, enda meir avhengig av den høge kompetansen, og dette må me ikkje undervurdere betydninga av.

Det siste punktet mitt, og som eg vil understreke, er at me er nøydd til å ha gode system og ordningar for å vareta våre veteranar, og det gjeld både før, under og etter tenesta.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:46:48]: Utanriks- og forsvarspolitikken i Noreg har så langt vore prega av at me er samde om meir enn vi er usamde om. Budsjettet som vart lagt fram av den nye regjeringa, og forliket som vart forhandla fram med Venstre og Kristeleg Folkeparti, bygger langt på veg på det raud-grøne budsjettet. Men det er teikn som tyder på at semja slår sprekkar.

Gjennom åtte år i regjering har Senterpartiet stått på for eit Noreg med små ulikskapar, der me deler samfunns-goda, og der 1 pst. har gått til naudhjelp. Den blå-blå regjeringa har gitt oss ein bitter forsmak på kva retning landet no kjem til å leiast i, og kva konsekvensar det vil gi for verdas fattige.

Eg er glad for at budsjettforliket med Venstre og Kristeleg Folkeparti har ført oss eit stykke på vegen attende til forslaga i den raud-grøne budsjettproposisjonen, og at me brukar 1 pst. til bistand – eller naudhjelp, på nynorsk – men det er ein tynn siger for Venstre og Kristeleg Folkeparti. Dei vart tvunga til å gi frå seg stort sett alle forhandlingskorta sine for å få det til, og det må ha gjort vondt i sjela til mang ein KrF-ar å høyre Børge Brende seie frå Stortingets talarstol at dess rikare vi blir, dess mindre del av kaka skal

verdas fattige få. For det var nett det han sa, då han i denne salen hevda at deira opphavelige budsjett var ein auke samanlikna med dei raud-grøne sitt budsjett. Det er mogleg det, krone for krone, men realiteten er at me er rikare no. 1-prosenten som me har halde høgt, og som betyr mykje, ikkje berre fordi det er 1 pst., og at den summen veks år for år, men fordi det er dei resultatane dette gir for verdas fattige, som betyr noko. Og skal me få resultat, må me òg sette inn midlar.

Gjennom åtte år i regjering har Senterpartiet stått på for eit Noreg med små ulikskapar, der me deler samfunns-gode. Me har òg arbeidd for eit sterkt FN og for å løyse globale utfordringar i fellesskap. Det er inga motsetning mellom at Noreg står opp for egne interesser, samstundes som me tek ansvar for å hjelpe til med å lyfte verdas fattige ut av fattigdomen.

Difor uroar det meg sterkt når regjeringa frå no av vil føre ein politikk der me skal gi mindre til FN-organisasjonane, me skal gi mindre til fornybar energi, og me skal prioritere innanfor kvoteflyktingane for å finne rom til syriske flyktingar, framfor å ta imot menneske som desperat treng vern. Eg meiner dette er å gå i helt feil retning, både ut frå kva utfordringar verda står overfor og vårt moralske ansvar som oljeproduserande land. Det gir òg heilt feil signal til land med ein heilt annan økonomisk situasjon enn den me har.

Ein grøn tråd gjennom budsjettet er beredskap. Mindre pengar til FN-organisasjonar tyder mindre til både førebyggjande tiltak og tiltak i ein akutt situasjon.

Svolt er eit moralsk spørsmål, sa Nelson Mandela i ei tale til World Food Programme i 2004. Kamp mot svolt må prioriterast.

Den nyleg avgåtte forsvarssjefen, Harald Sunde, var eksemplarisk klar og tydeleg på kor viktig mat er for eit land sin beredskap. Ingen klarar seg utan mat, korkje i freds- eller krigstid. Retninga i regjeringa sitt budsjett, på både utanriks- og næringsfeltet, vitnar om at den nye regjeringa ikkje har teke dette inn over seg. Dei kuttar i beredskapslager for korn. Dei byggjer ned god matjord i eit forrykande tempo. Og dei kuttar i støtta til World Food Programme.

Eg registrerer med interesse at Kristeleg Folkeparti ikkje er med i merknaden der behovet for omfattande innsats frå WFP vert understreka. Kristeleg Folkeparti skulle ikkje forhandle bort landbrukspolitikken, sa dei under valkampen. Det kling litt hult når me ser landbrukspolitikken som den nye regjeringa står for, og når me ser at Kristeleg Folkeparti heller ikkje står opp for organisasjonar som skaffar mat og vatn til menneske i særskildt sårbare situasjonar.

Regjeringa sin matpolitikk går ut over både beredskapen i landet vårt og tilgang til mat og vatn til menneske som er råka av katastrofar. Ein kan ikkje ta for gitt at ein kan kjøpe mat av andre om ulukka er ute. Filippinane brende seg på det i 2008. Dei trudde at nabolanda skulle gi dei tilgang til ris gjennom handelsavtalane i ASEAN, den søraustasiatiske samarbeidsorganisasjonen. Det skjedde ikkje. Nabolanda fødte sitt eige folk først, så selde dei resten til skyhøge prisar.

Klimakrisa og andre utviklingstrekk peikar i retning av

at sikker mattilgang i mindre og mindre grad kan takast for gitt – i Noreg og i alle fall i dei fattigaste landa.

Eg vil seie litt om forsvarspolitikken. Heimevernet er ein sentral del av Noreg sin beredskap og folkeforsvaret. Difor er eg glad for veksten dei får i budsjettet. Veksten er i tråd med Senterpartiet si målsetjing om eit synleg, tilgjengeleg og operativt heimevern i heile landet. I tråd med langtidsplanen for Forsvaret held regjeringa dermed fram den planlagde satsinga på Heimevernet.

Senterpartiet ser òg positivt på veksten i budsjetttramma for Kystvakta. Dei maritime aktivitetane på norskekysten og i havområda under norsk jurisdiksjon er særskild viktige for landet sin økonomi. I tillegg har vi klare internasjonale forpliktingar i våre havområde, t.d. når det gjeld berekraftig forvaltning, miljøberedskap og redningsberedskap.

Nordområdepolitikken har vore lyfta høgt i den raud-grøne regjeringa si styringstid. Me har skapt vekst, utvikling, godt omdøme og godt samarbeid med naboland. Den veksten må halde fram, og den må gjere det på grunnlag av dei ressursane som finst i nordområda, men òg gjennom at Forsvaret er både til stades, synleg og hevdar våre interesser i desse verdifulle områda for Noreg.

Komiteen står samla om at den forsvarspolitiske hovudprioriteringa i 2014 er å følgje opp gjeldande langtidsplan for forsvarssektoren i samsvar med Stortinget sitt vedtak. Men eg stiller spørsmål ved kor djupt dette stikk. Regjeringa og støttespelarane deira, Venstre og Kristeleg Folkeparti, vil nemleg òg «(...) vurdere behovet for nødvendige strukturtilpasningar, økte ressurser og ytterligere moderniserings- og reformtiltak i sektoren (...)». Dette «(...) inkluderer en gjennomgang av forutsetninger og beslutningsunderlag i den gjeldende langtidsplanen».

Eg må spørje: Er dette eit varsel om omkamp?

Difor vil eg avslutte mitt innlegg med eit spørsmål til statsråden:

Kan statsråden garantere at Forsvaret sin langtidsplan, slik Stortinget har vedteke den, står fast?

Trine Skei Grande (V) [10:54:49]: For Venstre er det viktig at man har en verdibasert utenrikspolitikk, der Norge står på menneskerettens side og er en konsekvent forsvarer av dem. Derfor synes jeg det er fint når man har en utenriksminister som går ut til demonstrantene i Ukraina – også de som har blitt banket opp av sitt eget sikkerhetspoliti. Jeg liker det mye bedre enn å ha utenriksministre som hyller diktatorer, sjøl om norske oljeselskaper har viktige roller i de landene.

Det er også viktig å være en klar forkjemper for demokrati og fattigdomsbekjempelse. Det skjer veldig mye bra i verden på det området. Det er stadig flere som kan legge seg mette. Det er stadig flere som kan avgi sin stemme ved et åpent valg. Det er mye som går i riktig retning, men det er også ting som går i feil retning.

Vi har sjøl naboer i øst som går i riktig feil retning, når det gjelder demokrati, menneskerettigheter og hvordan man skal bevare en åpen debatt.

Venstre har lagt fram sitt primære budsjett i Stortinget, og vi har også merknader knyttet til våre primære prioriteringer.

Vi ønsker mer transparens i utviklingsarbeidet. Vi mener det er viktig å kjempe mot den ulovlige kapitalflukten og korrupsjonen som skjer i mange land, og som vi i dag fikk vite at også norske bedrifter har en lav bevissthet om.

Det er viktig med åpenhet og transparens, og det er viktig at man også får muligheten til å se på hvordan man utvikler de gode, fungerende markedsøkonomiene, med rammer som vi som liberalere tror på. Vi viser også til egne merknader her.

Regjeringa sier i sin erklæring at den ønsker en mer resultatorientert bistandspolitikk. Ja, det er viktig at bistanden vår er relevant, rimelig og effektiv, men det er også viktig at vi som en rik nasjon, forvalter vår rikdom på en måte som ikke er egoistisk, men som handler om å bidra til å skape vekst i hele verden. Derfor er vi i Venstre veldig positive til at man nå har startet en debatt om hvordan man f.eks. kan bruke Statens pensjonsfond utland til å investere klokt i de voksende økonomiene, slik at vi kan bidra til både vekst og fattigdomsbekjempelse, men også til sunne økonomiske systemer uten korrupsjon og ulovlig kapitalflukt. Men det gjenstår fortsatt å se hvordan vi skal finne de gode modellene for hvordan det skal realiseres.

Jeg er veldig glad for at regjeringa har satt et større fokus på utdanning i bistanden. Man har liketil sagt at man skal ta et lederskap innenfor det området. Til det viser jeg til en interpellasjon som jeg har fremmet til utenriksministeren, om hvordan det lederskapet skal kunne tas og utøves. Jeg synes det er viktig å ta en debatt rundt den store satsinga vi har hatt f.eks. på vaksinasjonsprogrammene, som fører til utvikling av et helsesystem som blir veldig sentralstyrt, og som ikke bygger opp de basic helsesystemene man trenger i alle land, som skal bygge frihet og gode løsninger for borgerne. Da trenger du ikke bare legen som kommer og gir barna et vaksinasjonsstikk, men da trenger du også den gode jordmora og det gode primærhelsesystemet som er med på å danne det.

Nelson Mandela har vært nevnt i debatten vår, og han sa en gang:

«Education is the most powerful weapon which you can use to change the world.»

Jeg tror den store satsinga på utdanning og det store fokuset på spesielt jenter og utdanning må være viktig for norsk bistandspolitikk framover. Det er med på å bygge mennesker som kan være med og bringe landene sine ut av fattigdom, men det er også med på å bygge likestilling, demokrati og det vi ikke har et godt ord for på norsk, nemlig «empowerment», som er å gi folk makt til å ta kontrollen over sin egen hverdag.

1 pst.-målet har vært viktig for både Kristelig Folkeparti og Venstre, men det er klart at det er like viktig at vi har trykk på de viktige områdene innenfor bistanden som gjør at vi får de endringene som vi mener er viktige for å fremme menneskerettigheter, demokrati og fattigdomsbekjempelse.

Jeg har lyst til å ta et Nelson Mandela-sitat til. Han sa nemlig en gang at «Money won't create success, the freedom to make it will.» Penger gjør oss ikke til suksessfulle mennesker, men friheten til å tjene penger er med på å

legge grunnlaget for et sunt og godt land å bo i. Derfor var WTO-enigheten som kom på Bali i helga, viktig, også for bekjempelsen av fattigdom. Derfor er det å ha en godt fungerende verdenshandel, med lavest mulige barrierer – både i form av byråkrati og toll mellom land – en viktig suksessrate for det som Nelson Mandela snakket om: Friheten til å kunne tjene penger. Derfor er det viktig at vi bidrar videre framover for å få en best mulig flyt i verdenshandelen og gode løsninger for den enkelte borger, som ønsker å produsere i det verdensmarkedet som vi alle befinner oss i.

Jeg har ellers tre bemerkninger. Jeg skulle gjerne ha snakket mye om forsvar, men jeg lar det være med noen klare merknader fra Venstres side utover det vi har skrevet i innstillinga. Det er mye som er gjort innenfor Forsvaret for å få bedre organisering og bedre bruk av ressursene der. Jeg synes at vi ser et mye sunnere forsvar enn det vi så for kanskje ti år siden. Men fra Venstres side ser vi at det i Forsvaret også er investeringer som ikke er i balanse, sånn som det er i dag, og det er en stor utfordring å få til øvelser godt nok, ofte nok og store nok til at vi skal kunne bruke de erfaringene. Vi er nok også det partiet som her i salen har vært mest kritisk til informasjonsflyten knyttet til jagerflykjøpene, og vi kommer til å følge det veldig tett i årene som kommer.

Når det gjelder Svalbard-budsjettet, som også er til behandling og diskusjon nå, vil jeg bare henlede oppmerksomheten til vår merknad knyttet til behovet for et nytt kullkraftverk på Svalbard. Her har vi en unik mulighet til å bygge et kullkraftverk med CO₂-rensing, og som også kan være et miljøfyrtårn. Det finnes ikke mange energikilder på Svalbard, og det å kunne gjøre det på en klimanøytral måte og skape energi til et så viktig lokalsamfunn, tror jeg at Norge hadde stått seg på internasjonalt hvis vi hadde klart å gjennomføre. Det står helt klart på Venstres ønskeliste.

Jeg må si at vi, helt siden forrige regjering, men også nå, er veldig kritiske til den måten man gjennom ODA fører flyktningepenger inn som en del av 1 pst.-målet. Vi mener at det ikke hører hjemme der. Vi mener at dette også var en måte de rød-grønne brukte til å skru opp tallene på bistand på, sånn at man nådde 1 pst.-målet, mens dette egentlig er penger som brukes i Norge, og som ikke har noe som helst med bistand å gjøre. Jeg skjønner at 1 pst.-målet er viktig for alle oss som har stått for det, men det kan ikke bety at vi skal putte alt inn i det tallet. Dette har alle her i salen en litt broket fortid på, så jeg mener at dette kunne vært en sjanse til å rydde opp i det, og en sjanse til å være litt prinsipielle på akkurat det.

Det ble begynt med at det å forhandle mellom partier som har ulike prioriteringer, regnes som politisk teater. Noen definerte valgkampen som nesten litt komikveld. En gammel mann sa en gang til meg at det ikke spiller noen rolle om man kaller det «gryta» eller «gryten», men at spørsmålet er hva som er oppi gryta. Jeg tror kanskje at vi heller skal se på innholdet enn på de politiske ordene man setter på hverandre, når resultatet er så likt.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:04:56]: Den litt slakke tonen – kan ein vel kanskje kalle det – så langt i debatten,

kan kanskje skuldast at det budsjettet vi no vedtek, vel er det budsjettet i nyare tid, vil kanskje nokre seie, der det har vore minst forskjellar mellom det som vert vedteke, og alternativet her i salen, noko som jo skuldast regjeringsskiftet. Borte er dei ganske massive kutta i utviklingspolitikken, som Framstegspartiet hadde i opposisjon. Borte er òg dei relativt kraftige kutta frå Høgre, men borte er òg dei store påplussingane som vart varsla på forsvarssida. Så har Kristeleg Folkeparti og Venstre forhandla kutta opp til det nivået som den raud-grøne regjeringa hadde. Dei raud-grøne sine påplussingar no er trass alt små. Forskjellane er mindre enn dei har pleidd å vere, antakeleg mindre enn dei kjem til å vere òg. Det paradoksale er at vi har ei regjering med Høgre og Framstegspartiet, men vi vedtek eit budsjett på det nivået som SV, Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre har gått til val på at vi ønskte. Måtte det fortsetje på den måten.

Vi kan vel òg seie at vi får eit budsjett som i all hovudsak er i tråd med det dei raud-grøne har lagt fram, altså eit godt budsjett det første året for den nye regjeringa, sjølv om eg er kritisk til nokre av dei prioriteringane som er gjorde. Det gjeld mest kuttet som gjeld flyktningar frå Syria. Det er ikkje overraskande for meg at Høgre og Framstegspartiet har gjort det. Litt overraskande er det at Kristeleg Folkeparti og Venstre ikkje har nytta sjansen til å prioritere det høgt i forhandlingane. Det er andre postar òg, som kuttet i kulturstøtta og kutta i løyvingane til Latin-Amerika og FN. Eg vil òg nemne kuttet i regnskogsatsinga, sjølv om eg legg til grunn at regjeringa der vil gjere det dei har sagt, nemleg over tid halde på nivået fram mot 2020.

Eg vil bruke resten av mitt innlegg til å sjå litt på kva som er dei faktiske forskjellane i utanrikspolitikken i Noreg, og på dei debattane som over tid har delt oss. Der er eg inspirert av innlegga til representantane Hareide og Norheim. Eg synest representanten Hareide var i nærleiken av ein ganske god analyse av korleis norsk politikk hadde bidratt til det som har skjedd i Sør-Afrika – eit lite, men viktig bidrag, vil eg seie. Der var det ein allianse mellom fagrørsle, solidaritetskrefter og kyrkja, men vi må òg leggje til staten. Det er interessant. Dei som har følgd med på TV, har kunna sjå sentralt tilsette i Utenriksdepartementet som opptreidde omtrent på same måte som dei frivillige, med ein aktivisme som var offisiell norsk politikk, som støtte til Sør-Afrika. Ja, idealisme og realisme går av og til saman, men ikkje alltid. I dette tilfellet var det òg mykje idealisme inne i biletet.

Det er verdt å merke seg at Høgre – og naturlegvis Framstegspartiet – var kritiske motstandarar då det i Noreg kom eit forbod mot å frakte olje til Sør-Afrika. Då dette forbodet vart innført i 1986, sa Kaci Kullmann Five:

«Resultatet vil bli svekket konkurransevne for norsk skipsfart.»

Det vart det nok antakeleg, men det var idealistisk riktig likevel.

Så synest eg at representanten Norheim, i si utsegn om at utanrikspolitikken er større enn oss sjølve, òg inviterte til ein liten visitt frå Framstegspartiets historie når det gjeld Sør-Afrika, for den er dokumentert. I 1963 skreiv Anders Lange i Hundevisen, si eiga avis:

«Alle som går inn for sort flertallsstyre i Syd-Afrika er forrædere av den hvite rase.»

Dette fortsette utover på 1970-talet. Etter at Carl I. Hagen kom inn i politikken, skreiv han i Framstegspartiets partiavis retorisk mot Høgre:

«Vil Høyre (...) kreve øyeblikkelig flertallsstyre med hottentotter og buskmenn i Sør-Afrika?»

Og Fridtjof Frank Gundersen, mangeårig utanrikspolitkar, fortset utover 1980- og 1990-talet å argumentere for at dersom det svarte fleirtalet fekk makta, ville «de hvites sikkerhet komme i fare», og for at det ville bli «ettparti-stat og diktatur». Den sørafrikanske agenten Escel Rhoo-die, som no er død, skreiv ei bok der han bl.a. viste til at dei i Sør-Afrika hadde bidratt tungt til Framstegspartiet sin valkamp på 1970-talet.

Eg trur kanskje det no kunne vere på sin plass at Framstegspartiet ber om unnskyldning for si historiske rolle overfor Sør-Afrika, og at dei opnar arkiva sine, som ein har bede om innsyn i, slik at ein faktisk kan gå inn i dei historiene.

Utenriksminister Børge Brende [11:10:40]: For 14 år siden, i mars 1999, mottok Nelson Mandela stående applaus i stortings salen. Det var et historisk øyeblikk i vår nasjonalforsamling. I dag hyller en samlet verden Mandela, mannen som ikke bare var en ruvende sørafrikansk statsmann, men også en moralsk leder for hele verden. Vi bør hedre hans minne ved å strekke oss etter hans idealer om fred, forsoning, menneskeverd og toleranse. Nelson Mandela vil være til inspirasjon i generasjoner fremover. I morgen deltar H.K.H. Kronprinsen og statsminister Erna Solberg på minneseremonien for Nelson Mandela i Johannesburg.

Kontrasten mellom Mandelas budskap om menneskeverd og den økende humanitære katastrofen i Syria kunne ikke ha vært større. Tusenvis får ikke den humanitære hjelpen de desperat trenger, selv om verdenssamfunnet, inkludert Norge, stiller opp. Det er svært alvorlig og bryter med de mest fundamentale prinsipper i den humanitære retten, nemlig at sivilbefolkningen skal få tilgang på humanitær assistanse. Sammen med andre land øker vi det internasjonale presset for å bedre den humanitære tilgangen i Syria.

Vi må sikre at kjemiske våpen aldri igjen blir brukt mot sivilbefolkningen i Syria. Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen, OPCW, som i morgen – svært velfortjent – får Nobels fredspris, spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å få kjemiske våpen ut av Syria for å sikre at de aldri kan bli brukt mot sivilbefolkningen igjen. Norge vil støtte FN og OPCWs fond for destruksjon av syriske kjemiske våpen med opptil 90 mill. kr. Norge bidrar med et sivilt skip for å frakte kjemiske våpen ut av Syria, og en norsk fregatt er på vei for å delta i denne krevende operasjonen. I tillegg gir Norge enda 100 mill. kr til å avhjelpe den prekære humanitære situasjonen i Syria og nabolandene. Norge er nå den sjette største donoren til området globalt sett.

Representanten Skei Grande minte om viktigheten av en verdibasert utenrikspolitikk. Det Nelson Mandela sto for, var toleranse, og det var også en verdibasert poli-

tikk. Jeg føler også at det å fremme menneskerettigheter og demokrati må være en høy prioritet. Demonstrantene i Kievs gater som protesterer mot makthavnens voldsbruk, og hevder sin rett til å delta i den viktigste beslutningen for sitt land siden murens fall, må lyttes til. Det er også slik at president Janukovitsj må lytte til sitt folk når det gjelder en så viktig beslutning. Han kan ikke ta en beslutning som er så avgjørende for et lands fremtid, uten å konsultere sin egen befolkning – da ser vi også resultatet: En million mennesker demonstrerer i Kievs gater mot det de oppfatter som en beslutning som ble tatt fem på tolv i det lukkede rom, uten at de var involvert. Det er uakseptabelt, og det har også Norge sagt fra om.

Sivile og politiske rettigheter er særlig viktige for regjeringen. Det gjelder både i våre nærområder og i land som mottar norsk bistand. Rettighetene er de samme, og de gjelder for alle.

Også etter naturkatastrofen på Filippinene var Norge raskt ute med omfattende og effektive humanitære bidrag. Vi er nå den sjuende største humanitære bidragsyter til landet.

Norsk utenrikspolitikk er forankret i vårt globale ansvar og i norske interesser. Begge deler er nødvendig, de forsterker hverandre. Regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som trykker norsk sikkerhet, og hvor NATO er vår viktigste forankring i sikkerhetspolitikken. På NATOs utenriksministermøte i forrige uke ble det bred enighet om å styrke partnerskapspolitikken og forsvarssiden. Samtidig som vi har dette blikket, bidrar vi også betydelig globalt – til fattigdomsbekjempelse og økonomisk utvikling, til stabilitet, fred og forsoning, til global håndtering av klimautfordringene, og til å fremme menneskerettigheter og demokrati.

I nord møtes utenriks- og innenrikspolitikk, som også lederen av utenriks- og forsvarskomiteen var inne på. Norges viktigste internasjonale sak er nordområdene. Vi bygger kapasitet, styrker partnerskap og befester vår posisjon i nord innen næringsutvikling og handel, miljø, sikkerhet, utvikling og forskning.

Som flere var inne på, er resultatene fra WTO-konferansen på Bali forrige uke svært gledelige – for oss, for våre handelspartnere og for de aller fattigste landene. Gjennom en slik avtale vil man kunne øke vekstkraften i den globale økonomien. Denne avtalen legger grunnlaget for en økt verdiskaping på oppmot 6 000 milliarder norske kroner, er det slått fast i en pressemelding fra generaldirektøren i WTO, og det vil kunne skape mange millioner nye jobber for de altfor mange unge menneskene i verden som går uten jobb.

Vi har kun to år igjen på å oppnå FNs tusenårsmål. Vi har satt mange av vår tids største utfordringer på den globale dagsordenen. Utviklingslandene har nådd langt, men mye gjenstår. Vi har ikke nådd målet om grunnutdanning for alle, barnedødeligheten er fortsatt altfor høy, og det trengs et krafttak for å bedre kvinne- og mødrehelsetilstanden. FNs generalsekretær har bedt vår statsminister om å lede pådrivergruppen for tusenårsmålene. Norge vil prioritere arbeidet høyt. Samtidig pågår diskusjonen om utviklingsmålene for de påfølgende 15 årene. Vi var ambisiøse i 2000, og vi har siden halvert ekstrem fattigdom. Nå må vi strekke oss

enda lenger og arbeide for å fjerne all ekstrem fattigdom innen 2030.

Krig og konflikt skader utvikling mer enn noe annet. Ingen land i konflikt har oppnådd et eneste tusenårsmål. Land i krig oppnår ikke økonomisk vekst og velferd for sine innbyggere. Norges innsats for fred og forsoning skal fortsatt være høy og prioritert.

Regjeringen vil opprettholde et høyt nivå på bistanden. Regjeringen foreslår å bruke over 1 mrd. kr mer på bistand i 2014 sammenlignet med 2013, og etter budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre vil 1 pst. av brutto nasjonalinntekt gå til bistand. Men debatten om bistand kan ikke bare handle om hvor mye vi bruker, den må også handle om hvilke resultater vi oppnår, som flere representanter har vært inne på. Derfor styrker vi kontrollen med pengebruken, skjerper kampen mot korrupsjon, og vi øker bevilgningene til utdanning. Uten utdanning, ingen utvikling. Denne regjeringen vil legge opp til å øke satsingen på utdanning og på jenter og utdanning. Dessverre var det slik under de åtte årene med rød-grønn regjering at andelen av bistandsbudsjettet som ble brukt til utdanning, ble redusert ganske kraftig. Dette er en utvikling denne regjeringen, med sine samarbeidspartier i Stortinget, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil snu. Vi har startet arbeidet, men det er en større jobb å gjøre.

En helhetlig utviklingspolitikk må også prioritere handel, investeringer og arbeidsplasser i fattige land:

«Man får ikke velstand uten næringsutvikling, men man får ikke næringsliv uten at fundamentet er på plass. Bistand er ikke bærekraftig, men det kan legge til rette for privat investeringer, som vil gi langt større verdiskaping i et land.»

Dette sa Erik Solheim til Dagbladet 29. november 2011. Jeg er helt enig. Regjeringen øker støtten til næringsutvikling og ren energi i fattige land til over 1,4 mrd. kr. Dette er en betydelig satsing.

Norge tar ansvar internasjonalt. Vi har en klar og troverdig stemme i nordområdene, i Europa, i det transatlantiske samarbeidet, i krigs- og katastrofeområder og i utviklingslandene. Budsjettene som Stortinget vedtar i dag, sikrer et aktivt norsk engasjement. Vi viderefører også den gode norske tradisjonen om at når det gjelder hovedlinjene i vår utenrikspolitikk, er det bred enighet, og det er noe som jeg også vil legge stor vekt på å videreføre.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [11:20:18]: Som utenriksministeren sa, er det bred enighet om hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk.

Jeg har registrert at utenriksministeren nettopp har vært i Midtøsten, og at han der gjorde en god figur. Derfor er det noe oppsiktsvekkende at regjeringspartiene ikke er med på beskrivelser av situasjonen i Midtøsten som er relativt balanserte. Regjeringspartiene er ikke med på å si at det er registrert ulovlig bosettingsekspanjon «på okkupert land». Jeg vil si at det er et veldig viktig signal at regjeringspartiene for første gang ikke slutter seg til en slik merknad. De slutter seg heller ikke til det en videre sier i merknaden:

«Volden fra bosettere mot palestinerne er økende.»

Dette er ifølge rapporter fra OHCHR. Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Er det dette som er en mer balansert utenrikspolitikk? Hva ligger i at regjeringspartiene ikke ønsker å være med på denne merknaden?

Utenriksminister Børge Brende [11:21:14]: Som representanten Huitfeldt er godt kjent med, fremgår det helt tydelig i regjeringens plattform at regjeringen vil føre en balansert Midtøsten-politikk, med sikte på en tostatsløsning. En tostatsløsning må ta utgangspunkt i grensene før 1967. Det vil si at når man under utenriksminister John Kerrys ledelse nå forhandler om å få til en endelig løsning mellom Israel og Palestina, inneholder den grensene før 1967 og muligheten for landbytte. Det innebærer også at man må finne en varig løsning for Jerusalem og for de palestinske flyktingene, i tillegg til en løsning som innebærer at Israels sikkerhet garanteres fremover.

Anniken Huitfeldt (A) [11:22:12]: Ligger det i en balansert utenrikspolitikk ikke lenger eksplisitt å si at det er registrert ulovlig bosettingsekspanjon «på okkupert land»? Hvis det ikke er regjeringas politikk å uttrykke det eksplisitt, er det en endring av norsk Midtøsten-politikk. Er det også balansert norsk utenrikspolitikk ikke å påpeke at volden mot palestinerne fra bosettere «er økende»?

Utenriksminister Børge Brende [11:22:48]: Både representanten Huitfeldt og jeg har sittet lenge nok på Stortinget til å vite at hvis man ikke slutter seg til alle merknader som andre partier fremmer i en komitéinnstilling, og man har sine egne merknader som dekker samme forhold, betyr ikke det at man nødvendigvis er uenig i alle de punktene.

Men til det som representanten tar opp. Når det gjelder en fremtidig avtale mellom Israel og Palestina, som utenriksminister Kerry spiller en vesentlig rolle i fremforhandlingen av, er det ikke noen tvil om at man vil måtte se en løsning hvor bosettingen opphører i de områdene som blir definert som en del av de palestinske områdene. Her tar man utgangspunkt i grensene før 1967 og et landbytte.

Når det gjelder vold, vil jeg henvise til mine uttalelser den forrige dagen, da jeg bl.a. tok opp situasjonen for palestinske barn som blir fengslet, og vold som blir begått mot dem, noe jeg har slått hardt ned på.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:24:04]: I sitt innlegg uttrykte utenriksministeren glede over WTO-resultatet på Bali. Sjølv om han ikkje var der sjølv, ynskjer eg å stille eit spørsmål knytt til nett det.

Det er ulike utsegner etter forliket på Bali. Det er bra at me har skikkelege, gode reglar for internasjonal handel – det er me alle tilhengarar av. Men WTO er ikkje etablert for å få ein rettferdig handel, for å vareta klima, miljø og matsuverenitet, men for å liberalisere verdshandelen og byggje ned handelshindringar. Eg synest det er ille at ein pålegg å avvikle sosiale ordningar, at ein ikkje varetek retten til mat, og at det vert trugsmål om straffetiltak mot program der ein varetek og gjev dei som svelt, mat. Korleis vil

utanriksministeren stille seg når det kjem nye forhandlingar i Genève? Vil han då vareta dei sveltande og vere på deira side i forhandlingane?

Utenriksminister Børge Brende [11:25:15]: Den avtalen som det ble enighet om på Bali, innebærer at alle de 160 medlemslandene sluttet seg til dette avtaleopplegget. Dette er en avtale som også er veldig god for verdens utviklingsland. Det å bygge ned kostnadene ved å overføre varer fra ett land til et annet og kutte i skjemavelde og byråkrati kan også redusere korrupsjon. I tillegg har Norge nå gått ut og lovet at vi skal bidra med 30 mill. kr for å hjelpe utviklingsland, slik at de raskt kan gjennomføre bedringene når det gjelder handelsfasiliteter, og bygge ned unødvendig skjemavelde og byråkrati.

Når det gjelder den avtalen som ble inngått, er den overhodet ikke noen hindring for at man fortsatt kan bistå med mat gratis. Man kan også bygge opp matvarelageret for fremtidige vanskelige situasjoner knyttet til mat. Hvor i debatten dette har dukket opp, og hvor man har disse opplysningene fra, vet jeg ikke, men de er feil.

Trine Skei Grande (V) [11:26:36]: Venstre har vært kritisk til den måten man bokfører på, når man ser på flyktingutgiftene, penger vi bruker i Norge, som en del av bistanden. Vi har alltid sett på dette som en måte å skjule at man ikke bevilger nok til bistand, eller i hvert fall at man prøver å selge inn penger til noe som pengene egentlig ikke er ment for.

Jeg tenkte jeg skulle spørre utenriksministeren om han ikke er enig med meg i at dette er en måte å bokføre på som vi egentlig ikke burde gjøre, og at man heller burde være ærlig når det gjelder pengebruken: Dette har ikke noe med bistand å gjøre, det har med våre forpliktelser som flyktningsnasjon å gjøre, og det er penger vi bruker i Norge.

Utenriksminister Børge Brende [11:27:29]: Det har vært lang praksis i Norge og i andre land å oppgi over bistandsbudsjettet de kostnadene man har med å ta imot flyktinger. Vi bruker mindre på dette nå enn det har blitt gjort i andre perioder. Nå bruker vi litt over 2 mrd. kr. Under andre regjeringer har man brukt over 3 mrd. kr.

OECD og andre som legger rammeverket for hva som kan bli godkjent som bistand, slår fast at f.eks. det å hjelpe syriske flyktinger i Norge kan man bruke utviklingsbudsjettet til. Men det er viktig at man da har en samlet strategi. Norge er – som jeg også nevnte i mitt innlegg – den sjette største bidragsyteren når det gjelder å hjelpe Syrias naboland, som nå tar imot over 2 millioner flyktinger. Vi bruker også mye på humanitær bistand, som vi ønsker å få inn i Syria. I tillegg har regjeringen slått fast at Norge skal ta imot 1 000 flyktinger for å avhjelpe situasjonen i Syrias naboland. Og det bruker vi bistandsmidlene til.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:28:44]: Alt eg har høyrte utanriksministeren seie om Midtausten, både under besøket og før, har vore patent – veldig bra – og offensivt. Eg trur at grunnen til at representanten Anniken Huitfeldt tek dette opp og at fleire av oss vert urolige, er usikker-

heita – om det er slik no at Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti vil bruke innverknaden sin til å dreie ein Midt-austen-politikk litt i si retning, sjølv om nok ikkje utanriksministeren ønskjer det. Det som står i den merknaden som dei ikkje vil vere med på, og heller ikkje Høgre, er at vi

«registrerer at den ulovlege bosettingsekspansjonen på okkupert land fortsetter».

Og vidare:

«Menneskerettighetssituasjonen er bekymringsfull. I det israelskontrollerte C-området» – altså dei områda på Vestbredda som Israel kontrollerer ca. 60 pst. av – «har det vært en økning i rivninger av boliger og infrastruktur. Volden fra bosettere mot palestinerne er økende.»

Eg har sjekka med OHCHR – dette er i tråd med deira siste rapport. Er utanriksministeren einig i at valden og rivningane av bustader har vore aukande, og at busetnadsekspansjonen held fram?

Utenriksminister Børge Brende [11:29:58]: Som jeg også sa til representanten Huitfeldt, er regjeringens politikk helt klar. Vi har en balansert Midtøsten-politikk. Vi jobber for en tostatsløsning og støtter fullt opp om utenriksminister John Kerrys planer for å skape varig fred mellom Israel og Palestina. Jeg har også sagt, da jeg var i Israel og Palestina, at Israel nå absolutt bør avstå fra å gjennomføre nye bosetninger, som jeg tror vil komplisere den fredsprosessen man er midt inni.

Norge vil videreføre den støtten vi har til de palestinske områdene, som er i en vanskelig økonomisk situasjon. Ikke minst ble vi bedt om dette fra utenriksminister Kerry, som nå mener at det er en viktig forutsetning for å nå frem. Men ordet balansert betyr selvsagt at vi i denne situasjonen også må legge vekt på Israels sikkerhetsinteresser. Vi vet at de har blitt angrepet, bl.a. av raketter fra Hamas i Gaza. Vi vet også at de har stått overfor angrep fra Hizbollah. Hvis Norge skal spille en rolle, må vi være balanserte i denne situasjonen. Det føler jeg at jeg er gjennom det jeg nå også har sagt i Israel.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:31:05]: Eg synest det var eit balansert svar – riktig nok ikkje på mitt spørsmål, men balansert var det. Det er òg merknaden som Høgre, Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet ikkje ville vere med på.

Men la meg spørje om noko anna i min siste replikk. Det som skjer i Ukraina, er dramatisk. Eg sette stor pris på at utanriksministaren drog dit og var så tydeleg i sin bodskap – drog ut, som representanten Skei Grande sa.

Sjølv deltok eg i går på ein demonstrasjon som ukrainarar i Noreg arrangerte framfor Stortinget saman med norske menneskerettsorganisasjonar. Eg må seie det var sterkt å sjå kor sterkt på kroppen dei opplever det. Det bur nokre få tusen ukrainarar i Noreg. For dei er det veldig viktig å sjå det engasjementet utanriksministaren og vi parlamenta-

rikarar har, og at vi er med på å støtte deira menneskerettar nå. Dei er spesielt opprørte over valden mot demonstrantar og journalistar, sjølv sagt.

Mitt spørsmål er: Kan utanriksministaren tenkje seg å ta eit initiativ, f.eks. saman med andre nordiske land, for at vi sender menneskerettsobservatørar som over tid kan vere i Kiev i Ukraina og observere det som skjer, og vere blant dei internasjonale kreftene som bidreg til det?

Utenriksminister Børge Brende [11:32:10]: Jeg så også uttalelsene fra representanten Bård Vegar Solhjell i går, som jeg synes var betimelige. Det som er veldig beklagelig i Ukraina nå, er at en beslutning som virkelig angår fremtiden til de unge i Ukraina, blir tatt uten noen form for demokratisk debatt.

Man må nå finne ut av hva som skjedde på den lørdagen for litt over en uke siden, hvor vold ble brukt mot demonstranter og journalister, og hvor det fortsatt er mange mennesker som er skadet. Thorbjørn Jagland har påtatt seg en rolle i dette og har vært i Ukraina og Kiev, og jeg synes også at OSSE kan sende observatører for å følge denne situasjonen nå. Det synes jeg vi skal se nærmere på.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kåre Simensen (A) [11:33:25]: For første gang i nyere historie er en langtidsplan for Forsvaret blitt fulgt opp også budsjettmessig. Norge har et moderne og leveringsdyktig forsvar med høy operativ evne. Som utenriksministeren sa i sitt innlegg, er en av våre fregatter på vei ut for å bidra til et viktig oppdrag for å destruere Syrias kjemiske våpen, mens en annen fregatt er tilbake og kan melde om fullført oppdrag etter å ha vært i Adenbukta.

Tre ting er særlig viktig for Arbeiderpartiet i forsvarspolitikken. For det første: gjennomføre langtidsplanene og styrke operativ evne. For det andre: at den store investeringen i nye kampfly også følges opp, slik at vi sikrer norsk forsvarsindustri. For det tredje: fullt trykk i kompetansearbeidet og den viktige jobben for å ivareta våre veteraner.

Norge står i en særstilling i hvordan vi har evnet å omstille og effektivisere Forsvaret i en periode med gode budsjetter. Mange av våre europeiske partnere har skjøvet lignende utfordringer foran seg og er nå tvunget til kortsiktige og dramatiske kutt drevet fram av finanskrisen. Norge har truffet tilsvarende beslutninger fordi vi har vært kloke og framtidsrettede, ikke fordi vi har vært tvunget til det. Resultatene er skapt gjennom et langvarig og omfattende fornyingsarbeid, store struktur- og organisasjonsendringer og en bred politisk vilje og evne til langsiktig satsing på forsvarssektoren. Jeg vil særlig framheve de ansatte i Forsvaret, som har gjort en formidabel jobb. En annen avgjørende suksessfaktor har vært at både Stortinget, regjeringen og forsvarssektoren selv har holdt fast ved og fulgt opp de helhetlige og langsiktige planene. Den rød-grønne regjeringen har konsekvent fulgt opp vedtatte planer med nødvendige forslag til bevilgninger og økt forsvarsbudsjettene i en tid hvor de fleste allierte reduserer.

Forsvarsdepartementet sier også i sin evaluering av måloppnåelsen for siste periode at Norge har fått et forsvar

med moderne materiell på de fleste områdene, som kan reagere raskere, fly mer, seile mer og øve mer. Denne vedvarende satsingen på Forsvaret har gitt en svært kompetent hær med mer enn ti års erfaring fra Afghanistan, Norge har fått en av Europas mest moderne marinere, og vi har et kapabelt luftforsvar med F-16 i dag.

Arbeiderpartiet støtter en økning på 7 mill. kr til Heimevernet utover den styrkingen på 83 mill. kr vår regjering foreslo. Vi gir også vår støtte til at Kystvakten styrkes med 13,9 mill. kr. Samlet sett har vi fått et forsvar med betydelig sterkere operativ evne. Vi kan allikevel være enige om et kontinuerlig fokus på å styrke den operative evnen ytterligere, og at arbeidet for revisjonen av forsvars- og beredskapsplaner fortsatt gis en høy prioritet i 2014.

Forsvarets militære evner er styrket gjennom økt trenings- og øvingsaktivitet for alle forsvarsgrener og Heimevernet samt betydelig modernisering av militært materiell. Regjeringen Stoltenberg igangsatte tidenes forsvarsinvestering i nye kampfly, investeringer som vil gi et historisk kapasitetsløft for hele Forsvaret.

Investeringene i nye kampfly vil gi en betydelig styrket kapasitet til å ta vare på våre store havområder i nord. Dikteren Roy Jacobsen sa det så fint:

«Det er langt dette landet. Det meste er nord.»

Som finnmarking vil jeg si at han har helt rett. Det er i nord mange av de viktigste interessene Forsvaret skal forsvare, ligger. Kjøpet av nye kampfly vil ha en stor betydning for et utvidet industrisamarbeid for norsk forsvarsindustri, og jeg kan love at vi skal følge nøye med på at arbeidet med å posisjonere norsk forsvarsindustri fortsatt har et stort fokus. Jeg vil særlig understreke brofasekontrakt for videre utvikling av JSM, og at vi følger opp når det gjelder integrasjon av APEX. Samtidig forutsetter vi at de strenge operative kravene vi stiller til våre fly når de leveres, følges opp.

Kompetansereformen er omtalt som den tredje fase i omstillingen. Det er riktig, og det er også viktig. Nå skal jobben gjøres. Realisering av målsettingene i kompetansereformen og innføringen av kjønnsnøytral verneplikt må derfor følges opp av den nye regjeringen. De samme forventningene har vi til arbeidet med ivaretagelsen av våre veteraner. Det må skje med full kraft, rett og slett fordi de fortjener det. Jeg vil også benytte anledningen til å hilse dem som er ute i tjeneste, og ikke minst takke dem som har vært i tjeneste på oppdrag for Norge.

Forsvaret skal være en forsikring for vår egen trygghet og våre barns framtid. Vi skal ha et forsvar for vår tid. Vi er der i dag fordi vi gjorde de riktige valg i går.

Sylvi Graham (H) [11:38:40]: Komitelederen åpnet debatten i dag med å sitere Nelson Mandelas rosende ord om Norge. Jeg synes det var et dårlig valg av den store mannens mange fantastiske sitater. Norsk selvgodhet trenger ikke Mandelas hjelp, verden trenger iallfall ikke norsk selvskrut. Verden trenger at vi stiller våre ressurser til stadig rådighet.

Det budsjettet som skal vedtas i dag, og som Solhjell nettopp kalte i hovedsak et godt budsjett, vil gi Utenriksdepartementet, Norad og utviklingsaktørene de ressurser

som må til for på en god måte å ivareta de oppgaver som Stortinget og regjeringen har satt seg som mål innen området: målet om at utviklingspolitikken skal bidra til økt demokratisering, realisering av menneskerettighetene og at folk skal kunne arbeide seg varig ut av fattigdom, som i det gamle ordtaket om at det ikke vil være langvarig hjelp å gi folk en fisk, de må lære å fiske. I det lys er jeg glad for at vi med dette budsjettet øker kapitaltilskuddet til Norfund. Investeringer og vekst i næringslivet gir jobber og utvikling.

I budsjettforslaget økes Norges bevilgning til Verdensbanken, Det internasjonale utviklingsfondet. Dette er nettopp fondet for de fattigste landene og er både den mest effektive og viktigste multilaterale kanalen for bistand til de 80 fattigste landene i verden.

Det er, og skal være, et høyt nivå på norsk internasjonal bistand. Ja, nivået i dette budsjettet er på over 1 mrd. kr mer enn vår bistand var i saldert budsjett for 2013 – om lag 1 prosentandel av BNI, fordi et godt budsjettforslag ble enda bedre her forleden. Det er verdt å merke seg at andelen vi har brukt til bistand i fem av de siste syv årene har vært under 1 pst. – uten at de rød-grønne har hyllt opp, som nå, av den grunn.

Jeg er særlig glad for at utdanningsbistanden, som var blitt redusert gjennom de to siste stortingsperiodene, nå har blitt et tydelig satsingsområde innenfor norsk utviklingspolitikk, og for at regjeringen nå har som mål at Norge skal ta internasjonalt lederskap i kampen for å styrke jenters utdanning. Dette synes, både i styrkingen av midler til UNICEF og til Global Partnership for Education. Denne regjeringen har med dette budsjettforslaget tydelig vist hvilken retning vi heretter vil gå når det gjelder jenters utdanning. Vi har økt Norges bidrag til GPE med 20 pst. – det er en tydelig beskjed. Det er det første skrittet for å følge opp Sundvolden-erklæringen, som sier at regjeringen skal prioritere jenters utdanning i fattige land, og ta en global lederrolle i arbeidet med utdanning for alle.

Hele 10 pst. av verdens barn har ikke et skoletilbud, melder UNICEF. Det er grunn til å se dette i sammenheng med konfliktområdene i verden og vår humanitære bistand, for 50 pst. av de barna som ikke går på skole i verden i dag, bor i konfliktområder.

En annen dimensjon som også ligger Høyres hjerte nær, er kvaliteten i skolen, både her hjemme selvfølgelig, men også i et verdensperspektiv. Dessverre er det slik at det i dag er flere barn som går på skole og ikke lærer nok, enn det er barn som ikke går på skole. 250 millioner barn kan i dag verken lese eller skrive når de begynner i fjerde klasse. Det er overveldende bevis for at jenters utdanning og helse er de viktigste enkeltfaktorene for oppnåelse av også andre utviklingsmål.

I Afrika sør for Sahara anslås barnedødeligheten å kunne vært redusert med inntil 40 pst. dersom mødre deres hadde hatt videregående skolegang. Å satse på kvinner – både på helse og på utdanning er lurt for verdens barn. Det gir positive ringvirkninger. Jenter med utdanning får barn senere i livet. Det er også mer sannsynlig at barn av mødre med skolegang, får gå på skole. Og utdanning av

jenter er også avgjørende for kvinners deltakelse i politikk og samfunnsliv.

Jeg er også glad for at Norge har vært så tydelig i vår støtte til sikkerhetsresolusjon 1325, og derfor anerkjent viktigheten av kvinners deltakelse i fredsoperasjoner og fredsprosesser for å sikre en varig og bærekraftig fred.

Fremover er det også viktig at vi er like tydelige når det gjelder å målbære funksjonshemmedes rettigheter – ikke bare her hjemme med tilgjengeliggjøring og tilrettelegging, men som et tverrgående tema på alle områder innenfor bistand. Rettigheter for funksjonshemmede er menneskerettigheter. Også på dette området må Norge bli et foregangsland, både med våre stemmer og med våre handlinger. Mangel på respekt for menneskerettigheter rammer marginale grupper hardest og forsterker ulikheter. Noen trenger litt mer for å få like mye!

Jan Arild Ellingsen (Frp) [11:43:46]: En klok mann, som har en funksjon i denne salen til daglig, sa en gang til meg: Man blir ikke gjenvalgt til Stortinget ved kun å slåss for kriminalomsorg. Og med all mulig respekt, sånn er det kanskje når det gjelder utenrikspolitikken også – et tema som i den norske hverdagen altfor sjelden blir berørt fordi vi er opptatt av de nære ting. Vi ser det gjennom annonser, enkeltkampanjer og selvfølgelig i medieoppslag i nyhetene. Derfor er det bra at man har i alle fall én ordentlig stor debatt om budsjettet, hvor man er tydelig på hva man ønsker seg med utenrikspolitikken. Man har nok av temaer å debattere: Vi diskuterer EU, Afghanistan og andre utfordringer som står oss nær.

Av og til hadde jeg ønsket at flere deltok i debatten, fordi norsk utenriks- og forsvarspolitik hadde fortjent det – rett og slett fordi det er fundamentalt for oss alle.

Problemet eller utfordringen med utenriks- og forsvarspolitikken er ikke å finne noe å gjøre – det er vel heller rett og slett å greie å fokusere på de riktige og viktigste sakene. Vi har utfordringer mer enn selv Norge vil klare å ta tak i. Da blir jobben vår å sørge for at vi tar de rette grepene på de rette stedene. Man kan godt diskutere kvantitet – at man ønsker en bredest mulig tilnærming, men av og til synes jeg faktisk kvalitet utkonkurrerer kvantitet.

FNs rolle vil selvfølgelig også være viktig for den nye regjeringen. Jeg hadde gleden av å være i FN's generalforsamling noen uker i høst, og det er ikke tvil om at mange setter sin lit til Norge, til at Norge skal fortsette å bidra med store bevilgninger for på den måten å hjelpe verdens befolkning der de sliter mest. Det er jeg sikker på vi skal gjøre. Men at denne regjeringen er enda tydeligere på måloppnåelse, er kun et pluss for min del og ikke noe minus. Når vi ser ut mot den store verden, når vi ser på Afrika, Afghanistan og Midtøsten, er det ikke tvil om at selv om vi gjør så godt vi kan, blir det lite i forhold til alle de utfordringene som finnes.

Jeg er også glad for at regjeringen har en klar fokusering på at utdanning og kvinner og barns rettigheter er blant det aller viktigste. En hverdag der det handler om å overleve fra i dag til i morgen gjør noe med deg. Kan vi bidra til at flere kan løfte blikket og tenke henimot andre ting, vil det kun være positivt.

La meg også si at det er på sin plass å gi en takk til alle dem som jobber for å gjøre hverdagen bedre for andre: de som jobber i frivillige organisasjoner, de som jobber gjennom offentlige organisasjoner eller instanser, og ikke minst de som er i Forsvaret. Jeg er også glad for at utenriksministeren var tydelig på at NATO er bærebjelken i norsk sikkerhetspolitikk.

Samtidig stilles Forsvaret jevnlig overfor nye utfordringer, ikke minst rollemessig. Hva skal Forsvaret dimensjoneres for? Skal det ensidig dimensjoneres for norsk sikkerhetspolitikk? Skal det beskytte oss mot en mulig fiende i øst, eller er det også andre ting som er viktig for oss? I hverdagen vil jeg si at kanskje er Heimevernet det viktigste vi har. Når justissektoren trenger ekstra hjelp og ber Forsvaret om bistand, er det ofte sånn at Heimevernets volum er det man faktisk trenger. Derfor er jeg glad for at regjeringen har valgt å satse på og styrke bevilgningene til Forsvaret, og ikke minst til Heimevernet.

Hvis man skal gjøre en god jobb i forsvarspolitikken, er kostnadskontroll alfa og omega. Jeg er glad for å se at vi har en forsvarsminister som er tydelig, og som tør si nei til ting. Jeg registrerte utspillet i helgen om det svensk-norske samarbeidet om ARCHER, og at Norge har sagt at dette er kanskje ikke det optimale for vår del. Jeg tror at hvis det er noe politikken trenger, er det at man har statsråder som tør å stå oppeist og si fra nettopp om slike ting i stedet for å gå i ring og si tja og ha og kanskje.

Jeg registrerte også at andre har vært inne på kampflykjøpet. Det er også en fantastisk stor investering. Da Stortinget behandlet det, var man ekstremt tydelig på at man må ta gjenkjøp tilsvarende verdien ved kjøp av jagerfly. Det tror jeg er en utfordring vi skal komme til å slite med – ikke bare denne valgperioden, men en tre–fire til, minst – om vi noensinne kommer opp på det nivået. Men her regner jeg med at forsvarsministeren har en klar ambisjon.

Nordområdene har vært nevnt. Selvfølgelig er nordområdene viktig. Framtiden vår ligger i stor grad i nord. Det er jeg sikker på at vi kommer til å ta vare på, både forsvars- og sikkerhetspolitisk. I så måte er det bra at Svalbardbudsjettet ble nevnt her. Personlig håper jeg at man ser enda mer på mulighetene på Svalbard. Jeg mener man burde sett henimot mulighetene til å etablere en internasjonal redningshub på Svalbard, for vi har en logistikk på Svalbard som få andre i området, om noen i det hele tatt, har.

La meg også si to ord om Afghanistan. Det nærmer seg et valg i Afghanistan, som vil bli syretesten på hva som går an og hva som ikke går an. Hovedutfordringen i Afghanistan er fortsatt, etter mitt skjønn, korrupsjon og korrupsjonsbekjempelse.

Statsråd Vidar Helgesen [11:49:03]: Når hundretusener av ukrainere i disse dager og timer demonstrerer i gatene for en europeisk fremtid for sitt land, er det et uttrykk for at den europeiske integrasjonsprosessen stikker dypt og favner bredt i Europa. Norge er en del av dette integrasjonsprosjektet, og vi bidrar til det.

EØS-avtalen gir oss tilgang til et felles indre marked med 30 andre land. Når vi deltar i dette indre markedet, bi-

drar vi til økonomisk utvikling både for oss selv og for EU. Det er frihandelens fortjeneste.

Debatten i forrige måned om min redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker viste at det er stor oppslutning i denne sal om vår deltakelse i det indre marked.

Samtidig er det slik at store deler av Europa fortsatt er rammet av økonomisk krise, slik komiteen også påpeker i sin innstilling. Også norske bedrifter har fått utfordringer som følge av krisen. Det er i vår interesse at det går godt i Europa. Store ulikheter innenfor det indre marked kan skape ubalanser som går ut over oss alle. Det er en viktig grunn til at vi bidrar med betydelige midler til sosial og økonomisk utvikling og utjevning i Europa.

EØS-midlene er et solidaritetsbidrag som skal bidra til slik utjevning, og til at mottakerlandene blir bedre i stand til å utnytte mulighetene i det indre marked. 15 europeiske land mottar midler gjennom dagens EØS-finansieringsordninger med en total ramme – med dagens kronekurs – på 15 mrd. kr for perioden 2009–2014.

Profilen på bidragene i hvert mottakerland er et resultat av enighet mellom EU, Norge og de andre giverlandene og mottakerlandene. Det er prioriteringer for inneværende periode som har bred politisk tilslutning fra denne sal.

Mange av mottakerlandene sliter økonomisk. De svakeste gruppene i våre mottakerland er rammet av offentlige innstramminger og stor arbeidsløshet: Romfolket er Europas største minoritet og en utsatt gruppe sosialt, økonomisk og kulturelt. Gjennom EØS-midlene har Norge satt av om lag 300 mill. kr til tiltak og prosjekter i 10 av mottakerlandene. Over 1,1 mrd. kr er avsatt til det sivile samfunn, hvor vi bl.a. støtter frivillige organisasjoner som tilbyr velferds- og sosiale tjenester. Norge er med dette en av de største bidragsyterne i absolutte tall til sivil samfunn i Sentral-Europa.

Riksrevisjonen gir i sin forvaltningsgjennomgang som ble gjennomført i år, anerkjennelse til arbeidet som er gjort for å styrke mål- og resultatstyringen i den nye forvaltningsmodellen for EØS-midlene. Riksrevisjonen konkluderer også med at EØS-midlene bidrar til å styrke samarbeidet og kontakten mellom Norge og mottakerlandene – en sentral dimensjon ved EØS-midlene.

Norge bør fortsatt være villig til å yte finansielle bidrag når vår nåværende finansieringsordning utløper 30. april 2014. Samtidig er det avgjørende at vi sikrer en tilfredsstillende avtale knyttet til norske fiskekvoter til EU. Norge har en rekke tollfrie kvoter som utløper samtidig som finansieringsordningene, og forhandlingene bør derfor ses i sammenheng.

Når det gjelder innretning og prioriteringer av norske fremtidige bidrag, vil vi ta utgangspunkt i erfaringene vi har gjort oss fra inneværende periode og selvsagt også i hvilke prioriteringer som vil være tjenlige i årene som kommer. Innsatsområdene vil bli fastsatt i nærmere dialog med mottakerlandene. Vi kommer også i denne sammenheng til å vektlegge videre styrking av det bilaterale samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene.

Det forventes at forhandlingene med EU vil starte om kort tid, og regjeringen vil på egnet måte informere og konsultere Stortingets organer under forhandlingene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [11:53:36]: Statsråden vil ha bred ryggdekning for at vi skal fortsette å bidra når han nå skal inn i nye forhandlinger, men jeg ber ham merke seg en litt grinete merknad fra forrige komité. EU må få beskjed om at lommeboken ikke nødvendigvis er vidåpen når statsråden kommer tilbake til salen og skal ha støtte for forhandlingsresultatet. Det kan være godt å ha med seg i forhandlingene. Det er ment som en positiv støtte.

Jeg har et spørsmål som dreier seg om noe annet. Representanten Halleraker sa at regjeringen har lagt listen høyt i europapolitikken, og viste for så vidt til regjeringsplattformen, og også at man har en ambisjon om mer og tidligere involvering av Stortinget. Det er positivt. Europautvalget er regjeringens konsultasjonsorgan, og jeg går ut fra at det selvsagt vil fortsette. Men på hvilke andre måter tenker statsråden seg at man skal involvere Stortinget i arbeidet med å utforme norske posisjoner?

Statsråd Vidar Helgesen [11:54:36]: Jeg takker representanten Hansen for gode argumenter å fremføre i diskusjonene med EU. Det har vi allerede fremført og vi vil fortsette den linjen.

Når det gjelder måter å konsultere og diskutere viktige EU-spørsmål med Stortinget på, har vi igangsatt et arbeid og en diskusjon knyttet til ulike modeller som er tenkelige. Det har også tidligere vært diskusjoner i Stortinget rundt nye arbeidsformer om EU- og EØS-spørsmål. Det er noe vi vil komme tilbake til, og vi vil selvsagt også gjerne ha en dialog med Stortinget selv om hvilke arbeidsformer som er mest tjenlige i denne sammenheng. Men vårt utgangspunkt er klart: Vi ønsker mer diskusjon fordi EØS-spørsmål er så viktige for norsk politikk og for norsk hverdagsliv.

Marit Nybakk (A) [11:55:41]: Vi får ta statsråden for europaspørsmål på alvor og på ordet og regne med at han involverer Stortinget mer enn det som hittil har vært tilfellet, for et hasteinnkalt møte i Europautvalget en fredag ettermiddag, da partiene satt i budsjettamtaler i finanskomiteen, var vel kanskje ikke optimalt i så måte.

Men mitt spørsmål dreier seg likevel om noe annet. Det er slik at i Norden har vi arbeidet mye med å fjerne grensehindre. Er det mulig – eller hva mener statsråden – at vi kan samarbeide bedre mellom de nordiske land når det gjelder å implementere EU-direktiv? Vi har nemlig sett eksempler på at fordi vi ikke har samarbeidet godt nok, har EU-direktivene, når de har vært implementert, faktisk ført til større grensehindre og nye grensehindre mellom de nordiske land.

Statsråd Vidar Helgesen [11:56:45]: Våre nordiske naboer er våre nærmeste venner i EU-sammenheng. Det er med dem vi ofte har de tettteste konsultasjonene om de allehånde spørsmål som oppstår når EØS-direktiver skal innlemmes. Vi bør absolutt se på måter å forankre, forsterke og fordype samarbeidet på på praktisk måte. Jeg har hatt diskusjoner med både min svenske og min danske kollega om hvordan vi kan fordype og forsterke vårt praktiske sam-

arbeid i disse spørsmålene og tar med meg dette gode råd fra representanten Nybakk i sammenhengen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:57:38]: Grinete merknadar frå komiteen kan sikkert vere ei hjelp i forhandlingane. Vi får i så fall håpe at EU sine forhandlarar ikkje les replikkane til representanten Hansen her frå salen, då vil vel noko av effekten av dei forsvinne.

Eg skal spørje om noko heilt anna, nemleg om Ukraina. Vi har i fleire rundar her vore innom det dramatiske som no skjer der. Det er ingen tvil om at EU har ei nøkkelrolle i det, fordi det frå ulike kreftar i Ukraina er eit sterkt ønske – på litt ulike vis – om å kome nærmare EU, og kva krav ein har og korleis EU nærmar seg det, kan vere viktig. I tillegg er det slik at EU-land, saman med Noreg og andre land, er dei landa som kanskje klarast no kan vise nærvær og synlegheit og bidra t.d. med menneskerettsobservatørar eller på andre måtar.

Eg lurar på om europaministeren, statsministeren eller andre har teke opp Ukraina-spørsmålet med sine kollegaer i EU, eller om dei har planar om å gjere det for å samordne politikken?

Statsråd Vidar Helgesen [11:58:41]: Samtidig som spørsmålet om Norges relasjon til Ukraina er en sak som tilligger utenriksministeren, er det ingen tvil om at den er viktig også i et europapolitisk lys. Jeg hadde i marginen av EØS-rådsmøtet i november en samtale med presidentskapet utenriksminister, den litauiske utenriksministeren, om Ukraina-spørsmålet, ikke minst fordi det var i de timene at nyhetene begynte å komme fra Kiev om hvor det bar. En av diskusjonene vi har hatt, er om norske erfaringer med EØS-avtalen vil kunne være nyttig å formidle overfor Ukraina dersom – og forhåpentlig når – vi en gang vil inngå en assosieringsavtale. Der vil det fra norsk side være velvillighet. Det er en dialog vi har med EU.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:59:53]: Me har fått ei blå-blå regjering som er meir EU-venleg. Slik vurderer EU sitt formannskapsland Litauen det. Det kan vel òg andre ha registrert.

I Europa ser me no land etter land med store kutt i offentleg sektor. Det er lita betring i økonomien. Statsråden har uttalt at den økonomiske situasjonen i dei europeiske landa ikkje lèt seg løyse med pengeoverføringar.

I spørsmålet om bistandsmidlar føreslo regjeringa kutt i sitt budsjett, og hevda at det er resultatet som tel. Då kan ein vel slutte at færre midlar vil gi betre resultat på det feltet. Har regjeringa òg same haldninga til EØS-midlane, dvs. at reduserte midlar vil gi betre resultat, eller er haldninga ei anna til EU enn ho er til verdas fattigaste?

Statsråd Vidar Helgesen [12:00:45]: Regjeringen har gitt uttrykk for at Norge er villig til å videreføre og fornye våre EØS-midler. Vi har også overfor EU gitt uttrykk for at når EU for første gang i sin historie reduserer sine budsjetter, er det ikke naturlig å forvente sterk økning fra norsk side.

Så er vi samtidig opptatt av at dette ikke bare er

forhandlinger om EØS-midlene, men også forhandlinger om fiskekvoter. Norsk markedsadgang for fiskekvoter er svært viktig for oss. Derfor er det viktig å se forhandlingene som en helhet, og det er med det utgangspunktet vi går inn i forhandlingene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Marit Nybakk (A) [12:01:48]: I juni 1991 satt jeg i et auditorium på et universitet i Durban i Sør-Afrika. Det var ANC's første frie kongress inne i Sør-Afrika på 30 år. Jeg kom rett fra signingen av kongen og dronningen – det var samme året – der Hovlands salme «Dette er dagen som Herren har gjort» ble urframført. Så kom jeg til Durban, til ANC's første frie kongress, som ble åpnet med andakt og skriftlesing: «This is the day that the Lord made» – og det var det i sannhet.

Norges støtte til antiapartheidarbeidet er blitt tatt opp flere ganger før i dag. Det gjelder også bistand til flyktningene og motstandskreftene inne i landet. Det satte for alvor norsk utviklingspolitikk på den internasjonale agendaen, for ikke å si kartet. Norge og Sverige gikk i bresjen for å utdanne og skolere flyktningene i frontlinjestatene. Vi kjenner også historiene om norske diplomater som bar konstanter over grensen til Sør-Afrika. Jeg vil også vise til det Solhjell sa om det.

Så har jeg lyst til å si til Sylvi Graham: Jeg synes faktisk vi kan være stolt av det arbeidet vi har gjort, og hvordan vi i flere sammenhenger har banet vei for utviklingspolitikk og konfliktløsning. Vi nyter fortsatt stor respekt for det arbeidet vi gjør når det gjelder både konfliktløsning og utvikling. Dette har gitt oss goodwill i FN-systemet. Vi har gått foran for å sikre 1 pst. av bruttonasjonalinntekt til bistand. Det kan hende at det var en av grunnene til at vi ble lyttet til da Jens Stoltenberg var en av de statsministrene som ble plukket ut til å bidra til reformer av FN-organisasjonene på landnivå – for øvrig et viktig arbeid.

Det vakte oppsikt under generalforsamlingen i høst, sier våre folk som var der, at den nye regjeringen valgte å gå bort fra 1 pst. – dette har noe med signaler å gjøre – for ikke å snakke om at de kuttet i bevilgningen til verdens matvarefond midt i krisen i Syria. Nå har vi registrert at etter budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre, fortsetter vi med 1 pst., og nå forutsetter jeg vel at det skjer også i de neste budsjettene.

Et område der Norge virkelig har gjort en forskjell, er å sikre bedre vilkår for kvinner i de fattigste landene. Sissel Rønbeck, tidligere stortingsrepresentant og statsråd, snakket en gang om den lange, lange, lange ørefiken som kvinner har fått opp gjennom historien. I dag er det kvinner i mange land i sør og i en del islamistiske, fundamentalistiske land som utsettes for den lange ørefiken. Hiv, aids, kjønnslemlestelse, høy barseldødelighet og undertrykking er bare noen eksempler.

Norge tok et særlig ansvar for tusenårsårene fire og fem, kvinnehelse og kamp mot småbarnsdødelighet. Erik Solheim ble historisk da han la fram den absolutt første stortingsmeldingen i verden om kvinner, utvikling og rettigheter, for øvrig etter initiativ fra Stortinget.

Kampen for kvinners seksuelle og reproduktive helse møter mange hindringer. I FN går katolske og islamistiske land sammen mot prevensjon og sikre aborter – altså for usikre aborter, for å sette det litt på spissen. Jeg forventer at Norges faste og sterke engasjement for kvinners seksuelle og reproduktive helse fortsetter under den nåværende utenriksministeren.

For å hindre at barn dør de første årene av sitt liv er vi også avhengig av mors helse og at mor får leve – faktisk at hun overlever både svangerskap og fødsel. Ågot Valle og jeg var med FNs utviklingsprogram i Mosambik – det er noe FNs utviklingsprogram gjør av og til, de inviterer nordiske parlamentarikere med. Da vi besøkte Mosambik, besøkte vi også en FN-støttet klinikk for unge kvinner. De satt tålmodig og ventet på å komme inn, med barn i magen eller på fanget, eller begge deler. Flere av dem var hiv-smittet. En sykepleier så på oss med et fast blick og sa at det verste var å fortelle dem at de skal dø. Det er mye ugjort – mye vi skal gjøre – når det gjelder utvikling for kvinner globalt sett.

Et område der Norge også har bidratt til resultater, er gjennom vaksinealliansen GAVI. GAVI har i samarbeid med bl.a. UNICEF reddet fem millioner barn på få år. Knappt noen annen bistandsorganisasjon kan vise til slike resultater. Her er faktisk GAVI helt enestående. Komiteen er opptatt av at GAVI over tid utvider vaksinasjonstilbudet, slik at flest mulig barn kan nås og sykdommer kan utryddes. Da er nok ikke svaret å redusere bidrag til UNICEF og andre FN-organisasjoner, for UNICEF er i dag en helt avgjørende samarbeidspartner for GAVI.

Så merket jeg meg representanten Trine Skei Grandes innlegg om forholdet mellom vaksinasjon og helsetjenester. Jeg er langt på vei enig med henne i det hun framfører, men mener at det ikke er noen motsetning mellom å bidra til å legge opp et bredt helsesystem og fortsatt å sikre vaksinasjon av små og fattige barn.

Det er økende uro i NATO-kretser over de til dels kraftige kuttene i forsvarsbudsjettene som skjer i de aller fleste NATO-land. Det er bare tre land i Europa som ikke reduserer sine forsvarsutgifter, eller har gjort det de siste ti år: Polen, Tyrkia og Norge. Den helt nødvendige omorganiseringen fra et innovasjonsforsvar til et effektivt og fleksibelt innsatsforsvar har ikke ført til budsjettkutt. Tvert imot – vi har nå et forsvar med en økt operativ evne i forhold til vår tids trusler, og forsvarsbudsjettene øker. Regjeringen og Stortinget fullfinansierte langtidsplan for Forsvaret, og behandlet den siste den 14. juni i 2012. Våre kolleger i nabolandene misunner oss dette. For dem er NATOs «Smart Defence» og EUs «Pooling and Sharing» blodig alvor og ren nødvendighet.

Det norske forsvaret er relativt sett i en privilegert situasjon for å videreføre et robust og tidsriktig forsvar. I fjor foreslo Høyre å styrke driftsbudsjettet til Forsvaret med 616 mill. kr. Nå er altså økningen blitt 13,9 mill. kr til Kystvakten, noe Arbeiderpartiet for øvrig støtter. Men det kan være fristende å spørre forsvarsministeren, som skal ha ordet: Har hun nå skiftet mening, og er av den oppfatning at dette er riktige rammer med tanke på den strukturen vi nå har og det arbeidet som vi skal inn i?

Den 1. januar 2014 overtar forsvarsministeren formannskapet i NORDEFECO fra Finland – det nordiske forsvarssamarbeidet, kanskje det mest dynamiske samarbeidet mellom de nordiske land, et praktisk og fleksibelt samarbeid som skjer på tross av og med respekt for de enkelte lands sikkerhetspolitiske forankringer og allianser. Den 4. desember var det nordisk forsvarsministermøte i NORDEFECO i Helsinki. Der ble det vedtatt en visjon med politiske retningslinjer for det nordiske forsvarssamarbeidet fram mot 2020, herunder en stadfestelse av at kapasitetsutvikling i 2020 vil være en integrert del av nordisk bidrag til internasjonale engasjementer, i tillegg til et enda sterkere samarbeid om øvelser og om fly- og sjøovervåking. Interessant er det også at man sier i erklæringen at de nordiske land skal samarbeide om styrker til NATO Response Force og til EUs Battle Groups. Jeg har for øvrig i dag lagt inn en interpellasjon til statsråden om nordisk forsvarssamarbeid.

Helt til slutt: Stoltenberg-rapporten – det dreier seg om Stoltenberg den eldre – tok til orde både for økt nordisk samarbeid om forsvar og for utenrikspolitikk. Det er også noe av det som fungerer bra i dag.

Det som kanskje kunne være en utfordring videre – som også Stoltenberg-rapporten tok opp – er økt ambassade-samarbeid, ikke bare, nødvendigvis, samlokalisering, men faktisk samarbeid mellom de nordiske land. I dag har vi samlokalisering i Berlin og i Myanmar, og kanskje får vi det i New York. Jeg forutsetter at dette fortsetter, og at det ikke stopper opp i Utenriksdepartementet.

Elin Rodum Agdestein (H) [12:12:06]: Det er gledelig å registrere at regjeringen allerede etter kort tids virke har kommet godt i gang med å iverksette en mer aktiv politikk overfor våre nære venner og handelspartnere i Europa. Også ute oppfattes det veldig positivt at Norge nå har en mer offensiv europapolitikk enn på mange år.

Statsminister Erna Solberg var nylig på besøk hos EUs presidenter og statsledere i flere EU-land. Det viser hvilken stor vekt regjeringen legger på gode relasjoner til EU så vel som på bilaterale relasjoner med land i Europa, og det er grunn til å framheve betydningen av besøket hos forbundskansler Angela Merkel, for Tyskland er jo selve motoren i arbeidet med å løfte Europa ut av den økonomiske krisen.

I tillegg til å være en kontingent inn til det indre marked skal EØS-ordningen bidra til å styrke Norges forbindelser med mottakerlandene, og dermed er den et viktig virkemiddel i norsk utenrikspolitikk.

Selv om Norge står utenfor EU, har vi brede og dype relasjoner til Europa. En aktiv europapolitikk innebærer å arbeide systematisk for å få gjennomslag for politisk prioriterte områder og være til stede på de arenaene der politikken utformes, og gjennom å styrke bilaterale forbindelser.

EØS-avtalen har også stor betydning for norsk innenrikspolitikk – for norske kommuner og regioner, for næringslivet og for trygging av norske arbeidsplasser. Derfor er det avgjørende at vi er i forkant av beslutningene i EU – at vi kan lykkes med å komme tidlig inn i prosesser

i saker som vil få konsekvenser for Norge gjennom EØS. Samtidig er det også viktig at interessene fra alle berørte departementer er samordnet på en god måte.

Bidraget til Europa gjennom EØS-midlene viser at Norge er en stabil og pålitelig partner som bidrar til overordnede økonomiske mål og et tettere samarbeid med landene i EU. Som statsråd Helgesen sa, er det slik at mange av mottakerlandene sliter – særlig er den høye ledigheten blant ungdom urovekkende. Bidraget på 1,1 mrd. kr til sivil samfunn med vekt på frivillige organisasjoner er derfor utrolig viktig.

Gjennom EØS-midlene har Norge fått på plass en omfattende rammeavtale med Europarådet. Europarådet er den strategiske partneren, og EØS-bidraget er virkemidlet i arbeidet for å fremme viktige samfunnsverdier som å styrke menneskerettigheter og demokrati.

EØS-midlene støtter prosjekter som bidrar til å fremme toleranse, bekjempe diskriminering og inkludere grupper som økonomisk, sosialt og kulturelt er utsatt, f.eks. den største minoriteten i Europa: romfolket. Målet er at disse gruppene blir bedre i stand til å håndtere egne utfordringer på sikt.

Klimaendringer og tap av biologisk mangfold er de viktigste miljøutfordringene i EU. Derfor går en betydelig andel, faktisk over 30 pst., av EØS-midlene til programmer for grønn innovasjon og biologisk mangfold. 900 mill. kr er satt av til grønn næringsutvikling, i samarbeid med Innovasjon Norge og norske bedrifter, bl.a. for å skape et grunnlag for nye arbeidsplasser. Det er også opprettet EØS-finansierte forskningsfond i seks land.

2014 vil være det siste året i inneværende programperiode, og med dette budsjettet vil størrelsen på det norske bidraget i 2014 ligge på om lag 3,31 mrd. kr. Med slike beløp er det overmåte viktig å sikre at midlene når fram til dem de er tiltenkt og til rett formål. Som den største bidragsyteren i EØS, med en andel på 97 pst., har Norge derfor styrket risikostyringen for å sikre kvalitet og gode resultater og redusere risikoen for korrupsjon og annet misbruk.

Forhandlinger skal i gang med hensyn til EØS-finansieringsordningen. Selv om nye EU-land kommer til, er det ikke gitt at den norske kontingenten i EØS bør øke vesentlig. Det er derfor betryggende at både statsministeren og EU-ministeren har understreket nettopp det, og at Norge har som mål å sikre et nivå på EØS-kontingenten framover som står i forhold til EU-landenes budsjetter.

Til slutt, som en kommentar til et tidligere innlegg her og for ordens skyld: Selv om det kanskje ikke passer med opposisjonens retorikk, viderefører regjeringen satsingen på Verdens matvareprogram fra 2013 til 2014.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [12:17:11]: Utviklingen av forsvarssektoren i Norge er forankret i helhetlige planer, hvor det overordnede har vært bred enighet om hovedlinjene og retningen. Sammen med et langsiktig perspektiv har dette gitt gode resultater under vekslende regjeringer. Samtidig har det vært uenighet om noen sentrale forutsetninger.

I Sundvolden-erklæringen slår regjeringa fast at trygghet i hverdagen og styrket beredskap hører til de åtte sat-

singsområdene regjeringa har. Regjeringa mener at det er et behov for fortsatt økte bevilgninger, for modernisering og for en reform for å sikre at vi i praksis har et troverdig terskelforsvar med høy reaksjonsevne som kan håndtere skiftende utfordringer.

Men omstillingene i Forsvaret er ikke ferdig, det gjenstår fortsatt krevende utfordringer, og jeg vil her særlig trekke fram to områder: en stor omstilling i Luftforsvaret, som nå er i gang, og en omstilling på personell- og kompetansesida, som komiteen fortjenstfullt trekker fram i sin innstilling, som et område det er viktig å holde fokus på. Det er ingen tvil om at den aller, aller viktigste ressursen Forsvaret har, er personellet. Det gjelder både de som hver dag gjør oppgaver hjemme, går grensevakt, og de som hver dag er ute i til dels krevende internasjonale operasjoner. De menneskene som hver dag ofrer sin egen sikkerhet for at vi andre skal være trygge, fortjener virkelig heder.

Vi må sikre at en størst mulig andel av ressursene går til reelle og konkrete operative leveranser som underbygger hovedrasjonale for Forsvaret, nemlig å bidra til landets sikkerhet og trygghet. Det er nettopp i dette perspektivet regjeringa har varslet, som vi varslet gjennom hele valgkampen og i innstillingen til langtidsplanen, at vi ønsker å gå igjennom noen av forutsetningene og grunnlagene i langtidsplanen. Som representanten Navarsete kanskje vil huske, var den regjeringa hun selv var del av, ikke i stand til å skape et flertall for langtidsplanen for Forsvaret – den inneværende – og derfor er det behov for å gjøre noen av de gjennomgangene som vi snakket om den gangen. Regjeringa har ikke lovt en eneste omkamp, tvert imot, men nettopp fordi dette er et så stort puslespill, der vi skal legge ting på bordet som har å gjøre med hele Forsvarets framtid, økonomisk og operativt, er det helt avgjørende at vi gjør de riktige tingene i riktig rekkefølge og i riktig tempo. På noen områder har forutsetningene endret seg, og allerede under den forrige regjeringa ble det gjort endringer i QRA-ens levetid i Bodø. Den ble forskjøvet til 2019, bl.a. som følge av at teknikeravgangen gikk raskere enn man hadde forutsett. Den type justeringer mener jeg det ville være uansvarlig ikke å ta høyde for nå som vi holder på med en kontinuerlig langtidsplanlegging, og vi har et ansvar for å løse i havn en vellykket omstilling av Luftforsvaret – omsider.

Derfor er det viktig at vi gjør disse vurderingene. Det er vi nå i gang med i departementet, og dersom det skulle være konklusjoner som krever endring i Stortinget, vil vi selvfølgelig komme tilbake til Stortinget med det. Det vet vi ikke noe om ennå, men vi har sagt at vi mener det er ansvarlig å gjennomføre de vurderingene, nettopp fordi det er såpass mange endringer som har skjedd siden Stortinget fattet sine vedtak i 2012.

Som flere har vært inne på, ønsker regjeringa å styrke øvingen av fem tropper i Heimevernets innsatsstyrker. Det vil vi dekke inn ved permanent å flytte penger fra stabs- og støttefunksjoner i øverste ledelse. Det vil altså bli en tropp i innsatsstyrken fra HV-distriktene Lutvann, Bergen, Værnes, Bjerkvik og Porsangermoen. Vi foreslår også å øke bevilgningene til Kystvakten med 13,9 mill. kr, dvs. at antallet patruljedøgn øker både i ytre og indre kystvakt.

Vi finansierer permanent Marinejegerkommandoens nasjonale beredskap. I tillegg ber regjeringa om fullmakt til å kunne bestille ytterligere seks F-35-fly. Vi lager brofasekontrakt med Kongsberg for den videre utvikling av JSM og kommer tilbake til Stortinget når det er aktuelt å tegne nye kontrakter.

Den særskilte kompensasjonsordningen for skadde veteraner er viktig for regjeringa. Jeg takker også for den rosende omtalen som er blitt regjeringa til del i innstillingen til Prop. 207 S for 2012–2013. For alle utenfor denne salen vil antakeligvis begrepet «overslagsbevilgning» ikke gi spesielt stor hjertebank, men for de skadde veteranene dette gjelder, vil det å ha trygghet for at de får kompensasjonene de er tilkjent, i riktig tid, være av avgjørende betydning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kåre Simensen (A) [12:22:34]: Langtidsplanen fikk god plass i statsrådets innlegg, og det skulle bare mangle. Forsvaret har også vært gjennom en betydelig omstilling de siste årene, og vi har fått tilbake et forsvar med høy operativ evne. Det er også verdt å merke seg at den forrige langtidsplanen var fullfinansiert krone for krone.

Til tross for det hadde vi budsjettbehandling også i fjor, og da sa daværende leder av utenrikskomiteen, dagens forsvarsminister fra Høyre:

«Vi er villige til å betale for regjeringas beslutninger i motsetning til dem selv.»

De foreslo å styrke driftsbudsjettet i Forsvaret for 2013 med til sammen 616 mill. kr, noe partiets talspersoner sa ville gi «større operativ evne, mer øving og mer trening».

Men det er langt mellom ord og handling. Det vi ser i dag, er at vi får en økning på kun 13,9 mill. kr. Det er vi selvsagt positive til, men spørsmålet mitt er da: Vil forsvarsbudsjettet som vedtas i dag, gi «større operativ evne, mer øving og mer trening»?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [12:23:39]: Jeg syns regjeringa på den korte tida som var til disposisjon for å lage en tilleggsproposisjon, har levert nettopp mer operativ evne, mer øving og trening. Vi satser målrettet på det som vil gi økt operativ evne. Så har vi samtidig kommunisert at dette er et nøkternt første skritt. Det er også et forsøk på å lukke gapet mellom retorikk og realiteter, som for så vidt den forrige regjeringa var en eksponent for. For eksempel hadde Kystvakten et antall seilingsdøgn som lå under de ambisjonene den forrige regjeringa selv hadde satt for seiling i Kystvakten, og for oppfyllelsen av langtidsplanen.

Men det er helt åpenbart at det fortsatt er ubalanser mellom faktorene her. Vi går nå inn og ser på disse balansepunktene mellom struktur, ressurser, oppgaver, men også mellom investeringer og drift. Her er det et interessant poeng, som jeg er helt sikker på at Arbeiderpartiet er enig i, nemlig at det holder ikke bare å ha f.eks. fem fregatter og seile i henhold til det som er den gitte planen, hvis det faktisk betyr at vi ikke utnytter disse fantastisk fine fregattene godt nok. Dette må vi gå inn og se på.

Marit Nybakk (A) [12:24:53]: Vi er nok enige om fregattene. Men jeg skal starte med et sitat, og det er fra St.prp. nr. 45 våren 2001. Der står det i første setning: «Forsvaret befinner seg i en dyp og vedvarende strukturell krise.»

I 2004 hadde Hæren alene fortsatt de facto 1 mrd. kr i underskudd. Vi hadde Høyre-statsråd på det tidspunktet. I dag, som jeg sa i mitt innlegg, misunner våre kolleger i andre land oss for at vi har en god balanse mellom struktur, operativ evne, oppgaver og finansiering. Er det slik at statsråden nå ser litt mer nøkternt på dette og innser at Forsvaret i løpet av den siste tiårsperioden faktisk har bedret seg både når det gjelder operativ evne, å være tidsmessig og å få til en skikkelig finansiering?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [12:25:54]: Jeg er strengt tatt ikke så veldig opptatt av å snakke om sitater fra 2001. Jeg er opptatt av å snakke om den reelle situasjonen i Forsvaret i 2013, og jeg mener at det fortsatt er utfordringer i balansen mellom struktur, oppgaver og ressurser, og at det er utfordringer i balansen mellom drift og investeringer. Nå tror jeg nok også vi skal erkjenne at når Norge har hatt budsjetter som i realiteten har vært flate, eller har gått litt opp over en del år, og andre land har måttet kutte, har også det å gjøre med en dramatisk økonomisk situasjon i andre land, som vi har vært forskånet for. Det kan godt hende at vi også ville vært i samme situasjon som mange av våre naboland hvis den økonomiske situasjonen vår hadde vært dårligere. Men det er altså sånn at langtidsplanene er lagt opp etter meget strenge forutsetninger. Det skal ekstremt lite til å vippe balansen i disfavør av operativ evne. Et eksempel er at den forrige regjeringa allerede har tatt 75 mill. kr av det som skulle gå til å finansiere langtidsplanen, etter at Afghanistan-oppdraget ble trukket ned.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:27:15]: Eg trur me skal vere samde om at me skal vere glade for at me har hatt ei regjering som har styrt økonomien i landet godt, og som òg har sytt for at Forsvaret har kunna hatt ei omstilling – og med påfølgjande midlar, som har gitt ein balanse som ikkje fanst tidlegare, dersom me går ti–tolv år tilbake i tid. Det har vore ei positiv utvikling.

Men det er lett «å vippe balansen», seier forsvarsministeren. Eg vert uroa over signala som vert gitt i innstillinga over nettopp det. Eg var i Nord-Noreg i førre veke, og der er ein òg uroa. Vil forsvarsministeren følgje opp dei tiltaka som ligg i langtidsplanen, bl.a. knytt til Generalinspektøren for Luftforsvaret? Flytting av den institusjonen som er planlagt, vil det verte følgt opp? Vil oppbygging på Sørreisa verte følgd opp, som det er lagt opp til, og som fleirtalsmerknaden i innstillinga la opp til? Kan ministeren seie noko meir konkret om kva ho tenkjer om dei endringane ein må gjere?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [12:28:21]: Jeg var også nylig og besøkte indre Troms og hadde møte med ordførerne i Bardu, Målselv og Sørreisa, og kunne til dem si akkurat det samme som jeg har sagt ellers også, at vedtaket om Sørreisa ligger fast, så det er ingen grunn til at noen

skulle skape uro om det. Vedtaket om Hæren og oppbygging av Panserbataljonen ligger også fast – det er ingen grunn til at noen skulle skape usikkerhet om det.

Når det så gjelder Generalinspektøren for Luftforsvaret, er det et av de områdene vi nå ser på. Det er rett og slett fordi vi allerede i innstillingen til langtidsplanen varslet at vi mente det var en utfordring å skulle gjennomføre en stor omstilling i Luftforsvaret samtidig som man flytter ledelselementet. Det betyr altså at vi nå vurderer f.eks. tidslinja for når man skal flytte Generalinspektøren for Luftforsvaret. Dette har vi ikke konkludert med ennå, dette er under arbeid, og vi har selvfølgelig også til vurdering hvordan vi best kan sikre at den operative evnen holder seg gjennom den store omstillingen som Luftforsvaret skal gjennom. Dette er en vesentlig del av det.

Marit Nybakk (A) [12:29:35]: Jeg hører og ser at statsråden vil se på balansen mellom oppgaver, struktur og operativ evne. Og det skulle bare mangle at ikke en ny statsråd også vil gjøre det for å gjøre det veldig gode forsvaret vi har, enda bedre. Jeg har merket meg det hun sa om fregattene og seiling.

Men jeg har et helt enkelt og veldig konkret spørsmål, og det er: Kan vi forvente en økning i forsvarsbudsjettene i de neste årene i den størrelsesorden som ble etterlyst under budsjettdebatten i fjor fra samme Ine Marie Eriksen Søreide, da som leder av komiteen, det vil si i overkant av 0,5 mrd. kr i året eller 616 mill. kr som det ble sagt da.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [12:30:24]: Som representant for et meget lengsesittende regjeringsparti vet også Marit Nybakk at det kommer man tilbake til i de årlige budsjettdiskusjonene. Men jeg innledet også her i stad med å understreke at regjeringa både i plattformen og i det vi nå sier, understreker betydningen av behovet for fortsatt økte bevilgninger, modernisering og reform. Det betyr altså at dette er ting som vi kommer til å komme tilbake til i de årlige budsjettene, og vi kommer til å komme tilbake til resultatet av de gjennomgangene vi nå gjør.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Sverre Myrli (A) [12:31:12]: Ved begynnelsen av debatten kommenterte Øyvind Halleraker Anniken Huitfeldts kommentar om politisk teater, og han sa noe sånn som at han gjerne ville ha vært invitert til de lukkede forestillinger. Det er ikke nødvendig med lukkede forestillinger, for vi har vært med på generalprøven. Gjennom fire år har dagens forsvarsminister, da som leder av utenriks- og forsvarskomiteen, hatt rollen som den største kritikeren av den forrige regjeringens forsvarspolitik. Det ble ikke spart på kritikken.

For ganske nøyaktig ett år siden, 7. desember i fjor, hadde vi utenriks- og forsvarskomiteens budsjettdebatt om budsjettet for 2013. Ine Marie Eriksen Søreide gikk høyt på banen og kritiserte til og med den daværende regjeringens virkelighetsbeskrivelse i sitt innlegg. Hun sa:

«Vi er villige til å betale for regjeringas beslutninger i motsetning til dem selv.»

Videre sa hun:

«Vi foreslår å styrke driftsbudsjettet i Forsvaret for 2013 med til sammen 616 mill. kr.»

I samme debatt sa Høyres Ivar Kristiansen:

«Det er liten tvil om at Forsvarets operative evne og kapasitet er i en slags krise.»

Videre pratet han om et forsvar som ikke har «beredskap for den situasjonen vi faktisk trenger forsvar for». Det var ikke småtterier å ta begrep som «krise» og «manglende beredskap» i sin munn i en debatt som har med rikets forsvar å gjøre.

Jeg kunne selvsagt ha latt være å stoppe der og gått enda flere år tilbake. Det gjør jeg ikke. Men jeg bare nevner at i budsjettet for 2012, altså ett år tidligere, foreslo Høyre å styrke forsvarsbudsjettet med 500 mill. kr. Fremskrittspartiet foreslo å styrke det med 980 mill. kr. Altså, for 2013 foreslo Høyre å styrke forsvarsbudsjettet med 600 mill. kr, og Fremskrittspartiet med over 1 mrd. kr.

Derfor så jeg med interesse fram til framleggelsen av tilleggsproposisjonen til Solberg-regjeringen. For var det ett område som jeg var sikker på at det skulle komme betydelig flere midler til, så var det Forsvaret. Dette er et politikkområde hvor begge regjeringspartiene var enige om at det trengs mer midler. Jeg skjønner at den nye regjeringen og de nye regjeringspartiene ikke får gjennomslag på alle punkter fordi det må forhandles med flere partier i Stortinget, men på de områdene der regjeringspartiene er enige, må vi forvente at det blir endringer i politikken. Høyre ville øke forsvarsbudsjettene betraktelig. Fremskrittspartiet ville øke mye mer enn det.

Så kom altså tilleggsproposisjonen og budsjettforliket, og Forsvaret fikk ikke 1 mrd. kr. Forsvaret fikk ikke 600 mill. kr. Forsvaret fikk ikke 500 mill. kr. Nei, Forsvaret fikk 17 mill. kr. Jeg sier som på bingo 17 – én sju. Så det var altså 17 mill. kr som trengtes for å få Forsvaret ut av det som ble beskrevet som en krise.

Nå skal man være forsiktig i disse PISA-tider og med diskusjonen om manglende matematikkunnskaper, men med mine utregninger blir det av et forsvarsbudsjett på 43 mrd. kr mindre enn 0,5 promille – mindre enn 0,5 promille av Stoltenberg-regjeringens forsvarsbudsjett. Disse sytten millionene avstedkommer en merknad fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i dagens budsjettinnstilling der det heter at flertallet er

«fornøyd med at regjeringen starter arbeidet med å lukke avstanden mellom retorikk og realitet sammenliknet med den rød-grønne regjeringens budsjettfor-slag».

Du verden! Avstanden mellom retorikk og realitet er altså 17 mill. kr – under 0,5 promille. Jeg må si: Dette henger ikke på greip og er overhodet ikke i samsvar med det vi hørte i fjorårets budsjettdebatt, budsjettdebattene årene før det, og med det vi hørte i valgkampen. Så hørte jeg at forsvarsministeren nå nettopp sa at dette er et «nøkternt første skritt». Ja, det er det, det er veldig nøkternt. Jeg vil også si at det er ganske alvorlig. For Høyre og Fremskrittspartiet har lovet velgerne mye mer til Forsvaret, og de holder ikke det de lover. Det kommer bare smuler, og noen kan kalle

det et nøkternt første skritt; jeg kaller det løftebrudd, for det er det det er.

Det borgerlige flertallet sier i innstillingen at den er kjent med at dette også inkluderer en gjennomgang av forutsetninger og beslutningsunderlag i den gjeldende langtidsplanen. Så er jeg enig med forsvarsministeren i det hun nettopp sa, at selvsagt må nye situasjoner som oppstår, håndteres. Det er vi enige i. Men hva betyr det som regjeringspartiene nå sier i komitéinnstillingen?

Det blir ikke omkamp, sa forsvarsministeren. Nei vel, men hva betyr det da, hvorfor skriver en det en skriver? Den største investeringen – desidert største investeringen – i langtidsplanen er kampflyinvesteringen. Blir det endringer der? Blir det nedleggelse av HV-distrikter likevel? Dette var et stort tema både i det fagmilitære arbeidet og i Stortingets behandling av langtidsplanen. Hva skjer med HV-skolen på Dombås? Blir det styrking av 2. bataljon? Kan hun svare klarere enn det som ble gjort på spørsmålet fra Navarsete: Blir det samling av kontroll- og varslingsvirksomheten i Sørreisa? Og blir det framskutt base på Evenes?

Jeg må si etter det vi hørte forsvarsministeren si i innlegget sitt, hefter det nå usikkerhet ved Evenes og framskutt base i nord. La oss ikke håpe at det er grunnen til at Solberg-regjeringen har utnevnt den tidligere Evenes-ordføreren til statssekretær. Grunnen til at jeg spør om dette, er at regjeringspartiene bidrar til å skape usikkerhet om langtidsplanen. På torsdag debatterte vi neste års samferdselsbudsjett. Da sa Høyres og Fremskrittspartiets talere at det er den nasjonale transportplanen som ble vedtatt av de rød-grønne partiene, som er den som gjelder, til tross for at Høyre og Fremskrittspartiet hadde andre forslag. Slik skal det være, sa til og med regjeringspartienes talere. Det er en grei konstatering, men da må vi jo også få klarhet i: Gjelder ikke det samme for langtidsplanen for Forsvaret? Dette må forsvarsministeren klargjøre. Gjelder den vedtatte langtidsplanen, eller gjelder den ikke? Vi trenger ikke usikkerhet omkring et så avgjørende dokument som Forsvarets langtidsplan.

Norge har et godt forsvar. Det har vi takket være store omstillinger de 10–15 siste årene. Vi har gått fra å ha et stort forsvar bygget på den kalde krigens prinsipper og trusselbilder til å ha et moderne, operativt innsatsforsvar. Vi bør som beslutningstakere rette en stor takk til alle ansatte i Forsvaret, som har vært gjennom vanskelige tider med tøffe omstillinger. Men vi har også klart å omstille Forsvaret vårt fordi vi politisk har ønsket det – jeg tror jeg kan si nærmest tverrpolitisk – og fordi det har vært politisk vilje til å øke forsvarsbevilgningene de siste årene. Mange av våre styrker er kapasiteter som er etterspurte i internasjonale operasjoner. Det er fordi de kvalitetsmessig er svært gode. Én fregatt er på vei til Syria, én er i Adenbukta og Det indiske hav. Der har vi tidligere også hatt patruljeringsfly. Vi husker alle de svært gode tilbakemeldingene det norske forsvaret fikk for innsatsen i Libya. I tillegg har vi spesialstyrker og andre enheter som holder høy internasjonal standard og som er etterspurte kapasiteter i internasjonale operasjoner.

Alle som har deltatt og deltatt i internasjonale ope-

rasjoner, fortjener takk, ros og anerkjennelse fra denne sal.

Selv om antallet soldater i Afghanistan trappes ned, vil jeg understreke: Norge er ikke ute av Afghanistan. Jeg vil også takke forsvarsministeren for at hun gjentatte ganger har understreket nettopp det, når det noen ganger blir presentert som at Norge nå går ut av Afghanistan. Vi skal ikke glemme Afghanistan, vi skal ikke glemme det afghanske folk, vi har fortsatt et ansvar i Afghanistan.

Til slutt: Det norske forsvaret er godt rustet. Store investeringer står for tur. Den vedtatte langtidsplanen er styringsdokumentet det må jobbes etter. La oss ikke skape tvil om langtidsplanen. Når det nå også – forhåpentligvis etter hvert – blir samsvar hos regjeringspartiene mellom retorikk og realiteter, blir dette bra. Vi kan sove trygt også det kommende året.

Presidenten: Presidenten vil anmode representanten Myrli om å se på det norske vokabular og finne egnede formuleringer i stedet for uttrykket «henger jo ikke på greip».

Regina Alexandrova (H) [12:41:42]: I forsvarsbudsjettet for 2014 viser de borgerlige en prioritering for økt operativ evne og styrket beredskap ved økninger og omprioriteringer med konkrete tiltak til 30 mill. kr. I motsetning til representanten Myrli mener jeg dette er en målrettet og god start for en opptrapping av en satsing på Forsvaret. Denne regjeringen styrker beredskapen og øker aktiviteten for å sikre våre ressurser i nordområdene.

I dagens globaliserte verden er truslene uoversiktlig og grenseoverskridende. Truslene kan befinne seg langt unna Norge, men allikevel true norske interesser både hjemme og ute. Et best mulig forsvar av norske interesser forutsetter derfor god beredskap og god situasjonsforståelse.

Nordområdene er blant Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområder og har gått fra å være et sikkerhetspolitisk spenningsområde til et energi- og næringspolitisk kraftsentrum. Områdene er av stor betydning for Norge, og norsk tilstedeværelse og suverenitetshevdelse bør derfor synliggjøres ytterligere.

Det er viktig at vi sikrer Forsvaret god situasjonsforståelse og høy operativ evne i nord. Tilstrekkelige midler til faktisk å seile i nord er avgjørende. De borgerlige partiene gir derfor nordområdene økt prioritet ved å øke antall patruljedøgn for Kystvakta betraktelig.

Marinejegerkommandoen – MJK – er Norges maritime spesialstyrke og er trent for risikofylte militære spesialoperasjoner. MJK er satt på nasjonal beredskap for raskt å kunne bistå politiet i kontraterroroppgaver samt styrke Forsvarets egen beredskap.

Samarbeidspartiene sikrer i budsjettet en permanent finansiering av MJK på beredskap for økt nasjonal sikkerhet. Et annet viktig grep som er nevnt fra talerstolen i dag for å styrke beredskapen, er en økning i budsjettet til øving og trening av Heimevernets innsatsstyrker. Heimevernet spiller med sin landsdekkende og lokalt forankrede organisasjon en sentral rolle i den nasjonale beredskapen og har kapasitet til å rykke ut på meget kort varsel for å

støtte sivile myndigheter. En styrking av øving og trening for innsatsstyrkene vil derfor bety mye for økt kvalitet og beredskap.

Økningen av Forsvarsbudsjettet prioriteres for 2014 til operativ evne og økt nasjonal beredskap, samtidig som vi ivaretar et større fokus på sikring av nordområdene.

Jeg ønsker også å nevne det viktige initiativet og gjennomføringskraften til forsvarsministeren umiddelbart etter at ny regjering ble dannet. Dagen etter at Solberg-regjeringen overtok, ble det kjent at Statens pensjonskasse hadde stanset utbetalingene til skadde krigsveteraner på grunn av pengemangel. Forsvarsministeren tok umiddelbart tak i saken, slik at vi i dag kan vedta en bevilgningsøking for 2013 på 254 mill. kr, som vil sikre at veteranene får de pengene de har krav på.

Anerkjennelse og ivaretagelse av våre skadde krigsveteraner er et felles samfunnsansvar. Det er ikke akseptabelt at veteranene våre må vente på og leve med usikkerheten for utbetalinger de har krav på, med begrunnelse i manglende bevilgninger.

I denne saken har de rød-grønne ikke fulgt opp på en god måte. Regjeringspartiene har derfor – i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre – ivare tatt dette i budsjettet for 2014 ved å sørge for at dagens kompensasjonsordning blir gjort om til en overslagsbevilgning, slik at veteranene er sikret utbetalinger uten opphold. Denne forenklingen er et viktig grep som bidrar til forutsigbarhet og økonomisk trygghet for våre veteraner. For denne regjeringen og samarbeidspartiene er det viktig at de som har ofret sin helse gjennom innsats for Norge og bidratt til vår sikkerhet her hjemme, skal få den kompensasjonen de har krav på, uten lange forsinkelser.

Åsmund Grøver Aukrust (A) [12:47:00]: Hvorfor er Nelson Mandela vår tids største politiske leder? Det er ikke fordi han holdt de flotteste talene, det er ikke fordi han har en sterk historie, men det er fordi han representerer forandring. Han viste at det umulige er mulig. Han fant seg ikke i små justeringer, de små skritt i riktig retning. Nei, han ville ha rettferdighet.

Nå kjemper verden om å hylle Mandela. Han fortjener hvert eneste ord som blir sagt om ham. Men mer enn ord fortjener han handling. Han fortjener at vi fortsetter der han slapp. De som nå hyller, bør føle seg forpliktet til å gå foran i fremtiden.

Norge er et land som har tradisjon for å gå foran og lede an. Det gjorde vi da den rød-grønne regjeringen nådde 1 pst. i bistand, eller med vårt arbeid for nedrustning av våpen. Der valgte vi å gå foran. Vi frykter at Høyre og Fremskrittspartiet ikke har de samme ambisjonene. Det har de aldri hatt – tvert imot.

Vi har gjentatte ganger i disse budsjettdebattene hørt at den nye regjeringen bare har hatt tre uker på seg til å lage et nytt budsjett. Da er det jo interessant å se på hva de faktisk valgte å prioritere i løpet av de tre ukene. Og hva var det de valgte? Jo, kutt i bistanden, kutt i regnskogsatsingen og færre kvoteflyktninger fra Syria. Det er bra at noe av det er reversert i Stortinget, men det er et veldig dårlig signal fra vår nye regjering. For med hvilken rett kan vi proteste-

re mot andre lands kutt når vår egen regjering foreslår det samme?

Det er ikke mye som står om internasjonal politikk i den nye regjeringserklæringen til Høyre og Fremskrittspartiet. Men la oss se på hva de faktisk prioriterer å presentere. Noe av det som står, er at de skal ha en mer balansert Midtøsten-politikk. Mener det nye stortingsflertallet at det har vært ubalanse i vår politikk? Har vi støttet palestinerne for mye? Har vi for høyt protestert mot bygging av muren, blokaden av Gaza og brudd på folkeretten? Det er i det hele tatt litt rart å bruke ordet «balanse» om Israel og Palestina, for det er ingen balansert konflikt. Det er én okkupert og én som blir okkupert. Det er én sterk part og én svak part. Og undertrykkelsen blir stadig verre, nå i form av nye bosettinger – bosettinger som forsterker okkupasjonen hver eneste dag. Det kan gjøre at håpet om en tostatsløsning kan renne ut. Derfor haster det med å få stoppet de israelske bosettingene. Da er det oppsiktsvekkende at den nye regjeringen i denne omgang ikke engang kunne være med på merknader om at bosettingene er et problem, og at volden er økende. Er det dette som er den nye balansen til den nye regjeringen?

Jeg oppfordrer utenriksministeren til å svare på om han er enig i vår politikk, eller om det er et reelt linjeskifte.

For oss synes det klart at det er Fremskrittspartiet som har fått gjennomslag. Vi vet at de står på et ytterpunkt i politikken. Da hele verden demonstrerte mot Israels bombing av Gaza, stilte vår nye finansminister opp i en støtte-demonstrasjon for krigen. Det er det som er ubalanse, og det er skuffende at Høyre nå er med på å gi dem hånda på rattet i Midtøsten-politikken.

Det er bra at utenriksministeren har protestert mot fengslingen av palestinske barn. Men i israelske fengsler sitter det også mange palestinske politikere. De kalles terrorister, men mange av dem er unge, progressive politikere som arbeider for sitt folk. Ved Mandelas bortgang har vi igjen fått en påminnelse om at det noen kaller terrorist, for andre kan være en frihetshelt. Oppi all hyllingen er det grunn til å minne om at Mandela selv var på USAs terroristliste fram til 2008.

Jeg kjenner flere av dem som i dag sitter i fengsel i Israel. Det er ungdom jeg har møtt på seminarer i Ramallah eller rundt leirbålene på AUFs sommerleirer på Utøya. De representerte det nye håpet, den nye generasjonen. Nå sitter de i fengsel.

I går tente vi det andre lyset i adventsstaken. Da sang vi: «Må fanger få sin frihet og flyktninger et hjem». I går var det for mine palestinske venner jeg tente to lys.

Svein Roald Hansen (A) [12:51:51]: Det mest slående ved den nye regjeringens plattform på utenriksområdet er fraværet av ambisjoner og initiativ. Det skal føres «en realistisk utenrikspolitikk» som skal føre til «faktiske resultater for det norske folk», heter det, men ikke ett ord om hva man ønsker å oppnå, hva slags resultater man skal ha, ikke ett initiativ som skal tas.

Da Stoltenberg-regjeringen tiltrådte, var det med en rekke initiativ og konkrete målsettinger i regjeringens plattformen. Vi løftet opp nordområdestrategien til å bli det

viktigste strategiske satsingsområdet, og fikk avklart delelinjen med Russland. Vi reiste forslaget om et forbud mot klasevåpen, og fikk det gjennomført. Vi ønsket å styrke Norges muligheter som bidragsyter i konfliktløsning, og lyktes på flere områder med det. Vi ville ta initiativ til å hente fram igjen visjonen om en verden uten atomvåpen, og vi gjorde det. Men i denne regjeringsplattformen er det verken nye ideer eller tanker om løsninger.

Jeg hadde håpet at denne debatten kunne klargjort noen viktige forutsetninger for den politikken Norge skal stå for i årene som kommer. Betyr den felles komitémerknaden «at Norge fortsatt skal være en betydelig aktør og bidragsyter for å skape varig utvikling og vekst i fattige deler av verden», at utviklingsbudsjettet nå skal være på 1 pst. av BNI også i årene framover? Eller skal vi hver høst oppleve et politisk spill hvor regjeringen foreslår lavere nivå, altså kutt, som Kristelig Folkeparti og Venstre skal forhandle opp til 1 pst., og således få «demonstrert» at de har innflytelse?

Da jeg hørte på representanten Kristian Norheim, var budskapet helt klart: 1 pst. er ikke viktig. Han pekte på at 1 pst. er «en blindvei» og «en hvilepute», og at friere handel og investeringer for å skape vekstkraft, skape arbeidsplasser, er det som skaper utvikling. Ja, det er riktig at det er viktige elementer, men det er samtidig for snevert. Ut-danning, helse, rettferdig fordeling, et godt skattesystem og en bærekraftig forvaltning av et lands naturressurser til beste for hele befolkningen er også viktige elementer og forutsetninger for å få til investeringer som kan skape vekst og arbeidsplasser. Der blir tilnærmingen for snever, og det brukes som et argument for å hevde at det er ikke antall milliarder som er viktig, men resultatene. Ja, resultatene er selvsagt det viktigste, men antall milliarder er heller ikke uvesentlig, og elementene som vi skal spille på, er mange. Jeg synes utenriksministeren i denne debatten bør klargjøre om regjeringen nå tar inn over seg de politiske realitetene, at det i denne salen er et stort flertall som mener at vi skal legge bistandsinnsatsen på 1 pst. av BNI.

Ved fjorårets budsjettbehandling foreslo Fremskrittspartiet ikke bare store kutt i bistandsbudsjettet, de gikk også heftig til verks på Utenriksdepartementets driftsbudsjett med et kutt på 172 mill. kr. Det var faktisk 8,5 pst. av driftsbudsjettet til UD. Høyre var mer forsiktig, men de kuttet de også, med 10 mill. kr. Da er det interessant å se: Hvorfor er ikke dette gjentatt i år? Er det ikke «unødvendig byråkrati» denne regjeringen skal kutte? Eller var det slik at disse partienes alternative budsjetter i fjor ikke var alvorlig ment? Er det grunnen til at man nå ikke har tort å røre disse postene? Jeg mener det er fornuftig at de ikke har gjort det, men det må jo være et tankekors at det man foreslår i opposisjon, tør man ikke å iverksette i posisjon.

Litt om forsvar. Regjeringen varsler at den skal gjennomgå forutsetningene og beslutningsgrunnlaget i den langtidsplanen som ble vedtatt i juni, som andre har pekt på, og som også forsvarsministeren berørte i sitt innlegg. Hun forsikret at det ikke er omkamp. Men likevel vil det skape usikkerhet om den omfattende omstillingen Luftforsvaret står på trappene til, med utvikling og samling av kampflybasen for våre nye kampfly på Ørlandet og fram-

skutt base på Evenes og andre viktige elementer, vil bli gjennomført. Det er viktig at den gjennomgangen som nå foretas, går så raskt som mulig, slik at usikkerheten kan legges bort, og at det eventuelt gjøres nye vedtak der forsvarsministeren og regjeringen mener det er grunnlag for det.

Så er det vanskelig ikke å komme inn på, som andre har nevnt, at det er ganske stor avstand mellom det som ble hevdet i fjorårets budsjettdebatt og i budsjettdebattene før det fra nåværende forsvarsminister og daværende leder av utenriks- og forsvarskomiteen og hennes partifeller. Høyres forsvarspolitiske talsmann, Ivar Kristiansen, gikk – jeg hadde nær sagt som vanlig – friskere i vei når det gjaldt beskrivelser, og som Sverre Myrli viste med sine sitater: Det var krise i Forsvaret på grunn av det man mente var avstand mellom struktur og oppgaver og bevilgninger.

Da foreslo Høyre å styrke driftsbudsjettet i Forsvaret for i år med 616 mill. kr. Fremskrittspartiet tok, som vanlig, kraftigere i og foreslo rundt 1 mrd. kr. I tilleggspolisjonen er styrkingen en økning i bevilgningen til Kystvakten på 13,9 mill. kr. Det er positivt, men det er altså langt, langt unna det dagens regjeringspartier anså som helt nødvendig i fjor.

Forsvarsministeren pekte på at det er grenser for hva man rekker på tre uker. Ja, det er det, men man har altså hatt fire år hvor man systematisk har ment å begrunne at man har ligget ca. 0,5 mrd. kr under. Det burde ikke vært så vanskelig å kunne få igjennom på tre uker.

Man kan jo heller ikke skylde på mangel på penger, for man fant altså penger til å kutte skatteinntektene med 8 mrd. kr på årsbasis. Så man hadde penger til disposisjon hvis man mente at situasjonen i Forsvaret var så alvorlig at det trengtes en skikkelig økning. Hvis økningen på 13,9 mill. kr er «første skritt» – som forsvarsministeren sa – på opptrappingen, vil det ta 35 år å nå det nivået Høyre mente var nødvendig i fjor, og 70 år å nå det Fremskrittspartiet mente var nødvendig. Da begynner jeg jo å forstå hva regjeringen mener når den sier at den har et generasjonsperspektiv på sin politikk.

Så er det riktig som forsvarsministeren sier, at omstillingen i Forsvaret ikke er over. Den vil heller ikke være over når Luftforsvarets nye struktur er på plass, og når kompetansereformen har kommet lenger enn den har. Det er nødvendig å være i løpende omstilling ut fra endringer i den sikkerhetspolitiske situasjonen og ut fra endringer i nye våpensystemer osv. Det mest gledelige med denne omfattende omstillingen i Forsvaret er at den har evnet å frigi mye midler fra ting man ikke lenger trenger, til den såkalte spisse enden. Det må fortsette.

Så til slutt noen merknader. Utenriksministeren sa at han ønsket å føre en verdibasert utenrikspolitikk. Jeg tror ikke det er noen uenighet om de verdier som Norge skal forfekte og stå for, menneskerettigheter, demokrati osv., men jeg vil minne om det som en samlet komité starter merknadene sine med:

«Komiteen viser til at regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som fremmer norske interesser, norsk sikkerhet, økonomi og velferd, konsentrert om områder der Norge har en forutsetning for å gjøre en forskjell.»

Den linjen støtter komiteen. Vi må ikke glemme den interessebaserte utenrikspolitikken. Den ble fremmet av den foregående regjering i en omfattende stortingsmelding som fikk tverrpolitisk tilslutning. Det er det viktig at vi holder fast ved også i de kommende årene.

Kristian Norheim (FrP) [13:01:42]: Dette var altså det representanten Solhjell valgte å prioritere i sitt innlegg om utenriksbudsjettet i dag: en 50 år gammel avisartikkel fra Hundefrisen i 1963. Jeg synes det er ganske drøy kost fra representanten Solhjell når han begynner å trekke frem dette nok engang. Og nok engang trekker han frem en udokumentert påstand fra en eller annen bok han har lest. Jeg ber representanten Solhjell om å dokumentere påstanden om at forgjengeren for Fremskrittspartiet, Anders Langes Parti, mottok støtte fra det sørafrikanske apartheidregimet, ellers får han tie stille. Det går rett og slett ikke an å påstå sånt i «hytt og gevær», uten å dokumentere det. Og det er altså ikke Fremskrittspartiet som skal dokumentere dette, det er de som fremsetter den type påstander.

For øvrig har Fremskrittspartiet åpnet sine arkiver for dem som har lyst til å kikke i dem. Jeg vil gjerne gi representanten Solhjell anledning til å ta et dypdykk i Fremskrittspartiets arkiver. Du er hjertelig velkommen, det er bare å ta kontakt, så skal du få lese til øynene blir store og våte. Kanskje du til og med blir overbevist om at noe av det du leser, er bra saker.

Jeg synes det er ille at en representant skal «hitle» et parti for påstander og meninger som enkeltpersoner hadde for 40 år siden, altså fra da partiet ble startet, men ikke bare det, også fra tiden før partiet ble startet. Jeg synes også at representanten Solhjell bør feie for egen dør. Partiet han representerer, SV, har hatt nok av kontakter med diktaturer og autoritære stater opp gjennom årene – på høyt nivå. Berit Ås kalte f.eks. Sovjet for en «fredspioner». Partisekretær i SV Svein Skotheim og partileder Berit Ås hadde en fin tur til București, til en av Europas verste diktatorer, Nicolae Ceaușescu, hvor de kjørte rundt i en svart limousin og hadde gode ting å si om det regimet etterpå. Tidligere partiledere, som Stein Ørnhoi, Knut Løfsnes, Berit Ås, Finn Gustavsen, Berge Furre og Torolv Solheim har alle hatt reiser til diktaturstater. Jeg synes at man skal feie for egen dør først.

La meg si det med en gang: Jeg er den aller siste til å skulle forsvare det regimet vi så i Sør-Afrika. Det var et inhumant regime. Jeg blir kvalm ved tanken på at et sånt regime har eksistert. Det er også stikk i strid med den liberalistiske ideologien som Fremskrittspartiet er basert på. At noen har hatt tvilsomme og idiotiske oppfatninger om det fra mitt eget parti tidligere, må de selv svare for. Jeg tar avstand fra et forsvar av den type regimer.

Representanten Solhjell er egentlig en SV-er jeg har litt sansen for. Jeg oppfatter Solhjell som en interessant og belest type og ikke som en SV-er av den gode, gamle museumsvokter-sorten. Derfor vil jeg benytte anledningen til å henvise Solhjell til budsjettet vi nå diskuterer, og ikke minst til de ulike postene, der vi gir bistand til ulike land og regioner. For hvis representanten Solhjell leser grundig her, vil han også kjenne igjen en del av disse landene

og regionene. Han vil kjenne igjen at det er en del av de landene som hans partifeller har hatt reiser til. Norske bistandspenger brukes i dag til å rydde opp i land hvor SV har hatt sine partiturer tidligere. Det må være et tankekor for representanten Solhjell.

Jeg vil også kort innom representanten Anniken Huitfeldt, som var innom Israel-merknaden. Grunnen til at posisjonen ikke ville gå med på den merknaden, var rett og slett at det var en udokumentert påstand. Vi fant dokumentasjonen. Vi fant dokumentasjonen på at det pågår vold på begge sider. Derfor hadde vi en alternativ tekst. Dere nektet å dokumentere det. Vi dokumenterte det og endret teksten. Det er historien bak. Det pågår politisk vold på begge sider. I den teksten som FN's visegeneralsekretær refererer til, var det ni sårede palestinere og åtte på israelsk side. Det går omtrent opp i opp.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil minne representanten Norheim om at all tale fremdeles skal gå via presidenten.

Anniken Huitfeldt (A) [13:07:03]: Jeg forstår veldig godt at representanten Sylvi Graham ikke liker mitt Nelson Mandela-sitat, for det er ikke akkurat noen hyllest til høyresidas utenrikspolitikk Nelson Mandela kommer med. Det er en hyllest til den utenrikspolitikken som Kirken og venstresida har ført for å støtte arbeidet mot apartheid i Sør-Afrika.

Jeg må si at jeg er veldig uenig med representanten Kristian Norheim som sier at idiotiske uttalelser som ens partifeller har kommet med, får stå for deres regning, og at de selv får svare for dem. Jeg mener at de feilene som er blitt gjort opp igjennom Arbeiderpartiets historie, må vi være store nok og ansvarlige nok til å ta avstand fra selv. Så det mener jeg er feil utgangspunkt når vi diskuterer apartheid her i dag.

Så til diskusjonen om Midtøsten. Jeg forstår det slik at det er et annet signal som kommer fra representanten Kristian Norheim, enn det som kommer fra utenriksministeren. Det som er årsaken, sier utenriksministeren, til at de ikke vil være med på formuleringene om vold fra bosettere, er ikke nødvendigvis at de er uenige, men de bruker bare andre ord. For vi har jo klare rapporter som tilsier det. FN har sagt gjennom OCHA at det har vært en økende vold totalt fra 2012 til 2013. Jeg vil gi utenriksministeren anledning til å utdype om han støtter denne OCHA-rapporten eller ikke – om han mener at dette er feil. Jeg vil velge å tolke ham positivt, nemlig at han egentlig er enig i at man har registrert ulovlig bosettingsekspanjon på okkupert land. Jeg mener at det er ganske godt dokumentert, og jeg synes det er oppsiktsvekkende at ikke flertallet er med på denne merknaden. Det er å endre balansen i norsk utenrikspolitikk.

Så vil jeg si kort til representanten Hareide: Jeg er enig i Kristelig Folkepartis Ungdoms linje her. Det burde vært sånn at Kristelig Folkeparti var enig med meg i min kritikk av at regjeringa burde legge 1 pst. til grunn for all sin

bistandspolitikk. I stedet sier han at dette ikke er et politisk teater, hvilket det selvfølgelig er. Alle vet jo at hvert fjerde år i denne salen kommer Kristelig Folkeparti og Venstre til å forhandle opp bistandsbudsjettet til 1 pst. I stedet burde Hareide støtte meg og si at dette legger han til grunn er regjeringas forslag – og så kunne han fått enda mer innflytelse på andre områder. Jeg vet ikke hva som er årsaken til at det er greit at regjeringa hvert år legger fram et lavere budsjett.

Jeg mener også det ville vært redelig om representanten Hareide sa litt om hvor de pengene til utdanning tas fra. Jeg er for mer penger til jenter og utdanning, men det hadde vært redelig om representanten Hareide sa at dette tas fra FNs matvareprogram. Det er jo relativt viktig å bidra i forbindelse med sultkatastrofer. Det tas fra utvikling av sivil samfunn og demokrati, det tas fra bistand til Latin-Amerika, og det vet vi i stor grad er arbeid til menneskerettighetsorganisasjoner. Jeg ville kanskje vært litt forsiktig med å kalle dette en kursendring – når vi vet hvor pengene er tatt fra.

Jeg har stor sans for representanten Hareide. Han sa på slutten av sin appell i partilederdebatte at bistand til verdens fattige var hans aller viktigste sak. Vi har altså fått en regjering som ikke er enig i enprosentmålet. Da synes jeg det er underlig at mesteparten av innlegget går til å kritisere den opposisjonen som han egentlig er mest enig med.

Jeg vil si til forsvarsministeren, som jeg synes holdt et godt innlegg, at jeg er ikke uenig i det forsvarsbudsjettet som legges fram. Men det er helt åpenbart at forsvarsministeren gjennom hele valgkampen, og i flere år, har reist fra militærleir til militærleir og framført et annet budskap – et budskap om at Forsvaret er underfinansiert. Det er neimen ikke tid som er årsaken til at forsvarsbudsjettet ikke styrkes mer. Det var tid til å gi store milliardkutt i skattene, men her brukes altså tid som argument for at man ikke kunne øke forsvarsbudsjettet mer. Det framstår som et vikarierende argument. Det er klart at forsvarsministeren her har nærmet seg det som var den tidligere regjeringens politikk. Jeg mener at det er en god langtidsplan. Dette er jeg glad for, men det er ikke samsvar mellom det forsvarsministeren sa den gang hun satt i Stortinget, og det budsjettet som nå legges fram.

Kåre Simensen (A) [13:11:59]: Jeg har vokst opp og lever midt i de såkalte nordområdene. Utviklingen fra å være en relativt marginalisert geografisk region til å bli en region av stor geopolitisk betydning for en hel verden er svært spennende. Det er et møte mellom utenrikspolitikk og innenrikspolitikk, som utenriksministeren sa. I den forbindelse handler det mye om oss mennesker som bor og lever der. Uttrykket «lys i husan» får utvidet betydning – da sett i et sikkerhetspolitisk perspektiv.

Den rød-grønne regjeringen har utviklet en strategisk og målrettet politikk for nordområdene. De siste årene har vi også fått økt aktivitet på fastlandet, på Svalbard og på øvrige territorier, noe som gjør det nødvendig å styrke suverenitet og territoriell integritet. Av denne årsak er det viktig for Norge å bygge allianser med allierte og Russ-

land og ta i bruk nødvendige politiske virkemidler for å styrke eksisterende samarbeid i nord. I en slik kontekst er både Forsvarets og det siviles samarbeidet mellom Norge og Russland viktig. Sameksistens, samhandling og økonomisk samarbeid bør prege sikkerhetsdialogen i nordområdene. Det er vel unødvendig å si at ingen av de arktiske statene er tjent med et militært kappløp mot nord – ei heller USA og Russland.

Vi har et godt samarbeid med vår gode nabo i øst på en rekke sektorer og samfunnsområder. Norge og Russland møtes jevnlig i en rekke politisk fora – både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi ser også at den økonomiske samhandlingen er voksende. Signeringen av grenseboeravtalen og ratifiseringen av delelinjeavtalen i begge lands parlamenter har bidratt til et samarbeid over grensen på Storskog. Jeg er spent på regjeringens gjennomføringskraft i arbeidet for en ny grensestasjon.

Man må si ifra når noe knirker i et ellers godt samarbeid. Vi skal og bør si ifra når grunnleggende menneskerettigheter som ytrings- og organisasjonsfrihet og homofiles manglende rettigheter blir utfordret i Russland. Vi må si ifra når det planlegges fortsatt drift av Kola-kraftverket, et av verdens farligste atomkraftanlegg, som ligger bare 20 mil unna den norske grensen. Og vi må si ifra når vi blir gjort kjent med at Russland vurderer Novaja Semlja, som grenser til vår kystlinje, som et sted for oppbevaring av atomavfall. Det er svært utfordrende, for å si det pent.

Nevnte saker skaper bekymringer for oss finnmarkinger, og det bør det også gjøre i regjeringen Solbergs kontorer. I den forbindelse stilte jeg også et skriftlig spørsmål til utenriksministeren om hva regjeringen vil gjøre. Jeg har ikke tid til å sitere det, men jeg har bare lyst til å gi tilbakemelding til utenriksministeren om at jeg er veldig fornøyd med svaret. Man vil ikke sitte med armene i kors, man vil ta dette opp i bilaterale samtaler mellom de to landene. Jeg takker for det svaret.

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:15:11]: Poenget med venstresidas forhold til vår demokratihistorie er at mange av oss har erkjent disse feila. No skal eg gjere noko som ein ikkje bør gjere for ofte, eg skal sitere meg sjølv – frå nokre år sidan, eg trur det var i 2010. Då skreiv eg:

«(...) deler av venstresiden «i dette århundret har hatt et uklart og tidvis svikefullt forhold til demokratiet»».

Og vidare:

«Dette gjaldt ikke bare AKP og kommunistene. Også folk i SV og AP har sett med sympati eller overbærenhet på enkelte diktaturer i den tredje verden. Å gå inn i den historien og erkjenne hvor vi trakk feil er både viktig og riktig.»

Då eg skreiv dette, var det veldig lite oppsiktsvekkjande, for det var ikkje originalt. Dette hadde folk i SV og Arbeidarpartiet gjort i alle fall eit par tiår før eg gjorde det.

Men eg har teke opp desse tinga og historia om Sør-Afrika med Framstegspartiet fleire gonger før utan å få noko i nærleiken av ein slik refleksjon og innsikt som representanten Norheim her viste på slutten av sitt innlegg. Det same har ei rekkje medium gjort. Eg må seie at eg sy-

nest dette var modig og riktig av representanten Norheim. Viss eg skreiv ned riktig, kalla han dei utsegnene og synspunkta «tvilsomme» og «idiotiske». Det synest eg er relativt presist. Det var folk som Anders Lange, Carl I. Hagen og Fridtjov Frank Gundersen eg siterte. Så sa han at han tek ansvar for å erkjenne det. Det synest eg også er riktig og positivt, men eg vil seie at det var på tide, for eit enkelt søk på Atekst viser at det har vore tema i norske medium eit titals gonger berre dei siste åra.

Eg refererte også påstandane frå boka til Eschel Rhoodie, som òg har vore oppe ei rekkje gonger, som det etter mitt syn er viktig å få sett på, og, som eg sa, var påstandar som vi bør sjå nærare på. Eg veit at Framstegspartiet tidlegare har fått spørsmål om innsyn i sine arkiv frå denne tida frå journalistar som har skrive om dette. Dei har vorte avviste, og det har også vorte avvist at det var pengeoverføringar. Viss det no er slik at alle kan få sjå rekneskapa, arkiva om reiser osv. frå tida rundt valkampen i 1973, ville det vere eit spennande og viktig innsyn i historia. Eg kan med dette stadfeste at om kort tid vil det kome spørsmål om å få sjå nærare på dette. Kanskje vil det då verte avkrefte som tull og tøys. I så fall er det viktig at det skjer. Kanskje vil det vere ting som er spennande å sjå på.

Eg synest dette var ei nyttig avklaring frå representanten Norheim, sjølv om tonen i første delen av innlegget var meir i den tradisjonelle tonen som Framstegspartiet ofte har møtt dette med.

Til slutt vil eg takke for hyggelege synspunkt om at eg er ein person som både les mykje og er interessant. Eg vil leggje til: ikkje i motsetning til andre i SV, men som veldig mange i SV – så kanskje representanten Norheim kan bruke meg som ein inngangsport til å få eit meir positivt syn på SV.

Øyvind Halleraker (H) [13:18:26]: Så langt i denne debatten har vel ikke de helt store sensasjonene blitt avdekket fra noen partier. Det som kanskje står igjen – i hvert fall så langt – som det mest oppsiktsvekkende, er at SV etterspør stabilitet i denne regjeringens evne til å følge opp forsvarsbevilgninger framover, noe som får støtte fra Arbeiderpartiet ved representanten Sverre Myrli. Det siste er langt mer troverdig, men jeg kan love både representanten Myrli og representanten Solhjell at de skal få anledning til å følge opp langtidsplanen og glede seg til forsvarsbudsjetter framover.

Ellers må jeg si at når debatten i denne salen dreier seg om forståelsen av og viljen fra regjeringspartiene til å slutte seg til en merknad som settes fram fra et mindretall – én eneste merknad – er debatten kokt ned til et svært lite omfattende perspektiv og nivå. Da ser man ikke den balansen som ligger i hele den merknaden som hele komiteen slutter seg til på dette området – som også har vært nevnt av flere.

Jeg må også få si, selv om jeg er ganske sikker på at Sylvi Graham er i stand til å forsvare seg selv, at det ikke var Mandelas uttalelse hun reagerte på, men den sedvanlige rød-grønne måten å skryte av seg selv på. Det syntes hun kanskje ikke var så passende i en situasjon da vedkommende, som har gjort en fenomenal inn-

sats, nettopp har gått bort. Der støtter jeg henne fullt ut.

Vi har også denne gangen fått en liten runde om EU og hvordan EU har ført til forferdelse i Europa. Det er igjen grunn til å si at det er feil. EU har ikke gjort det, snarere tvert imot: EU har vært med på å berge de landene som gjennom mange år med uforsvarlig økonomisk styring selv har bidratt til å sette egne økonomier over styr. Det er det som er saken, og nå synes jeg snart man må få en edruelighet i forståelsen av problemene til enkelte EU-land. Nettopp det at man har sikkerhetsnettet i EU, har bidratt til at de kommer på fote igjen.

Heidi Greni (Sp) [13:21:40]: I forrige uke behandlet Stortinget budsjettinnstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen og i den forbindelse også selvsagt neste års budsjett for innvandringsfeltet. Et av områdene der det var ulik oppfatning mellom regjeringen og deres støttepartier Kristelig Folkeparti og Venstre på den ene siden og de rød-grønne på den andre, var når det gjaldt mottak av kvoteflyktninger gjennom FN. Det var overraskende at det ikke var større enighet om dette, og jeg er spesielt overrasket over at Kristelig Folkeparti og Venstre ikke lenger er særlig opptatt av at Norge skal ta en større del av ansvaret.

Den rød-grønne regjeringen foreslo som kjent at Norge skal imøtekomme FNs anmodning om å ta imot flyktninger fra leirene i Syrias naboland ved å øke kvoten for overføringsflyktninger i 2014 med 1 000. Krigen i Syria har påført nabolandene store utfordringer gjennom overfylte flyktningleirer, samtidig som strømmen av syrere som søker beskyttelse og hjelp, fremdeles øker. Regjeringen Solberg foreslo i sin tilleggsproposisjon å redusere tilleggskvoten til 500 og i stedet gi rom for å ta imot 1 000 syrere ved å redusere mottaket av overføringsflyktninger fra andre land.

I Senterpartiet mener vi at norske politikere må ta inn over seg de enorme utfordringene som flyktningstrømmene representerer, både humanitært og sikkerhetspolitisk. Vår ordinære kvote på 1 000 overføringsflyktninger årlig er et lite bidrag til å dempe utfordringene. Regjeringen Solberg og stortingsflertallet viser til at de også ønsker å ta imot 1 000 overføringsflyktninger gjennom FN fra landene rundt Syria, men de sier ikke noe om hvem dette skal gå ut over, gjennom redusert kvote for FN-flyktninger fra andre flyktningleirer.

Jeg mener det er feil signal å gi en verden i nød, når vi fra Norge sier at dessverre, nå er det Syria som er verst stilt, og flyktninger i leirer fra andre land kan vi ikke gi samme mulighet til overføring som vi har gjort i tidligere år. Det blir feil at Norge som et rikt land sender ut slike signaler. Vi burde ta oss råd til å ta imot 1 000 fra Syria i tillegg til den ordinære kvoten.

Regina Alexandrova (H) [13:24:23]: Høyre er fornøyd med at regjeringen vil arbeide med å skape reell balanse mellom oppgaver og ressurser i forsvarssektoren. Representanten Huitfeldt snakker med store bokstaver om mangelen på budsjettsatsing til Forsvaret. Representanten Huitfeldt glemmer da den tydelige satsingen på operativ-

tet og beredskap samt at før bevilgninger kan økes for å dekke gapet mellom oppgaver og ressurser, må man vite hvor det trengs en kraftsamling. Det skal vi gjøre først.

Et viktig tiltak for å få til økte bevilgninger til Forsvarets spisse ende, til økt operativ evne med større fokusering på øving og trening, er å bruke mindre penger på drift. En stor driftsutgift for Forsvarets operative avdelinger er utgifter til Forsvarsbygg for leie, drift og vedlikehold av eiendom, bygg og anlegg. Høyre forutsetter at effektiviseringsarbeidet i Forsvarsbygg vil bidra til å frigjøre midler til Forsvarets avdelinger, slik at vi kan styrke den operative evnen ytterligere.

Høyre vil også understreke viktigheten av god sanitetsstøtte før, under og etter militære operasjoner, nasjonalt og internasjonalt, og ser positivt på at det satses på kompetansebygging i et flernasjonalt samarbeid og på samarbeid med det sivile helsevesenet. Troms militære sykehus, TMS, i Indre Troms er det eneste militære sykehuset i Norge og har siden 1954 gitt nødvendige helsetilbud til Forsvarets personell og bl.a. bidratt til helsetjenester før og etter tjenestegjøring i internasjonale operasjoner. Sykehuset har med sin kapasitet også gitt et godt helsetilbud til sivilsamfunnet.

Regjeringen bidrar til å videreføre et spennende prosjekt der driften av TMS skal legges om til et Indre Troms medisinske samhandlingssenter, som skal videreutvikles til et sivilt drevet senter med et bredt spekter av helsetilbud, i et samarbeid med Forsvaret. Å kunne skape arenaer der det sivile og det militære samarbeider om kompetanse og drift, er spennende og framtidsrettet. Felles utnyttelse av ressurser i et område der Forsvaret og sivilsamfunnet er gjensidig avhengig av hverandre, vil kunne gi positive ringvirkninger, skape gode relasjoner og ikke minst gi Forsvarets personell et helhetlig helsetilbud i et område der Hæren har sitt tyngdepunkt og sin største aktivitet.

Det blir spennende å følge med på dette viktige og framtidsrettede samarbeidsprosjektet i tiden framover.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [13:27:37]: Hvis komitélederen hadde vært til stede i debatten fortsatt, kunne hun også hørt hva jeg hadde å si som svar på hennes spørsmål. Jeg kunne fortalt at jeg har holdt meg til det samme budskapet gjennom fire år, uavhengig av hvor jeg har vært. Jeg har sagt at det er veldig mye bra i Forsvaret, men det er også fortsatt behov for å balansere innsatsfaktorene. Jeg har sagt – og jeg sier fortsatt – at noe vil kreve mer penger, mens andre ting ikke vil kreve mer penger, men annerledes strukturering, og at det fortsatt er ubalansert mellom innsatsfaktorene og, ikke minst, mellom investering og drift.

Det er ellers en ganske – hva skal vi si – herlig teknikk representanten Sverre Myrli bruker; han lar fullstendig være å ta hensyn til det jeg sier i mitt innlegg, for han har åpenbart allerede bestemt seg for hva han har tenkt å si, og så kaster han alle innsatsfaktorene i langtidsplanen opp i luften og sier at det er vi i regjeringa som skaper usikkerheten, når det er representanten Sverre Myrli som skaper den. Jeg sa at vedtaket om kampfly ligger helt fast, det var et enstemmig vedtak i Stortinget 14. juni 2012. Det har

ikke vært noen diskusjon om inndeling av HV-distrikter eller HV-skolen på Dombås. Det har heller ikke vært noen diskusjon om 2. bataljon eller Sørreisa.

Jeg har også sagt at på en del områder innen Luftforsvaret er vi nødt til å gå inn og se på at vi gjør de riktige tingene i riktig tempo og til riktig tid. Det kan bety at noe forskyves noe, slik f.eks. den forrige regjeringa allerede har gjort med QRA-en i Bodø. Endrede forutsetninger krever også at en ansvarlig regjering ser på forutsetningene og grunnlagene på nytt.

Representanten Myrli er også opptatt av hvordan vi legger opp bevilgningene. Vel, som jeg sa i mitt innlegg: Dette er et nøkternt første skritt. Vi betaler faktisk for å oppfylle en del ambisjoner i langtidsplanen som den forrige regjeringa ikke gjorde. Antallet seilingsdøgn i Kystvakten lå under den ambisjonen regjeringa selv hadde lagt, fordi de ikke finansierte det nok. Det gjør vi nå.

Det andre er at det fortsatt er en hårfin balansegang i finansieringen av langtidsplanen: 634 mill. kr er forutsatt hentet inn etter hvert som bidraget i Afghanistan trekkes ned, og brukes til å finansiere andre deler av langtidsplanen. Men den forrige regjeringa har altså allerede «spist» 75 mill. kr av de pengene til utenlandsoperasjoner i Adenbukta og i Mali. Denne regjeringa har derimot valgt å gjøre alvor av det som står i regjeringas erklæring, nemlig at utenlandsoppdrag finansieres utenfor rammen. Derfor ligger det i nysalderingen 30 mill. kr til å finansiere oppdraget som KNM «Helge Ingstad» nå er ute på – å hente ut kjemiske stridsmidler fra Syria.

Peter N. Myhre (FrP) [13:30:50]: Det er representanten Bård Vegar Solhjell som fikk meg til å be om ordet i denne debatten. Jeg holdt på å si at på seg selv kjenner man andre. Jeg synes det virker rart når representanten Solhjell trekker frem et avisinnlegg om apartheidregimet i Sør-Afrika som var signert av Anders Lange, et innlegg som Anders Lange definitivt ikke burde ha skrevet, og som Fremskrittspartiet har tatt avstand fra gang på gang. Dette innlegget er altså fra 1963. Det er 50 år siden, og det er 10 år før Fremskrittspartiet ble stiftet. Å bruke dette sitatet mot dagens Fremskrittspartiet som et slags bevis, blir anakronistisk og det blir irrelevant.

Så har altså Solhjell tatt avstand fra SVs tidligere – eller kanskje fremdeles nåværende – syn på en del diktaturer rundt om i verden. Men ærlig talt: Det er jo bare begynnelsen. Når Bård Vegar Solhjell svinger seg til de store høyder med denne formen for sitatspill, så gjør det denne saken enda pussigere, for hva har hans eget parti, Sosialistisk Venstreparti, drevet med i sin tid? Jo, på 1970-tallet jobbet SVs folk som gale for å få til en fusjon mellom Sosialistisk Venstreparti og Norges Kommunistiske Parti, og det greide de delvis. Norges Kommunistiske Parti var altså Sovjetunionens representanter i norsk politikk i etterkrigstidens Norge. Partiet støttet aktivt og helhjertet Sovjetunionens forbrytelser i Øst-Europa i tiden etter annen verdenskrig. Stortingsrepresentant Reidar Larsen var fremdeles partiformann i Norges Kommunistiske Parti da han ble innvalgt på SVs liste til Stortinget i 1973, og senere ble han SVs parlamentariske leder. Har Solhjell

glemt dette? Neppe. At to av SVs representanter i samme stortingsperiode hadde bakgrunn fra Nasjonal Samling, er Solhjell sikkert også klar over, men det er visst greit i det partiet.

Jeg liker ikke denne typen debatter, men når representanten Solhjell så til de grader kaster stein i glasshus, mener jeg det er riktig å friske opp hukommelsen hans og minne ham om hans eget partis temmelig grumsete historie.

Presidenten: Presidenten vil minne representantene om at vi prøver å debattere dagens budsjett i denne debatten, og jeg tror det er viktig for debattene framover i de neste tre og et halvt årene.

Sverre Myrli (A) [13:33:57]: Forsvarsministeren kalte det en «herlig teknikk» da jeg presiserte hva regjeringspartiene skriver i innstillingen. Jeg spurte hva det betyr når det står at det skal foretas en «gjennomgang av forutsetninger og beslutningsunderlag» i langtidsplanen. Det må vi kunne spørre om hva betyr. Jeg står for det som er innholdet i langtidsplanen, vedtatt av Stortinget, men det må være lov til å spørre de nåværende regjeringspartiene hva de mener, for det er de som har skapt usikkerheten. Jeg utfordret på en rekke konkrete områder. Forsvarsministeren svarte, men det var ett område hun ikke nevnte, ett spørsmål hun ikke svarte på, og det var framskutt base for kampfly i Nord-Norge, som Stortinget har vedtatt at skal lokaliseres til Evenes. Det kommenterte ikke forsvarsministeren. Vi skal ikke dra dette lenger nå, men det er interessant at dette var det eneste av de konkrete spørsmålene som forsvarsministeren ikke ville gå inn på.

Så vil jeg bare si at det tidligere i debatten ble hevdet at den nye regjeringen måtte foreslå å tilleggsbevilge midler til den særskilte kompensasjonsordningen for veteraner med psykiske belastningsskader. Det trengte ikke den nye regjeringen å gjøre, for det forslaget lå der allerede fra den avtroppende regjeringen, behandlet i statsråd 4. oktober. Det var faktisk en av de siste proposisjonene Stoltenberg-regjeringen fikk igjennom. Den særskilte kompensasjonsordningen er et av de viktigste tiltakene i det som ble presentert som handlingsplanen «I tjeneste for Norge», som besto av 126 tiltak som det var stor enighet om i Stortinget. Vi må selvsagt sørge for at det er tilstrekkelige midler til kompensasjonsordningen, og at de som søker og har krav på å få utbetalinger, får de midlene, og jeg er helt sikker på at den nye forsvarsministeren følger opp dette på en god måte.

Så vil jeg helt til slutt si at i mitt forrige innlegg brukte jeg begrepet «ikke henger på greip». Da fikk jeg påpekning av presidenten, Ingjerd Schou, om at jeg skulle finne andre ord fra vokabularet. Jeg har nå slått opp i ordboka, og der står det at «greip» er et «håndredskap med skaft og tinner». Det står også at begrepet «det henger ikke på greip» er det samme som «det er meningsløst». Så langt vil ikke jeg gå når det gjelder regjeringens politikk, men hvis Ingjerd Schou mener det er mer dekkende, så må hun gjerne stå for det.

Presidenten: Presidenten takker for at representanten har brukt ordboken i disse viktige minuttene.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:36:54]: Me går mot avslutning av ein god debatt, iallfall den delen av debatten som har handla om budsjettet, og seinare i dag skal vi òg vedta denne delen. Det er historisk at det er eit samla storting i dag som stemmer for at 1 pst. av BNI-inntektene våre skal gå til bistand og utviklingshjelp, og det gleder meg stort.

Denne debatten starta jo med Anniken Huitfeldts ord om «politisk teater», og eg syntest eg svarte henne godt i førre innlegg, men ho var ikkje heilt fornøgd. Eg vil berre summere opp med følgjande tre punkt til komitéleder Huitfeldt: Me kan berre konstatere at etter åtte år med raud-grønt styre, har den delen som går til utdanning i bistanden gått ned kvart einaste år. Nå endrar me på det, og førre gang dette gjekk opp, satt altså ein KrF-ar som utviklingsminister.

For det andre er det kome skuldingar om at me kuttar i Verdens matvareprogram. Det stemmer ikkje. Løyvingane på 170 mill. kr blir vidareførte i 2014, slik som det var i 2013.

For det tredje: Når me da veit at kostnader til asylsøkarar i Noreg blir auka med over 500 mill. kr, så veit me at det går ut over bistandsramma. Eg syntest det var veldig flott av representanten Skei Grande å ta opp den problemstillinga, men me har da hatt ulike regjeringar i Noreg dei siste tretti åra som har gjennomført den same praksisen. Det er god grunn til å diskutere det, men eg synest ikkje det er nokon god grunn til at dei raud-grøne partia skal ta opp den problemstillinga, når me ser på kva som har skjedd dei åtte åra under raud-grønt styre.

Midtausten har òg vore tema. Kva har vore poenget for Kristeleg Folkeparti når det gjeld Midtausten? Jo, me veit at da dei raud-grøne overtok for åtte år sidan, hadde Noreg tillit både på palestinsk side og hos Israel. Me kan nå sjå at Noreg ikkje lenger har den same tilliten som fredsforhandlar hos begge partane. Det er dette som ligg i ein balansert Midtausten-politikk – det at me må ha tillit både på palestinsk side og hos Israel. Eg legg merke til at både opposisjonspartia og regjeringspartia i dag har gitt honnør til utanriksminister Brende for hans måte å opptre på i Midtausten. Å ha tillit hos begge partar må jo vere målet hans, og eg trur nettopp utanriksministeren Brende er den rette mannen til å få det.

Sylvi Graham (H) [13:40:05]: For mange år siden undertegnet jeg som ordfører et opprop med overskriften «Mayors for Peace». I 2011 var jeg på FN's generalforsamling, og i hovedkvarteret i New York ligger det en monter med min og tusenvis av andre ordføreres underskrifter. Det var for så vidt hyggelig å se den igjen.

Det som ligger meg på hjertet nå, er de humanitære konsekvensene av kjernevåpen. Vi ser at verdenssamfunnet trår til når folk og samfunn rammes av tsunamier, tyfoner eller tørkekatastrofer. Midler, materiell og hjelpemannskaper strømmer til. Et område som rammes av et kjernefysisk nedslag, vil ingen strømme til. Der har

verdenssamfunnet ikke muligheter for å hjelpe. Der vil det bare være lidelser i årevis. Dette kan bare forebygges.

I en verden med økende terrorisme vokser også faren for atomvåpen på avveie, og derfor må de bekjempes.

Jeg mener at sporet fra Oslo-konferansen om de humanitære konsekvensene av atomvåpen nå må vokse fra spor til hovedvei, i første rekke fram mot den oppfølgende konferansen i Mexico i 2014.

Jeg mener vi trenger en verden uten atomvåpen. Her er plager og utfordringer nok på denne kloden.

Plaget er også våre naboer i Ukraina. Verdens øyne er rettet mot det som kan framstå som en dragkamp mellom Russland og EU, utkjempet i Ukraina. Det er viktig at det sies i alle demokratiske parlamenter, slik som her fra vår talerstol i dag: President og politikere i Kiev: Vi ser dere. Lytt til folket.

En av demonstrasjonens plakater, som vi kunne se på tv i helgen, lød: De kan ikke stenge oss ute fra Europa, for vi er i Europa.

Ukrainas folk drømmer om et reelt demokrati og reell demokratisk innflytelse, og jeg tror at det ukrainske folket er vinnere. Som Nelson Mandela har sagt: En vinner er en drømmer som ikke gir opp.

Jeg tror at Ukraina er befolket av vinnere. Julia Timosjenko er en av disse. I helgen hørte vi hennes stemme gjennom hennes datter, som var til stede og talte til hundretusenvis av demonstranter i Kiev.

Ja, regjeringen har gjennom sitt arbeid allerede vist at Norge ikke viker tilbake for å ta opp kritiske spørsmål der det er grunnlag for det, enten det er i Ukraina, Russland eller andre steder. Norge skal ha en sterk og tydelig stemme for menneskerettigheter, i både våre nærområder og resten av verden. Det ligger i Sundvolden-erklæringens verdigrunnlag at regjeringen vil bygge sin politikk på at alle mennesker har universelle rettigheter, uavhengig av hvor i verden de bor. Det kaller ikke jeg fravær av ambisjoner.

Utenriksminister Børge Brende [13:43:35]: Jeg er enig med representanten Hareide i at dette har vært en god debatt, spesielt når den har dreid seg om budsjettet og dagens utenrikspolitiske utfordringer.

Hvis man nå ser globalt, skal det skapes over 600 millioner nye jobber frem til 2020. Det å gjenskape vekstkraften i den globale økonomien er helt avgjørende for å kunne gi muligheter til alle de unge menneskene som trenger jobb fremover. Da å ha en fremtidsrettet utviklingspolitikk som skaper vekst og nye arbeidsplasser, og en privat sektor som er robust, er helt avgjørende. Regjeringen har i sin utviklingspolitikk også lagt større vekt på dette.

Regjeringen har også økt satsingen på utdanning. Uten utdanning og kompetanse vil man ikke ha noen mulighet til å skape de jobbene som er nødvendig for de 600 millioner menneskene som trenger det.

Det er også riktig, som representanten Hareide var inne på, at vi dessverre har sett en svekking av den norske satsingen på utdanning gjennom de senere årene. I 2005 bruk-

te vi nærmere 10 pst. av bistandsbudsjettet til utdanning for bl.a. jenter og unge mennesker. I dag er vi nede på en andel på 5,9 pst. Dette er ikke strategisk eller fremtidsrettet for å kunne nå målene om å skape jobber og muligheter for disse ungdommene.

Det er 20 år siden Oslo-avtalen om en tostatsløsning mellom Israel og Palestina. Jeg opplever at det er bred enighet i denne salen om det som er regjeringens politikk: Man må

- ha en tostatsløsning, basert på grensene fra 1967
- finne en løsning for Jerusalem
- være villig til landbytte
- finne løsninger for de palestinske flyktningene

Dette er helt i tråd med det som er utenriksminister Kerrys utgangspunkt for disse forhandlingene.

Jeg leser også ulike merknader i innstillingen, og jeg ser at det er en flertallsmerknad ved Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, hvor også Senterpartiet er med, men hvor andre opposisjonspartier ikke er med, som sier at partiene:

«(...) ser positivt på at regjeringen vil legge til grunn en balansert holdning til Midtøsten-konflikten. Flertallet støtter regjeringens mål om en fremforhandlet løsning som innebærer at Israel og Palestina, som to stater, eksisterer i fred innenfor sikre og internasjonalt anerkjente grenser.»

Selv om noen partier ikke er med på den merknaden, tolker jeg ikke det som at de er imot en tostatsløsning, men at man har en annen merknad, hvor man har en noe annen innfallsvinkel. Men det rokker ikke ved det som er den brede enigheten, nemlig en tostatsløsning, basert på grensene fra 1967.

Kari Henriksen (A) [13:46:51]: Jeg har fulgt litt med på debatten, fram og tilbake, men jeg har lyst å komme med noen betraktninger, siden jeg var FN-delegat i høst, da Norge la fram sitt budsjett.

Vi hadde møter med mange internasjonale organisasjoner forut for at budsjettet ble lagt fram. De pekte alle på Norges rolle. De pekte ikke bare på pengene vi ga, men de pekte også på Norges rolle som et eksempel for verden når det gjelder å vise raushet knyttet til verdens fattige.

I en verden preget av finanskrise, arbeidsledighet og usikkerhet har mange giverland redusert sitt tilskudd til bl.a. FNs organisasjoner. Det er forståelig, men når en regjering bevilger seg 4 mrd. kr mer å bruke og likevel kutter i bistanden, er det ikke til å forstå, og det var ikke til å forstå hos dem vi møtte. Jeg mener det ga uheldige signaler, fordi Norge har den posisjonen det har, nemlig som et land som – i tillegg til det å være en konkret pengegyter – er et forbilde for andre land, som vi kan dra med oss når det gjelder å være solidarisk utenfor egne grenser.

Regjeringas dreining ble lagt merke til, og jeg synes det er et poeng å vite og holde fast ved at regjeringa foretok den dreininga, og at det er Stortinget som reverserer den dreininga i dette budsjettet.

Jeg synes det var veldig bra at Kristelig Folkeparti og

Venstre fikk forhandlet tilbake endringene i bistandsbudsjettet, men likevel står vi igjen med en flyktningstatus som ikke er så god som den var før denne regjeringa kom til makta.

Jeg liker det ikke. Vi står overfor et Europa og en Midt-østen-region som blør, og da velger altså Norge å bruke 4 mrd. kr mer, hvor mest går til skattelette, man reduserer flyktningekvotene og regjeringa reduserte bistandsbudsjettet. Det er uheldige signaler i denne tida. Norge burde gjort mer – ikke mindre.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [13:49:44]: Jeg vil i likhet med utenriksministeren takke for en god debatt. Jeg konstaterer også med stor glede at det er full enighet om de påplussingene regjeringa har gjort i tillegget. Det er enighet om viktigheten av å satse både på Kystvakten og på Heimevernets innsatsstyrker, og å sørge for en permanent finansiering av en nasjonal beredskapsoppgave som Marinejegerkommandoen har fått. Det er noe som regjeringa selvfølgelig tar med seg i det videre arbeidet, og ikke minst i diskusjonen om budsjettet for 2015.

Jeg vil også bare få understreke at jeg svarte på de spørsmålene representanten Sverre Myrli hadde. Jeg svarte også at når det gjelder Luftforsvaret, hvilket Evenes er en vesentlig del av, har vi nå flere ting til vurdering. Jeg er helt enig med representanten Svein Roald Hansen i at de vurderingene er igangsatt for at man skal kunne få raske svar på de spørsmålene som er stilt. De er altså stilt for å ha en forsvarlig og ansvarlig tilnærming til at ting kan ha forandret seg etter vedtak av langtidsplanen for ett og et halvt år siden. Vi har altså allerede sett én stor forandring, som foranledning til at den forrige regjeringa måtte gjøre endringer i det som var langtidsplanens grunnlag.

Når det så gjelder spørsmålet om kompensasjon til skadde veteraner, er det helt riktig som representanten Myrli sier, at den ble behandlet i statsråd 4. oktober. Nå skal det rett nok sies at ansvaret for å finne finansiering ble overlatt til den nye regjeringa, altså oss. Det har vi ivare tatt. Men jeg tror det er viktig å understreke at jeg nå opplever at det er full enighet i Stortinget også om det å gjøre dette om til en overslagsbevilgning, sånn at vi sørger for at skadde veteraner ikke en gang til opplever den usikkerheten de har opplevd i høst. To ganger i høst har utbetalingene stoppet opp fordi Statens pensjonskasse har vært tom for penger. Dette skyldes bl.a. at beregningene har vært annerledes enn det man forutså. Men kombinasjonen av det og det faktum at det ikke har vært en overslagsbevilgning, har gjort at hver gang Statens pensjonskasse er tom for disse pengene, så stopper det opp, regjeringa må bruke kongelig resolusjon, be om overskridelsesfullmakt, og dette skaper en betydelig usikkerhet. Dette er skadde veteraner som allerede i utgangspunktet opplever at møtet med systemet er tungt og vanskelig, og så risikerte de i tillegg å oppleve at utbetalinger for erstatning og kompensasjon de var tilkjent, stoppet opp. Sånn kunne vi ikke ha det. Derfor tok regjeringa tak i det med en gang og sørget for at dette ble overslagsbevilgninger. Jeg er veldig glad for den støtten som Stortinget enstemmig har gitt til dette.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sverre Myrli (A) [13:52:48]: La meg bare si nok en gang, til saken om kompensasjonsordningen for veteraner med psykiske belastningsskader, at jeg er helt enig med forsvarsministeren og synes hun har behandlet dette på en ryddig måte. La oss nå ikke bruke krefter på å diskutere det vi er enige om, for her tror jeg vi er enige alle sammen. Så igjen: Der er vi helt på linje.

Jeg vil bare helt til slutt kommentere forutsetningene for Forsvarets langtidsplan. Hvis det skjer ting, noe endrer seg, sier forsvarsministeren at en må se på det på nytt, og hun nevner forslaget om å videreføre såkalt QRA i Bodø – litt stammespråk tåler vi i en forsvarsdebatt. Ja, det er en mindre endring som foretas, men det betyr jo ikke at det rokker ved beslutningen om at Evenes skal etableres som framskutt base i nord. QRA videreføres i Bodø så lenge vi har dagens kampfly, men med de nye flyene skal Evenes bygges opp. Jeg registrerer at forsvarsministeren sier hun ikke vil ta omkamp, men på spørsmålet om Evenes får vi altså ikke svar. Arbeiderpartiet er for å bygge base på Evenes. Vi venter i spenning på hva regjeringen vil foreslå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1–6.

Sak nr. 7 [13:54:19]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven mv. (heving av strafferammen ved brudd på innreiseforbud) (Innst. 48 L (2013–2014), jf. Prop. 181 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jan Böhler (A) [13:55:13] (ordfører for saken): Da justiskomiteen i forrige periode besøkte Vestfold politidistrikt og fikk presentert prosjektet Grenseløs mot utenlandske, mobile vinningskriminelle, fikk vi en god beskrivelse av og en god bakgrunn for hva dette lovforslaget handler om. Politiet i Vestfold tok opp at de hadde spesielle problemer med at de la inn store ressurser for å avsløre og ta kriminelle bander som fartet landet rundt. De samarbeidet med andre politidistrikter for å ta disse bandene, og de hadde tatt mange, men de hadde begynt å oppdage at det stadig kom flere som de tok om igjen, at det var gjengangere som

dukket opp igjen, til tross for at de hadde fått dom og var utvist fra landet.

Oslo politidistrikt har tatt opp det samme problemet i forbindelse med sitt arbeid mot både utenlandske narkotikalangere og utlendinger som kommer hit for å begå lommetyverier, ran osv. De som blir tatt, får dommer, de får utvisning, men politiet har begynt å ta flere som har kommet tilbake igjen. Politiet sier det føles som om de ikke har gode nok redskaper når straffnivået for å bli tatt for å komme tilbake – i følge den proposisjonen vi behandler – ligger på 35 dager.

Ettersom det er en tendens at det kommer stadig flere utenlandske kriminelle til Norge for å forsyne seg av rikdommen vår, er det viktig for oss at utvisningsredskapet fungerer godt og preventivt, og at det blir møtt med reaksjoner når det brytes. Fram til november i år er 1 838 utenlandske kriminelle utvist for å ha kommet hit og ha begått kriminalitet. I fjor ble det registrert 267 brudd på innreiseforbudet, altså at man kommer inn igjen etter at man er utvist, og det er nok fare for at det antallet – de som blir tatt for brudd på innreiseforbudet – bare er toppen av isfjellet, for vi må innrømme at det ikke er noen veldig stor oppdagelsesfare. De fleste som tas, tas i forbindelse med at de begår ny kriminalitet og at man da oppdager at de også har et utvisningsvedtak på seg.

For å få et bedre system for å kunne følge opp straff av kriminelle og brudd på utlendingsloven med utvisning – for at dette skal fungere preventivt og bli respektert – er et bredt flertall i komiteen glad for at det i proposisjonen foreslås å øke strafferammen til to år ved førstegangsbrudd, at normalstraffenivået ved førstegangsbrudd ikke bør være under fengsel i ett år, og at strafferammen, ved gjentatte brudd på innreiseforbudet, vil bli fordoblet til fire år. Da vil det generelle normalstraffenivået ikke være under ett år og seks måneder.

Det er selvsagt viktig å understreke at når Stortinget som lovgiver angir et normalstraffenivå, så gjør vi det med forståelse for at domstolene samtidig har frihet til å fastsette den straff som de finner riktig, ut fra den kunnskapen de får i enhver enkeltsak de behandler. Men det er samtidig slik at det vil være et tungtveiende moment at lovgiver angir et normalstraffenivå, og det er ikke første gang Stortinget gjør det. I forrige periode, da Stortinget bl.a. behandlet en bred sak om straffenivåer for overgrep, vold i nære relasjoner, voldtekt, drap og grov vold, gikk også Stortinget detaljert inn i å beskrive at man ønsket at man skulle bruke den øvre delen av strafferammen og legge seg på et annet nivå enn retten hadde gjort til da. Man varslet også at man ville følge det opp i de kommende årene. Så det å angi et normalstraffenivå er ikke noe unntak fra ting vi har gjort tidligere. Jeg tror det er viktig i denne saken – hvor man har ligget så lavt som 35 dager i forhold til et straffenivå på seks måneder – at vi viser retning.

Ellers vil det selvsagt være skjerpene hvis man kommer hit med det formål å begå kriminalitet, altså at man tas idet man holder på å begå ny kriminalitet, bryter innreiseforbud, har med seg innbruddsverktøy e.l. Dette vil

selvsagt være skjerpene, og da vil straffen kunne ligge over normalstraffenivå. Kommunal- og forvaltningskomiteen sier også at den ønsker at hvis man tas for å bryte innreiseforbudet, skal man i større grad utvide lengden på innreiseforbudet hvis det er tidsbegrenset.

Alt i alt tror jeg at de som jobber med dette i norsk politi og norske utlendingsmyndigheter, setter stor pris på det vi er i ferd med å gjøre i Stortinget i dag.

Heidi Greni (Sp) [14:00:46]: Det er bred enighet i kommunal- og forvaltningskomiteen om å skjerpe strafferammen i utlendingsloven for brudd på bestemmelsen om innreiseforbud etter vedtak om utvisning. Dessverre er dette en nødvendig konsekvens av at utvisningsvedtak ikke blir overholdt. Problemet forsterkes ytterligere av at brudd på innreiseforbudet ofte kombineres med kriminelle handlinger i Norge. I proposisjonen vises det til statistikk fra 2011 og 2012 som viser at nesten alle som ble straffet for brudd på innreiseforbudet, også var anmeldt eller straffet for annen kriminalitet. En økt strafferamme for brudd på innreiseforbudet fra dagens lovbestemmelse om bot eller fengsel i inntil seks måneder, til et nytt nivå med bot eller fengsel i inntil to år, er en sterk økning. Når vi i Senterpartiet støtter dette forslaget som ble fremmet av den rød-grønne regjeringen, er det fordi det er nødvendig å vise at brudd på innreisebestemmelsene etter utvisning er alvorlig og må straffes deretter. Vi forutsetter, som Justis- og beredskapsdepartementet og politiet gjør, at en vesentlig heving av strafferammen vil ha en preventiv virkning. Et lovbrudd som kan bli straffet med inntil to års fengsel, gir større grunn til å vurdere konsekvensene av lovbruddet enn dagens strafferamme motiverer til.

Det er også et mål at en større del av utenlandske domfelte i Norge skal kunne utleveres til soning i hjemlandet. I regjeringens saksframlegg vises det til at dagens korte strafferamme gjør det vanskelig siden det etter internasjonale avtaler som vi er bundet av, er stilt som vilkår for soningsoverføring at det skal være minst seks måneder igjen av soningstiden i Norge, når mottakerlandet mottar anmodning om soningsoverføring.

Kommunal- og forvaltningskomiteens medlemmer fra Venstre og SV mener det bør skilles mellom hvorvidt utvisningsvedtaket skyldes brudd på straffeloven, eller brudd på utlendingsloven. Partiene ønsker altså å skille kriminelle handlinger, som vinningsforbrytelser og voldsforbrytelser, fra brudd på innreiseforbudet som ikke er koblet til annen kriminalitet. Justis- og beredskapsdepartementet argumenterer for at formålet med brudd på innreisebestemmelsen i utgangspunktet ikke bør ha betydning for strafferammen, men at det kan tas hensyn til dette ved straffeutmålingen. Der det kan bevises at formålet med innreisen er å begå annen kriminalitet, vil det virke straffe-skjerpene.

Jeg kan ha forståelse for Venstre og SVs argument om at når en viktig begrunnelse for å øke strafferammen for brudd på utvisningsvedtak er å forebygge vinnings- og voldskriminalitet, bør strafferammene for det og for ulovlig innreise som er knyttet til annen kriminalitet, være for-

skjellige. Når vi fra Senterpartiets side likevel støtter regjeringens forslag, er det fordi det er nødvendig å få etablert større respekt for og etterlevelse av innreiseforbudet. Det er viktig, som det sies i proposisjonen, å «styrke respekten for utvisningsinstituttet og ilagt innreiseforbud».

Juss-Buss har i sin høringsuttalelse vist til at en del av bruddene på innreiseforbudet skyldes at utlendingen ikke er innforstått med omfanget av dette. Enkelte kan anta at kortvarige besøk ikke omfattes av utvisningsvedtaket eller ikke vil medføre straff. Språklige misforståelser kan forsterke dette. Jeg er derfor tilfreds med at departementet i proposisjonen er enig med Juss-Buss i at det er viktig at utlendingen får formidlet innholdet i utvisningsvedtaket på et språk vedkommende forstår. Dette er også hjemlet i utlendingsforskriften.

Karin Andersen (SV) [14:04:55]: Det er en enstemmig komité som slutter seg til lovforslaget i denne saken – som foregående taler sa – som er lovendringer som ble lagt fram av den forrige regjeringen, som er gjentatt nå. Grunnen til det er at det er, og har vært, et økende problem med utlendinger som ikke har lovlig opphold i Norge, og som begår kriminalitet. Man må håndtere dette både fordi det er et alvorlig kriminalitetsproblem og også fordi situasjonen gjør at det kan smitte over i negative holdninger til utlendinger generelt hvis man ikke greier å håndtere forskjellen mellom dem som er kriminelle, og dem som ikke er det.

Det er flere grunner til at SV og Venstre har egne merknader i denne saken, men det handler om at det er grunn til å se på om det i straffeutmålingen skal sondres mer enn det som flertallet signaliserer, mellom brudd på straffeloven og brudd på utlendingsloven. Det er helt riktig at mange av dem som bryter utlendingsloven, også bryter straffeloven, men det er ikke alle som gjør det. Når man fra flertallets side så tydelig understreker at man skal legge seg på et normalstraffenivå – altså en styring fra Stortingets side som man veldig sjelden bruker, og som man etter mitt kjennskap ellers bare har brukt i saker som gjelder svært, svært grove forbrytelser som voldtekt og drap – ønsker vi å påpeke at det er grunn til å gjøre denne sondringen mellom dem som kommer hit i den hensikt å begå grove kriminelle handlinger, og dem som kommer hit etter å ha vært utvist, og f.eks., som representanten Greni sa, kanskje ikke engang har oppfattet at det ikke var lov å komme på et kortere opphold for å besøke familie. Vi ønsker derfor å si at vi mener det skal være sånn som det er i dag – at det er domstolene som skal lede an i konkret utmåling av straff. Jeg er glad for at saksordføreren også understreket dette i sitt innlegg, for sånn bør det være. I praktiseringen av dette lovverket må det være en sondring mellom dem som kommer hit i den hensikt å begå kriminelle handlinger – og gjør det – og dem som bryter utlendingsloven kun for å være i landet av ulike, kanskje til og med forståelige, grunner. Det er grunnen til at vi har skrevet disse merknadene. Det går an å ha ulike premisser for de lovparagrafene som skal vedtas i dag.

I tillegg har vi i merknadsform presisert behovet for informasjon til dem som får utvisningsvedtak, slik at de ikke på grunn av en misforståelse skal risikere å komme hit, bli pågrepet igjen og få et utvisningsvedtak med enda lengre varighet. Vi skal huske på at en del av disse også har familie og barn her i landet, og det er i hvert fall ingen grunn til at de skal få en forlenget straff fordi de ikke har forstått innholdet i den straffen de har blitt pålagt. Jeg håper at justisministeren i sitt innlegg kan si noe om hvordan han ønsker å følge opp dette, sånn at de som blir dømt etter disse paragrafene, har mulighet til å forstå innholdet i den straffen de har fått, slik at de ikke bryter reglene ved en misforståelse og dermed kan få en svært streng straff – som dette nye regelverket legger til grunn for.

Jeg synes det er viktig at statsråden sier noe om forholdet mellom det vi gjør nå, og det generelle synet på om folk bør få lov til å flytte på seg over grenser. Dette handler ikke om utenlandske statsborgere generelt, men det handler om å skille skarpt mellom dem som begår kriminelle handlinger, og dem som ikke gjør det. Det er veldig viktig at vi nå i debatten er tydelige på dette skillet, slik at det ikke smitter over til en holdning, som det lett kan gjøre, der man uttrykker seg negativt om folk som ikke er norske. Det er det ingen grunn til å gjøre – vi har veldig bruk for og nytte av at folk kommer hit, og den friheten bør folk ha når de ikke har noe vondt i sinne.

Presidenten: Presidenten har tatt seg den frihet å sette representanten Trine Skei Grande på talerlisten før statsråd Anundsen.

Trine Skei Grande (V) [14:10:22]: Det var godt, for jeg har en del bemerkninger som det er lurt at statsråden hører før han tar ordet.

Venstre og SV har en felles merknad i saken. Vi er enig i grunnlaget for saken og grunnen til at saken kommer, men man må alltid passe på å teste dette mot yttergrensene og mot de spesielle tilfellene.

Jeg tror at det etter oppfatninga til folk der ute er veldig stor forskjell på en mann som drar til familien sin for å få se igjen dattera si, eller en ansatt som har jobbet en måned for lenge i forhold til arbeidstillatelsen sin, og dem som man karakteriserer med uparlamentariske uttrykk – som saksordføreren, Böhler, refererte til i starten. Jeg tror at det oppfattes ganske annerledes. Jeg tror at når det gjelder folks allmenne rettsoppfatning, er det veldig stor forskjell på det å besøke familie og venner og ikke å ha fått med seg hvilke store konsekvenser det kan få, kontra f.eks. det å jobbe uten arbeidstillatelse og betale skatt en måned for mye. Jeg tror at det å betale skatt en måned for mye kontra det å bli tatt for voldtekter, ran eller narkotikaomsetning etter folks oppfatning har veldig forskjellige regler.

Jeg synes det er viktig at man har respekt for utlendingsloven – som for alle andre lover. I de fleste kulturer er de kriminelle handlingene som Jan Böhler refererte til, kriminelle handlinger, mens det er veldig ulik praksis mellom land med hensyn til hvordan en utlendingslov blir håndtert,

og hvordan det f.eks. er å jobbe en måned for mye uten arbeidstillatelse. Det fins ingen allmenn internasjonal rettsoppfatning av dette, som det gjør i alle land i verden når det f.eks. gjelder ran og andre forbrytelser.

Så jeg vil bare understreke at dette er en viktig forskjell, som det er viktig for oss i Venstre blir med i saksbehandlingen her – at vi nå gjør noe som jeg tror de aller fleste norske borgere mener er viktig og riktig for rettsstaten vår, men at vi har glemt å gå opp en grensegang når det gjelder den andre delen, som jeg i ytterste konsekvens tror kan bryte veldig med folks rettsoppfatning og det som folk oppfatter som rettferdig. Det er i vår jobb i denne salen å sørge for at lovene våre også henger sammen med den rettsoppfatninga som fins der ute.

Statsråd Anders Anundsen [14:13:24]: Jeg er glad for at komiteen slutter seg til forslaget om å heve strafferammen ved brudd på innreiseforbud. Regjeringen mener at skjerpet straff i saker hvor utviste utlendinger bryter innreiseforbudet, er viktig for å styrke respekten for utvisningsinstituttet.

Ulovlig innreise og brudd på innreiseforbudet er en stor utfordring for myndighetene når norsk innvandringspolitikk skal håndheves. Skjerpet straff er også viktig – som flere av talerne har vært inne på – i et kriminalitetsforebyggende perspektiv.

Antall utvisninger har økt ganske mye de siste årene. Antallet anmeldelser for brudd på innreiseforbudet har økt betydelig, fra 77 i 2007 til 267 i 2012 – som saksordføreren var inne på. Hittil i år er det registrert rundt 400 saker. Antallet straffereaksjoner for brudd på innreiseforbudet er også økt betydelig – fra 14 i 2007 til 87 i 2012. Omkring halvparten av dem som dømmes for brudd på innreiseforbudet, er tidligere dømt for brudd på innreiseforbudet. I tillegg viser det seg at de fleste som er ilagt straff for brudd på innreiseforbudet, også er anmeldt eller straffet for annen kriminalitet.

Straffenivået for brudd på innreiseforbudet har til nå vært for lavt. Med en strafferamme på fengsel i inntil seks måneder og en utmålt straff på rundt 35 dagers ubetinget fengsel, har straffetrusselen rett og slett ikke hatt tilstrekkelig avskrekkende effekt. Det er nødvendig med en skjerping både av strafferamme og av faktisk utmålt straff. Jeg mener vi tar et skritt i riktig retning når Stortinget nå hever strafferammen til inntil to år, med føringer om et normalt straffenivå på ett år. Det gir en strafferamme på fengsel i inntil fire år for gjentakelse.

Det er positivt – etter min oppfatning – at det i lovproposisjonen gis klare føringer for straffeutmålingen og en tydelig angivelse av hva man forventer skal være normalstraffenivået. Det vil gi domstolene og andre en rask og forutsigbar overgang til det nye straffenivået.

Jeg har notert meg at mindretallet, Venstre og SV, er kritisk til at Stortinget skal uttale seg om normalstraffenivået. Jeg vil derfor si meg enig i de merknadene som saksordføreren her ga, at det ikke er uvanlig praksis, verken i proposisjoner eller i innstillinger, å komme med den typen føringer, samtidig som det selvfølgelig ikke er slik at det vil

legge noen begrensninger på domstolenes frie skjønn i den enkelte sak.

Det kan egentlig også diskuteres om selve strafferammen burde vært skjerpet mer enn lovforslaget her innebærer. Riksadvokaten foreslo i sin høringsuttalelse at strafferammen burde vært satt til fengsel i inntil tre år. Oslo politidistrikt mente strafferammen burde heves til fire år. Regjeringen vil følge nøye med på utviklingen av hvilket straffenivå domstolene legger seg på. Dersom det viser seg at det er behov for ytterligere heving av strafferammen, vil regjeringen vurdere dette og komme tilbake til Stortinget i så henseende.

Jeg registrerer også – representanten Skei Grande var inne på det i sitt innlegg – at både Venstre og SV mener at det skal mer til for å ilagge straff for brudd på innreiseforbudet når utvisningen skyldes brudd på utlendingsloven, enn når utvisningen skyldes straffbare forhold. Det er jeg i utgangspunktet ikke enig i. Utlendinger som er utvist fra Norge, er erklært uønsket gjennom et lovlig fattet vedtak, som skal formidles på en tydelig og skikkelig måte, slik at det ikke kan misforstås. Når de likevel velger å bryte innreiseforbudet, er det den manglende lovligheten i etterkant av utvisningen som straffes. Hvilket grunnlag utlendingen er utvist på, er derfor mindre relevant, etter mitt syn. Men jeg vil presisere at domstolene vil i hvert enkelt tilfelle vurdere de forholdene som er straffeskjerpende, og de som eventuelt er formildende.

Mindretallet har også pekt på at flere misforstår utvisningsvedtakene, og at slike vedtak må formidles på og oversettes til – som representanten Andersen var inne på – et språk som utlendingen forstår. Dette er allerede dekket i utlendingsforskriften. Departementet arbeider også med denne problemstillingen – gjennom oppfølging av flere rapporter og prosjekter som omhandler flere tiltak knyttet til formidling av vedtak – slik at det ikke skal foreligge den typen misforståelser som representanten Andersen var bekymret for.

Jeg har avslutningsvis bare lyst til å nevne at vi også har foreslått noen mindre, lovtekniske justeringer. Jeg er glad for at komiteen har vært lydhør overfor vårt innspill om ikrafttredelser, slik at det lovteknisk faller på plass. Regjeringen har som ambisjon at ikrafttredelse også av denne bestemmelsen skal skje raskt, fordi vi har lagt opp til en rask ikrafttredelse av lovvedtaket som Stortinget fattet i juni. Så jeg vil takke komiteen for godt samarbeid.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Karin Andersen (SV) [14:18:38]: Det handler om fortolkningen av regelverket. Statsråden sier at etter hans syn er det like alvorlig enten man bryter et pålegg om innreiseforbud etter et brudd på utlendingsloven, eller man bryter straffeloven.

Jeg mener – i likhet med representanten Skei Grande, som var oppe på talerstolen og sa det i stad – at det kan være et alvorlig brudd med folks rettsoppfatning hvis det handler om å besøke familie, ikke gjøre noe annet galt enn

det, og kanskje ikke engang ha forstått at det ikke var lov. Statsråden forsikrer nå om at man skal få informasjon om dette på en sånn måte at man kan forstå det. Men jeg er ute etter å få litt tak i hvordan statsråden begrunner at et brudd på denne loven er like alvorlig som et alvorlig brudd på straffeloven, og hvordan dette kan begrunnes ut fra – for å si det sånn – et kriminalpolitisk resonnement rundt hva det er som er mest truende og farlig.

Statsråd Anders Anundsen [14:20:03]: Jeg tror det skyldes at vi ser litt ulikt på hva som brytes. Jeg mener at det er innreiseforbudet som brytes, og at det er alvorlig, uavhengig av hva som er grunnlaget for utvisningen i utgangspunktet, mens representanten Andersen mener at det er grunnlaget for utvisningen som skal vurdere alvorligheten av at man bryter innreiseforbudet. Jeg er ikke enig i den vurderingen. Jeg mener det er riktig at en forholder seg til at det er brudd på innreiseforbudet – som skal være formidlet på en klar, tydelig og forståelig måte – som straffes etter den bestemmelsen vi nå har til behandling, og ikke grunnlaget for utvisningen.

Jan Böhler (A) [14:20:56]: Først til det som ble tatt opp i forrige replikkveksling. Komiteens brede flertall slutter seg til proposisjonen. Jeg vil bare spørre statsråden om det ikke er slik at hvis det gjelder besøk som det er gode humanitære grunner til, f.eks. å besøke egne barn, finnes det en hjemmel i utlendingsloven – jeg tror det er § 71 – for å kunne søke om kortvarig opphold for å kunne gjennomføre den type besøk selv om man er utvist.

Det andre spørsmålet jeg har, er hvordan statsråden nå vil legge opp til å kunne gjøre mer bruk av dette verktøyet, utvisningsvedtak. Jeg vet at man nå bl.a. har fått en ny instruks i UDI om at man kan bruke dette overfor EØS-borgere som begår gjentatte lommetyverier, gjentatte butikkinnbrudd osv. Hvordan vil man sette mer trykk på nå å opprette utvisningssaker av den typen kriminelle forhold så det kan få større virkning?

Statsråd Anders Anundsen [14:22:05]: Jeg har opplevd at vi nå for så vidt har fått en dreining i den retningen at en i større grad bruker utvisningsmuligheten for å hindre at en gjentagende ganger kan komme tilbake og utføre alvorlig kriminalitet. Det viser også statistikken, som både saksordføreren og jeg var inne på i våre innlegg, med tanke på antall utvisningssaker siden 2007, hvor antallet er økt vesentlig. Det betyr også at politiet er mer bevisste på at en har det som virkemiddel i sin såkalte verktøykasse. Jeg oppfatter at politiet bruker det så hyppig som de kan, og jeg tror vi også kan forvente en fortsatt økning av det. Hittil i år er altså tallet, som jeg nevnte, 400 registrerte saker. Det betyr at politiet er bevisste på det.

Når det gjelder det andre spørsmålet, knyttet til hjemmel for midlertidig opphold, skal det foreligge mulighet til å søke om det, slik at det ikke skal være en begrunnelse for å bryte innreiseforbudet.

Jan Böhler (A) [14:23:11]: Bruk av soningsoverføring er blitt tatt opp her, bl.a. av representanten Greni. Det er et viktig redskap når straffene er så lange – det er vel definert av EU at det skal være seks måneder igjen å sone når man blir overført til hjemlandet. Det vil si at når straffene ligger på ett år, kan man få problemer med å gjennomføre soningsoverføring på grunn av ankemuligheter osv. Hvis man blir tatt for annengangs brudd på innreiseforbud og får ett år og seks måneder, burde det være større muligheter til å bruke det – også om man tas for første gang, hvis man i tillegg tas for annen kriminalitet. Forskjellen på det ene eller andre bruddet på utlendingsloven, er at hvis man tas for annen kriminalitet, får man en dom i tillegg for den kriminaliteten, man får en egen dom for f.eks. gjentatte mobile vinningstyverier. Jeg lurer på om statsråden kan tenke seg å ta initiativ til å bruke soningsoverføring oftere i disse sakene hvor man er litt i grenseland, men hvor man, hvis man starter tidlig, ved oppstarten av saken, vil kunne realisere det oftere enn i dag.

Statsråd Anders Anundsen [14:24:23]: Jeg er fristet til bare å svare ja på det spørsmålet, for vi vil ta sådanne initiativ. Vi har allerede startet det arbeidet, helt generelt, ikke bare med utgangspunkt i utvisningssakene. Helt generelt er fokuset på soningsoverføring sterkt i denne regjeringen. Det er noen flaskehalser – som representanten Böhler var inne på – også når det gjelder saksbehandlingstid, både på norsk side og på mottakerlandenes side, vanligvis, men vi arbeider hardt for å smøre det maskineriet slik at vi får til flere soningsoverføringer enn det som har vært tilfellet nå.

Trine Skei Grande (V) [14:25:16]: Justisministeren representerer et parti som i hvert fall av og til definerer seg som populistisk. Det betyr at man skal ha en politikk som henger sammen med folks oppfatning der ute, og at man skal ha en politikk som også skal kunne gjennomføres via et resonnement som er kort nok for VG. Jeg har tenkt å dra et sånt resonnement. Hvorfor skal man dømme likt en person som drar inn til Norge for å gi datteren sin en klem kontra en som drar inn til Norge for å voldta en ung dame? Hvorfor skal de behandles likt?

Statsråd Anders Anundsen [14:26:00]: Jeg er litt usikker på om det er veldig enkelt på en enkel måte å forholde seg til det resonnementet, selv om representanten Skei Grande mener at vi tidvis definerer oss som populistiske. Det er vanskelig å granske sjel og hjerte på dem som bryter innreiseforbudet, også for dem som skal håndheve innreiseforbudet. Jeg er litt usikker på om det er grunnlag for å si at fordi noen sier at de skal bryte innreiseforbudet for å gi datteren sin en klem og ikke for å stjele lommebøker, så skal de behandles på ulikt vis. Poenget er at de bryter den samme bestemmelsen, og de er klar over at de bryter den samme bestemmelsen. Innreiseforbudet må gjelde likt uavhengig av hva som er intensjonen ved lovbruddet.

Karin Andersen (SV) [14:26:45]: Jeg vil følge opp litt på det. Poenget her er at hvis man blir tatt etter å ha tatt seg inn i landet når man har et innreiseforbud, bør det være vesentlig om man begår grov kriminalitet mens man er her eller om man ikke gjør det. Det er det representanten Skei Grande snakker om. Konsekvensen for det norske samfunn er vesensforskjellig om man kommer inn til Norge for å gi datteren sin en klem eller om man kommer til Norge og begår grove forbrytelser, slik representanten Skei Grande nevnte. Det er den sondringen jeg mener statsråden ikke gjør godt nok, og som jeg mener bryter med folks rettsoppfatning. Begge deler er ulovlig, spørsmålet er om de skal ha like lang straff når forbrytelsen i den ene saken er meget grov og i den andre saken av en mindre alvorlig art.

Statsråd Anders Anundsen [14:28:08]: Det er vanskelig å svare annerledes enn det jeg allerede har svart på det spørsmålet. Når man bryter innreiseforbudet, er det det bruddet som er straffbart, ikke hva slags intensjon man har ved å være i Norge etter å ha brutt innreiseforbudet. Hva dommen vil bli i det enkelte tilfelle, vil det være opp til domstolen å vurdere – hva som er skjerpene, og hva som er formildende omstendigheter.

Utgangspunktet er altså at det ikke er årsaken til innreiseforbudet som kan være tellende, men det at innreiseforbudet er brutt. Så vil det være opp til domstolen i de enkelte tilfellene å forholde seg til hva som er straffe-skjerpene, og hva som eventuelt er formildende. Jeg tror rett og slett ikke representanten Andersen og jeg blir helt enige om dette.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:29:04]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014, kapitler under Helse- og omsorgsdepartementet (rammeområde 15) (Innst. 11 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 30 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og inntil fem re-

plikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [14:30:29] (komiteens leder): La meg begynne med å si noen ord om den nye helse- og omsorgskomiteens arbeid med budsjettet for 2014.

Veldig mange er helt nye i komiteen, og flere er helt nye som stortingsrepresentanter, og vi har byttet plass når det gjelder å være i opposisjon og posisjon. I tillegg har vi først hatt den avgåtte regjeringens budsjettframlegg, deretter Høyre–Fremskrittspartiet-regjeringens budsjettframlegg, og tillegg har det kommet ytterligere endringer etter avtale med Venstre og Kristelig Folkeparti.

Det har derfor naturlig nok vært en utfordrende og til dels krevende oppgave for oss i komiteen å gå igjennom. Helse er et enormt stort felt, som alle har et forhold til, og som alle ønsker mye for.

Jeg vil berømme den nye komiteen for et godt utført arbeid. Vi har gjennomført en rekke høringer, vi har holdt tidsfrister og vi har hjulpet hverandre mye. I tillegg har vi diskutert oss fram til omforent ordlyd på enkelte områder. Jeg er stolt av komiteen som jeg får lov til å være leder av.

Så til innholdet i budsjettet. Samlet sett har Høyre–Fremskrittspartiet-regjeringen, i samråd og etter avtale med Venstre og Kristelig Folkeparti, lagt fram et styrket helsebudsjett, med så mange endringer som det var mulig å få til på såpass kort tid. Jeg skal ikke underslå at jeg ser fram til å legge fram et helhetlig budsjett neste år, som vi har laget fra bunnen av. Men uansett er det et faktum at sykehusene nå får det største løftet noensinne, med en økning på hele 2,7 mrd. kr.

Sykehuskøen har økt jevnt og trutt hvert eneste år de siste åtte årene, og dette måtte snus. Det er rett og slett meningsløst å la folk vente på noe de likevel skal få. Det kan gi ytterligere forverring av sykdom eller skade. Venting kan utløse smerter og uro, og det medfører ofte store utgifter til sykepenge og økt fare for å falle helt ut av arbeidslivet. I tillegg gir det redusert bemanning og økonomiske belastninger for arbeidsgiver.

I forlengelsen av en skade eller alvorlig sykdom, er rehabilitering avgjørende for å minimere omfang av skade, og et svært viktig verktøy for å mestre dagliglivets nye utfordringer.

Mange private rehabiliteringsinstitusjoner sitter på uvurderlig kompetanse og har ledig kapasitet. Derfor vil regjeringen øke kjøp av disse tjenestene. Riktig rehabilitering til riktig tid er en viktig del av tilfriskningsprosessen.

De lange køene har også slått ut negativt ved at de med mye penger har kjøpt seg ut av køen og dermed sluppet å vente. Et sted mellom 300 000 og 400 000 mennesker har nå tegnet en helseforsikring, noe som er et tegn på at stadig flere ikke stoler på at de får den hjelpen de trenger om

behovet skulle oppstå. Regjeringen ønsker ikke et slikt to-delt helsevesen, og ventetider og kø er det viktig å ta grep om i så måte.

Generelt er det svært mye å ta tak i innenfor sykehussektoren. Mer enn 1 700 sykehussenger og flere lokalsykehus har blitt borte under rødt-grønt styre. Det har medført ikke bare lange køer, men også mange korridorpasienter. Vi vet at det er etterslep i vedlikehold av bygningsmasse, og vi vet at den medisinske utstyrsparke er på etterskudd i fornying i tillegg til betydelige utfordringer innenfor IKT. Jeg personlig er derfor veldig glad for at vi nå skal få en skikkelig gjennomgang av alle disse problemstillingene. Regjeringen skal jobbe fram en helhetlig helse- og sykehusplan.

Nå har jeg merket meg at Arbeiderpartiet, til tross for at det har vært imot en slik plan, nå er fryktelig utålmodig. Jeg har også merket meg at Arbeiderpartiet, som det eneste partiet som vil beholde dagens styring av sykehusene, er det partiet som er mest utålmodig etter en endring. Jeg velger å se positivt på disse signalene.

Når Høyre-Fremskrittspartiet-regjeringen nå skal finne bedre og mer hensiktsmessige måter å styre sykehusene på, skal vi forvise oss om at det vi innfører, er bedre enn det vi har. Omstillinger skal gi forbedringer, hvis ikke bør man la det være. Det har omstillingsprosessen i Osloområdet vist oss. Jeg konstaterer at til og med den avgåtte regjeringen nå erkjenner dette.

Så ser jeg at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet i sine merknader er engstelige for at utarbeidelsen av en helse- og sykehusplan vil gi uro, angst og usikkerhet i foretakene. Jeg kan berolige disse med at de eneste som har uttrykt uro, angst og usikkerhet, er de rød-grønne selv. Ingen andre har uttalt slik angst til meg, og helseministeren har hatt møter med de regionale helseforetakene og forsikret dem om at de ikke trenger å høre på svartmalingen. Deres arbeidsoppgaver ligger fast.

De rød-grønne er egentlig generelt engstelig. Særlig er de engstelige for alt den nye regjeringen vil gjøre annerledes. Det er derfor nødvendig å minne om at flertallet av det norske folk har ønsket seg nye løsninger, handlekraft, mangfold og valgfrihet. Derfor skal spesialisthelsetjenesten gjennomgås. Derfor skal ISF-andelen økes for å oppfylle aktivitetsmålet, og derfor skal det innføres nøytral merverdiavgift, selv om et mindretall i denne sal ikke liker det.

Rehabilitering, rus og psykisk helse skal løftes. På hver eneste budsjettthøring de siste åtte årene har vi fått høre skuffelsen over nedprioriteringen av disse områdene. I år uteble denne skuffelsen. Flere har nå håp om bedring fordi vi har varslet opptrappingsplaner, fritt behandlingsvalg, økt kjøp av ledig kapasitet hos private og ideelle med 300 mill. kr og øremerking av 343 mill. kr til rustiltak i kommunene.

Regjeringen har i samarbeid med Venstre og Kristelig Folkeparti gitt generelt økte budsjetter og økt skattefradrag for gaver til frivilligheten, i tillegg til et krav om at veksten innenfor sykehusene skal være større for rus og psykisk

helse enn innenfor somatikken. Hver for seg er de viktige virkemidler – sammen gir de full pakke.

De rød-grønne skriver i sine merknader at tall fra Samdata de siste årene viser større vekst i kostnadene til rus og psykisk helsevern, og at det derfor ikke løser utfordringer å gjeninnføre denne ordningen. Til det har jeg lyst til å si at Høyre-Fremskrittspartiet-regjeringen mener at kostnad alene ikke er en egnet måte å måle vekst på. Det som er viktig, er ventetiden og aktiviteten. Hvis ventetiden er for lang og behandlingen utilstrekkelige er det svært kritikkverdige om man sier seg fornøyd med kun å se på at det har vært en kostnadsvekst.

Jeg har også merket meg at vi aldri tidligere har opplevd en avgått regjering, som så tydelig kritiserer seg selv for alt de ikke har klart å løse. Ved å gå inn på Stortingets nettsider kan vi lese både spørsmål og interpellasjoner fremmet av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet de siste ukene. Her utbroderes kritikkverdige forhold som har pågått gjennom det siste året, eller gjennom flere av de siste årene, og de spør hva de enkelte statsrådene vil gjøre for å rydde opp.

Også helseministeren har blitt pepret med spørsmål. Det er tydelig at det endelig har gått opp for noen hver at vi har store utfordringer innenfor helsevesenet.

Jeg håper disse representantene fortsetter å sende spørsmål, slik at enda flere får innsikt i hva åtte år med rød-grønn regjering har gitt oss. Vi skal rydde opp, område for område, men det er ikke mulig å snu alle stener i løpet av noen få uker.

En viktig del av det å rydde opp, handler om å gi de ansatte økt kunnskap gjennom et kompetanseløft, noe vi bevilger 50 mill. kr til. Skal vi lykkes med gode helsetjenester, må vi hegne om alle de dyktige medarbeiderne vi har over hele landet, som daglig redder liv og utfører mirakler, og vi trenger å løfte helsevesenet som en attraktiv arbeidsplass for kommende generasjon.

Innovasjon, velferdsteknologi, forskning og utvikling er viktige stikkord som løftes høyt av regjeringen.

Jeg ønsker også å nevne frivilligheten. Etter åtte år på Stortinget har jeg opplevd utrolig mange sterke øyeblikk. I mitt møte med enkeltmennesker og frivilligheten blir jeg gang på gang minnet om det enorme engasjementet som finnes der ute. Frivilligheten når alle med sin tilstedeværelse, empati, kunnskap og mangfold. Jeg er derfor stolt av den styrkingen som nå ligger i dette budsjettet, mye også takket være Venstre og Kristelig Folkeparti. Vi er usedvanlig samkjørte og enige når det gjelder verdien av frivilligheten som en del av det offentlige tilbudet, og vil også i årene som kommer, hegne om disse.

Regjeringen løfter også støtten til tannbehandling for grupper med store behov. Jeg er glad for at regjeringen foreslår en ny stønadsordning til helt eller delvis tannløse personer, samt en heving av stønadsnivået for de sykeste. Regjeringens forslag om å styrke bevilgningen til tannhelsetilbud til tortur- og voldsutsatte og pasienter med sterk angst for tannbehandling er også svært viktige grep som nå tas.

Jeg tror alle forstår viktigheten av å ha tenner. I mangel av tenner, eller med store smerter i munnen, reduseres også automatisk inntak av næringsrik mat, som igjen kan medføre økt sykkelighet. Det er god folkehelse i å gi folk mulighet til økonomisk å makte å få stelt sine tenner, og særlig når utgiftene blir uforholdsmessig høye.

Som et ledd i den nylig vedtatte folkehelsemeldingen, skal forebygging ha et sterkere fokus. Det betyr et sterkere fokus på kunnskap, også hos ansatte i barnehage og skole. Å oppdage tidlig barn som sliter eller som blir utsatt for omsorgssvikt, mobbing eller overgrep, er avgjørende for å skape en grunnmur for et voksenliv.

Dette budsjettet er starten på en lang reise for å styrke helsetjenestene på alle plan.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karianne O. Tung (A) [14:40:58]: I fjorårets debatt 5. desember 2012 om statsbudsjettet for 2013 sa komiteens leder, Kari Kjønås Kjos, følgende:

«Fremskrittspartiet tror at det offentlige i samarbeid med private og frivillige kan løse alt. Dette er viktig for kapasitetens skyld, for mangfoldets skyld og for kvalitetens skyld.»

Jeg er enig med Kjønås Kjos i at et samspill mellom disse aktørene er viktig for å løse utfordringer innenfor helsetjenesten. Det forunder meg derfor at Høyre og Fremskrittspartiet i forslag til statsbudsjett for 2014 i sin økning til spesialisthelsetjenesten øremerket 300 mill. kr til private aktører.

Mener ikke representanten Kjønås Kjos det hun sa om samspill i fjorårets debatt? Og er det viktigere å øremerke penger til behandleren og ikke til pasienten?

Kari Kjønås Kjos (FrP) [14:41:48]: I budsjettet for 2014 øker vi budsjettet med 2,7 mrd. kr. Det betyr at de offentlige sykehusene får 2,4 mrd. kr, og så er det øremerket 300 mill. kr. til private. Så jeg tror at de offentlige får mer enn nok til å styrke sine tilbud.

Så er vi kjent med at det offentlige faktisk ikke har nok kapasitet til å ta unna køen vi har, og derfor er det nødvendig også å styrke de private. Dette er helt i tråd med det som ble sagt i budsjettdebatten i fjor.

Kjersti Toppe (Sp) [14:42:35]: I vår fremma Framstegspartiet eit representantforslag om ein nasjonal handlingsplan for legevakt for å sikra kvalitet, kompetanse og tilgjengelegheit for brukarane. I Stortinget i juni i år fekk Framstegspartiet støtte av både Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre om at regjeringa måtte fremma ein slik plan. I innstillinga til dette budsjettet kunne ingen av dei nemnde partia vera med på ein merknad der vi la til grunn at regjeringspartia og avtalepartnerane ville gjera det som dei sa i juni, nemleg å leggja fram ein slik heilskapleg plan.

Spørsmålet mitt er: Korleis kan Framstegspartiet forsvare at dei seier det eine før sumaren og når dei kjem i re-

gjering, er ikkje dette så viktig? Har det føregått eit spel for galleriet når det gjeld å styrkja legevakta i Noreg?

Kari Kjønås Kjos (FrP) [14:43:38]: Nå er det slik at regjeringen har sittet noen få uker, og vi er ikke ferdige med å konkludere i hvordan vi skal jobbe videre på alle områder. Så er det slik at det er satt ned et utvalg som skal utrede et helhetlig system for håndteringen av akutte sykdommer og skader. Vi legger også inn 50 mill. kr til styrking av legevakten, og i akuttmedisinforskriften foregår det nå en revidering, slik at samlet sett er dette arbeidet godt påbegynt. Når dette er på plass og vi har alle fakta på bordet, kan det godt tenkes at vi trenger å fremme den etterlyste planen.

Audun Lysbakken (SV) [14:44:35]: I valgkampen gikk Fremskrittspartiet – etter min mening – prisverdig ut og slaktet forslag fra Høyre om økte egenandeler i helsevesenet. I regjeringens forslag til tilleggsproposisjon tidligere i høst så vi allerede den første økningen i egenandelene. Kan representanten Kjønås Kjos fortelle oss om det er aktuelt for Fremskrittspartiet å være med på flere egenandelsøkninger i denne perioden, eller kan hun garantere oss at det nå ikke vil komme noen flere slike, i tråd med det Fremskrittspartiet lovet før valget?

Kari Kjønås Kjos (FrP) [14:45:16]: Nå er egenandelene økt med pris- og lønnsvekst i dette budsjettet, men i regjeringsplattformen ligger det ganske klare føringer på at egenandelene skal holdes lave. Det var et viktig kriterium for Fremskrittspartiet. Det vil selvfølgelig være oppe til debatt hvert år, når vi skal lage våre budsjetter, men vi har til hensikt å holde de samlede egenandelene på et lavt nivå.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Torgeir Micaelsen (A) [14:46:07]: I en større tale om sykehusene våre fire måneder etter at han ble helseminister, sa Jonas Gahr Støre følgende:

«Mange har en mening om utenrikspolitikk. Alle har en erfaring med helse.»

Etter å ha vært finanspolitiker i mange år, men de siste månedene har hatt gleden av å legge hele arbeidet mitt i helsefeltet i norsk politikk, vil jeg legge til: Nesten alle har en mening om norsk skatte- og avgiftspolitikk. Alle mener noe om helse.

Det er ikke rart. Alle – absolutt alle – har en eller flere erfaringer med norsk helsevesen. Og det er ikke rart folk er engasjerte. Fravær av god helse – alvorlig eller ikke – gjør noe med livene våre. Ikke noe er så grunnleggende for å kunne leve frie, gode liv som god helse i ordets videste forstand. Og veldig lite annet enn at alle skal føle seg trygge på at vårt felles helsevesen stiller opp den dagen vi trenger det, er så viktig for at vi som enkeltmennesker og land tør å satse på framtiden.

Arbeiderpartiet hadde fram til valget det øverste poli-

tiske ansvaret for norsk helsetjeneste i åtte år. På den tiden har det skjedd mye. Jeg skal straks gi noen eksempler på både resultater og hva jeg er mest stolt av. Men jeg vil også, når vi i dag skal diskutere budsjettet for helse- og omsorgssektoren for neste år, slå fast følgende: Fortsatt er det for mange som ikke opplever at Norge stiller opp for dem eller deres når de trenger det. Fortsatt er det for mange som venter på behandling de har krav på i tide. Fortsatt er det familier som slåss med kommunen, f.eks., om et verdig liv for sin mor eller far på deres siste dager i eldreomsorgen. Fortsatt er det fedre og mødre som opplever fortvilelsen over at rusomsorgen ikke klarer å gi god nok hjelp sammen med familien til å få f.eks. den rusavhengige datteren ut av den evigvarende, onde sirkelen med rusmisbruk, fornedrelse og maktesløshet.

Men spørsmålet vi som folkevalgte må stille oss, er: Hva er det som skal til for å få gjort noe med de uløste oppgavene vi har i fellesskap? Jeg mener vi skal satse på det som vi vet fungerer. I løpet av de siste årene har vi vist vilje til å finansiere gjennom økt kvalitetsbevissthet og omfattende samordning i spesialisthelsetjenesten og økt behandlingsskapasiteten med nær 1,7 millioner flere utredninger og behandlinger. Og norske pasienter overlever mange alvorlige sykdommer i langt større grad i dag enn tidligere. Mange av disse samordningene og omorganiseringene i sykehusene har vært omstridte, og ikke alle har vært helt vellykkede. Men det har vært riktig å vise styringsvilje.

Min påstand er at vi i årene som kommer, ikke kommer unna et voldsomt finansieringsbehov for helsetjenestene i landet vårt. Men vi kan ikke tro at penger skal løse alt, vi må organisere oss bedre, mer effektivt og være villige til å ta tøffe omstillinger også i årene som kommer, hvis vi skal ha et håp om at norske pasienter skal få det de har krav på – en helsetjeneste i verdensklasse som har kapasitet, kvalitet og service som kjennetegn. Derfor har jeg helt riktig, som komitélederen påpekte, uttrykt bekymring for at Høyre og helseministeren har varslet at det kan ta mange år før vi eventuelt har et nytt system for nettopp dette på plass. Det skaper usikkerhet i en tid hvor vi burde bygge på det som er bra – ikke skape en arena for usikkerhet. Jeg har heller ingen tro på at løsningen på disse utfordringene som jeg beskrev, er å bygge ut et til dels omfattende kommersielt helsetilbud på siden av det offentlige helsetilbudet – spesielt ikke når private, kommersielle klinikker skal kunne hente seg betaling fra felleskassen, som bl.a. går til å betale for fellessykehusene våre i dag.

Så over til selve budsjettinnstillingen. Det vi diskuterer i dag, er egentlig en hovedkomponent og en tilleggskomponent, med en liten dash attåt, for det har vært et forlik her i Stortinget. Forslaget til statsbudsjett som den rød-grønne regjeringen la fram i oktober, inneholdt en kraftfull satsing på en rekke områder på helsefeltet. La meg kort nevne noen: historisk økning i penger til pasientbehandling, IKT og kvalitet i spesialisthelsetjenesten, økt helseforskning, ny forskningsstudie på kreftlegemidler, oppfølging av ut-

bygging av omsorgssektoren i kommunene – inkludert en romslig økning i kommunenes inntekter og tilskudd til bygging av omsorgsplasser. Forslaget inneholdt også nye forslag om hvordan vi kan bygge ut tilbudet til de yngste på helsestasjonen og i skolehelsetjenesten, og ulike tiltak på rusfeltet, for å nevne noe.

Mye av dette ble beholdt i Høyre–Fremskrittsparti-regjeringens tilleggsbudsjett. Det er bra, og flere av de nye tilleggsforslagene som regjeringen fremmet i tillegg, vil også få vår støtte. Men det skulle egentlig bare mangle. Høyre og Fremskrittspartiet motsto nemlig ikke fristelsen til å bruke mer oljepenger da de fikk muligheten. De foreslo, og fikk vedtatt, i finansinnstillingen tidligere denne måneden, at bruken av oljepenger skal øke med ytterligere 4 mrd. kr neste år. Da skulle det bare mangle at de ikke også fulgte opp med nye forslag, og støttet de gode, på helsefeltet. Det er derimot svært skuffende at Høyre og Fremskrittspartiet ikke har klart å bruke én ekstra krone av de pengene de har skaffet seg fra oljefondet, til å styrke behandlingsskapasiteten og kvaliteten i de offentlige sykehusene.

I løpet av noen korte uker klarte altså Høyre og Fremskrittspartiet å vise hva de prioriterer høyest. De klarte å skaffe 8 000 mill. kr til skatteutt. Og her nevner jeg for ordens skyld, så ingen av oss glemmer det: Skatteuttene fordeler seg slik at hvis du tjener over 2 mill. kr, får du i gjennomsnitt 40 000 kr lavere skatt, mens vanlige folk blir avspist med en 50-øring om dagen.

Men rett skal være rett. I innstillingen foreligger det forslag om å styrke kapasiteten utover det Stoltenbergbudsjettet hadde i seg. Det er bra og viktig, og mange av forslagene vil hjelpe folk raskere. Men igjen, det skulle nesten bare mangle når du har så mye mer penger til disposisjon gjennom å være villig til å ta sjansen på å bruke mer oljepenger. Av fire tusen millioner ekstra oljepenger har Høyre og Fremskrittspartiet klart å skaffe netto ca. 3–400 mill. kr ekstra til helse. Det synes jeg ikke står i stil med hva en kunne forvente seg av disse partiene etter valgkampen.

Arbeiderpartiet har – sammen med SV og Senterpartiet – uten å bruke mer oljepenger, slik regjeringspartiene legger opp til, funnet penger i vårt alternative budsjettoppbygg til å støtte flere av forslagene. Når det gjelder forslag om f.eks. å øke kapasiteten innenfor rus, psykiatri, MR og rehabilitering, mener vi imidlertid at de ideologiske skyllappene Høyre og Fremskrittspartiet har fått på seg, må av. Vi må være trygge på at disse pengene blir satt i sving der det gir mest effekt for pasientene – helt uavhengig av om kapasitetsøkningen skjer i offentlige sykehus eller hos private. Det kan ikke være smart at man øremerker pengene til private, uten å ha den minste åpning for at noen av våre offentlige sykehus kanskje kunne fått like mye eller mer pasientbehandling ut av disse pengene.

I tillegg til dette hovedgrepet, går også Arbeiderpartiet inn for å reversere en rekke av de mindre, og til dels smålige, kuttene som den nye regjeringen har foreslått på helseområdet, og som Høyre og Fremskrittsparti-

et viderefører i innstillingen. Vi gjør også i vårt alternative budsjettopplegg noen mindre påplussinger, f. eks. støtte til Fontenehusene, sanitetskvinnenes opplysningsarbeid mot vold og overgrep og en ytterligere økning til Kirkens SOS.

Denne budsjettøsten, og innstillingen vi diskuterer i dag, har vært preget av et valg, et regjeringsskifte og noen hektiske nye uker for den nye regjeringen. Det vil først neste år, som komitélederen helt riktig påpekte, utkrystallisere seg ordentlig i hvilken retning Høyre og Fremskrittspartiet vil ta norsk helsetjeneste. Foreløpig er spørsmålene mange, og svarene ulne og uklare. Jeg kan imidlertid fra Arbeiderpartiets side love at vi vil støtte forslag til forbedringer vi er for, men samtidig markere tydelig avstand fra forslag vi mener ikke er rett medisin.

Vi vil støtte forslag som videreutvikler helse- og omsorgstjenestene i dialog med pasienter, brukere og ansatte. Vi vil støtte forslag som sikrer robuste offentlige helse- og omsorgstjenester der vi ser forebygging, behandling og rehabilitering i sammenheng – og der vi ser hele mennesket. Vi vil støtte forslag for økt samarbeid mellom kommunene og sykehusene, og at alle nivåer tar i bruk dagens og morgendagens teknologi så raskt som mulig. Da blir tjenestene enda bedre – for den enkelte pasient, for de ansatte og for samfunnet.

Samtidig skal vi jobbe for folkehelse og forebygging. Det gjør vi for å redusere urettferdige helseforskjeller, og for å gi barn like muligheter. Da må vi forebygge sykdom. Her har hver enkelt et ansvar, men fellesskapet bør også ta ansvar for å bygge et sunnere samfunn for oss alle.

Til slutt vil jeg bare påpeke at selv ikke vi i Arbeiderpartiet tror – eller for å si det på en annen måte: Man må helt tilbake til 1923 eller 1924 for at Arbeiderpartiet mente at samfunnet var bygget en gang for alle, og at man hadde oppnådd det perfekte samfunn. Det var da Arbeiderpartiet forlot den kommunistiske ideen – i 1923. Etter det har vi trodd på et samfunn som er i stadig endring. Der må politikken og samfunnet også endre seg i takt med nye behov. Derfor vil det ikke, selv etter åtte år med rød-grønt styre, være et perfekt helsevesen i Norge. Hvem er det som tror det? Jeg tror det i hvert fall ikke.

Derfor bør det ikke komme som noen overraskelse at den nye regjeringen blir møtt med krav, kritikk og ønsker om forbedringer, som selvfølgelig kunne vært gjort før, men som vi nå ser at det er behov for. Og derfor legger jeg fram vårt alternative opplegg for helseomsorgen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Wold (FrP) [14:56:46]: Jeg har til stadighet hørt representanten Micaelsens bekymring for hva slags samfunn den nye regjeringens politikk vil gi oss. Det virker som om ikke noen større nedtur kunne rammet vårt land enn at den rød-grønne regjeringen tapte valget. Men velgerne har talt, og et stort flertall av dem sier ja til andre og bedre løsninger i helsevesenet.

Mot rusomsorgens egne og kraftige advarsler innlemmet de rød-grønne en betydelig andel av midler øremerket til rustiltak i kommunene i de frie inntektene. Dermed nedprioriterte mange kommuner sin innsats på dette feltet.

Når Micaelsen fremfører sin klagesang, må jeg spørre: Mener han at den nye regjeringens øremerking av 343 mill. kr til rustiltak er den type politikk som Arbeiderpartiet i valgkampen mente ville gjøre samfunnet vårt kaldere og mindre inkluderende – om Fremskrittspartiet kom i regjering?

Torgeir Micaelsen (A) [14:57:46]: Jeg synes jo selv at jeg har vært ganske forsiktig i kritikken av den nye regjeringen og Høyre og Fremskrittspartiet, nettopp av respekt for at det selvfølgelig vil ta noe tid før den nye politikken blir satt ut i livet. Men jeg bet meg merke i at det er flere som mener at jeg må roe meg ned enda mer. Det skal jeg skrive meg bak øret.

Når det gjelder kommunenes opplegg rundt rus, mener vi at det er viktig og riktig av mange kommuner å satse på rusfeltet i kommunene. Men vi mener samtidig at det ikke må være opp til oss her i Stortinget å detaljstyre hvordan dette skal gjøres. Derfor har vi tillit til – det trodde jeg også var et hedersord i Fremskrittspartiet – at de som sitter tettest på dem som trenger hjelpen mest, er de som bør ta beslutningene om hva som bør gjøres i deres kommuner.

Så merker jeg meg at regjeringen ikke klarte å skaffe nye penger til rusomsorgen. De måtte ta pengene fra andre som trenger hjelp, f.eks. eldreomsorgen eller skolene i kommunene.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:59:01]: Vi behandler stadig flere, og vi redder flere liv. Det utfordrer oss ute i kommunene, for alle de som blir reddet eller får behandling i spesialisthelsetjenesten, skal også ha et tilbud ute i kommunene.

Derfor undrer det meg og veldig mange – selv om det ligger i et annet budsjett, handler det om helse – at Arbeiderpartiet og den rød-grønne regjeringen kunne kutte 214 mill. kr til dem som krever det aller mest, og som trenger det aller mest. Det gjorde også de blå-blå.

Hvorfor gjorde Arbeiderpartiet det, og hvorfor reduserte de også refusjonsprosenten fra 80 pst. til 77,5 pst.?

Torgeir Micaelsen (A) [14:59:51]: Nå forstår jeg hva replikanten spør om.

Grunnen til at dette forslaget kom, er todelt, vil jeg si. For det første så vi at vi ikke kunne påpeke noen medisinske kriterier, verken i volum eller i kvalitet, som gjorde at utgiftene gikk kraftig opp. For det andre tror jeg det er viktig å ha med seg at vi samtidig foreslo en kraftig økning i kommunenes samlede inntekter. Vi tror det var riktig å ta dette noe ned nå, men jeg er åpen for å diskutere at dersom dette viser seg å få uante konsekvenser for enkeltkommuner – for det kan være veldig krevende for

kommuner som har særlig ressurskrevende brukere – vil vi vurdere dette på nytt dersom faktum skulle tilsi at det er nødvendig.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [15:00:51]: Tilgang på likeverdige helsetjenester er en rett, uavhengig av diagnose, kjønn, personlig økonomi, bosted, etnisk bakgrunn, funksjonsevne og seksuell orientering. Mange står i dag i helsekø, og det har under de rød-grønnes regime utviklet seg et helsevesen som favoriserer personer med helseforsikring. Antall personer med helseforsikring har økt dramatisk, og det er mulig for dem med god råd, eller for dem som har en arbeidsgiver som forsikrer sine ansatte, å gjøre dette.

Også denne regjeringen vil, som tidligere regjering, tillate helseforetakene å kjøpe flere tjenester fra private aktører for å få ned køene. Da skulle man ikke behøve forsikring. Men i merknadene fra de rød-grønne i innstillingen – og også av representanten Micaelsens innlegg her – kan det tolkes som at et privat supplement, f.eks. kjøp av røntgentjenester for å redusere køer, ikke skal tillates, i beste fall reduseres (presidenten klubber).

Bekymrer det ikke representanten Micaelsen (presidenten klubber igjen) at det stadig er flere som tar ut helseforsikring?

Presidenten: Presidenten vil minne om taletiden.

Torgeir Micaelsen (A) [15:02:10]: Nei, jeg tror man må være medlem av Høyre eller Fremskrittspartiet for å tolke merknader – eller slik jeg ordlegger meg – på denne måten. Arbeiderpartiet har et veldig pragmatisk forhold til private. Derfor har vi f.eks. i løpet av vår regjeringstid nær doblett innsatsen som går gjennom kjøp av private helsetjenester, men det bør skje innenfor offentlig regi og kontroll. Det er vel det som kanskje er forskjellen på Høyre og Fremskrittspartiet. Mens Høyre har gått til valg på en megareform som skal bygge ut det som jeg frykter vil bli et stort kommersielt tilløp til en separat sektor, sammen med det offentlige, tror jeg det er veien til å få et mer klassedelt helsevesen. Så det har jeg ingen tro på.

Når det gjelder omsorgen for dem som har kjøpt privat helseforsikring, minner jeg om at Høyre var dem som la til rette for å få skattefradrag for å få nettopp den typen helseforsikringer på plass, mens det nå framføres motsatt: at det nettopp skal være et stort problem.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:03:50]: Mye er bra i det norske helsevesen, både i spesialisthelsetjenesten og i omsorgen ute i kommunene. Som sykepleier selv kjenner jeg litt til noen av de oppgaver de står overfor, og jeg vet også at vi har potensial til å få et enda bedre helsevesen.

Et godt forlik mellom Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstre har bidratt til et helsebudsjett som viser en tydelig retning og en ny kurs

i helsepolitikken. Først og fremst handler det om å gjøre det vi sa vi skulle gjøre, og jeg er glad for at valgerne kan ha tillit til oss på det området. Vi lovet å satse på kvalitet og valgfrihet i helsevesenet, og vi lovet å prioritere mer til dem som trenger det aller mest. Med dette budsjettet er vi godt i gang med å gjøre det vi sa vi skulle gjøre.

Det offentlige helsevesenet er bærebjelken i Helse-Norge. Budsjettet vi skal vedta, er tidenes største styrking av offentlige sykehus, med 2,7 mrd. kr totalt. Vi lovet valgerne å ta alle gode krefter i bruk for å få helsekøene ned. Det gjør vi – med 300 mill. kr mer til økt kjøp hos ideelle og private. Det handler om økt kapasitet for å få psykisk helsehjelp, det handler om flere rehabiliteringsplasser, det handler om langtidsplasser for rusbehandling, og det handler om kjøp av MR fra private røntgeninstitutter – alt for å sette pasienten i sentrum og for å redusere belastningen mange nå opplever ved å måtte vente lenge i kø. Vi vet alle hva ventetid i helsevesenet kan bety. Det truer pasientens livskvalitet og skaper stor utrygghet for både pasient og pårørende.

Det er dessverre slik at vi fortsatt definerer noen pasientgrupper som svakere enn andre i den offentlige helsedebatten, dette gjelder spesielt de rusavhengige og de med psykiske lidelser. Jeg er glad for at regjeringen står for en tydelig kursendring med en sosial profil og i budsjettet prioriterer mer til dem som trenger det mest – med målrettede tiltak: først og fremst ved å gjeninnføre den gyldne regel om større vekst innenfor rus og psykisk helse, hver for seg, enn innenfor somatikken og ved å innføre fritt behandlingsvalg.

Helsevesenet er jo mye mer enn spesialisthelsetjenesten. De aller fleste av oss får våre helsebehov dekket lokalt i våre kommuner, enten gjennom helsestasjonssomheten og fastlegeordningen eller gjennom de ulike institusjonstjenestene.

Vi gikk til valg på økt kvalitet og valgfrihet – også i omsorgstjenestene. Vi leverer ved å bevilge 92,3 mill. kr mer, slik at tilskuddsrammen for heldøgns omsorgsplasser kan øke fra 2 000 til 2 500 i 2014. Til tross for at Stoltenberg-regjeringen forsøkte å framstille det som at de var i rute med utbyggingen av antallet plasser, er fasiten en helt annen. Det er langt igjen til målet, og samtidig øker behovet.

Vi vet at for å styrke kvaliteten i omsorgen trenger vi et betydelig kompetanseløft. En enstemmig komité er enig i dette, men det er regjeringspartiene, med støtte av Kristelig Folkeparti og Venstre, som legger mer penger inn i potten til kommunene. Igjen viser vi ved handling og prioritering at vi leverer. Flere skal kunne gå fra å være ufaglærte til å bli faglærte. Det er givende for den enkelte helsearbeider, men vi vet også at det styrker kvaliteten i omsorgen.

Særlig innenfor rusomsorgen og innenfor psykisk helse i kommunene er jeg stolt over det gode forliket med Kristelig Folkeparti og Venstre her i Stortinget. Sammen bevilger vi 20 mill. kr mer til frivillige tiltak innenfor rus og

16 mill. kr til psykisk helse i kommunene. Det gir håp for mange som i dag har prosjekter som man sårt trenger finansiering til, eller som har på trappene spennende, nye tiltak. Her har jeg spesielt lyst til å nevne gatelagsfotballen gjennom Norsk Toppfotball. Ved å styrke bevilgningen med 5 mill. kr håper vi at Fredrikstad Fotballklubb og Stabæk Fotball får konkurranse av flere gatelag. Disse klubbene har gått foran og vist hvordan toppfotballen tar viktig samfunnsansvar, gjennom aktivitet som øker selvbildet og livskvaliteten, og skaper nye sjanser for tunge rusavhengige. Med mer penger i potten håper vi flere lag kommer på banen.

Noen poster er i milliardklassen i vårt budsjett, andre er mindre i kronebeløp, men har allikevel stor betydning. Regjeringen har fulgt opp sine tidligere løfter om å bevilge penger til å fremme økt kunnskap og informasjon om lindrende behandling og omsorg ved livets slutt for barn og ungdom. Dette er 2 mill. kr til kompetanseutvikling, som vil bety mye for alvorlig syke barn og deres pårørende.

Budsjettet vi vedtar i dag, viser at velgerne kan ha full tillit til at regjeringen har startet opp det viktige arbeidet med å skape et sterkere sosialt nettverk og et helsevesen som er pasientenes helsevesen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [15:08:57]: Gratis skulefrukt er ei helseprioritering for å førebyggja sosiale helseforskjellar. Høgre har alltid vore ein aktiv motstandar av å gi barn og unge gratis frukt på skulen og argumenterer med at det er viktigare å styrkja kompetansen til lærarane.

I Bergens Tidende i dag kunne vi lesa at 17 av 18 departement i regjeringa har gratis frukt til sine tilsette og politikarar. Dei har ete 130 tonn gratis frukt i år, til ein verdi av 3,8 mill. kr.

Mitt spørsmål er om Høgre også vil gå i bresjen for å fjerna ordninga med gratis jobbfrukt i departementa og i staden oppfordra departementa til å bruka pengane til kunnskap og vidare utdanning.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:10:00]: Som helsepolitiker tenker jeg at jeg først og fremst skal ta ansvar for helsepolitikk, og det har jeg tenkt å svare på i dag.

Det som er viktig med Høyres satsing innenfor skole, er jo nettopp at vi ønsker å prioritere de viktigste tingene først. Derfor har vi sagt at et lærerløft er viktig. Derfor ønsker vi at norske elever skal kunne matte bedre enn vi så i forrige uke at de kunne ut fra PISA-rapporten.

Så ønsker vi veldig gjerne at foreldre skal kunne inngå i en abonnementsordning for skolefrukt, og det kommer vi til å oppmuntre til. Men jeg kommer ikke til å uttale meg på vegne av andre departementer enn Helsedepartementet, og jeg er opptatt av helsebudsjettet.

Audun Lysbakken (SV) [15:11:09]: Representanten Wilhelmsen Trøen nevnte MR i sitt innlegg, og jeg tror det er bred enighet om behovet for at flere kan få raskere tilgang på det feltet.

Vi har likevel undret oss over regjeringens øremerking av disse pengene til private institutter. Da SV spurte departementet om dette i forbindelse med budsjettbehandlingen, fikk vi til svar at regjeringen ikke hadde undersøkt om det fantes ledig kapasitet i det offentlige helsevesenet, eller mulighet til å få brukt disse pengene like effektivt der.

Er det sånn at Høyre er mer opptatt av å bruke penger på økt privat kapasitet enn å gi penger til økt kapasitet, uavhengig av hvor hen det skal gjøres?

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:12:04]: La det være helt klart: Det er pasienten som står i sentrum for Høyres helsepolitikk og for regjeringens helsepolitikk.

Jeg lyttet også til den ordvekslingen som har vært i denne salen knyttet til dette spørsmålet, for noen uker siden, og helseministeren svarte veldig tydelig på det. Fasisen er jo at det er pasienter som står i kø. Det er pasienter som venter altfor lenge på diagnostisering og på å få startet behandling. Derfor er det viktig å ta i bruk den ledige kapasiteten som finnes hos de private for å få foretatt denne diagnostiseringen. Mange av disse pasientene står også utenfor arbeidslivet. Det er ikke bare trist for samfunnsøkonomien, men det er også stor belastning for den enkelte pasient, som ikke kommer tilbake til sitt vanlige liv, sin vanlige hverdag og sin vanlige jobb. Derfor ønsker vi å sette pasienten i fokus og behandle flere.

Ruth Mari Grung (A) [15:13:15]: I tiltredelseserklæringen uttaler regjeringen at de vil innføre fritt behandlingsvalg i helsevesenet for

«å redusere behandlingsskøer og ventetid, og å styrke pasientenes valgfrihet».

Intensjonene er gode. Men ser ikke Høyre at en slik fri etableringsrett, med sugerør rett inn i statskassen, vil vri helseressursene i retning av de mest ressurssterke pasientene, og der mange leger er interessert i å etablere et behandlingstilbud?

Allerede i dag får vi tilbakemelding om at vi mangler nøkkelpersonell i store deler av de offentlige sykehusene. Hvordan mener Høyre at et mer markedsstyrt helsevesen vil vri tilbudet mot dem som sitter nederst ved bordet?

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:14:02]: Det som er den største utfordringen i dagens helsevesen etter åtte år med rød-grønn regjering, er jo at det nettopp er de som kan betale selv, som får behandling først. Derfor er det viktig for denne nye regjeringen å ta alle gode krefter i bruk. Derfor er det viktig å gi pasienten rettigheter – pasienten rett til fritt å velge behandling – ikke avhengig av om man har en helseforsikring, og ikke avhengig av om man kan betale selv.

Hovedelementene i fritt behandlingsvalg handler jo om at vi vil behandle flere mye raskere. Men det er helt klart fra den sittende regjeringen og i regjeringsplattformen at de offentlige sykehusene alltid vil være bærebjelken. Det er der all akuttbehandling foregår, det er der all forskning og utdanning foregår. Men å gi pasienten rettigheter til fak-

tisk å kunne velge, og få slippe å stå i kø for å vente på behandling, mener vi er god helsepolitikk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:15:19]: Det er en spesiell situasjon i år, med et regjeringsskifte og framleggelse av tilleggsproposisjon. På den bakgrunn la ikke Kristelig Folkeparti fram sitt eget budsjett, men er takknemlig for det budsjettforliket som kom mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Helse- og omsorgsarbeid er et felt som betyr mye for mange. Ja, det er et annet parti i denne salen som pleier å si at det er for folk flest. Og det er helt sant. Jeg har lyst til fra denne talerstol faktisk å takke alle dem som jobber innenfor denne sektoren. De gjør en fantastisk jobb. De møter alle mennesker i de mest sårbare situasjonene i livet.

I alle situasjoner er det mulig å finne feil, men det er også alltid sånn at ting kan gjøres bedre. Dog har jeg lyst til å si at vi bor i et land med et flott helsetilbud. Det er arbeidene der ute som gjør dette til et flott helsetilbud for oss.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å sikre likeverdige tjenester, uavhengig av bosted, alder, sosial bakgrunn eller kjønn. Kvalitet, trygghet, tilgjengelighet, tillit og omsorg, med pasienten i sentrum, skal prege vårt helsevesen nå og framover. Vi må sikre gode folkehelseiltak som er sykdomsforebyggende og helsefremmende. Det betyr også at tidlig innsats både i forhold til habilitering og rehabilitering er viktig for å sikre livskvalitet og en helsekraftig helsetjeneste.

Helse og omsorg handler om tjenester fra livets begynnelse til livets slutt. Kristelig Folkeparti er opptatt av å ha en god omsorg for gravide kvinner, sånn at barnet får en god start i livet. Derfor må vi må sikre gode svangerskapskontroller. Vi må ha en god følgetjeneste til sykehus av jordmor for dem som bor langt unna et sykehus. Det betyr også at vi må bygge mor og far som foreldre både før og etter at de har fått barnet sitt. Alle som føder, skal hjem til sin kommune etterpå. Da er det viktig at vi har god kapasitet på helsestasjonen for å følge opp de barna som kommer til verden.

Så kan en kanskje se framover og tenke at det kan være nye måter å jobbe på også når det gjelder helsestasjonsarbeid, sånn at vi kan ivareta barna våre mye bedre. Innovasjon tror jeg er et nøkkelord også i forhold til helsestasjonsarbeid, kanskje i møte med barnehagen.

Alle barn er dessverre ikke født funksjonsfriske. Mange har utfordringer i livet sitt helt fra starten av. Derfor er Kristelig Folkeparti opptatt av at prematuravdelingene rundt om i landet vårt skal ha både nok kompetanse og nok ansatte som gjør den viktige jobben. Jeg er takknemlig for at vi på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre fikk inn igjen det usosiale kuttet som var på 214 mill. kr til ressurskrevende tjenester, og kompensasjonsgraden ble økt fra 77,5 til 80 pst. – for det er akkurat disse premature barna vi bl.a. snakker om – noe de andre partiene faktisk ikke fant plass til.

Jeg er også takknemlig for at Kristelig Folkeparti la inn,

og det ble, en felles merknad fra komiteen om de barna som har fått cerebral parese, hvor barn står i spesielt lang kø ved Oslo universitetssykehus, som faktisk har en nasjonal funksjon. Det er viktig for Kristelig Folkeparti at akkurat disse barna og alle andre barn med spesielle utfordringer, får hjelp tidlig. Det gir familien og ikke minst barna selv bedre livskvalitet og verdighet.

Verden er blitt mer og mer komplisert. Derfor ser vi også dessverre at flere og flere barn opplever å bli psykisk syke. Hvorfor er det slik? Det er faktisk et studium verdt i seg selv. Men jeg tror at kravene til barn og unge er så store – ja, til voksne også – at faren for å falle utenfor stadig henger over oss. Barn og unge står i kø for å få behandling for sine psykiske lidelser. Det mener Kristelig Folkeparti er feil. De bør og skal prioriteres. Kristelig Folkeparti er takknemlig for at det er lagt inn flere penger til psykiatri, men vi trenger også å gjøre noe med veilederen for psykisk syke barn og unge for å tydeliggjøre hvem i kommunen som har ansvar for å følge opp psykisk syke barn og unge når de kommer ut fra spesialisthelsetjenesten og sykehusene, dette fordi disse ungene lett kan falle mellom flere stoler. Er det fastlegen, er det helsestasjonen, er det psykisk helse, er det PPT – hvem har ansvaret for å følge disse opp? Det er uklart i veilederen.

Barn og unge opplever også at de kan få sykdommer eller ha en medfødt sykdom som i løpet av kortere eller lengre tid fører til at de faktisk vil dø. Vi er ikke gode nok på palliasjon. Vi har ikke god nok kompetanse til å ivareta barn og unge og møte dem med at du faktisk skal gå ut av dette livet. Vi er ikke gode nok på kompetanse eller tøffe nok til å sitte ved sengen og følge dem livet ut. Jeg er glad for at det er lagt inn 2 mill. kr til barnepalliasjon, men det tror jeg bare er en begynnelse. Dette er viktig for å gi barn en verdig og god avslutning på deres korte liv, og det er viktig for dem som skal leve videre etterpå.

Det kommer mange utfordringer i løpet av et liv, og det er ikke slik at alt går på skinner for noen av oss, ei heller om vi bor i vårt rike land, Norge. Flere og flere faller under rusens jerngrep, og jeg er veldig takknemlig for at en i samarbeidsavtalen har sagt at det skal satses mer på rus og psykiatri. Jeg er takknemlig for at de rød-grønne la inn 200 nye plasser til neste år, og at en får økning i tillegg på 255 mill. kr. Så kom det en ytterligere økning, på 20 mill. kr, i forliket med Kristelig Folkeparti og Venstre, som spesifikt skal gå til lavterskeltilbud.

Kristelig Folkeparti er glad for at vi igjen skal få opp bruken av ideelle organisasjoners arbeid på dette feltet. Dette kan de, og dette må de brukes til. Dette er et arbeid som ble nedbygd av den forrige regjeringen. Regjeringen kan raskt nå utnytte kapasiteten som allerede finnes innenfor eksisterende avtaler med helseforetakene, og innenfor anskaffelsesregelverket slik som det ligger. Det er viktig at ideelle aktører sikres langsiktighet og forutsigbarhet.

Alle ønsker vi lengst mulig å klare oss selv i livet, men mange av oss kommer til et punkt hvor vi trenger å få hjelp, fordi alderen eller helsetilstanden innhenter oss. Kristelig Folkeparti er glad for at en innenfor samarbeidet nå har sagt at en vil reformere ordningene for omsorgslønn

og pleiepenger og ikke minst lovfeste retten til brukerstyrt personlig assistent.

Kristelig Folkeparti har i mange år foreslått i sine alternative budsjetter å øke statens andel til 50 pst. tilskudd ved bygging av sykehjemsplasser. Jeg er takknemlig for at Høyre og Fremskrittspartiet tydelig har hørt på dette og lagt det inn i sitt budsjett, og til og med økt til 2 500 plasser. Kristelig Folkeparti tror at flere kommuner vil benytte seg av dette.

Det er også viktig i denne adventstid for Kristelig Folkeparti å si at vi av og til skulle ønske at vi hadde gjort porten både videre og høyere. Når det gjelder dagtilbudet for personer med demens, skulle kriteriene for å få lov til å være med i disse prosjektene vært både høyere og videre for kommunene. Per i dag er kriteriene kun knyttet til investering, men det er ikke det som koster noe for kommunene. Hvis en skal øke aktivitetstilbudet slik at en også har åpent på kveldstid, er det personalet som koster. Kriteriene skulle vært økt. Jeg tror det er derfor det står ledige penger på kontoen – det er personalkostnadene som blir store.

Alle skal vi en gang ut av dette livet. Alle skal vi en gang dø, enten vi er unge eller gamle. Det er viktig for Kristelig Folkeparti med en god og verdig avslutning på livet. Palliasjon er ikke bare viktig for barn og ungdom, men også en viktig del av et helt helsevesen, helt inntil vi skal dø. Kristelig Folkeparti tror at vi kan bli bedre både kvalitativt og i måten å gjøre det på. Det sikrer mer verdighet og et helt helsevesen hvis vi får en bedre behandling av døende pasienter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Freddy de Ruiter (A) [15:25:18]: Jeg skal driste meg til å ta opp mirakler. Det har skjedd et politisk mirakel etter at den nye regjeringa overtok, og det er at alkoholavgiftene er økt mer enn det den avgåtte Stoltenberg-regjeringa foreslo. Jeg synes det er gledelig at Høyre og Fremskrittspartiet ser at alkoholavgiften er viktig for å ha en restriktiv og fornuftig alkoholpolitikk. Jeg regner vel med at representanten fra Kristelig Folkeparti mener det samme, men jeg kunne godt tenkt meg noen refleksjoner rundt akkurat det at den nye regjeringa nå faktisk øker alkoholavgiftene bitte lite grann mer. Jeg vil gjerne spørre om representanten ser for seg at dette vil vare, at dette vil bli fulgt opp i de neste åra og ikke bare er et blaff for 2014.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:26:22]: Ja, denne representanten er veldig glad for under, så det tror jeg jo på! Jeg synes også det er flott at avgiftene faktisk har økt. Jeg tror det er en måte å jobbe på, for den lidelsen som alkohol og rus medfører, kan vi ikke bare behandle i den ene enden uten å sette inn tiltak i den andre. Så jeg skulle ønske at den rød-grønne regjeringen hadde gjort det i forrige periode, og jeg er takknemlig for at det ligger an slik som det gjør nå. Kristelig Folkeparti skal iallfall være de som følger med i timen om det blir en reduksjon i avgiften, og du skal få høre fra oss da – at vi faktisk vil øke hvis det er mulig.

Kjersti Toppe (Sp) [15:27:10]: Både i samarbeidsavtalen og i budsjettavtalen mellom Kristeleg Folkeparti, Venstre, Høyre og Framstegspartiet les vi at ein legg til grunn ei auking i innsattsstyrt finansiering, innføring av nøytral moms og innføring av fritt behandlingsval. Eg har oppfatta Kristeleg Folkeparti som om dei er meir einige med oss i at vi har nok marknadstyring i helsesektoren. Kristeleg Folkeparti har til og med kritisert oss – veldig bra – for at vi ikkje har redusert ISF frå 40 til 30 pst. Spørsmålet mitt er korleis det kan ha seg at Kristeleg Folkeparti no er med og skapar fleirtal i denne salen for å auka innsattsstyrt finansiering frå 40 pst. til 50 pst.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:28:00]: Jeg er den første til å innrømme at vi synes innsattsstyrt finansiering er en dårlig måte å styre helsevesenet på. Dette har jeg selv jobbet med ganske mye i spesialisthelsetjenesten innenfor hjerteomsorg. Kristelig Folkeparti vil være de som i den gjeldende avtalen holder argusøyne på at vi ikke blir styrt av hva vi får mest igjen for, men at det må være alvorlighetsgraden og sykdommen som teller når en skal gjøre operasjoner og prioriteringer, og ikke hva en får igjen i den andre enden, om en får 40 pst. eller 50 pst. igjen. Men det er en del av den avtalen vi inngikk. Vi er ikke komfortable med det, men vi skal holde øye med det.

Audun Lysbakken (SV) [15:28:55]: Kristelig Folkeparti og SV er enige om mye i helse- og omsorgspolitikken, og jeg kan slutte meg til de fleste perspektivene som ble trukket opp i representanten Bollestads innlegg. Nettopp derfor vil jeg gjerne spørre om en annen sak, der vi i hvert fall før har vært enige. Det gjelder forslaget om et såkalt fritt behandlingsvalg – det jeg foretrekker å kalle et kommersielt behandlingsvalg, fordi det vil innebære å gi kommersielle aktører betydelig makt over hvem som får behandling – og hvordan det skal prioriteres. I valgkampen var Kristelig Folkeparti etter mitt syn svært klare og gode i sin kritikk av en slik modell, men i den samarbeidsavtalen som kom tidligere i høst, sluttet Kristelig Folkeparti og Venstre seg likevel til at dette skal gjennomføres. Er det slik at vi kan stole på at Kristelig Folkeparti står ved sin kritikk av denne modellen fortsatt, eller har Kristelig Folkeparti skiftet syn i løpet av høsten?

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:30:06]: Jeg deler Lysbakken og SVs bekymring for at det skal bli et markedsstyrt helsevesen. Det må ligge en prioritering bak at man faktisk har en rett til helsehjelp for i det hele tatt å kunne komme i vurdering. Så må det også i tillegg være sånn at hvis man da har rett til helsehjelp, og det er ledig kapasitet, så skal man kunne bruke den. Men Kristelig Folkeparti vil være de første til å stille seg bak at det ikke skal være markedet som bestemmer behovet. Det skal være sykdom som bestemmer behovet – og ikke omvendt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [15:31:07]: Landet har fått ny regjering og nytt politisk fleirtal. Det merkar vi også på

helse- og omsorgsfeltet. Budsjettet for 2014, som vi skal vedta i dag, skil seg på viktige område frå det helse- og omsorgsbudsjettet som den raud-grøne regjeringa la fram i haust. Vi får meir marknadsstyring, meir innsatsstyrt finansiering, innføring av nøytral moms for å skapa endå større helsebutikk og forbod for helseføretaka mot å nytta budsjettveksten til å nytta ledig kapasitet i det offentlege.

Senterpartiet står i dag saman med Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti og fremjar eit alternativ til budsjett for neste år basert på forslaget til den raud-grøne regjeringa. Vi legg vekt på at det er eit offentleg ansvar å fremja helse og førebyggja sjukdom og sikra nødvendige helse- og omsorgstenester til heile befolkninga. Alle skal ha likeverdige tilbod om helsetenester, uavhengig av diagnose, bustad, personleg økonomi, kjønn, etnisk bakgrunn og den enkeltes livssituasjon. Målet er flest mogleg gode leveår for alle og reduserte sosiale helseforskjellar.

Vi vil ha ei helseteneste som sikrar helsefremjande og førebyggjande arbeid. Vi vil styrkja den kommunale helse- og omsorgstenesta for å gi pasientane eit betre tilbod nærare der dei bur. Vi vil leggja til rette for ein helsefremjande livsstil, slik at det vert enklare å ta sunne val.

Folkehelsearbeidet til den raud-grøne alliansen tar sikte på å vera systematisk og langsiktig, slik at folkehelse vert eit sektorovergripande mål. Mange av folkehelsesatsingane vi har gjennomført dei siste åra, trur eg vil stå som pålar i åra framover. For det er ikkje alle folkehelseiltaka våre den nye regjeringa tør å reversera sjølv om dei kanskje vil.

Kommunane og lokalmiljøet er den viktigaste arenaen for folkehelsearbeidet. Innsatsen må skje i alle sektorar og vera forankra i plansystemet, slik folkehelseleva og folkehelsemeldinga legg til grunn. Vi vil sikra at alle som treng heildøgns omsorg, skal få det. Då må også heimetenestene verta bygde ut, slik at dei som vil bu heime eller i omsorgsbustad, kan gjera det. Innsatsen til pårørande må verdsetjast og respekterast.

Dagaktivitetstilbodet til menneske med demens vil vera ei svært viktig satsing framover. I tråd med stortingsmeldinga Morgendagens omsorg vil vi utvikla ei innovativ helse- og omsorgsteneste i kommunane. Pasientar og brukarar skal få ei tydelegare rolle. Brukarar og pasientar skal møtast med respekt. Helsetenestene må vera tilpassa pasientanes behov for trygge tenester.

Det er nok mange helse- og omsorgsministrar i andre land i verda som misunner statsråd Bent Høie jobben. Han skal overta ansvaret for og styringa av eit av verdas best utvikla helsevesen i eit av verdas rikaste land. I 2012 brukte Noreg om lag 270 mrd. kr på helse- og omsorgsformål. Spesialisthelsetenesta stod for 114 mrd. kr åleine med sine 101 000 årsverk. Det har vore ein sterk auke i ressursinnsatsen dei siste åra, og aktiviteten ved sjukehusa skal fortsetja å auka. I kommunane er talet på årsverk i omsorgstenestene om lag 130 000. Frå 2008 til 2012 har talet på årsverk auka med 10 000.

Men det er likevel sentrale utfordringar i åra framover. Sjølv om helsetilstanden i den norske befolkninga er god, er det tydelege sosiale helseforskjellar. Psykiske lidningar og rusavhengighet vil få aukande vekt i sjukdomsbyrda dei neste åra. Psykiske helseproblem som angst og depre-

sjon og problem knytte til rusmiddelbruk står for flest tapte arbeidsår.

Fram til 2050 vil det verta meir enn dobbelt så mange personar over 67 år samanlikna med i dag. Det er vesentlege utfordringar når det gjeld levevanar. Tobakk, alkohol, fysisk inaktivitet, usunt kosthald og overvekt og fedme aukar risikoen for kronisk sjukdom vesentleg. Det er òg ei utfordring med for lange ventetider til helsetenester innanfor nokre fagområde. Det er òg for mange pasientar som opplever mangelfull kvalitet, eller som vert skada.

Den raud-grøne alliansen prioriterer derfor pengar til meir pasientbehandling i sjukehus. Vi satsar òg på IKT, elektronisk samhandling og medisinsk-teknisk utstyr i sjukehusa. Vi prioriterer midlar til praksisnær forskning i dei regionale føretaka, inkludert vidare utgreiing av protonterapisenter. Vi styrkjer òg kommunehelsetenesta, med spesifikke midlar til eige innovasjonsprogram, eige velferdsteknologiprogram, eit program for ein aktiv og framtidsretta pårørandepolitikk og strategi for å styrkja og samordna det frivillige arbeidet i sektoren. Eg er glad for den særskilde satsinga på psykologar i kommunane og for styrkinga av kompetansen og kvaliteten i kommunallegevakta.

Det er kanskje helse- og skulehelsetenesta som har fått det verkeleg store løftet i dette budsjettet. Dette er ei sentral førebyggjande helseteneste, som treng vidare styrking også dei neste åra. Det er også svært positivt at det er ei merkbar prioritering av folkehelseiltak i det raud-grøne helsebudsjettet, med ei særskild satsing på tiltak for å få betre og tryggare drikkevatt. Barnevaksinasjonsprogrammet skal frå og med juli 2013 inkludera vaksine mot spedbarnsdiaré forårsaka av rotavirus. Vaksinen vil kunna hindra 900 sjukehusinnleggingar og 7 200 legekonsultasjonar og er eit svært viktig førebyggjande tiltak.

Rus og psykiatri er to særskilte område som treng styrking i åra som kjem. I statsbudsjettet som den raud-grøne regjeringa la fram i haust, låg det allereie inne ei styrking på om lag 200 rusbehandlingsplassar i 2014. Dette ville vi skulle skje gjennom å kjøpa fleire plassar frå ideelle verksemder. I tillegg kjem den generelle auken av behandlingsplassar i spesialisthelsetenesta, der Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet har styrkt dei regionale helseføretaka ytterlegare med 300 mill. kr gjennom finansinnstillinga ut frå den raud-grøne regjeringa sitt forslag til auke av kapasiteten innan psykisk helsevern, rusbehandling, rehabilitering og MR. Regjeringspartia, inkludert Venstre og Kristeleg Folkeparti, vil på si side øyremerkja denne satsinga til private. Vi meiner det må skje der helseregionen meiner det vil gi best tilbod til pasientane. Det er eit paradoks at det offentlege helsevesenet skal få forbod mot å bruka ekstrasatsinga til å nytta ledig kapasitet på sine sjukehus. Private skal favoriserast, og det offentlege skal nedprioriterast.

Den raud-grøne regjeringa la fram forslag om å styrkja innsatsen på rusfeltet i kommunane med 40 mill. kr i 2014. Det er grunn til å merka seg at etter den harde kritikken som dagens regjeringsparti har ført mot den raud-grøne regjeringa på rusfeltet, løyver dei ikkje ei krone i ekstramidlar til rusomsorga i kommunane, sjølv om dei brukar 4 mrd. kr meir av oljepengane. Dei nøyter seg med å øyremerkja den raud-grøne satsinga. Regjeringspartia og Kris-

teleg Folkeparti og Venstre vil på nytt innføra den såkalla gylne regelen innan psykiatrien, der ein pålegg sjukehusa at veksten i rus og psykiatri skal vera større enn veksten i somatikk. Dette vil eg gjerne få kommentera. Eg meiner dette er billig retorikk og ikkje eit svar på utfordringane. For det første har sjukehusa faktisk prioritert rett dei siste åra utan denne regelen. For det andre er det i kommunane den skikkelege utfordringa i dag ligg.

I avisa Vårt Land i dag er det fokus på det verkelege problemet, nemleg at unge innan psykisk helsevern risikerer å bu årevis på sjukehus. Det står i avisa om Eivind, som er 38 år og har vore utskrivingsklar i tre år. No bur han på lukka avdeling på psykiatrisk klinikk ved Haukeland universitetssjukehus. Eivind fortel at det han eigentleg ønskjer, er ein eigen kommunal leilegheit. Klinikkdirktør Bovim beskriv situasjonen som frykteleg trist. Ho fortel om rehabiliteringsavdelinga på distriktpsikiatrisk senter, som er full av pasientar som ventar på kommunalt tilbod. Ho fortel om pasientar som klagar over å vera stengde inne, som vert passive og ligg mykje i senga. Dei har ikkje noko å jobba fram mot, ikkje noko å håpa på. Tilværet vert sett på vent. Ifølgje ein forskingsrapport frå SINTEF er heile 7 pst. av psykiatriske pasientar utskrivingsklare, ein av fire innleggingar kunne ein ha unngått med betre kommunalt tilbod. Det viser at regjeringa si satsing er feil, dei begynner i feil ende. Ei styrking av det psykiske helsefeltet må starta i kommunane.

Regjeringspartia, Kristeleg Folkeparti og Venstre bruker 4 mrd. kr meir av oljeinntektene for å smørja budsjettet. Likevel har dei ikkje pengar til å gi pasientar med lang reiseveg til sjukehus ein meir minneleg overnattingsgodtgjersle. Det er småleg at dei òg då tar gratis frukt og grønt frå skuleelevane. Eg synest det er utruleg at vi har ein helseminister som forsvarar ei ordning og eit kutt, som vi veit fører til større sosiale helseforskjellar blant barn og unge. Vi har solid dokumentasjon på at gratis frukt og grønt til elevar betrar folkehelsa. Vi har også solid dokumentasjon på at ei abonnementsordning slår sosialt ulikt ut, der det er dei ressurssterke og pengesterke foreldra som i størst grad nyttar seg av dette tilbodet. Det held ikkje å seia at dette er ei prioritering, der ein i staden satsar på vidareutdanning av lærarar. Formålet med gratis frukt og grønt er å betra folkehelsa og å jamna ut sosiale helseforskjellar. Gode lærarar kan sikkert utretta veldig mykje, men ikkje akkurat det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [15:40:59]: Høyre har lenge etterlyst en opptrapping innen psykisk helse. Det handler om menneskeverd, behandling når pasienten trenger det og, ikke minst, det å kunne leve et så godt liv som mulig.

Representanten Toppe, som har hatt muligheten til å gjøre noe med dette i åtte år, sa til Bergens Tidende den 21. november at

«det over år har vært en stor forsømmelse av det psykiske helsetjenestetilbudet i kommunene.»

Og videre:

«I ettertid ser jeg at vi burde ha fortsatt opptrappingsplanen for psykisk helse da den gikk ut i 2008 når det gjelder satsingen i kommunen.»

noe også Toppe bekrefter her.

Den rød-grønne regjeringen foreslo å avvikle ordningen med psykisk helse i skolen. Dette har Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen reversert. Hvordan forklarer representanten Toppe at det er viktig å styrke satsingen i kommunene, samtidig som Senterpartiet i budsjettet fjernet målrettede ordninger som fungerer godt?

Kjersti Toppe (Sp) [15:42:02]: Takk for spørsmålet. Når det gjeld psykisk helse i skulen, var ikkje det eit kutt, men ei omprioritering til ein annan sektor for å styrka det psykiske helsearbeidet i kommunen. Det hadde kome ein del kritiske rapportar på om den ordninga fungerte optimalt, men viss det viser seg at dei var galne, som det har vorte antyda, kan vi gjerne innføra det igjen. De har gjort det, og det har eg ikkje kritisert.

Når det gjeld ein opptrappingsplan, må eg få seia at det var einigheit på Stortinget då om at ein skulle avslutta den planen. Så har vi følgd veldig nøye med etter 2009 på utviklinga i kommunane. År for år har vi sett på statistikken, og vi har vore bekymra. Eg meiner at vi ikkje skal ha ein ny opptrappingsplan for heile psykiatrien no. Det vert feil. Viss vi skal ha ein ny opptrappingsplan, må det vera for kommunen, for det er der trykket ligg.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:43:16]: Etter å ha hørt representanten Toppes innlegg skulle man regne med at innstillingen var full av gode forslag om hvordan man skulle løse problemene. Representanten viste selv til «Eivind», som har vært utskrivingsklar i tre år. Den regjeringen som nå sitter, tiltrådte 16. oktober i år, så hvem som her har grunn til å gå litt i seg selv, tror jeg taler for seg selv.

Denne innstillingen er historisk. Det er ikke riktig, som representanten Toppe refererte til fra Stortingets talerstol, at man har fremmet et forslag. Nei, denne innstillingen er faktisk unik. For første gang i historien – jeg gjentar: for første gang i historien – har ikke opposisjonen fremmet et eneste forslag: ikke ett forslag til endring, ikke ett forslag knyttet til budsjettet. Og da er spørsmålet jeg stiller til representanten Toppe: Hvordan kan man stå på Stortingets talerstol og kritisere denne regjeringen, når man selv ikke har kommet med et eneste forslag?

Kjersti Toppe (Sp) [15:44:24]: Eg synest dette vert litt merkverdig. Komiteleiaren kritiserer oss i sitt innlegg for å stilla helseministeren mange spørsmål og koma med interpellasjonar som viser at vi kritiserer oss sjølve. Og så kjem Nesvik her og kritiserer oss for det motsette – at vi ikkje kom med forslag i budsjettet. Poenget er jo – og det trur eg òg Nesvik forstår – at det er ein litt spesiell situasjon i år. Vi har faktisk eit heilt eige statsbudsjett som inneheld veldig mange spesifikke raud-grøne forslag, som den nye regjeringa har adoptert inn i satsinga si. Men eg kan lova Nesvik at til neste år skal vi minst fremma 17 forslag, slik Høgre og Framstegspartiet fremma i fjor – for dei har eg talt. Eg skal lova å gjera ein betre jobb til neste år.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:45:34]: Jeg deler Toppes bekymring for den mannen i Bergen som hadde sittet inne i tre år på en lukket avdeling.

Så har jeg følgende spørsmål: Tror Toppe at enhver kommune, uavhengig av størrelse, er i stand til å ta imot en pasient som går direkte fra en lukket avdeling og ut til kommunen? Er vi gode nok i Kommune-Norge hvis vi kun har én pasient med den diagnosen som er grunnen til at han sitter på lukket avdeling? Ser representanten Toppe for seg at vi kanskje bør ha enten en samhandlingsreform med kommuner som jobber sammen, eller en halvannenlinjetjeneste for akkurat denne gruppen pasienter som er så syke, som vi her snakker om?

Kjersti Toppe (Sp) [15:46:30]: Eg vil først presisera at dei som er utskrivingsklare pasientar i psykiatrien, er forskjellige. Nokre er veldig sjuke og kunne vera aktuelle for ei slik halvannanlinjeteneste, men veldig mange er ikkje så sjuke, så det er heilt naturleg at kommunane vil ta seg av dei. Så eg synest det er gode innspel Kristeleg Folkeparti kjem med. Det som er mitt poeng, er at det no er ein situasjon der slike pasientar berre hopar seg opp i psykiatriske avdelingar. Kristeleg Folkeparti snakkar om kommunestørrelse, og det er jo ei kjent sak – i alle fall i Hordaland – at det er den største kommunen som har dei største problema, med 40 pasientar som ligg inne og ventar på å få ein plass i kommunen, mens vi ser at det er små kommunar som klarar dette. Så vi treng begge delar. Eg er veldig opptatt av at vi får ei ordning for desse pasientane.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Ketil Kjenseth (V) [15:47:52]: Venstre mener det er avgjørende at vi har et godt og likeverdig helsetilbud til alle som trenger det, når de trenger det. Helsevesenet må ta pasienten, pasientens lidelser og de pårørende på alvor. Informasjon, medbestemmelse og kvalitetssikring er nødvendig for at vi som pasienter skal føle trygghet når vi trenger hjelp. Vi mener at et sterkt offentlig helsevesen er den beste garantien for at de tilgjengelige helseressurser blir brukt til å skape et likeverdig tilbud med prioritering på medisinskfaglig grunnlag. I tillegg til et offentlig helsevesen må det være rom for private aktører. Vi ønsker å bidra til at dagens samarbeid mellom private og offentlige helsetjenesteleverandører videreutvikles, og særlig mener vi det er viktig å styrke de ideelle og frivillige aktørene. Dette skal jeg komme nærmere tilbake til.

Vi diskuterer i dag en ramme på over 157 mrd. kr til helse, omsorg og stønader. Det er tidenes største helsebudsjett

Som nyalgt representant er jeg ydmyk overfor Stortingets tradisjoner og arbeidsmåter. Et av mine fortrinn som ny er at jeg kommer utenfra med andre erfaringer – bl.a. fra lokalpolitikk og frivillig arbeid knyttet til folkehelse. Jeg må få lov til å si at jeg er litt bekymret for at vi samarbeider for lite på tvers av komiteer. Det er min erfaring fra kommunepolitikken at det er noen store reformer vi ikke har gjennomført fullt ut, og som i stor grad påvirker folkehelse, yrkesdeltakelse og bosituasjon. Jeg tenker særlig på

den store Nav-reformen hvor den statlige delen fortsatt er svært ulikt organisert i kommunene. Det gjelder rusreformen som vi var igjennom for noen år siden, og det gjelder også Samhandlingsreformen som vi står midt oppe i. Disse store reformene angår i stor grad både kommunalkomiteen, arbeids- og sosialkomiteen og helse- og omsorgskomiteen. Det er bra at de statlige tilskuddene til bygging av boliger til eldre som trenger heldøgns omsorg, til flyktninger og til rusavhengige, for å nevne noen, øker. Men dessverre ser vi ikke at byggetakten i kommunene øker i takt med tilskuddsveksten. I ei tid hvor det er bred politisk enighet om å behandle nærmest mulig og på lavest mulig nivå, er dette bekymringsfullt. Dette er en viktig debatt om kapasitet, kvalitet og kompetanse, om ansvar, organisering og prioritering – og ikke minst om spesialisering. Hvor spesialisert skal man bli i sykehusene? Hvilken kapasitet og rekruttering må vi ha for å møte utfordringene i primærhelsetjenesten?

Venstre er tilfreds med at den nye regjeringa har tatt grep om Kommunal- og moderniseringsdepartementet, har flyttet på noen oppgaver mellom departementer, ønsker en kommunereform, og i samarbeid med Venstre og Kristelig Folkeparti er så tydelig på at det skal utarbeides en nasjonal helse- og sykehusplan. Dette er anslag til en nødvendig nytenkning, og jeg drister meg til å oppfordre til at også vi i Stortinget tør å diskutere hvordan vi organiserer vårt arbeid for å tilpasse oss utfordringene i samfunnet og disponere ressursene slik at de faktisk kommer dit vi ønsker og mener.

Venstre er både et radikalt og et moderat parti. I pengebruk er vi alltid moderate og ansvarlige. I politikk er vi gjerne radikale. Derfor tør vi tydelig si at innenfor helsepolitikken vil vi prioritere mer til dem som trenger det mest. Dette krever omprioriteringer og bedre samhandling mellom ulike deler av helsevesenet.

Sosial ulikhet i helse er et voksende problem og henger sammen med fattigdom. Det er derfor svært viktig for å bekjempe fattigdom at det satses på forebyggende helsehjelp og behandling til dem som altfor ofte faller utenfor – også i helsevesenet. I vårt primærbudsjett går denne prioriteringen tydelig fram. Men vi er også glade for at regjeringspartiene kom oss i møte i budsjettforhandlingene, og at vi ser klare, radikale fotavtrykk i helsebudsjettet. Rus og psykisk helse skal prioriteres. Det er økte midler til helsehjelp for rusavhengige; både forebygging, avrusing, behandling og ettervern/rehabilitering. Målet må imidlertid ikke bare være rusfrihet, men også et verdig liv for dem som ikke klarer å bli rusfrie. Det må gis skikkelige behandlingstilbud, bl.a. gjennom økt bruk av legemiddelassistert rehabilitering. Tverrfaglig spesialisert rusbehandling må også styrkes. Flere tusen står i kø for rusbehandling, samtidig som det de siste årene har blitt lagt ned flere rusbehandlingsplasser.

Jeg vil også benytte anledningen til å trekke fram et lite hjertebarn. Det gjelder barn som pårørende av rusavhengige foreldre. Flertallspartiene har bevilget penger til et foregangsprosjekt i Oppland, hvor det pågår arbeid for å standardisere behandlingsforløpet for gravide og småbarnsforeldre med rusutfordringer. I hovedsak gjelder det

mer samordnede rutiner og økt samhandling mellom helsestasjon, barnevern, Nav og barne- og ungdomspsykiatrien i sykehusene. Samtidig med det faglige arbeidet jobber de parallelt med å styrke brukermedvirkning. Her er RIO, BAR og Filmmakeriet trukket inn som medspillere for å ta med barns perspektiver og behov.

Når vi vet at det bare i Oppland og Hedmark er over 4 500 barn som har foreldre med rusutfordringer, sier dette noe om de nasjonale utfordringene vi står overfor og behovet for å samhandle og prioritere. Noen kan innvende at flere helsesøstre og jordmødre, som Venstre prioriterer, ikke er radikalt og nytenkende, men det er faktisk helt nødvendig. Tidligere inn og tidligere innsats gjør at vi kan forhindre eller utsette mer spesialisert behandling.

Det stikker i meg når jeg hører referert at voksenpsykiatrien helst tyr til institusjon og sengeplasser for rusavhengige foreldre, mens barnpsykiatrien prøver å vinne igjen med tiltak i bosituasjonen og praktisk tilrettelegging for å styrke omsorgsevnen. Det er to helt forskjellige tilnærminger. Så har vi respekt for at dette er vanskelige avveininger. Den tragiske hendelsen i Vanvikan nylig er et eksempel på det.

Venstre mener vi trenger nytenkning innen psykisk helse. Målet må være flere lavterskeltilbud i kommunene, hvor det er mulig å få hjelp raskt uten henvisning. På den måten kan vi forebygge at flere lettere psykiske helseutfordringer får utvikle seg til mer alvorlige psykiske lidelser som må behandles i spesialisthelsetjenesten.

Venstre mener det er et stort handlingsrom for å styrke både kapasitet og kvalitet innen folkehelse, psykisk helse og rusforebygging spesielt gjennom mer forskning, mer sosialt entreprenørskap og økt bruk av frivillige og ideelle aktører. Den rød-grønne regjeringa skal ha ros for sin avtale med frivillig sektor. Venstre ønsker å gå videre med en slik avtale, som er mer forpliktende, og mener tiden er inne for å avtalefeste en større andel av helseveksten i kroner i frivillig og ideell sektor de neste årene. Om det skal gå på bekostning av vekst i spesialisthelsetjenesten er en interessant debatt i seg selv. På kort sikt kan det være både uansvarlig og lite hensiktsmessig, men over en tiårsperiode bør det være en ambisjon å ha en betydelig opptrappingsplan for folkehelse og frivillighet. Det er både moderat økonomi og politisk radikalt – akkurat som Venstre ønsker null moms på frukt og grønt.

Dette leder meg over på den store budsjettposten i helse- og omsorgskomiteens budsjett. Helseforetakene, eller sykehusene, skal neste år disponere over 118,5 mrd. kr. Vi har et godt sykehusstilbud i Norge, særlig når blålysene er på. Samtidig er det utfordringer, bl.a. fordi det stadig utvikles ny teknologi, det forskes mer, det utvikles nye behandlingsmetoder og stadig nye medisiner kommer på markedet. Dette krever at vi som folkevalgte tør å stille spørsmål, tør å prioritere og tør å utfordre både oss selv og fagfolkene på nye ideer og løsninger.

Venstre er grunnleggende opptatt av at fagfolk skal få gjøre jobben sin. Skjemavelde og byråkrati skal være på et nødvendig minimum. Dette er en utfordring like mye til oss selv som bevilgende myndighet som til helsebyråkrattene. Vi tror at god ledelse, planlegging og organisering er

helt sentralt for å få så mye helse igjen for pengene som mulig.

I forrige uke hørte jeg om en pasient som hadde gått og ventet i over ett år på en operasjon i foten. Innleggelse og operasjonsdag ble varslet i god tid, men tre dager før innleggelse ble operasjonen utsatt på ubestemt tid. Årsaken var at det måtte tas ytterligere røntgen og MR. Man skulle tro at det hadde vært mulig å avklare dette tidligere. Antakelig er ikke dette det eneste tilfellet.

Av og til er ikke mer penger svaret på utfordringen – av og til er det å lære av andre, av og til er det å gjøre noe nytt, og av og til er det så enkelt som å forlenge åpningstida og utnytte investeringene bedre. Min ringe industrielle erfaring har vist meg at man kan ha storskjermer med flaskehalsovervåking. Når det butter i en del av produksjonen, rokeres det raskt på ressursene. I sykehusene ser det ut til mangle en overvåking av ressursflyten. Når proppen er radiologi, hjelper det lite å sette inn mer kirurgi.

De siste årene har tilgangen på organer og antall transplantasjoner økt betydelig. Det har i hovedsak skjedd ved økt informasjon til befolkningen og bedre organisering i donorsykehus regionalt, noe som har gjort at vi kan utnytte kapasiteten ved Rikshospitalets nasjonale tjeneste mer optimalt.

Jeg tror at sykehusene har noe å lære av hverandre, men også av andre land og andre bransjer. Jeg oppfatter at norsk og dansk sykehusvesen utvikler seg nokså likt på mange måter, til tross for ulik politisk organisering. Jeg savner et mer målrettet og systematisk samarbeid i Norden både når det gjelder organisering, investeringer, behandlingsforløp, «second opinion», som vi mangler i nasjonale tjenester i Norge, og forskning, for å nevne noe. Jeg ser en annen fart i den digitale utviklingen i offentlig sektor i Danmark generelt og i helsevesenet spesielt. Jeg ser en annen geografisk tetthet i de framtidige sykehusene i Danmark, og jeg ser at de har organisert investeringene på en annen måte. Da er det bekymringsfullt at samarbeidet mellom norske helseforetak og danske regioner synes å være fraværende, og at vi har få avtaler med Danmark og Sverige om framtidig helsesamarbeid.

En annen viktig del av den nasjonale helse- og sykehusplanen er organiseringen av fritt sykehusvalg – på veien til det som skal bli et fritt behandlingsvalg. Her er det store utfordringer sett fra pasientenes side, fra sykehusenes side og fra fastlegenes side. Her må vi gjøre en innsats for å legge til rette for fritt behandlingsvalg. Jeg ser at tida mi er ute, så jeg får ikke gått nærmere inn på det nå.

Presidenten: Det blir replikkordskifte, så representanten kan kanskje få utdypet noe der.

Ruth Mari Grung (A) [15:58:11]: Først vil jeg si at jeg likte innledningen – det å bruke erfaringen som folkevalgt og så etterlyse mer samarbeid på tvers av komiteene. Det er nok flere nye som tenker i samme bane.

Så skal jeg komme representanten i møte med det han ikke fikk tid til å si nok om. Vi har registrert at Venstre vil prioritere mer til dem som trenger det mest. Venstre er også tydelig på sammenhengen mellom bekjempelse av fattig-

dom og behovet for mer folkehelse og behandling til dem som ofte faller utenfor – også i helsevesenet.

Da er spørsmålet: Har Venstre tro på at en fri etableringsrett for private helseaktører vil gi mer forebygging og bidra til at mer av ressursene går nettopp til dem som i stor grad, dessverre, fortsatt faller utenfor?

Ketil Kjenseth (V) [15:59:01]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg oppfatter det som et konstruktivt spørsmål.

Jeg tror det ligger til rette for at vi trenger de private aktørene for å organisere oss bedre og øke kapasiteten, og at det offentlige i dag ikke i stor nok grad er i stand til å utnytte de investeringene og de ressursene som ligger der, til å hjelpe alle som faktisk har et behov.

Kjersti Toppe (Sp) [15:59:39]: Eg høyrde representanten fortelja i innlegget at Venstre er eit radikalt og moderat parti, at ein vil prioritera dei som treng det mest, og at ein er opptatt av at helsetilbod ikkje skal henga saman med økonomisk bakgrunn, men at fattigdom ofte har ein samanheng med det.

Så er det jo slik at den raud-grøne regjeringa foreslo å fordobla overnattingsgodtgjersla for pasientar som har lang reiseveg til helsetilbod, opp til 700 kr per natt. Regjeringa foreslår å kutta det til 500 kr, mens Venstre i sitt alternative budsjett skriv at dei ikkje ser behovet for dette. Eg synest det er litt uforståeleg at Venstre, som er opptatt av at alle skal ha like moglegheiter til helse, ikkje vil auka overnattingsgodtgjersla.

Ole Mic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Ketil Kjenseth (V) [16:00:41]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg var forberedt på å få det spørsmålet.

Vi mener at det her er snakk om prioritering. Det er ikke alle som bor på et pasienthotell, som har behov for å få støtte fra staten til det. Vi ser at prisene på hotellovernatting øker, og at dette ikke dekkes opp av prisveksten, men vi står inne for at vi faktisk omprioriterer til dem som trenger det aller mest, og det er ikke de som har behov for å bo på hotell.

Audun Lysbakken (SV) [16:01:21]: Jeg vil gjerne spørre Venstre om det jeg utfordret Kristelig Folkeparti på i sted, fordi Venstre hadde også i valgkampen en god og prinsipiell kritikk av modellen med såkalt fritt behandlingsvalg og delte vår oppfatning av at det i stedet kunne bli et kommersielt behandlingsvalg på de kommersielle aktørenes premisser, som vil bety at istedenfor å prioritere dem med størst behov i køen risikerer vi i mange tilfeller å prioritere de mest lønnsomme diagnosene. Derfor vil jeg gjerne vite om Venstre fortsatt står ved den kritikken, og hvordan de har tenkt å håndtere det at de har skrevet under på en samarbeidsavtale der de vil være med på å innføre noe som det egentlig ikke er flertall for i Stortinget.

Ketil Kjenseth (V) [16:02:10]: Jeg takker for spørsmålet.

Jeg skal vokte meg vel for å stå ved en kritikk, men vi ser noen muligheter. Fritt sykehusvalg er jo den muligheten som åpner for et friere behandlingsvalg. Så er det nødvendig å skape en kapasitet, og vi er enig i at private aktører skal være med på å skape den kapasiteten.

Nå er egentlig spørsmålet litt hvordan du legger til rette for at det frie behandlingsvalget skal skje, og om det er pasientens ønske om hvilket behandlingsvalg som skal gjelde, eller om det er det offentliges tilrettelegging som gjør det mulig å velge å få en raskere og bedre behandling. Vi tror at det i fritt sykehusvalg ligger til rette for å skape en god arena for det, og at de private aktørene kan fases inn i det, og at fritt sykehusvalg som et eget foretak faktisk kan stå for innkjøpene, anskaffelsene, av disse plassene og denne kapasiteten, også blant de private aktørene.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Audun Lysbakken (SV) [16:03:30]: Utgangspunktet for denne budsjettdebatten er et rød-grønt forslag til statsbudsjett, som også innebar et historisk høyt nivå på satsingene når det gjelder helse, omsorg og sykehus. Det har vært en positiv utvikling på mange områder de siste årene. Vi behandler stadig flere, og vi behandler dem på en stadig bedre måte.

Derfor skal jeg vokte meg vel for å drive svartmaling av det den nye regjeringen har gjort på kort tid, men jeg vil også advare de nye regjeringspartiene mot å drive svartmaling av situasjonen i det helsevesenet de overtar ansvaret for. Vi har et helsevesen vi har grunn til å være stolt av i Norge, men vi har også betydelige utfordringer. Det har heller ikke de tidligere regjeringspartiene på noe tidspunkt underslått. Det er derfor ikke unaturlig at vi følger opp det ansvaret vi nå har som opposisjon, ved å stille spørsmål til helseministeren, ved å ta opp problemstillinger som vi var opptatt av da vi hadde makten, og som vi kommer til å fortsette å være opptatt av i dag.

Hovedlinjene i det rød-grønne budsjettet handlet om å satse videre på å bygge ut fellesskaphelsevesenet. Jeg noterer meg at etter mange år med kritikk av at den utviklingen ikke har gått fort nok, av at kapasiteten ikke har vært stor nok, velger Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen når de har fire milliarder oljekroner mer å bruke enn vår regjering hadde, å prioritere en svært liten andel av de pengene til helse og omsorg. I stedet er det store skattekutt som er de viktigste prioriteringene. Det er ganske oppsiktsvekkende når statsministeren og finansministeren har forsynt seg så godt av honningkrukken som de gjorde ved framleggelsen av tilleggsproposisjonen, at så lite av det går til dette feltet, målt opp mot det som er regjeringens ene store hovedsatsing, nemlig å redusere skattene, og da mest for dem som trenger det minst.

En side ved det som har blitt endret på innenfor helsebudsjettet i høst, som vi i SV er særlig kritisk til, er økningen av ISF-andelen. Innsatsstyrt finansiering har ikke vært vellykket. Derfor har SV brukt sin innflytelse i regjering til å holde den så lav som mulig. Jeg mener det er et skritt i feil retning når regjeringspartiene nå vil øke den. Det er feil svar på noe av det som svært mange ansatte i helse-

vesenet utfordrer oss på, nemlig en hverdag preget av for mye tidsbruk på papirarbeid og for lite på pasienter og incentiver som fører til at man tenker for mye butikk og for lite kvalitet i sykehusene. Jeg bekymrer meg derfor over konsekvensene av det grepet regjeringen nå tar, og vil oppfordre sterkt til å tenke på nytt om det når regjeringspartiene nå går i gang med arbeidet med strukturelle endringer i sykehusene.

En sak som vi har tatt opp i forbindelse med budsjettbehandlingen, er innkjøpet av økt privat kapasitet innenfor MR. Jeg synes, som jeg har nevnt også tidligere i denne debatten, at det svaret vi fikk fra regjeringen om det, var oppsiktsvekkende. Når regjeringen øremerker penger til økt privat behandlingsskapasitet, forventer vi jo at regjeringen har undersøkt om det er mulig å løse de samme utfordringene innenfor det offentlige helsevesenet, i hvert fall hvis det står ved lag at en først og fremst skal være opptatt av å bygge ut kvalitet i det helsevesenet som er offentlig, som er drevet av fellesskapet og er til for fellesskapet.

Jeg merket meg at representanten Trøen i debatten sa at vi må ta i bruk ledig privat kapasitet. Ja, det er nødvendig at vi tar i bruk ledig kapasitet, men det er jo da også naturlig at regjeringen undersøker først hva som fins av muligheter for å behandle flere innenfor det offentlige, og så lar være å gjøre ideologiske prioriteringer, men har en pragmatisk tilnærming som handler om å sette helseforetakene i stand til å behandle flest mulig raskest mulig.

Når det er sagt, ser jeg fram til den debatten som regjeringen har lovet om struktur. Jeg skal ikke være blant dem som roper løftebrudd hvis vi får videre utsettelse i innføringen av den kommersialiseringsreformen som høyrepartiene har lovet, kalt «fritt behandlingsvalg». Jeg merker meg at det nå er usikkerhet rundt oppstartsdatoen for det. Jeg vil jo håpe at den blir skjøvet lengst mulig.

Jeg vil oppfordre regjeringen til å gå grundig inn i et annet spørsmål som vi, når vi har utfordret regjeringen på budsjettet, har lagt merke til at de ikke har svart på, og det er konsekvensene for det offentlige helsevesenets tilgang på fagfolk hvis man får en svært rask utbygging av kommersiell kapasitet. Det må være et av hovedspørsmålene som må utredes før regjeringen setter i gang med dramatiske endringer innenfor struktur.

Så ser vi fram til den debatten regjeringen har lovet på et felt der det kan være mulig å få til en del enighet mellom SV og regjeringspartiene, nemlig den kommende strukturen innenfor spesialisthelsetjenesten. Vi står ved det vi har sagt hele tiden, at vi ønsker færre ledd, men vi ønsker også mindre butikk og mindre målstyring. Jeg håper at vi kan få i gang debatt om strukturendringer som gjør at vi får en situasjon der politikerne styrer mer i det store i helsepolitikken og mindre i det små, mindre detaljregulering av fagfolks hverdag.

Det har vært snakket mye om rus og psykiatri fra regjeringspartienes side. Jeg er glad for det engasjementet, for det deler vi i SV. Vi er også enig i at det trengs videre opptrapping. Bildet av at det ikke har vært opptrapping, er feil. Bildet av at den gyldne regelen, som Høyre snakker om, nå gjeninnføres etter å ha vært satt ut av spill, er også feil, for selv om den ikke har vært inkludert i oppdragsbrevene

de siste årene, har altså veksten fortsatt i om lag samme tempo som før. Jeg deler likevel intensjonene og ønsket om å sørge for at vi opprettholder en prosentvis høy vekst innenfor dette feltet.

Jeg har imidlertid lyst til å vise til et stort spørsmål når det gjelder framtidens rusomsorg, og det er vilkårene for privat ideell sektor. Den kan sørge for at vi har tilstrekkelig variasjon i tilbudene og faglig bredde, og at det er noen også utenfor det offentlige helsevesenet som kan ta initiativ til utvikling. Der mangler vi det som ville være det viktigste grepet for å sikre stabilitet for den sektoren, og det ligger ikke i regjeringens budsjettforslag, nemlig å sørge for at man i denne sektoren gikk bort fra bruken av anbud og over på langsiktige avtaler. Der er det heldigvis sånn at SV har kommet regjeringen til unnsetning ved å fremme et forslag om det i Stortinget, som vi skal behandle senere i denne komiteen og i denne sal, og som jeg vil invitere alle partiene til å støtte.

Den regjeringen som gikk av tidligere i høst, var opptatt av å få til et løft for folkehelsepolitikken og løfte forebyggingsperspektivet i helsepolitikken. Ett av mange tiltak som ble innført, handlet om frukt og grønt i skolen. Jeg har lagt merke til at Høyre ikke hadde noe spesielt ønske om å diskutere det, siden det tilhører en annen komitéansvarsområde og et annet departements ansvarsområde, men det er svært relevant for den debatten vi har i dag. Jeg mener det er et eksempel på både kortsiktig tenking og nedprioritering av folkehelsefeltet at støtten til frukt og grønt i ungdomsskolene er borte. Det var med interesse jeg da leste Bergens Tidende i dag, som kunne fortelle at alle departementer, så nær som ett, har frukt og grønt-ordninger for sine ansatte. Min forventning til Høyre er at de tar initiativ til å avskaffe disse ordningene, sånn at pengene istedenfor kan gå til å gjøre gode byråkrater og gode politikere enda bedre, i tråd med det som er linjen som gjelder for våre barn.

Avslutningsvis sa komitélederen noe som jeg vil slutte meg helhjertet til: Alle forstår viktigheten av å ha tenner, sa hun. Det tror jeg det er tverrpolitisk enighet om! Men da vil jeg også få lov til å si at i et budsjett der man pøser på med ekstra penger, der man har råd til å gi store skatte-kutt til dem som har mest, er det smålig å kutte gratis tannhelsekontroll for mennesker over 75 år, som altså er brukt av 14 300 personer siden i sommer. Det tror jeg er en hilsen til de eldre fra Fremskrittspartiet som mange ikke hadde ventet seg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [16:13:40]: I min region, Helse Sør-Øst, er det ifølge Fritt Sykehusvalg nå 13 ukers ventetid for unge under 18 år som trenger utredning eller spesialisthjelp for angst og depressive lidelser. Vi vet at på dette området kan man selvfølgelig kjøpe seg til raske behandling, både hos psykiater og psykolog, hvis man har råd til det. Jeg er ikke imot at foreldre bruker private psykiatere eller psykologer, men jeg er imot at det er lommeboken som skal avgjøre om barn skal få hjelp.

Så har jeg merket meg at de rød-grønne mener at det

mangler en holdbar begrunnelse for å øke kapasiteten også i det psykiske helsevernet ved at det offentlige kjøper behandling hos private. Mener ikke representanten Lysbakken at 13 ukers ventetid er uholdbart? Eller mener Lysbakken at barn og unge skal fortsette å vente i den offentlige køen i psykisk helsevern uke etter uke, selv om ventetiden kan reduseres fordi det er kapasitet hos det private?

Audun Lysbakken (SV) [16:14:44]: Jeg er hjertens enig i at det er spesielt viktig å redusere ventetiden innenfor psykiatri. Vi vet også at dette er en av de pasientgruppene som er mest sårbare for lang ventetid. Derfor er vi opptatt av det. Vi har også vist i vårt alternative budsjett-opplegg hvordan vi har ønsket å bruke økt handlingsrom til å styrke kapasiteten.

Vår kritikk av regjeringen handler om at vi mener regjeringspartiene stirrer seg blinde på de mulighetene som finnes gjennom å bruke private og kommersielle aktører, og ikke i tilstrekkelig grad ser på hva slags muligheter det er til å skape økt kapasitet innenfor det offentlige, hvis vi bruker de samme pengene på det. Derfor ønsker vi oss mest mulig bevilgninger som er frie og åpne, som kan brukes både privat og offentlig, der det finnes kapasitet, istedenfor den øremerkingen til private alternativer som regjeringen nå bedriver.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [16:15:59]: I Klassekampen den 3. desember gikk Lysbakken, sammen med Senterpartiet, til angrep på helseministeren. Saken handlet om den økte bevilgningen til kjøp av MR-undersøkelser fra private. Påstandene handlet om private som ville tjene grovt, skatteparadiser og en regjering som var helt ukritisk til bruk av private. Men den 15. august i år kunne vi bl.a. i Romerikes Blad lese at den rød-grønne regjeringen ville ha ned MR-køene og bevilget 20 mill. kr ekstra i inneværende år til kjøp av tjenester fra private.

Slik jeg ser det, viderefører nå regjeringen det som de rød-grønne lovet i valgkampen. Så da spør jeg: Hva har skjedd i det siste som gjør at de private, som var så viktige og riktige å bruke millioner på for de rød-grønne for mindre enn fire måneder siden, nå kalles griske og haier i skatteparadiser, og går på bekostning av de offentlige sykehusene?

Audun Lysbakken (SV) [16:16:54]: Påstanden om penger til skatteparadiser var ikke noe verken representanten Toppe eller jeg fant på, men noe som Klassekampen skrev om, etter mine opplysninger, fordi det er sant at enkelte kommersielle aktører også innenfor det norske helsevesenet eies av selskaper som har en sånn struktur. Det er et alvorlig tankekor, for det betyr at penger vi bevilger til bedre pasientbehandling, går til profitt i denne typen selskaper, og det er etter mitt syn neppe en effektiv måte å bruke disse pengene på. Det er en av grunnene til at vi bør tilstrebe oss å utnytte offentlig kapasitet så godt som mulig.

Så har vi aldri vært imot å kjøpe privat plass når det er nødvendig, for at folk skal få behandling, men det vi har satt spørsmålsteget ved i høst, er hvorfor regjeringen ikke

har undersøkt om de samme pengene kunne gitt plasser og økt kapasiteten innenfor det offentlige.

Ketil Kjenseth (V) [16:18:05]: Eivind-eksemplet fra Vårt Land i dag er tidligere nevnt her. Under den rød-grønne regjeringa ble tilskuddet til bygging av boliger øremerket til kommunene. Det ble mer penger, men det ble færre boliger. I Finnmark, hvis vi går dit, er Finnmarkskollektivet i ferd med å bli nedlagt. Man har ikke noe rustilbud i Finnmark. Jansnes psykiatriske sykehus legges ned.

Er det noe representanten Lysbakken ser at den rød-grønne regjeringa kunne gjort annerledes for å unngå at en hel landsdel mister et sånt tilbud, og at frivillige og ideelle aktører i større grad kunne bevart et viktig tilbud?

Audun Lysbakken (SV) [16:18:53]: Jeg må innrømme at jeg ikke kjenner den saken representanten viser til, i detalj, men jeg er på generelt grunnlag helt åpen for at vår regjering kunne gjort ting annerledes i mange saker. Vi kommer fra SVs side helt sikkert til å peke på mange eksempler på det når vi neste år lager vårt første egne alternative budsjett.

Vi er åpne for å støtte alle tiltak som peker i riktig retning. Jeg er opptatt av å ta i bruk ideell sektors krefter innenfor helsesektoren i større grad. Det er nettopp derfor vi har det sterke engasjementet også for å trekke en tydeligere grense mellom det som handler om ideelle private aktører, og det som handler om kommersielle aktører, fordi vi er redd for at en rask kommersialisering kan bygge ned den ideelle sektoren i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Bent Høie [16:20:08]: Budsjettet som Stortinget skal vedta i dag, markerer et skifte og en tydelig start på Høyre–Fremskrittsparti-regjeringens arbeid, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, med å bygge pasientenes helsevesen, der pasientens og brukerens behov skal vektlegges mer enn systemet.

Regjeringen gikk til valg på å skape et bedre og tryggere Helse-Norge. Vi vil ha et godt helsevesen, vi har et godt helsevesen, men det er fortsatt store utfordringer.

Det handler om at mange pasienter venter unødvendig lenge på behandling, at det går for lang tid fra mistanke om kreft til diagnostisering, og at både pasienter og ansatte opplever organisering, IKT og byråkrati som vanskelig. Det handler om at kvalitet og pasientsikkerhet må bedres, og helsevesenet må bli flinkere til å lære av feil.

Jeg har reist mye i Helse-Norge og møtt mange pasienter. Deres historier gjør inntrykk. Noen vet de ventet for lenge på diagnose eller behandling. Andre er dypt taknemlige for den hjelpen de har fått. Det minner oss på det gode et solid helsevesen er. Vi er nødt til å lytte til hva pasientene forteller oss.

Skal vi lykkes med å møte disse utfordringene, må vi gjøre tre ting: For det første må vi prioritere helse. Det gjør denne regjeringen, men det er ikke nok. Vi må også ha nye ideer og bedre løsninger. Det har denne regjeringen. For det tredje må vi løfte rusavhengige og mennesker med psy-

kiske helseutfordringer. Det starter denne regjeringen med nå.

Regjeringen har også en betydelig satsing på sykehusene. Vi skaper rom for mangfold. Det skal redusere ventetidene. Styrkingen er på til sammen 2,7 mrd. kr.

Det legges opp til en vekst i pasientbehandlingen på 2,6 pst. – den høyeste budsjetterte aktivitetsveksten noen sinne.

Samtidig vil vi øke andelen av den innsatsstyrte finansieringen i sykehusene fra 40 pst. til 50 pst. Dette vil stimulere sykehusene til å oppfylle aktivitetsmålene i budsjettet.

Det skal fortsatt være et offentlig ansvar å sikre gode tjenester til alle når de har behov. Hovedoppgavene i spesialisthelsetjenesten skal løses ved de offentlige sykehusene. Sykehusene skal få drive med det de er best til – å behandle pasienter.

Skal de lykkes, må de få frigjort tid og kapasitet til denne viktige oppgaven. Det skal regjeringen bidra til. I oppdragsdokumentene og foretaksprotokollene for 2014 er det mindre detaljstyring og færre rapporteringskrav sammenliknet med 2013.

Vi vil også stille krav om at de regionale helseforetakene i større grad bruker private aktører når dette kan bidra til å redusere ventetidene. Vi skal raskt utnytte ledig kapasitet som kan realiseres innenfor eksisterende avtaler og regelverk. De private skal sikres forutsigbarhet og langsiktighet.

Vi øker bevilgningen til drift i helseregionene med 300 mill. kr sammenliknet med den forrige regjeringen. 45 mill. kr vil gå til økt kjøp av MR-undersøkelser ved private radiologiske virksomheter.

For den som er syk, vil dette gjøre en forskjell. Det betyr at flere som rammes av sykdom og skader, vil kunne behandles raskere, bli friskere og leve lenger og bedre med sine nære.

Selv om mange kvinner som har ventet urimelig lenge på brystrekonstruksjon etter brystkreft, har fått hjelp gjennom styrkingen av dette feltet ved hjelp av den øremerkede ordningen, er det fortsatt for mange som har ventet for lenge. Regjeringen vil derfor være tydeligere enn den forrige regjeringen med å sikre at de som har ventet lengst, får hjelp neste år. Vi vil i oppdragsdokumentet ikke bare stille krav om at kompetansen opprettholdes, men også at kapasiteten videreføres. Vi vil kreve jevnlig rapportering av hvor mange som har fått hjelp, og stille krav til god informasjon til de kvinnene det gjelder. Om nødvendig vil vi vurdere å gjeninnføre øremerking innen rammen i revidert budsjett.

Regjeringen mener at Sykehus-Norge kan styres bedre og smartere. Ansvar og den politiske forankringen av utviklingen i helsesektoren må bli tydeligere. Det er noe som er etterlyst av både pasienter og ansatte.

Vi har startet arbeidet med en ny nasjonal helse- og sykehusplan. Det vil være et viktig arbeid for å sikre et trygt og godt helsevesen i framtiden. Målet er at Stortinget skal legge tydeligere føringer for hvordan spesialisthelsetjenesten skal utvikle seg og møte endringer i befolkningen og innen medisin. Helse er politikk, og vi må

sørge for at utviklingen blir bedre demokratisk forankret. Stortinget er ikke Oslo, Stortinget er hele Norge samlet i Oslo.

Men jeg vil understreke at inntil planen er vedtatt og virker, vil regjeringen bygge på dagens styringssystem. Det betyr at de regionale helseforetakene fortsatt skal ha ansvar for å gjennomføre regjeringens politikk og for å følge opp at bevilgningene blir benyttet slik de skal.

Utviklingsarbeidet som er i gang i spesialisthelsetjenesten, skal selvfølgelig fortsette mens vi arbeider med den nasjonale helse- og sykehusplanen. Det verken kan eller skal stoppes opp. Nedleggelse av akutt- og fødetilbud skal ikke godtas før planen er behandlet i Stortinget, med mindre nedleggelse er begrunnet ut fra kvalitet og pasientsikkerhet.

Jeg har møtt pasienter som har gjennomgått alvorlige operasjoner, inngrep der utfallet er totalt avgjørende for hvilket liv de vil kunne leve senere. Vi vet det skjer komplikasjoner i helsevesenet. Vi vet det er forbedringspotensial mange steder. Men pasientene vet for lite om behandlingen de vil motta, og myndighetene vet for lite om den. Å bedre kvalitetssystemene er, sett i sammenheng med dette, ikke bare en politisk oppgave, men etter min oppfatning også en moralsk plikt. Det handler om hvordan vi kan gi liv og livskvalitet til pasienter.

Det er for stor variasjon i kvaliteten på sykehus. Vi skal satse sterkere på å utvikle kvalitetsindikatorer og medisinske kvalitetsregistre, og vi trenger flere mål på resultater av behandling. Pasientopplevd kvalitet må være en naturlig og integrert del av dette arbeidet.

Tiltakene som skisseres i stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet, skal følges opp. Systematisk arbeid med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet er et ledelsesansvar som må prioriteres på alle nivåer i helse- og omsorgstjenesten.

Å innføre en nasjonal forsøksordning med kvalitetsbasert finansiering av spesialisthelsetjenesten vil nettopp ha som hensikt å øke styrene og ledernes oppmerksomhet om kvalitet og resultatene av behandlingen. Regjeringen vil løfte dette arbeidet, sånn at vi får et mer åpent helsevesen, et mer lærende helsevesen og et helsevesen som setter pasientens behov i sentrum for det man gjør.

Denne regjeringen prioriterer også de som trenger det mest. Blant de svakeste pasientgruppene i helsevesenet er ruspasientene. Behovene på rusfeltet er fortsatt store. Derfor gjør regjeringen et solid løft på dette området. Det blir flere behandlingsplasser. Veksten i helseregionene skal være større for rus og psykisk helse hver for seg enn somatikk. Det øremerkes midler til rus både i kommunene og i sykehus. Rusfeltet skal merke at vi har en ny regjering. Dette er et arbeid som er blitt ytterligere forsterket gjennom den gode budsjettavtalen med Kristelig Folkeparti og Venstre her i Stortinget. Jeg er glad for at disse to partiene så tydelig bidrar til å styrke arbeidet for mennesker med psykiske helseutfordringer, rusavhengige og ikke minst deres pårørende og barn – spesielt arbeidet i regi av frivillige organisasjoner og i kommunene.

Vi står overfor en befolkning som blir stadig eldre. Det er en god ting. Økt levealder er det ypperste tegnet på at

man lykkes med å skape et velferdssamfunn. Eldre mennesker er viktige bidragsyttere i samfunnet. Mange jobber lenger, er aktive i frivillige organisasjoner og stiller opp for at hverdagen i familien skal gå opp. Men med økt alder kommer også det at mange får mange behov for hjelp, pleie og omsorg. Det krever politiske forberedelser.

Mange eldre føler utrygghet i møte med alderdommen. Den utryggheten må vi bidra til å redusere.

Regjeringen vil at staten skal ta et større ansvar for å sikre at kommunene får mulighet til å bygge ut kompetanse, kvalitet og kapasitet i omsorgstjenesten. Det er en stor utfordring å bygge ut kapasiteten når det gjelder heldøgns omsorgsplasser, slik at vi ikke havner ytterligere på etterskudd når den sterke økningen i behovet kommer etter 2020.

Det tar tid å planlegge og bygge omsorgsplasser. Derfor styrker vi tilskuddsordningen, og vi foreslår å øke til 50 pst. av anleggskostnadene samtidig som vi øker rammen.

I tillegg foreslår regjeringen å øke tilsagnsrammen tilsvarende ytterligere 500 heldøgns omsorgsplasser. Til sammen gir den nye rammen grunnlag for 2 500 nye og ombygde plasser.

Dette er et godt budsjett som ikke minst komiteens arbeid har bidratt til har blitt bedre, også på område innen rus og psykisk helse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [16:30:35]: Stortinget har vedtatt at Rettsgenetisk senter i Tromsø, RGS, skal drive utdanning og forskning innen rettsmedisin og kunne gjøre DNA- og sporanalyser som et supplement til Rettsmedisinsk institutt i Oslo. Stoltenberg-regjeringa doblet bevilgninga til RGS i 2013 og fikk utredet ulike modeller for organisering av det rettsgenetiske arbeidet. RGS vil i løpet av kort tid være klar til å starte analysearbeid i Tromsø.

Solberg-regjeringa tar i sin regjeringsplattform til orde for flere analysemiljøer for DNA, men er tydeligvis mest begeistret for private løsninger, som f.eks. GENA i Stavanger. Men jeg går ut fra at statsråden vet at privatisering betyr anbudsutsetting i hele EØS-området, og at det er ingen garanti for at norske aktører får tilslaget.

Kan statsråden si hva han vil prioritere: det offentlige, universitetsbaserte Rettsgenetisk senter i Tromsø, eller privatisering og konkurranseutsetting med fare for at norske DNA-analyser havner i Barcelona eller London?

Statsråd Bent Høie [16:31:36]: For det første: Denne statsråden vil prioritere det som er hensikten med analyse, nemlig at politiet får raske og kvalitativt gode svar for å kunne oppklare veldig alvorlige forbrytelser. Vi har veldig klare signaler fra politiet om at de ennå opplever at dette tar for lang tid, og at vi har for dårlig kapasitet. Derfor har jeg tenkt, sammen med justisministeren, å følge opp regjeringens plattform på dette området.

Olaug V. Bollestad (KrF) [16:32:25]: I samarbeidsavtalen og i plattformen til regjeringen sier man at de 200

plassene som var lagt inn til neste år når det gjaldt rusbehandling og psykiatri, skal gå til ideelle organisasjoner. Det er Kristelig Folkeparti veldig glad for. Men vi lurer på hvordan ministeren tenker å legge opp denne prosessen for å få tak i disse plassene fort. Jeg har nemlig vært og besøkt en del ideelle organisasjoner som ganske radig er klare; hvis de får et signal fra enten de regionale helseforetakene eller ministeren, er de i stand til å bygge opp tjenestene raskt.

Jeg bare lurer på hvordan ministeren tenker når det gjelder å få den prosessen raskt på plass.

Statsråd Bent Høie [16:33:11]: Disse 200 plassene skal komme i tillegg til eksisterende plasser. For det andre har vi sagt at for nettopp det representanten her tar opp – at disse plassene skal kunne tas raskt i bruk – ønsker vi at en raskt også bruker den kapasiteten som man allerede har avtale om og muligheten til å utvide. Så en del av de ideelle som allerede har avtale og har ledig kapasitet, vil da ha mulighet for at man raskt bruker dette. De plassene som går utover det, må man selvfølgelig ha innkjøp for, innenfor det regelverket som er.

Så kommer bevilgningen på 255 mill. kr til kjøp innen rus, psykisk helse og rehabilitering. Det kommer i tillegg til disse 200 plassene, og der kan man bruke både private og private ideelle.

Kjersti Toppe (Sp) [16:34:12]: Eg merkar meg at helseministeren har eit 10 minutt langt innlegg utan å nemna noko om folkehelse og førebygging. Noreg har, før Høie vart helseminister, saman med andre land slutta seg til målet til Verdas helseforsamling om å redusera tidleg død av ikkje-smittsame sjukdommar med 25 pst. innan 2025. Eg la òg merke til at ein i budsjettet reverserer ein del målsetjingar som var i ein strategi den førre helseministeren la fram tidlegare i haust med tiltak for å nå dette målet; ein reverserer iallfall to spesifikke tiltak. Det gjeld målsetjinga om 60 minutt fysisk aktivitet i skulen og å utvida ordninga med frukt og grønt til heile grunnskulen.

Spørsmålet mitt er: Er det då slik at den nye regjeringa går tilbake igjen på det langsiktige målet om å redusera ikkje-smittsame sjukdommar med 25 pst., sidan tiltaka no vert reverserte?

Statsråd Bent Høie [16:35:16]: Denne regjeringen står bak en strategi om å redusere de ikke-smittsomme sykdommene og legger den også til grunn for vårt arbeid. Men vi har en oppfatning av at en del av de virkemidlene som den forrige regjeringen sto for på dette området, er virkemidler som vi setter spørsmålstejn ved effekten av, men ikke minst også at mange av dem fører til mer byråkrati og er veldig tungvinte ordninger å håndtere. Det er sånn at denne regjeringen alltid vil se på sammenhengen mellom effekten av et virkemiddel og hva det har å føre til av negativ virksomhet.

Det er også sånn at spørsmålet om folkehelse ikke bare er et offentlig ansvar. Det er også et ansvar for den enkelte av oss, for familien, for dette er ikke noe det offentlige kan gjøre alene. Tvert imot, her har vi ikke minst behov

for god drahjelp fra og å spille på lag med de frivillige organisasjonene.

Ketil Kjenseth (V) [16:36:28]: Personvern er et aktuelt spørsmål i tida. Noe av det vi har merket oss fra avsløringene til Edward Snowden, er mengden av data som er innsamlet. Den rød-grønne regjeringa hadde ute et forslag om nytt helseregister, og jeg har noen spørsmål knyttet til det. For det ene: Å ta opprettelse av nye registre ut av Stortinget, ser statsråden for seg det? Hva skal man bruke hele denne innsamlede datamengden til? Og vil helseministeren se dette i et litt større perspektiv og ta seg litt mer tid, eller vil han ta forslagene om ny helseregisterlov og ny pasientjournallov til Stortinget ganske raskt?

Statsråd Bent Høie [16:37:15]: Jeg kan ikke i dag si noe om når den saken blir fremmet for Stortinget. Den har vært ute på høring. Vi jobber nå med å gå igjennom de høringsinnspillene som er kommet, og så er dette en sak som skal komme til Stortinget.

Det er viktig at vi nå, når vi diskuterer personvern, også klarer å løfte personverndebatten vekk fra det den tradisjonelt sett har vært i et papirbasert samfunn, og over til hvordan personvernet kan ivaretas i et moderne samfunn med bruk av ny IKT. Jeg ser i hvert fall at vi har store, nye muligheter til å sikre personvernet på en helt annen måte enn den gangen enhver som hadde nøkkel, kunne gå ned og sette seg og lese i pasientjournalene, bære dem rundt, miste dem og rote dem vekk. I dag kan vi bruke IKT, som ikke minst er et viktig verktøy for at hver enkelt av oss kan ha oversikt over hvem som har tilgang til våre opplysninger.

Audun Lysbakken (SV) [16:38:31]: Mange smertepasienter opplever dessverre at de ikke får et godt nok tilbud. Det er noe den forrige regjeringen prøvde å rette oppmerksomheten mot gjentatte ganger, bl.a. gjennom føringer i flere oppdragsdokumenter om å styrke tilbudet til pasienter med kroniske smerter. Jeg har tatt opp dette med helseministeren før, og han skriver i svar til meg at Helse-direktoratet nå utarbeider en veileder. Men sånn jeg leser svaret – og det er derfor jeg tar det opp i budsjettdebatten – virker det som om han med den veilederen slår seg litt til ro med at den kommer til å løse problemet.

Det er mye godt å si om veiledere fra direktoratet, men min erfaring er vel at det ofte skal noe mer til. Jeg lurer derfor på om statsråden har noe mer enn den veilederen som han ønsker å gjøre for at pasienter med kroniske smerter skal få et bedre tilbud i framtiden.

Statsråd Bent Høie [16:39:33]: Som representanten er inne på, jobber en nå med en veileder, og det mener jeg er noe en ikke bare skal se på som et ikke-virkemiddel. Tvert imot: Det jeg har tatt opp, og kommer til å ta opp, er at vi i helsevesenet må bli mye flinkere til å bruke veiledere og ikke minst de nasjonale retningslinjer på enkelte områder. For vi ser gang på gang at vi får rapporter som viser at det er for stor ulikhet i det tilbudet som gis mellom sykehus, og veldig ofte skyldes ulikheten at en verken har tatt i bruk de nasjonale veilederne eller behandlingsretningslinjene. Det

er ikke akseptabelt. Før en får en kultur for at dette faktisk er noe en bruker som et arbeidsredskap, er jeg redd for at vi ikke vil kunne lykkes med å gjøre noe med akkurat det.

Det er også behov for å se på kompetansen og tilbudet i de ulike stedene som vi har valgt for å gi et spesielt tilbud til disse pasientene, men det skal jeg komme tilbake til.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Tove Karoline Knutsen (A) [16:41:00]: Det budsjettet vi skal vedta her i dag, utgjør hoveddelen av det vi bruker på helse og omsorg her i landet. Og enten vi er i opposisjonen eller posisjon, er det grunn til å rose landets helse-tjeneste, både for god faglig kvalitet og for at tjenestene er tilgjengelige for alle – uansett hvor vi er bosatt, eller hva vi måtte ha på bankkontoen. Akkurat disse verdiene tror jeg det er lett å ta for gitt. Vi tenker vel alle at det vi har vunnet så langt, det har vi vunnet for framtida. Det tror jeg ikke vi skal slå oss til ro med. Det går en viktig debatt i mange fora for tida om de framtidige vilkårene for velferdsstaten – hva slags vekst, eller hva slags begrensninger vi aner konturene av. Det er ulike syn og – framfor alt – ulike interesser som her kommer til uttrykk, og vi som er politikere må gå med kraft inn i den debatten.

Stoltenberg-regjeringa valgte å bruke de store offentlige pengene på helse og omsorg og på viktige grep som Samhandlingsreformen, bedre IKT, styrking av pasientsikkerheten og et kompetanseløft i eldreomsorgen. Det betyr ikke at alt er strålende. Vi har store utfordringer innenfor mange felt i helse- og omsorgssektoren i årene som kommer.

De borgerlige regjeringspartiene gikk til valg på to store endringsforslag for helsesektoren: Det som kalles «fritt behandlingsvalg» samt nedleggelse av de regionale helseforetakene. Men begge disse to markante løftene er nå parkert av regjeringa sjøl og skjøvet ut i det blå – bokstavelig talt – og jeg skal med en gang skynde meg og si at jeg håper inderlig at de blir værende der ute og aldri realisert. Men helseministeren betyr at begge deler skal gjennomføres; man skal bare ha på plass en nasjonal sykehusplan. Dermed skaper regjeringa en uklarhet om framtidens helsetjeneste, en usikkerhet som jeg ofte møter i min landsdel, både fra dem som har sitt yrke i helsesektoren, og fra pasienter som gjennom lang tid fikk høre at bare de blå kom til makta, skulle alle som hadde en henvisning, kunne shoppe helsetjenester i et fritt sykehusmarked nær deg – på det offentliges regning.

Regjeringa henger altså svært mye på en nasjonal sykehusplan, som er en plan som – så vidt jeg kan skjønne – bare skal være for de offentlige sykehusene. For disse sykehusene har vi jo for øvrig allerede i dag «fritt sykehusvalg» – eller et slags fritt behandlingsvalg – som også omfatter aktører som har avtale med det offentlige, i tillegg til altså offentlige sykehus. Men regjeringas ambisjon om et såkalt fritt behandlingsvalg skal først og fremst realiseres av private – gjerne kommersielle – sykehus. Disse sykehusene skal ikke underlegges noen form for politisk

styring. Såfremt en privat sykehusdriver er kvalitetsgodkjent, kan driverne sjøl bestemme hvor man skal etablere seg, hva man skal tilby av behandling, og til hvem, og så skal regninga automatisk kunne sendes til det offentlige. Dette er en oppskrift som åpner for et enormt trykk inn mot spesialisthelsetjenesten, det er en oppskrift for sentralisering av faglige og økonomiske ressurser, og det er en oppskrift for å miste den politiske styringa med prioriteringer og fordelinger innen spesialisthelsetjenesten.

Så må jeg si at jeg ble veldig bekymret over statsrådens svar om Rettsgenetisk senter i Tromsø. Det er ikke sånn at det senteret bare skal drive med DNA-analyser. De trenger en bred fagportefølje for å kunne være det miljøet de er ment å være, nemlig at de både skal kunne utdanne, forske og også kunne gjøre DNA-analyser. Så jeg håper at statsråden, når han er i Nord-Norge i morgen eller i overmorgen, får snakket med de folkene om akkurat dette. Jeg syntes det var ganske nedslående, det må jeg si.

Et tilbakevendende mantra i dette bildet er regjeringas uttalelser om at vi må ta i bruk «all ledig kapasitet». Dette står i skarp kontrast til meldingene som kommer fra flere sykehus om at man er i manko på helsepersonell. Det samme viser de fleste framskrivningene for de kommende årene for helseprofesjonene. Det finnes altså ingen ledig ressurs av helsearbeidere og profesjoner som kan graves fram og brukes kun i private bedrifter – de må tas fra offentlige sykehus. Derfor må vi snarere ha sterkere fokus på å utvide kapasiteten i de offentlige sykehusene. Vi må sørge for forebygging, tidlig innsats og god helsehjelp i kommunene der folk bor, slik den rød-grønne regjeringa la opp til gjennom f.eks. Samhandlingsreformen, og så skal vi samarbeide med private og ideelle, der det ligger til rette for det. En slik politikk vil jo være god husholdning med faglige og økonomiske ressurser. Tidlig innsats er også det beste for den enkelte innbygger, som kan få hjelp før man kommer på sykehus.

Det har vært veldig vanskelig å få til en grundig og analytisk debatt i Stortinget om kommersielle aktørers inntog i de store velferdsordningene. Et viktig spørsmål knyttet til dette er: Hva skjer når de tradisjonelle markedene forvitrer, slik vi har sett i Europa de siste årene, og velferdsområdene med ett framstår som lukrative investeringsobjekter?

Høyres tidligere helse- og sosialminister Leif Arne Heløe sa det på sin måte i en artikkel i Minerva: Å skulle skape marked ut av hundre prosent offentlig finansierte velferdstjenester er rett og slett ugreit.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [16:46:22]: Høyre gikk til valg på nye muligheter og bedre løsninger på utfordringene i samfunnet. Velgerne ga de borgerlige tillit, og regjeringen har i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre startet med å endre kursen.

Opposisjonen hevder at regjeringen driver med løftebrudd. Samtidig kritiserer de rød-grønne den kursendring de nå ser i den nye regjeringens budsjett. Det henger ikke helt sammen. De rød-grønne kritiserer løsningene den nye regjeringen foreslår for å få ned helsekøene og for å få flere pasienter til behandling. For regjeringen er det viktigst å ha pasientene i sentrum og øke kapasiteten i helsevesenet.

Det offentlige er bærebjelken i helsevesenet og spesialisthelsetjenesten. Det gjelder både innen psykiske og somatiske lidelser. Helseforetakene skal ha sørge-for-ansvar og sikre et likeverdig tilbud til befolkningen. Helseforetakene har et spesielt ansvar for å drive forskning, utvikling og innovasjon for å bedre kvaliteten i behandlingen og utvikle ny behandlingsmetodikk. Det er også viktig at det er samarbeidsavtaler mellom kommuner og foretak om forskning og innovasjon. Et slikt samarbeid vil styrke kompetansen i kommunehelsetjenesten og bidra til implementering av ny forskning i sykehjem og i hjemmetjenesten.

I regjeringsplattformen er det nedfelt at den vil fremme en nasjonal helse- og sykehusplan for Stortinget. Vi ser fram til det. En slik plan vil skape åpenhet og forutsigbarhet i helsesektoren, og den skal inneholde definisjon på ulike typer sykehus og struktur i spesialisthelsetjenesten. Inntil planen er behandlet, er jeg glad for at det ikke skal legges ned akutt- og fødetilbud som ikke er begrunnet med pasientsikkerhet og kvalitet. Det er viktig at de regionale helseforetakene fortsatt skal ha en styrings- og koordineringsrolle fram til den nasjonale helse- og sykehusplanen er vedtatt.

Det er godt at regjeringen er opptatt av å styrke pasienters og brukers rettigheter, og vi innfører fritt behandlingsvalg først som en prøveordning innen psykisk helse og rus. Dette skal evalueres. De ideelle og private aktørene gir verdifulle bidrag til helsevesenet og er med på å redusere kø. For eksempel har Helse Sør-Øst i dag, under de rød-grønnes styring, avtale om både private ideelle sykehus, private kommersielle institusjoner – som røntgeninstitutter, laboratorier og legespesialister.

Jeg konstaterer at representanten Micaelsen ikke er bekymret for det økte antall forsikringer som gjør at folk kan kjøpe seg ut av kø. Denne regjeringen er opptatt av å effektivisere offentlige sektor og øke bruken av private og ideelle, nettopp for å behandle flere og redusere kø. Derfor er det også sagt at man skal øke behandlingsskapasiteten og foreslå å øke innsatsstyrt finansiering fra 40 til 50 pst. Regjeringen har valgt å prioritere behandling til personer med psykiske lidelser og rus, og det foreslås gjeninnført regelen om at rusbehandling og psykisk helsevern hver for seg skal ha en årlig vekst som er høyere enn somatikk.

Regjeringen har også i sitt forslag til statsbudsjett foreslått å bruke 300 mill. kr til økt aktivitet hos private aktører for å redusere ventetider. 255 mill. kr skal brukes til økt kjøp fra private innen rus, psykisk helsevern og rehabilitering.

Det ligger utrolig mange enkeltskjebner bak sykemeldinger og uføretrygd. Psykiske helseproblemer koster også samfunnet om lag 70 mrd. kr i året, og psykiske lidelser står for 40 pst. av sykefraværet og kostnadene ved uføretrygd. Det er derfor viktig å oppprioritere området psykisk helse, med hensyn til forebygging, behandling og rehabilitering.

Det skal legges vekt på å sikre private og ideelle organisasjoner forutsigbarhet og langsiktighet gjennom offentlige anskaffelser. Dette vil ikke gå på bekostning av den offentlige spesialisthelsetjenesten, men tvert imot utfylle og komplementere den.

Morten Wold (FrP) [16:51:17]: Et land kan godt estimeres på hvordan det tar vare på sine eldre. Vi snakker gjerne om dem som bygde landet. Det er en gruppe mennesker som fortjener vår oppmerksomhet når de går inn i livets høst. Derfor har eldreomsorg alltid vært viktig for Fremskrittspartiet, og er det for den nye regjeringen.

Vår inntreden i regjeringen har ikke endret på dette. Vi har på inn- og utpust snakket om verdighet i eldreomsorgen, og det skal vi fortsette med. Derfor er det med tilfredshet jeg kan slå fast at den nye regjeringen allerede i dette budsjettet styrker tilskuddsordningene til kommunene og tilgodeser kommuner i pressområder for å sikre bedre eldreomsorg.

Det synes riktig å se på mulighetene for å gjøre eldreomsorgen behovsstyrt – altså at det er brukernes behov og ikke den enkelte kommunes økonomi som teller. Derfor setter den nye regjeringen snart ut i livet et prøveprosjekt med statlig finansiert eldreomsorg i en del av landets kommuner. Stikkordene skal være valgfrihet og kortere ventetid. Forsøksordningen skal inkludere et begrenset antall kommuner, vare over tid og evalueres. Ved å utnytte kapasiteten hos private og ideelle tilbydere vil ventelistene kunne reduseres betydelig.

Den nye regjeringen vil aktivt påse at det føres ventelister, slik at vi får avdekket hvor mange eldre som reelt sett venter på sykehjemsplass. Frem til nå har det vært mer unntaket enn regelen i de tilfellene der det er ført ventelister.

Når vi får kartlagt behovet og lovfestet retten til omsorg, sikres alle rett behandling til rett tid, uavhengig av størrelsen på lommeboken til den det gjelder.

Den nye regjeringen vil gi de eldre en juridisk rett til sykehjemsplass så snart den medisinske situasjonen tilsier det. Samtidig vil vi gi et langt bedre tilbud til dem som ønsker å bo hjemme lengst mulig. Derfor er satsing på hjemmebasert omsorg viktig, og den nye regjeringen vil innføre en statlig driftstilskuddsordning for å hindre skjevfordeling mellom omsorgsboliger og sykehjem, som sikrer raskere utbygging av flere sykehjemsplasser.

I regjeringserklæringen slår Høyre og Fremskrittspartiet fast at trygghet for hjelp og omsorg er en bærebjelke i vårt velferdssamfunn. Det er et offentlig ansvar å sikre gode helse- og omsorgstjenester til alle når behovet oppstår. Det offentlige helsevesenet er på en måte alles forsikringsselskap, og må derfor tilby hjelp ved behov.

Omsorgen for eldre og pleietrengende må bygges videre ut for å gi alle som trenger det, et tilbud med kvalitet og aktivitet. Regjeringen vil ta i bruk alle gode krefter for å sikre pasientene helsetjenester med høy kvalitet, mer valgfrihet og større mangfold i tilbudet.

Regjeringen vil at staten skal ta et større økonomisk ansvar for å sikre at kommunene bygger ut tilstrekkelig kapasitet og kvalitet i eldreomsorgen.

Pårørende som tar vare på sine nærmeste, gjør en avgjørende innsats og fortjener å bli møtt med et offentlig hjelpeapparat som jobber sammen med dem og avlastet dem. Regjeringen vil rettighetsfeste brukerstyrt personlig assistanse for å bedre hverdagen for mennesker med behov for dette og for deres pårørende.

Den nye regjeringen vil innføre kvalitetsindikatorer, utrede lovfestet rett til heldøgns pleie og omsorg, med sikte på innføring i perioden, og regjeringen vil etablere en norm eller en veileder for bemanning og kvalitet i pleie- og omsorgssektoren.

Vi ønsker å pålegge kommunene å gjennomføre oppsøkende hjemmebesøk for å tilpasse hjelpetiltak til den enkelte.

Vi ønsker å stimulere kommunene til innovasjon i omsorgen gjennom en egen forsøkslovgivning som gir frihet og økonomisk stimulans til å prøve ut nye organiseringsformer og tiltak.

Vi vil styrke satsingen på tilbudet til personer med demens.

Og allerede i dette budsjettet ligger økonomiske incitamenter for kommunene til å sørge for at alle skal få bo på enerom og ikke få et dårligere tilbud gjennom langtidsopphold på dobbeltrom mot sin vilje. Til sammen 2 500 nye plasser kan realiseres med denne regjeringens budsjett.

Denne regjeringen vil være bra for norsk eldreomsorg. Denne regjeringen har hjerte og omtanke for dem som bygde landet.

Denne regjeringens mål er å få det til å skinne av eldreomsorgen, selv om vi i tillegg gir skattelettelse til folk flest. Det er et ambisiøst mål, men det sømmer seg ikke at man ikke tar på alvor mennesker i godt fremskredet alder. Det vil denne regjeringen gjøre.

Karianne O. Tung (A) [16:56:22]: Hjemme hos Marianne og Johnny Smedholen var det lørdag for to uker siden pyntet og klargjort til bursdagsfest. Godteskålene sto klare, og to spente kamerater på åtte år ventet forventningsfullt på gjestene som skulle komme. Men godteskålene forble fulle, og det kom aldri noen bursdagsgjester.

Hver dag opplever barn og unge å bli utsatt for mobbing – noen så grovt at vi helst vil lukke ørene og se en annen vei, fordi dette ikke hører hjemme blant merkeklær, cupcakes og Birkebeinerritt. For det kan umulig være mitt barn som mobber eller som blir mobbet.

Selv om flere har bedt om unnskyldning til de to åtte år gamle guttene, og et samlet Norge fortviler i offentlighet over at noen kan være så slemme, viser denne saken hvor enkelt hverdagsmobbing kan oppstå og ikke minst tas tak i.

Samfunnet, altså meg og deg som foreldre, må ta på alvor hver gang noen må feire en bursdag alene eller opplever å finne negative kommentarer om seg selv på nettet. Vi må ha nulltoleranse mot mobbing i miljøer hvor barn og unge befinner seg.

Hvorfor? Jo, fordi disse små og store hendelsene gir grobunn for usikkerhet og utvikling av psykiske problemer. Vi vet at psykiske problemer og lidelser er det vanligste helseproblemet blant barn og unge i dag. Å ta ansvar for en inkluderende barndom vil være et av de viktigste forebyggende tiltakene vi kan gjennomføre i arbeidet med å bedre befolkningens psykiske helse.

For det er sånn at om lag halvparten av den norske befolkningen opplever en eller annen form for psykisk uheld og problemer i løpet av livet, gjerne med røtter tilbake

i barndommen. For noen handler dette om å klare å gå ut døra – for andre handler det om å holde seg i live.

Arbeiderpartiets mål er at mennesker med psykiske helseproblemer skal kunne leve et verdig og mest mulig vanlig liv. Det krever et helsetilbud som er både tilgjengelig og mest mulig sammenhengende. Derfor fulgte vi opp i regjering anbefalingene fra WHO og fagmiljøer om en omstilling fra et institusjonsbasert psykisk helsevern til et mer ambulant, oppsøkende og aktivt tilbud. Om lag 150 ambulante team er etablert, antallet konsultasjoner har økt og, kanskje det viktigste av alt, lavterskeltilbudet er bygd ut.

Vi har gitt 180 millioner viktige kroner mer til landets helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Vi har ansatt 130 psykologer i kommunene og etablert pilotprosjektet Rask psykisk helsehjelp.

Dette er gode og riktige tiltak, som med enkle grep kan forvandle en psykisk uhelse til god helse. Det foreligger derfor et godt grunnlag for den nye regjeringen, men mye gjenstår.

Jeg blir bekymret for den reelle viljen som Høyre og Fremskrittspartiet har til å prioritere barn som blir mobbet og voksne mennesker med alvorlige psykiske lidelser, når de nå velger å øke den somatikkstimulerende ISF-andelen til sykehusene fra 40 pst. til 50 pst. Dette er ikke å prioritere de psykiatriske pasientene. ISF-andelen stimulerer nemlig til det stikk motsatte. Den gjør det mer lønnsomt med somatiske behandlinger og operasjoner enn å hjelpe mennesker med psykiske lidelser. Veien fra ord til handling synes i dette tilfellet å være meget krevende og til tider tåkelagt fra den nye regjeringens side.

Leonardo da Vinci har sagt:

«Jern ruster når det ikke blir brukt, stillestående vann mister sin klarhet og fryser til i kulde. På samme måte undergraver passivitet sinnets styrke.»

Vi må ikke bli så passive i arbeidet med psykisk helse at handlekraften vår ruster opp. Barn som blir mobbet, ungdommer som faller utenfor, og voksne som vil ta sitt eget liv, fortjener politikere som evner å følge opp det de faktisk har lovet.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [17:01:04]: Jeg må innrømme at det har vært politisk smertefullt å stå på sidelinjen av den rød-grønne flertallsregjeringen i Stortinget og registrere en gradvis nedprioritering på viktige helseområder som rus og psykisk helse. Dette var noe som ble løftet fram og styrket av tidligere helseminister Ansgar Gabrielsen i Bondevik II-regjeringen. Jeg er glad for at regjeringen i budsjettet for 2014 gir mer til dem som virkelig trenger det mest, helt i tråd med det vi lovet i valgkampen.

Prioriteringene i budsjettet viser en ny regjering, som ikke bare ser, men også lytter til dem som sliter med rus og psykisk helse; to pasientgrupper som i altfor mange år har blitt sittende nederst ved det helsepolitiske bordet. Tilbudet til disse vil nå bli styrket i hele sin bredde, fra forebyggende lavterskel til et sterkere og bedre ettervern.

Det er behov for å trappe opp den tidlige innsatsen i kommunene med spesialisert tverrfaglig kompetanse i skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom. Ved endt

behandling i spesialisthelsetjenesten må det også etableres et godt tverrfaglig ettervern og en god oppfølging i kommunene – såkalt individuelle planer.

Regjeringen har i budsjettet gjeninnført flere viktige tiltak som de rød-grønne fjernet i en periode da vi visste at rustiltakene i kommunene var sårbare. I tillegg til gjeninnføring av den gylne regelen om at rus og psykisk helse hver for seg skal ha en sterkere vekst enn somatikk i helseregionene, har regjeringen øremerket 343 mill. kr til rustiltak i kommunene.

Kanskje det viktigste av alt er reverseringen av de rød-grønnes forslag om å avvikle ordningen «Psykisk helse i skolen». Dette var et svært uheldig kutt. Et eksempel på hvor viktig denne typen arbeid er, så vi i VG i helgen. Det var en sak som berørte mange, og som ble hyppig delt i sosiale medier. To små gutter på åtte år gledet seg til bursdagsfest, for så å oppleve at ingen fra klassen kom. Denne saken har gitt oss et bilde på hva som kan skje av mobbing blant barn og unge, nettopp i skolen. Ordningen «Psykisk helse i skolen» har som satsingsområde å forebygge den typen utfrysing av barn i skolemiljøet.

Under høringene i komiteen kunne Voksne for Barn vise til at over 600 barneskoler er i gang med programmet «Psykisk helse i skolen», at dette gjøres i tett samarbeid med skolehelsetjenesten, og at etterspørselen etter programmene er økende.

Det er også viktig å vise til at ordningen «Psykisk helse i skolen» fokuserer på psykisk helse, psykososialt miljø og tilhørighet også i den videregående skolen, og at den har et uttalt mål om å styrke gjennomføringen og hindre frafall fra videregående opplæring.

Totalt har regjeringen styrket psykisk helsearbeid med 43,8 mill. kr utover det de rød-grønne foreslo. Dette viser at dagens regjering ønsker å gå fra de rød-grønnes festtaler og over til reell styrking på området psykisk helse.

Ruth Mari Grung (A) [17:04:38]: En av våre viktigste oppgaver som folkevalgte er å legge til rette for at flest mulig får mulighet til å realisere sine liv. Helse har stor betydning for livskvaliteten til hver og en av oss, og helse er en av de faktorene som mest påvirker de sosiale forskjellene. Derfor er jeg stolt over at de rød-grønne, da de satt ved makten, klarte å sette folkehelse på dagsordenen, og ikke minst over at de tok tak i den omfattende reformen med å vri helseressursene inn mot de store folkesykdommene – sånn som rus, psykisk helse, fedme og kronisk syke – og at mer av behandlingen skulle skje i folks kjente omgivelser, der de har sine nettverk.

Det er viktig med gode sykehus. Vi har som mål å bli enda bedre på sykehusbehandling, men det er vel så viktig å styrke helsetilbudet i kommunene. Det er der folk bor, arbeider og har en stor del av hverdagen sin. Samhandlingsreformen er derfor en av våre viktigste reformer. Målet er å redusere sykdom og dårlig helse, og at de som trenger hjelp og omsorg, skal få det tilpasset egen livssituasjon – helst i eget hjem – og dermed oppleve økt livskvalitet.

I denne reformen, som med andre store samfunnsendringer, står vi overfor sterke motkrefter, sterke særinteresser og ikke minst folks tro på at sykehusopphold er det

sikreste stedet å bli frisk eller få den rette behandlingen. Sykehusene vil heller ikke sann uten videre gi fra seg ressurser. Det påhviler derfor oss som folkevalgte et svært stort ansvar for å utvikle en kunnskapsbasert helsepolitikk, der vi klarer å organisere helseressursene slik at det er befolkningens helseutfordringer som står i sentrum.

Det er få områder i samfunnet der det er behov for så sterk politisk styring som helse. Arbeiderpartiet er overbevist om at målet med Samhandlingsreformen er rett. Ved store reformer vil det alltid være behov for justeringer og for å løse nye utfordringer. Skal man lykkes med å vri ressursene, er det også behov for sterke virkemidler. Målrettede økonomiske incentiver, der kommunene ser at de tjener direkte på å opprette lokale tilbud, har vist seg å ha effekt. Vi har fått klare tilbakemeldinger, også fra høyrestyrte kommuner, på at de er svært kritiske til den nye regjeringens forslag om å fjerne den kommunale medfinansieringen. Regjeringen er også helt taus med hensyn til hva de vil sette inn i stedet.

Fremskrittspartiets svar – å overlate alt til staten – har vi liten tro på. Arbeiderpartiet mener at folk er så forskjellige, og helse er så komplekst og sammensatt at helse- og omsorgstilbudet løses best lokalt. Vi vil advare meget sterkt mot at kommunene i lang tid må leve i uvisshet. Kommunene trenger forutsigbarhet for å kunne gi innbyggerne gode helsetilbud. Helse er et av kommunenes største ansvarsområder.

Når vi går igjennom innstillingen, og det er det flere som har gjort og kommentert, er det påfallende hvor lite den nye regjeringen har endret i forhold til det forslaget som de rød-grønne la fram i oktober. Vi konstaterer at de har lagt til endel påplussinger som følge av økt oljepengebruk, men ellers er de store sakene fra valgkampen satt på vent. Det gjelder fritt behandlingsvalg, fjerning av de regionale helseforetakene og forslaget om å reversere kommunenes medfinansiering i Samhandlingsreformen. Kanskje den nye regjeringen har gått fra valg mottoet «bedre løsninger» til å bli en utredningsregjering.

Skal vi lykkes med Samhandlingsreformen, må vi også klare å vri forskningsmidlene mot kommunenes ansvarsområde. Eldre utgjør en stor gruppe, og det er derfor gledelig å registrere etableringen av nye samfunnsmedisinske miljøer som arbeider nettopp med de utfordringene eldre har, som alderspsykiatri, smerte, demens, legemiddelbehandling, palliativ omsorg og metodeutvikling. Både forskning og kompetanseoppbygging på disse feltene må styrkes gjennom forsknings- og innovasjonsstrategien HelseOmsorg21.

«Alt henger sammen med alt», har en klok dame sagt. Det gjør det i aller høyeste grad innenfor helse. Statsminister Erna Solbergs mantra under regjeringsforhandlingene var at intet er klart før alt er klart. Vi har forståelse for at regjeringen trenger tid, men når de var så tydelige under valgkampen, og når det betyr så mye for kommunene å få avklart rammebetingelsene framover, savner vi at de gir klarere signaler, spesielt når det gjelder forventningene om at rus og psykisk helse også skulle være en del av Samhandlingsreformen. Kommune-Norge trenger større forutsigbarhet for å gi sine innbyggere et godt helsetilbud.

Sveinung Stensland (H) [17:09:44]: Landet vårt er et godt sted å leve, men alt er ikke like rosenrødt. Arven etter Stoltenberg er, i tillegg til en manglende satsing på kunnskapssamfunnet, økte helsekøer og et mer klassesdelt helsevesen. Siden 2005 har antallet nordmenn med privat helseforsikring økt fra 68 000 til over 360 000. Folkets tillit til at man får nødvendig helsehjelp når man trenger det, har åpenbart sunket.

Høyre står for en ny kurs i helsepolitikken. Vi vil bruke ressursene våre sann at de er til hjelp for dem som trenger det mest. Eksempelvis la vi tilbake i budsjettet skattelette for dem med store sykdomsutgifter. Skjermingsordningen som det var så viktig for de rød-grønne å fjerne, kom nettopp dem med størst helseutgifter til gode. De rød-grønne er mestere i å bruke store ord, og jeg lurer på hvordan de hadde omtalt vår regjering om det var den som hadde fjernet denne støtten som går til dem som har størst utgifter til sykdom. Jeg minnes en partileder fra SV som omtalte økte egenandeler som skatt på sykdom – hun om det. Dette er i alle fall et forsøk på økt skatt på sykdom fra de rød-grønne som vi har avlyst. Istedenfor generelle ordninger som treffer alle vilkårlig, ønsker vi ordninger som er til virkelig hjelp for nettopp dem som trenger det.

Høyre viser evne til å prioritere. Vi har fått tillit fra våre velgere, og det bør ikke sjokkere noen at vi viser oss tiliten verdig ved å gjennomføre vår politikk. Et eksempel på vår mer moderne politikk, som i tillegg viser vår evne til å prioritere, er innen tannhelse. Barn og unge får allerede tilbud om behandling i den offentlige tannhelsetjenesten. Det samme gjelder for beboere i heldøgns pleie- og omsorgstilbud. Regjeringen plusser på og omdisponerer tannhelsebudsjettet sann at midlene bedre treffer dem med store behandlingsbehov til høye kostnader. Innføringen av tilskuddet til undersøkelse hos tannlege for personer over 75 år har ikke løst noen av samfunnets utfordringer på tannhelsefeltet. En undersøkelse fra UiO viser at ca. 90 pst. av disse går regelmessig til tannlege minst hvert andre år, og at de fleste i denne gruppen har lave utgifter til tannhelse. Den varslede økningen av tilskuddet til pasienter med munntørrethet vil nå de pasientene som trenger det mest. Mange av disse er eldre, fordi disse ofte rammes av munntørrethet. Stoltenberg-regjeringen foreslo å støtte dem som trengte implantater i underkjeven. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen tar inn over seg at man trenger tenner både oppe og nede for å tygge. Derfor utvider vi støtteordningen til å gjelde både over- og underkjeven. Samtidig øker vi støttebeløpene sann at det blir mulig å få hele jobben gjort. Det har liten verdi med gratis tannsjekk om man ikke har råd til å rette opp de feilene man måtte oppdage. Regjeringen retter opp dette og sørger for at de som trenger det mest, får hjelp til nye tenner både oppe og nede.

Mellom 1 000 og 2 000 mennesker dør årlig som følge av bivirkninger og uheldig bruk av legemidler i Norge. Det er betryggende at et samlet storting stiller seg bak legemiddeldelen av budsjettet. Samtidig er det interessant at det er et område som vekker lite debatt. Den eneste skillelinjen er hvor liten avansen til apotekene skal være. Det er et viktig nok spørsmål, men i den generelle debatten tar legemiddel-

politikken liten plass. All den tid vi vet at så mange som halvparten av kronikerne tar legemidlene sine feil, og det er godt dokumentert at 10 pst. av alle sykehusinngelger på medisinske avdelinger skyldes feil bruk av legemidler, burde diskusjonen om hvordan man bruker legemidler, vært minst like sentral som diskusjonen om hvor mye de koster.

Kronisk sykdom seiler nå opp til å bli den viktigste dødsårsaken i verden. I den vestlige verden anslås det at 20 pst. av befolkningen har flere kroniske lidelser, og antallet er voksende. Hvordan vi håndterer denne økende mengden kronikere, og hvordan vi hindrer at veksten eskalerer, vil være avgjørende for hvordan vårt helsevesen vil takle økende levealder og befolkningsvekst.

Stadig sykere pasienter gir større pleiebehov. Kommunene mottar flere og sykere pasienter fra sykehusene. Høyre har tillit til at kommunene løser denne oppgaven, men det er viktig å sørge for at kommunehelsetjenesten er organisert – og de ansatte tilstrekkelig kvalifiserte – slik at kommunene er i stand til å møte den. Det er derfor gledelig at kvalitet i tjenestene er prioritert hos regjeringen, og at arbeidet med å videreutvikle kommunehelsetjenesten er prioritert.

For å løse fremtidens utfordringer og hindre at utfordringene blir større enn nødvendig må vi til enhver tid være kritiske til hvordan vi bruker våre ressurser, og hvordan våre helsetjenester er organisert. Penger er viktig nok, men vi vil ikke klare å finne et eneste eksempel på en pasient som blir kurert av kroner og øre alene.

Freddy de Ruiter (A) [17:14:36]: La det ikke være noen tvil om at norsk helsevesen er svært bra. Spørsmålet er hvordan helsevesenet kan bli enda bedre, og la det være sagt med en gang: Høyresidas tilsynelatende nye ideer og bedre løsninger innen dette og andre viktige velferdsområder er gamle og urettferdige løsninger, og de er heller ikke til beste for folk flest, men for dem som har mest. For oss i Arbeiderpartiet hersker det ingen tvil om at helsevesenet er en viktig del av vårt velferdssamfunn, og en viktig del av den norske modellen. Grunnlaget for den tenkinga er ideen om like muligheter for alle, som ikke minst handler om likeverd. For å kunne realisere det er det helt nødvendig å ha et sterkt offentlig helsevesen. Det skal være rom for private innslag og for kjøp av private helsetjenester, men det må skje i kontrollerte former. Et helsevesen hvor markedskreftene får lov til å råde fritt, blir ikke et helsevesen for alle. Det blir nok først og fremst et helsevesen for dem som har mulighet til å betale en del av behandlinsa selv, ettersom relativt høye egenandeler vil tvinge seg fram. Det blir nok også et helsevesen hvor de som er mest lønnsomme å behandle, blir behandlet raskt, mens de som lider av mer komplekse, sammensatte sykdommer, vil få et dårligere tilbud.

Erfaringer fra andre land viser oss svært tydelig at privatisering, kommersialisering og markedskrefter må tøyles innenfor velferdssystemet. Hvis en ikke gjør det, får vi et samfunn for dem som har mest, og ikke for folk flest. Arbeiderpartiets løsninger er derfor først og fremst å styrke det offentlige helsevesenet og øke ressursene og behand-

lingskapasiteten. Vi ønsker fortsatt å bruke private aktører, men ikke ubegrenset. Det er grunn til å frykte for det tilbudet det offentlige helsevesenet kan gi, hvis en ukritisk åpner pengesekken for kommersielle, private aktører. Særlig kan det være grunn til å advare om at man har begrenset med fagfolk, og at det vil være svært negativt hvis det offentlige helsevesenet mister mange av disse til det kommersielle helsevesenet. I tillegg er det grunn til å frykte for økonomien, særlig i de offentlige sykehusene, hvis en ukritisk finansierer private aktører på bekostning av det offentlige. Små og mellomstore sykehus vil være spesielt utsatt. Som stortingsrepresentant for Aust-Agder kan jeg bruke mitt eget fylke som eksempel, hvor sykehuset i Arendal er fylkets eneste, og gir befolkninga et godt og viktig tilbud. Jeg frykter konsekvensene av regjeringas politikk for sykehuset i Arendal og for andre små og mellomstore sykehus.

Vi ønsker heller ikke å øke dagens ISF-grense. Vi mener at dette i stor grad vil gå ut over pasienter som ikke er lønnsomme.

Behovet for å løfte det forebyggende arbeidet gjennom et aktivt folkehelsearbeid er også helt åpenbart. Vårt samfunn kan ikke i framtida basere seg mer og mer på reparasjon. Apropos det siste: Det grenser nesten – unnskyld uttrykket – til det patetiske når Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa gir milliarder i skatteuttak til dem som har mest, mens man fjerner gratis skolefrukt i skolen, som er et viktig folkehelseiltak.

Det er grunn til å bli oppriktig urolig når en ser hvordan regjeringa uten blygsel strør om seg med penger til private, kommersielle aktører, mens man skal holde igjen i det offentlige helsevesenet. En blir heller ikke mindre urolig av at regjeringa skal øke ISF-andelen. Samtidig hevder en at en skal øke veksten i bevilgningene til rus og psykiatri mer enn bevilgningene til somatikken. Dette henger ikke sammen.

Det er også grunn til å spørre seg hvorfor en velger å ha et så stort fokus på behandlerne, og ikke pasientene, når regjeringa øremerker midler til private rusbehandlingstilbud. Er dette å sette pasientens behov i sentrum, eller er det behandlernes behov som er viktigst?

Det er grunn til å frykte at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringas politikk vil være begynnelsen på en demontering av det velferdssamfunnet vi kjenner til. Et helsevesen hvor markedskreftene slippes fri, og hvor profitt blir det viktigste, vil forandre helsevesenet og Norge på en måte som jeg tror de færreste ønsker seg, men helt i tråd med det som finansminister Jensen tidligere har uttalt, om at den norske modellen ikke var noe å samle på.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:19:29]: Jeg skal begynne med å si at jeg tror at en nasjonal sykehusplan kanskje kan være en god idé. Det som er litt kinkig med den, er at man åpner for etablering av en privat kommersiell sykehussektor ved siden av, altså sykehus som skal gå under radaren for politisk styring. Hvor stor den blir, og hvor de

sykehusene vil være, er det ingen som vet, fordi det skal være fri etableringsrett.

Jeg tenker vel at denne sykehusplanen fra tid til annen skal rullere i Stortinget. Men jeg forstår ikke statsråden når han sier at Stortinget er en gjeng med lokalpolitikere som er rasket sammen for å drive lokalpolitikk i nasjonalforsamlinga. Da må jeg si at vi har veldig forskjellig syn på hva Stortinget er. Vi er tillitsvalgt fra våre regioner. Veldig mange ganger behandler vi i Stortinget lokale og regionale saker, som faktisk også har nasjonal relevans – som f.eks. spørsmålet jeg stilte til statsråden i dag – men vi skal jo først og fremst styre helsevesenet på et overordnet politisk plan. Jeg kan ikke se for meg at helsevesenet kun skal ha enkeltstående helseforetak, som skal styres i detalj fra Stortinget. Da håper jeg at jeg ikke lenger sitter i nasjonalforsamlinga.

Komiteens leder sa noe om at det ikke var problemer og usikkerhet der ute. Jo, det er det. I min region er det det, bl.a. når det gjelder fritt behandlingsvalg. Universitetssykehusets direktør advarte i avisa Nordlys – på en hel side – mot fritt behandlingsvalg. Han sa – antakelig som sant er – at dette blir å sluse ressurser fra nord til sør.

Så er det de som jobber i helseforetakene. Jeg tror det er mye i helseforetakene vi kan rydde opp i. Men det er mange – ikke minst i Helse Vest, Helse Nord og Helse Midt-Norge – som har gjort en veldig god jobb med å huskere med faglige ressurser, har fått til samarbeid, har fått god pasientbehandling. Og jeg tenker at det må jo være litt underlig for dem som av helseministeren nå får høre at de har så mye tillit, men som av opposisjonspolitikeren Bent Høie ble kalt for ansiktsløse byråkrater. Det må kjennes lite grann klamt.

Jeg har litt tid til å si litt om private forsikringer. Jeg tror ikke «dobbeltmoral» er et parlamentarisk uttrykk, så jeg skal ikke bruke det, men jeg blir veldig forbauset når jeg hører Høyre snakke om private forsikringer. I 2003 innførte den borgerlige regjeringa skattelette for private forsikringer. Man foreslo det på nytt i 2010, etter at den rød-grønne regjeringa hadde fjernet denne ordninga. Det gjorde man til tross for at man så hva som skjedde i Danmark, der skattelette for kjøp av forsikringer under den borgerlige regjeringa har ført til at nesten 40 pst. av arbeidstakerne har slike forsikringer. Forskere har vist: Skattelette fører til mer kjøp av private helseforsikringer, det er det viktigste incentivet til at vi får slike forsikringer. Norge ligger her lavest i Norden.

Olaug V. Bollestad (KrF) [17:22:44]: «Privatisering» har blitt et mantra for de blå-blå, sa representanten Knutsen. På samme måte har jeg lyst til å si at «det offentlige» kanskje har blitt et mantra for den andre siden i politikken. Jeg tror vi må passe oss vel for lette mantra. Det kan jeg si, som er fra Kristelig Folkeparti.

Husk at vi har brukt private i mange år. Et eksempel på det er Feiringklinikken. Jeg har selv sittet som leder av hjerteutredningen. Feiringklinikken var et substitutt, som gjorde at vi kunne hjelpe hverandre når køene var lange.

Forrige helseminister sa at en skulle forlenge åpnings-tidene og dermed øke kapasiteten ved offentlige sykehus.

Det er mulig – jeg tror det går an – men vi må jammen ta inn over oss at det også vil kreve. Det vil kreve mer anestesipersonell, flere intensivsykepleiere til å passe på etter operasjonen, mer areal på overvåkningsstuer fordi det er operert tidligere på dagen, flere laboratorier og mer røntgen. Vi må ikke ta lettvinde veier når vi lover noe med tanke på opinionen. Det samme har jeg lyst til å si om røntgenmaskiner. De kan gå døgnet rundt, men vi har noen arbeidsavtaler som gjør at vi – hvis disse maskinene skal gå døgnet rundt – må ansette flere folk.

Derfor ønsker Kristelig Folkeparti å si: Vi kan få større kapasitet i offentlig sektor, men da må vi utdanne flere folk. Og vi må utvide kapasiteten når det gjelder overvåkningsmulighetene. Mens vi venter på dette, er det personale og kapasitet der ute som kan brukes. Da må ikke det som styrer oss, være hvorvidt det blir privat eller offentlig, men være ut fra pasientens behov. Det er helsehjelp som styrer oss. Det må føre til at vi bruker privat sektor ut fra pasientenes helseperspektiv, og hvor de trenger å stå minst mulig i kø.

Harald T. Nesvik (FrP) [17:25:28]: Jeg var en stund svært bekymret – på vegne av representanten Freddy de Ruiter. Han har vært fryktelig bekymret i dag – det var nesten ikke måte på hvor bekymret representanten de Ruiter kunne bli i dag. Først var han bekymret for hvilke konsekvenser det kunne få hvis den nye regjeringen fikk gjennomslag for politikken sin. Så ble han enda mer bekymret for at man ikke kom til å levere det man hadde sagt at man skulle levere.

Jeg tror at representanten de Ruiter kan gå herfra litt mindre bekymret når vi avslutter debatten i dag, for man kan jo ikke være så veldig uenig når man for første gang i historien har klart å lage en innstilling helt uten alternative forslag. Den er absolutt helt uten alternative forslag, og da kan man ikke være så fryktelig uenig i det den sittende regjeringen har foreslått sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, som har vært med på å sette sitt preg på det budsjettet som vi har til behandling.

Det er viktig at vi klarer å se hele helsevesenet under ett. Og det er nettopp dette som er samspillet mellom den offentlige og den private delen av helsevesenet: Helsevesenet er til for innbyggernes skyld, og ikke motsatt. Da må vi bruke kapasiteten der kapasiteten er, slik at flest mulig får behandling.

Den regjeringen som gikk av 14. oktober, etterlot seg en arv med milevis med ventelister innenfor helsevesenet. Vi har knapt sett så mange stå i kø for å få behandling i helsevesenet, til tross for at man har hatt mer penger å rutte med enn noen gang. Da er det grunn til å sette spørsmålsteget ved systemet. Bør vi se på systemet? Bør vi se på hvordan vi kan utnytte kapasiteten bedre for å sørge for at flere personer får hjelp?

Denne regjeringen prioriterer frivillig sektor. Hvis vi ikke hadde hatt private og, ikke minst, ideelle organisasjoner i dette landet, hadde vi aldri klart å tilby de tjenestene som vi faktisk tilbyr i dag. Dette er selve bærebjelken i det norske velferdssystemet. Bærebjelken er ikke de store og tunge økonomiske modellene våre. Nei, bærebjel-

ken i det norske velferdssamfunnet er mennesker, innbyggerne i dette landet, frivillig sektor. Det er på denne måten vi kan klare å dra dette videre, sammen med et velfungerende offentlig helsevesen, som også må se på sin egen organisering.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Ketil Kjenseth (V) [17:28:40]: Jeg tegnet meg til debatten etter Freddy de Ruiters innlegg spesielt, men jeg har jo hørt en tendens her til at de rød-grønne vil trekke opp en konflikt mellom det private og det offentlige helsevesenet.

Jeg synes det er verdt å bemerke at jeg i lokalpolitikken ser et unnfallende Arbeiderparti, som ikke er villig til å gå inn i diskusjonen om å organisere tjenestene rundt pasientene, av hensyn til dem som jobber der. Jeg har flere ganger vist til eksempelet min demente far, som i løpet av en måned hadde 60 pleiere innom. Det er et stort antall, og det er bare fordi det ikke er vilje til å se på organisering. I nabolaget er det en heldøgns pleie- og omsorgsinstitusjon som får til å gå i turnus hos pasientene, som da ikke møter så mange. 60 på en måned er to forskjellige – to nye – per dag. Dette utfordrer jeg Arbeiderpartiet til å ta tak i.

Heller ikke heltids-/deltidsdebatten er jeg særlig imponert over hvordan Arbeiderpartiet takler lokalt.

Feiringklinikken trekkes fram her. Det er veldig interessant, for det er jo en stor privat aktør som Arbeiderpartiet er veldig for. Det er også i den sammenheng viktig å peke på at vi trenger en nasjonal helse- og sykehusplan, for den nye Feiringklinikken er faktisk et veldig stort sykehus, og skulle vi få flere sårne inn i helsesektoren, vil det faktisk måtte trekke stor kapasitet ut av det offentlige. Derfor synes jeg det er god grunn til at Arbeiderpartiet gjør seg en refleksjon over hvor mange sårne private aktører en bevisstløst sier ja til.

På den annen side utfordrer jeg Arbeiderpartiet til å diskutere fritt sykehusvalg som en modell for å balansere nettopp det offentlige og det private, og bruke fritt sykehusvalg som en anskaffelsesaktør for å utnytte kapasiteten i det offentlige. Til vi får organisert det bedre må vi bruke private aktører til en viss grad. Dette er en viktig debatt vi er nødt til å ta, og det blir ikke en bedre debatt av at vi bare går i skyttergravene.

Kjersti Toppe (Sp) [17:31:16]: Eg tok i ei replikkveksling opp at regjeringa og samarbeidspartia no ryggjer på forslaget om å komma med ein handlingsplan om kommunal legevakt. Det er då synleg at dei er fornøgde med det den raud-grøne regjeringa gjorde då vi varsla at det skulle komma ei eiga forskrift, at ein skal innføra eit eige legevaksnummer, og at ein har varsla krav om bakvakt osv. Men eg hadde jo trudd at når dei så seint som i juni føreslo dette likevel, sjølv om dette andre var kjent, så hadde dei gjort noko i budsjettet for neste år. Det er ei ekstremt viktig sak, og viss dei har nye, betre løysingar og nye idear, skal vi sjå på dei når det gjeld legevakt.

I budsjettet for 2013 fremja Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti 17 forslag. Eg kan ikkje

sjå igjen nokon av dei i dag. Eg synest det må vera ganske pinleg at det så klart kjem fram at ein fremjar forslag ein ikkje tar ansvar for. Eg kan nemna at dei i fjor ville ha ei tilskotsordning for klinisk ernæringsfagleg kompetanse i kommunane, dei ville ha ein uavhengig granskingskomisjon for OUS-prosessen, dei ville at kommunane skulle føra statistikk over ventelistene på sjukeheims plass, dei ville ha legemiddelgjennomgang for personar over 75 år, dei ville ha masterutdanning innan sjukepleie, dei ville ha pilotprosjekt for rus og psykiatri for å innføra finansieringsordningane til samhandlingsreforma – som no statsråden i skriftleg svar til meg har sagt at han må greia ut vidare – dei ville ha ny finansieringsordning for psykologar i kommunane, og dei ville ha fond for nye, innovative legemidlar, bl.a. Eg seier ikkje meir, men det er iallfall nokon og ein kvar som har noko å følgja opp når det gjeld kva dei har sagt før.

Heilt til slutt noko om nasjonal helse- og sjukehusplan. Senterpartiet er for det, men eg reagerer på at det i plattformen og i budsjettavtala står at nedlegging av føretaka først kan skje når den nasjonale helse- og sjukehusplanen er utforma, vedtatt og verkar. Det betyr at ein, når ein skal rulle denne nasjonale helse- og sjukehusplanen då, skal oppretta dei regionale helseføretaka igjen. Det heng jo ikkje heilt saman.

Torgeir Micaelsen (A) [17:34:28]: Først det som må bli en stemmeforklaring, tror jeg. Som flere har vært inne på i løpet av debatten, har det vært en krevende og til dels komplisert budsjettthøst. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet var en del av det parlamentariske grunnlaget som dannet grunnlaget for Stoltenberg IIs budsjettforslag som kom i oktober. Det hadde vi jobbet lenge med, og vi hadde håpet at det også skulle få flertall, men slik ville ikke velgerne ha det.

I innstillingen har vi beskrevet hovedsatsinger og enkeltforslag inngående – både verbalt og i form av forslag – for å beskrive at det er nettopp det forslaget som var vårt utgangspunkt. Da vi kom til behandling i finanskomiteen og i finansinnstillingen, fikk ikke vårt forslag til verken dette rammeområdet eller andre, flertall, det falt. Vi synliggjorde der hvordan vi ville fordelt også de ekstrapengene som ikke kom fra oljefondet, bl.a. gjennom å støtte forslaget om økt behandlingsskapasitet på rus, psykiatri, MR osv., men med noen andre forbehold.

Da vi fikk rammen over til helse- og omsorgskomiteen, oppdaget vi at det, dels av tekniske årsaker – noen poster hos oss er ført til andre komiteer – men også av politiske årsaker, var en ramme som var helt umulig for oss å forholde oss til. Derfor var det ikke mulig å gjenskape det opprinnelige forslaget som Stoltenberg-regjeringen hadde lagt fram i høst, i hele innstillingen. Derfor tror jeg at den enkleste måten å gjøre dette på, er at jeg anbefaler våre folk å stemme mot når vi kommer til voteringen, for å synliggjøre at det er ulike flertall i salen. Det har også vært tradisjon tidligere.

Det vil jo være litt rart, synes jeg, hvis det skal være slik at man halvannen til to måneder etter man har lagt fram et omfattende budsjettoplegg for en av Norges største

sektorer i offentlig sektor, skulle gjenspeile dette i form av masse verbalforslag. Representanten Kjersti Toppe har på en utmerket måte beskrevet at disse forslagene ikke har vært alvorlig ment fra dem som nå danner regjeringens parlamentariske grunnlag.

Til slutt denne diskusjonen om privat kontra offentlig. Da vil jeg bare varsle og si helt klart og tydelig fra om hva Arbeiderpartiet mener om den saken. Vi har et svært pragmatisk forhold til bruk av private. Vi bruker private som fastleger, vi bruker private innenfor rusomsorg, vi bruker private tannleger, ja, vi har også nær sagt doblet bevilgningene til helseformål gjennom private i løpet av vår regjeringstid. Det er ikke vi som har skylappene på her, det er det helt andre som har, som prøver å konstruere en diskusjon som ikke finnes. Vi er for en sterk offentlig sektor med et privat supplement der det er innenfor folkevalgt demokratisk kontroll.

Statsråd Bent Høie [17:37:35]: Alle som har fulgt Høyre og Fremskrittspartiet de siste årene, og fulgt med på hva disse partiene har vært opptatt av i helsepolitikken, ser at dette statsbudsjettet svarer til det. Disse partiene har vært opptatt av å prioritere behandling av rusavhengige, rehabilitering og løft av psykisk helse. Det gjør en i denne budsjettinnstillingen, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre. Vi klarer å prioritere, og vi klarer å nulle ut kuttene fra de rød-grønne når det gjelder psykisk helse.

Vi har vært opptatt av kapasitet og kvalitet i eldreomsorgen, og ikke minst av at staten skal ta et større ansvar. Det gjør vi når det gjelder kapasitet, og ikke minst når det gjelder kvalitet. På samme måte som kompetansen hos lærerne er det viktigste for elevenes utbytte i skolen, er kompetansen hos de ansatte i pleie- og omsorgstjenesten det viktigste for kvaliteten for brukerne der. Vi har vært tydelige på at vi vil bruke ledig kapasitet hos private for å redusere unødvendig venting. På alle disse tre områdene markerer det statsbudsjettet som Stortinget vedtar i dag, en kursendring i forhold til den forrige regjeringen.

Denne regjeringen skal innføre fritt behandlingsvalg. Det er det også et flertall i Stortinget som har sluttet seg til, gjennom samarbeidsavtalen mellom Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene. Det betyr ikke fri etableringsrett, som en del av Arbeiderpartiets talere har tatt til orde for. Nei, det er nettopp grunnen til at jeg som helseminister anbefalte Stortinget ikke å følge opp den rød-grønne regjeringens lovforslag om å innføre fri etableringsrett for private sykehus i Norge. Vi ønsker en godkjenningssordning.

Vi har startet arbeidet med å utvikle en nasjonal helse- og sykehusplan. Den skal komme til Stortinget. Det vil gjøre at det som ikke bare regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre har ønsket, men også Senterpartiet og SV har bedt om i mange år, nemlig at Stortinget i større grad kan være med å diskutere utviklingen av spesialisthelsetjenesten, faktisk blir en sak til Stortinget. Men da må vi også få anledning til å bruke så god tid at det faktisk blir et godt styringsredskap. Det er noe merkelig å bli kritisert for at en faktisk legger vekt på det som det viktigste,

og ikke en dato der en skal legge det fram, som en nå blir kritisert for at en ikke kan svare på. Vi skal utvikle et nytt styringssystem.

Representanten Toppe tok opp at disse partiene hadde 17 forslag i fjorårets budsjett, og at hun ikke finner mange av dem igjen nå. Det er jeg ikke enig i. Mange av dem ligger og er fulgt opp i budsjettproposisjonen, men ikke bare der. Det er en vesentlig forskjell fra i fjor, som kanskje representanten Toppe ikke har fått med seg, og det er at disse to partiene nå sitter i regjering. Det betyr at vi ikke trenger å fremme dem som forslag her, men jobbe med dem på bakgrunn av at mange av dem også en del av regjeringsgrunnlaget. Men derfor er det litt overraskende at ingen av dem som har vært på høring i komiteen, har inspirert de rød-grønne partiene til å fremme ett eneste forslag i denne saken.

Stefan Heggelund (H) [17:41:02]: Vi hørte fra vens-tresiden i valgkampen og har spesielt hørt fra representanten de Ruiters i debatten i dag, at denne regjeringen står for en privatisering av helsevesenet. Jeg tror, for å være helt ærlig, at ordsiftet vi har i Norge, kunne hatt godt av en avklaring av hva vi egentlig mener med privatisering. I dag bruker rød-grønne politikere det begrepet så inkonsekvent at det nærmest er helt umulig å forstå hva de mener når de sier det.

Hvis vi ser på helsevesenet i dag, er det helt riktig som representanten Micaelsen sa, at det er en del bruk av private. Et eksempel er hvis man er hos fastlegen, som oftest en selvstendig næringsdrivende. Dette er helt greit for de rød-grønne. Men så ser vi på hva de rød-grønne partiene har skrevet i merknaden sin. Der står det:

«Privat, kommersiell drift gir ikke flere leger, sykepleiere eller helsefagarbeidere, og heller ikke økt kvalitet og pasientsikkerhet for befolkningen. Disse medlemmer mener veien til bedre helse- og omsorgstjenester må være å videreutvikle fellesskapsløsningene i dialog med pasienter, brukere og ansatte.»

Jeg er for dialog. Denne regjeringen er for dialog – dialog er helt vesentlig. Men er det det eneste svaret de rød-grønne politikerne har på en politikk som handler om hvordan vi kan bruke kapasitet som allerede eksisterer, på en bedre måte? Konsekvensen av den rød-grønne politikken er at man ikke vil bruke kapasitet som finnes.

Så må de rød-grønne gjerne mene at opprettelsen av denne kapasiteten fører til splitting eller svekking av fagmiljøer. Men gjør ikke det det egentlig enda mer meningsløst å si at den kapasiteten som allerede eksisterer, ikke skal tas i bruk av det offentlige? Det er det som skjer når man ikke klart definerer hva man mener med de argumentene man selv bruker. Jeg mener det kunne vært veldig nyttig med en avklaring, en gang for alle. Man kan legge det som tilsynelatende er de rød-grønnes definisjon av privatisering til grunn: Når er det greit, og når er det ikke greit?

Jeg tror det hadde vært fornuftig med en avklaring av den grenseoppgangen de rød-grønne har valgt å foreta, for det framstår svært utydelig, for å si det forsiktig.

Da kan det godt hende at det retoriske svaret på det er

at man har en pragmatisk holdning til bruk av private, men da synes jeg det er utrolig synd at den ideologiske begrunnelsen for ikke å bruke private, slår inn når det handler om å korte ned ventetiden.

Freddy de Ruiter (A) [17:44:09]: Jeg kommer nok til å ta ordet enda en gang. Jeg har valget mellom å bruke mine 3 minutter på å svare på kritikken fra Høyre og Fremskrittspartiet eller å trekke fram to ildsjeler, og da er valget enkelt. Da trekker jeg selvfølgelig fram to ildsjeler.

Først vil jeg si noen ord om et prosjekt som heter Sammen om Nøden. Det er et prosjekt som er under ledelse av ildsjel og gateprest Olaf Lande.

Prosjektet ble startet i 2002, og er et lavterskeltilbud til mennesker som sliter i vårt samfunn. Sammen om Nøden har sin virksomhet spredt over hele landet, og samarbeider bredt med det offentlige, de frivillige og næringslivet. Sammen om Nøden gjør en kjempejobb med små ressurser, og betyr mye for alle dem som blir hjulpet. Prosjektet mottar også noe støtte fra Helsedirektoratet, men vi har dessverre sett en lei tendens til at embetsverket ikke ønsker å prioritere dette prosjektet på tross av svært tydelige politiske signaler. Sågar har departementets politiske ledelse under den forrige regjeringen flere ganger tatt en anke om tildeling av midler til følge, og plussset på Sammen om Nødens budsjetter.

Jeg er glad for at enstemmig helse- og omsorgskomite også i år har en klar og tydelig merknad om at dette prosjektet skal prioriteres, og forventer selvsagt at dette følges opp.

Den andre ildsjelen jeg har lyst til å trekke fram, heter Natasha Pedersen, som er leder for organisasjonen Ja til lindrende enhet og omsorg for barn. Ingen ting er viktigere enn barn. Og alvorlig syke barn, som trenger vår hjelp, er det aller mest sårbare som finnes. Derfor er vi i Arbeiderpartiet ekstra takknemlig overfor dem som engasjerer seg i dette viktige arbeidet, og Natashas organisasjon er en viktig og nødvendig premissleverandør med god faglig kompetanse. Jeg håper derfor at det foreslåtte beløp på 2 mill. kr til økt kunnskap og informasjon om lindrende behandling og omsorg ved livets slutt for barn og ungdom, som jeg vil berømme regjeringen for å ha foreslått, og som vi, den rød-grønne opposisjonen, støtter i vårt forslag, blir brukt der de får mest effekt. Da vil det etter min mening være mest fornuftig å la Ja til lindrende enhet og omsorg for barn få disponere disse midlene. Jeg vil oppfordre helseministeren til å følge ekstra nøye med på hvordan disse midlene brukes.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:46:49]: Den godkjenningensordninga som statsråden nevnte, er litt interessant. Det er en ordning vi har hatt i mange år i Norge, men som ikke har fungert. Det har ikke vært et eneste privat sykehus eller noen private som har blitt stoppet av denne godkjenningensordninga, og man har den ikke i andre land.

Derfor har vi sagt at vi vil ha løpende tilsyn og kontroll med spesialisthelsetjenesten. Da er engangsgodkjenninga uinteressant.

Det skal bli interessant å se om regjeringa ønsker å stoppe noen etableringer ved hjelp av denne godkjenningensordninga. Jeg tror man først og fremst vil se at det vil være å bygge opp et ganske stort byråkrati, og så tror jeg hvis man vil prøve å stoppe noen på noe annet enn faglig grunnlag, vil man bli stoppet av EØS-regelverket, som krever fri konkurranse.

Offentlig eller privat – da mener jeg at det offentlige skal være hovedleverandør av tjenester på bestilling fra storting og regjering, og så skal private og ideelle være et supplement. Jeg er ofte enig med Kristelig Folkeparti og representanten Bollestad om hvordan denne miksen skal være, så der tror jeg vi skal finne fram til hverandre.

Harald T. Nesvik (FrP) [17:48:14]: Det er ikke slik at hvis man driver et privat sykehus, har man ikke tilsynsordninger knyttet til det. Det har man selvfølgelig. Man skal også der gi et forsvarlig helsetilbud.

Det som er litt interessant, er nettopp denne debatten om det offentlige og det private. Den største privatiseringen som har skjedd i norsk helsevesen, er jo fastlegereformen. Samtlige fastleger er privatpraktiserende, det vil si det er privat helsevesen. Det er litt rart at det er helt ok. Hvis du skader hånden din, er det ikke bare slik at du bør innom fastlegen din, du skal til fastlegen for å få en henvisning. Men hvis du da skal videre og skal ta et røntgenbilde, er det altså enkelte i denne salen som er bekymret for at hvis du kommer til et privat røntgeninstitutt, er det problematisk, du skal aller helst gå til et offentlig et. Det henger ikke i hop!

Det som er viktig, er at den som nettopp har skadet hånden, skal få en diagnose og få igangsatt behandlingen, slik at man raskest mulig kan komme enten tilbake i jobb eller i hvert fall bli kvitt helseplagene sine.

Svært mye fungerer veldig godt i norsk helsevesen, men det er utfordringer. Det jeg setter veldig stor pris på ved det helseministeren nettopp har satt i gang, er nettopp den nasjonale helse- og sykehusplanen. Det er en del som klarer å kritisere det, og sier at det tar for lang tid, og at vi må komme i gang. Det er noen av de samme representantene som er bekymret for at de regionale helseforetakene kanskje ikke skal legges ned likevel.

Jeg var på dette huset – og fortsatt på Stortinget, faktisk – da de regionale helseforetakene ble opprettet. Bare for å friske opp hukommelsen litt: Etter at man hadde fått på plass helseforetaksloven, gikk det svært lang tid før sykehusene fikk opprettet sin egen åpningsbalanse, som gjorde at disse foretakene faktisk var uten kontroll på mange områder i svært lang tid. Det er nettopp derfor det er viktig at det dokumentet du skal treffe dine beslutninger på, er grundigst mulig, slik at vi har en kontroll av prosessene når ting skal omorganiseres. Det regner jeg med at Stortinget er enig i, at det er viktig at dette dokumentet er på plass.

I tillegg, helt avslutningsvis: Jeg støtter det de Ruiter var inne på i sitt avslutningsinnlegg. Da var han heldigvis

ikke så bekymret lenger, men han kom tilbake med svært gode ting, og viste til ting som denne regjering og dette storting vil prioritere. Det er viktig med disse ildsjelene, det er disse ildsjelene og frivillig sektor som har den ekstra varmen og de ekstra varme hendene i omsorgen som vi skal vise våre medmennesker.

Audun Lysbakken (SV) [17:51:26]: Det er i slike debatter som dette at man gjerne tenker noen runder på hva slags argumenter man kan kvesse, slik at de rammer våre motstandere hardest mulig. Det skjønner jeg at representanten Nesvik og helseministeren har tenkt noen runder på. Men jeg er litt fascinert over at det de kom opp med, var en kritikk av de rød-grønne partiene for at vi ikke fremmer forslag i dag, når situasjonen er at det budsjettet vi stemmer over – bortsett fra noen marginale endringer – er fremmet av vår regjering.

Det vi kunne valgt å harselere litt over, er at de partiene som i årevis har fortalt oss hvor fæl den forrige regjeringen var, velger – når de har makt til å gjøre endringer – å gjøre bare helt marginale endringer. Det er det som er interessant. Hvis Nesvik og Høie hadde lest de rød-grønne merknadene, ville de dessuten se at vi har tydeliggjort hvordan vi ville omprioritert innenfor vårt eget opplegg, om det hadde blitt godtatt.

Høyresiden har vært flink på nytale i mange år. Jeg legger merke til at i debatten om privatisering velger Høyres og Fremskrittspartiets representanter konsekvent å snakke om private og ideelle, som om ideelle aktører ikke var private. Det som er interessant, er at vi har to typer private aktører: ideelle og kommersielle. På rød-grønn side har vi vært opptatt av å skille mellom en politikk som skal fremme alle private aktører og fremme en politikk som skal styrke de ideelle. For det er ikke slik at det er samme resept som skal til for å oppnå de to tingene. Tvert imot vil en konkurransesituasjon der ideelle og kommersielle skal møtes uten noen tiltak for å styrke de ideelle, være en sikker måte å bygge ned ideell sektor på.

Det er det vi frykter, når vi nå har fått en regjering som er særdeles glad i anbud, som ønsker en reform for mer kommersialisering i helsetjenesten, at vi både vil få en utvikling som de ideelle vil tape på, en utvikling der det vil bli hardere konkurranse om den kompetansen og arbeidskraften som det offentlige helsevesenet trenger og – viktigst av alt – at vi vil få feil måte å prioritere på fordi vi risikerer å få en helsekø der det ikke er slik at de med størst behov går først, men der de som lønner seg mest, går først. Det er det som er grunnen til at vi kritiserer privatiseringspolitikken.

Jeg legger merke til at de partiene som i mange år har snakket om at forrige regjering hadde privatallergi, ser ut til å ha et begynnende anfall av offentligallergi gjennom sine beslutninger om å øremerke nye penger til private, uavhengig av hva slags muligheter som finnes til å løse de samme problemene i det offentlige helsevesen.

Heidi Nordby Lunde (H) [17:54:24]: Jeg er så heldig at jeg har ingen allergier.

For noen år siden var jeg på et seminar om sosialt entre-

prenørskap der gründere av ulike omsorgsbedrifter møttes for å dele erfaringer. Jeg sier omsorgsbedrifter, selv om det er en litt snever definisjon av sosialt entreprenørskap, som er kommersielle bedrifter som har som mål å tjene penger og samtidig hjelpe eller løfte mennesker i en vanskelig situasjon.

En av de bedriftene var Noen i Trondheim, eller «nån» som de kanskje ville sagt, der gründer Heidi Wang hadde en dement far som hun mente burde få en bedre og mer tilpasset oppfølging av kommunen. Men hver gang hun var i kontakt med det offentlige med forslag, fikk hun ofte til svar at ja, det burde noen gjøre. Til slutt gjorde hun det selv. Nå tilbyr bedriften Noen aktivitet og omsorgstjenester for personer med demens med veiledning og assistanse til å ha bedre hverdager. Tilbudet er et supplement til familien og til det offentlige.

Er demens en enkel diagnose som Noen bare vil tjene penger på? Det er slik det høres ut når opposisjonen kritiserer regjeringen når vi vil bruke ledig kapasitet og kompetanse hos private innen helse- og omsorgstjenester. Min erfaring er at de aller fleste som er gründere i helse- og omsorgsbedrifter, enten gjør det fordi de er berørt og engasjert, eller gjør det fordi de kan utføre mange av de samme tjenestene som det offentlige, men kanskje på en smartere, bedre eller billigere måte. Uansett hva som er drivkraften, ønsker jeg dem velkommen.

Mye av det offentlige helsetilbudet kommer også fra private initiativ, enten vi snakker om Florence Nightingale som en pionér innen moderne sykepleie, eller Norske Kvinners Sanitetsforening, som grunnla helsestasjonene og drev disse fram til kommunene tok over på 1970-tallet.

Privat initiativ har testet, forsøkt og implementert nye løsninger som når de viser seg skalerbare, kan bli innlemmet i et bredt offentlig tilbud, og/eller de private kan fortsette å tilby tjenestene i samarbeid eller i konkurranse med det offentlige. Det tror jeg er sunt for det offentlige helsevesen, som får noen å sammenlikne seg med, men ikke minst for pasienten, som får et bredere tilbud.

Frykten for at de private kun skal ta de enkle diagnosene og tjene gode penger på disse, tror jeg er overdrevet, men jeg har heller ikke noe imot om noen tjener penger på at jeg blir frisk. Dessuten tror jeg at private aktører kan tilby begge deler, tilbud til demente, eller å ta unna kø av f.eks. hofteoperasjoner. Ved å ha flere som kan tilby samme tjeneste kan vi få nye metoder, mer effektiv behandling og da også mulighet til å behandle flere. Vi kan også få sjekket ressursbruk. Når Riksrevisjonen avdekker at en hofteproteseoperasjon ved et offentlig sykehus koster dobbelt så mye som hos private, fører det forhåpentligvis til at de offentlige lærer av de private – at vi heller kan operere dobbelt så mange til samme pris, istedenfor å betale dobbelt så mye.

Noen, og da mener jeg ikke den private omsorgsbedriften i Trondheim, har forsøkt å sette skattelette opp mot økt velferd. Denne regjeringen vet at det ikke er motsetninger – faktisk har Høyre klart, sist de var i regjering, å redusere skattene samtidig som de reduserte helsekøene. Det er jeg sikker på at vi klarer igjen, når vi tar alle gode krefter i bruk.

Presidenten: Representanten Freddy de Ruiter har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Freddy de Ruiter (A) [17:57:32]: Jeg skjønner at det er ubehagelig for høyresida å ha en diskusjon om veivalg i velferdspolitikken, herunder helsepolitikken. Jeg tror det er viktig å ha en balansegang både innenfor denne sektoren og i andre sektorer for at ikke markedskreftene skal få råde fritt. Et samfunn hvor markedskreftene råder fritt, er ikke et samfunn hvor det er små forskjeller og like muligheter, men et samfunn hvor de som har mest, karrer til seg mest. Derfor er jeg helt enig med Nesvik i at helsevesenet må være til for pasientenes skyld og ikke av andre hensyn.

Jeg registrerer også at både Legeforeningen, Sykepleierforbundet og Fagforbundet, de ansattes organisasjoner på sykehusene, ikke akkurat har tatt bølgen for at en skal få bruke midler fritt i det private, samtidig som en skal ha streng kontroll med bruken i det offentlige helsevesenet. Da velger jeg å høre på fagekspertisen, de som jobber, de som har skoen på, og ikke nødvendigvis på høyresiden i denne sammenheng.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [17:58:48]: Vi har gjort greie for i innstillinga med ein omstendeleg merknad om korleis vår budsjettbehandling er i år. Likevel hevdar statsråden frå talarstolen at vi dermed ikkje har gjort jobben vår med tanke på høyringane, sidan det ikkje er eit forslag. Det vil eg bestemt avvisa. Den kritikken går på mange måtar tilbake på eigne partifeller, sidan dei ikkje sluttar opp om våre merknadar, som nettopp er ut frå det som kom fram på høyringane.

Eg kan nemna: Frå Nasjonalforeninga for folkehelse om dagaktivitetstilbod til personar med demens, frå Kreftforeninga om behovet for HPV-vaksine til fleire grupper, frå Norsk Vann om ikkje å redusera 15 mill. kr til betre drikkevan, frå Norges Parkinsonforbund om nasjonale faglege retningslinjer for betre parkinsonbehandling, og om å etablere fleire avdelingar for desentraliserte lysbehandlinger. Det ligg veldig masse godt i våre merknadar, som vi håpar at statsråden ser på.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:00:10]: Jeg kan forsikre representanten de Ruiter om at det ikke er ubehagelig å snakke om regjeringens politikk, verken for å redusere helsekøene eller for å få ventetiden ned for pasientene.

Det som er interessant i denne debatten, er at det representanten de Ruiter kaller en demontering av helsevesenet, kaller representanten Micaelsen å ha en pragmatisk holdning til å løse utfordringene. For meg virker det som om Arbeiderpartiet faktisk er helt uenig med seg selv om hva som er riktig i denne debatten. Og så får vi kritikk for å gjøre for lite fra representanten Lysbakken og flere. Det er en del ting som ikke henger helt sammen her. Jeg må si at jeg synes det er spesielt å høre retorikken. Vi snakker hel-

ler ikke om privatisering, vi snakker om at man skal få løst sine helseutfordringer – for offentlige midler i offentlige eller private sykehus.

Jeg synes at innleggene fra de rød-grønne politikerne nærmest vitner om at de ikke har spesielt tro på det offentlige. Jeg tror de aller fleste pasienter er svært fornøyd med den behandlingen de får i offentlige sykehus. Jeg tror de aller fleste pasienter vil velge et offentlig sykehus for å få dekket sitt behov. Men for oss er det viktig at når det ikke er kapasitet nok, må man ta i bruk den kapasiteten som ligger hos private aktører – for offentlige midler.

Så var det en kommentar fra de Ruiter, som sa at han ønsket seg kontrollerte former. Så vidt jeg kan erindre, har helseministeren, de gangene han har snakket om det, omtalt fritt behandlingsvalg som at private sykehus gjør avtalte operasjoner til fastsatte priser innenfor avtalte rammer – ganske kontrollert, med andre ord. Her tror jeg vi kan være trygge på at både de offentlige og de private sykehusene skal kunne gjøre det de er gode på.

Så har jeg lyst til å nevne et tema som ble nevnt så vidt i replikkrunnen – dette med at vi utarmer offentlig sektor, eller at det å bruke private sykehus krever mer personell. Jeg synes den rød-grønne regjeringen har gjort svært lite med den utstrakte bruken av uønsket deltid. Representanten Kjenseth var så vidt inne på det. SSB har faktisk kartlagt at vi kunne fått 24 000 flere i heltidsjobb, dersom man hadde gjort noe med dette temaet. Her har vi mange utfordringer å ta tak i. Det handler om gode turnusordninger, og det handler om gode arbeidsvilkår, sånn at folk klarer å stå i full jobb i et krevende omsorgsyrke. Jeg er trygg på at den nye regjeringen kommer til å gjøre mer på dette feltet enn den forrige.

Kari Henriksen (A) [18:03:32]: Denne regjeringa har brukt 4 mrd. kr mer enn den forrige regjeringa. Det vi ser konturene av, er at det er veldig mye som blir parkert eller utsatt. Innen justisfeltet ser vi at beredskap og fengsler blir omdannet til nye handlingsplaner og nye vurderinger. Vi ser det innen helse, der vi skal ha en ny sykehusplan, som utsetter en del av de satsingene som var på trappene innen sykehusområdet. Vi ser det innen bistand og flyktningfeltet. Det er helse- og velferdshjelp til de aller fattigste i verden, og det har altså denne regjeringa kuttet på. I Stortinget ble det lagt inn igjen, ikke når det gjelder flyktninger, riktignok, men bistandsbudsjettet – med 4 mrd. kr mer å bruke.

Det har vært diskutert om det har vært løftebrudd i helsepolitikken – jeg skal ikke si om det er løftebrudd eller voksenopplæring som har preget posisjonen de siste ukene. Jeg skal ikke gjenta de eksemplene som er nevnt tidligere i debatten, men jeg synes det er underlig at det blir framstilt som om et av de store bevisene på at den rød-grønne regjeringa ikke har lyktes, er at det var økning i helseforsikringene. Da regner jeg med at statsråden kan garantere for at andelen helseforsikringer vil gå ned, nå når vi får en kommersialisert helsetjeneste.

Jeg stiller meg også spørsmålet: Hvis det er bra med den organiseringa som jeg ser konturene av, som posisjonen antyder, hvorfor strekkes det ikke ut – over til folkehelse-

arbeidet også? Folkehelsearbeidet er en av de største utfordringene vi har i Norge framover. Jeg synes det har vært lite debatt, jeg synes det har vært lite fokus på det i den posisjonen har signalisert, i media og også i innstillinga fra den nye regjeringa. Hvorfor brukes ikke de argumentene som er så bra for helsetjenesten, også når det gjelder folkehelsearbeidet?

Kommuneøkonomien var også noe som ikke skulle svekkes. Med 4 mrd. kr mer skulle kommunene kunne styrkes. Nå ser vi at endringene i barnehagetilskuddene får store konsekvenser for kommunene. Det vil også påvirke folkehelsearbeidet hos barn og unge der de bor, altså ute i kommunene.

Den ideologiske forskjellen mellom oss er, sånn som jeg ser det, én ting: Arbeiderpartiet og den rød-grønne regjeringa hadde et mål som den nye regjeringa ikke har – vi hadde et høyt mål om å utjevne sosiale forskjeller i samfunnet. Det er ikke til stede i den nye regjeringserklæringa. Det ser vi også gjennom de vedtakene som er gjort når det gjelder å bruke 4 mrd. kr mer – der går de aller fleste milliardene til dem som har mest fra før.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [18:06:52]: Veivalget til denne regjeringen er å behandle flere med rett til helsehjelp. Til det vil vi bruke både private og ideelle aktører som supplement til det offentlige. Private og ideelle aktører skal selvsagt operere innen kontrollerte rammer – noe annet er ren skremselspropaganda.

Jeg vil også kommentere at selv om Arbeiderpartiet fjernet fradrag til privat helseforsikring, har helseforsikringer økt. Der synes jeg ikke jeg har fått noe godt svar. Det er fordi det offentlige ikke tar unna behovet – derfor vil folk forsikre seg.

Det denne regjeringen vil, er at flere med rett til behandling skal få denne gratis.

Ketil Kjenseth (V) [18:07:56]: Jeg er ikke overrasket over polariseringen som høyresida og venstresida legger opp til her. Men i midten er det jo en tredje vei som Venstre og Kristelig Folkeparti representerer, med satsingen på frivillighet.

Jeg var i min innledning inne på at vi kan bygge opp den frivillige sektoren, at vi er forpliktet til å bruke mer penger på det. Vi har i dag en utfordring med kapasitet og organisering. Derfor må vi bruke den frivillige sektoren i sosialt entreprenørskap og innovasjon for å skape den folkehelsen og forebyggingen vi trenger for å bruke mindre penger i den andre enden – som vi i dag kritiserer at noen vil bruke både mer private aktører og mer offentlige penger på.

Sveinung Stensland (H) [18:08:53]: Det har vært interessant å følge denne debatten. Vi skal vedta et budsjett som angår de fleste i Norge.

Helsevesenet har mange ansatte og mange brukere, og da er det litt rart at debatten ikke dreier seg mer om pasientene og de ansatte som behandler dem. Det som betyr noe for pasientene, er hvordan de blir møtt av helsevesenet – i dette sannhetens øyeblikk der pasienten møter sin lege, den syke får sin pleie og den som sliter, møter sin terapeut.

Det kan noen ganger høres ut som vi har to typer helsepersonell i Norge: de varme og omsorgsfulle i den offentlige helsesektoren og de kalde kapitalistene som produserer helsetjenester i privat regi.

Høyre tar utgangspunkt i pasienten, og vi tror pasienten er i stand til å ta egne valg. Vi har også tillit til at helsepersonell er helsepersonell, uavhengig av hvem som betaler lønnen deres. Det kan høres ut som om valget står mellom Florence Nightingale og Gordon Gekko. Nei, det gjør ikke det. Det handler om at det som passer for den ene, gjerne ikke passer for den andre. Ikke alle ansatte finner seg til rette i våre offentlige helseinstitusjoner. Da er det flott at de kan finne seg arbeid i privat sektor. Det tilsvarende gjelder for pasientene.

Det blir problematisert at det å kjøpe flere helsetjenester privat gir mer privat omsetning – selvfølgelig gjør det det. Men tar man utgangspunkt i pasienten, er det kvaliteten på pasientbehandlingen og ventetiden som har vært styrende. Det hele koker ned til om en har tillit til at private aktører i helsevesenet har gode intensjoner for pasientene eller ikke, og om de som jobber i den private delen av helsevesenet, føler seg like bundet av regler, etikk og moral som resten, og om man aksepterer at folk er forskjellige og gjerne har forskjellige preferanser. Høyre har tillit til alle deler av norsk helsevesen, vi stoler på helsepersonell i Norge, og vi vet at våre innbyggere kan og vil ta forskjellige valg.

Det er brukt store ord i debatten, men muntlig helsepolitikk hjelper ikke pasienter som står i kø for lenge og blir tvunget ut i langt sykefravær. Det hjelper ikke den unge med angst som venter på hjelp mens angsten vokser. Muntlig helsepolitikk hjelper heller ikke den rusavhengige som ønsker å få livet sitt på sporet igjen, men som blir svingdørspasient på grunn av få langtidsplasser og for lite rehabilitering og ettervern. Det som hjelper disse menneskene, er politisk prioritering, synliggjøring og faktiske budsjettvedtak som bedrer deres situasjon reelt. Det kan synes viktigere for de rød-grønne å utelukke private aktører enn å få ned helsekøene.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [18:11:39]: Bare en kort merknad til representanten Ørmen Johnsens innlegg om private helseforsikringer: Hun sa at folk tegner private helseforsikringer. Men de gjør jo ikke det. Det alt vesentligste av de private helseforsikringene vi har i Norge, er tegnet av arbeidsgivere. Så kan man godt gå inn i en diskusjon om hvorfor de gjør det. Forskningen som er gjort på det, tyder på at de har relativt lite igjen for det, men det er uansett en utvikling jeg synes er uheldig. Og jeg synes det er spesielt når Høyre bekymrer seg så veldig for den utviklingen, for det er bare én regjering som har ønsket det, og det var den forrige borgerlige regjeringen – som innførte skattefradrag, som vi så avskaffet. Så det at Høyre – av alle – synes det er ille at noen tegner private helseforsikringer, synes jeg har lav troverdighet. I så fall bør Høyre takke

den rød-grønne regjeringen for at den i sin visdom fjernet det skattefradraget som Høyre innførte.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Harald T. Nesvik (FrP) [18:12:45]: Jeg tror nok at vi trenger en bredere debatt knyttet til det som har med private helseforsikringer å gjøre. Hvis man skal komme til bunns i det, må vi se på hvorfor man tegner disse private helseforsikringene. Det er nettopp knyttet til usikkerheten med hensyn til hvor raskt en får behandling dersom en har behov for det. Grunnen til at dette markedet har oppstått, er nettopp at man ikke har klart å behandle pasienter innenfor frister som gjør at man er fornøyd med det som ligger der.

Innenfor dagens system, etter åtte år med det rød-grønne flertallet, er det slik at der det har økt mest, der det virkelig har tatt av, er blant dem som kan betale for disse tjenestene selv, fordi det har oppstått betydelig ledig kapasitet i det private helsevesenet, altså den private delen – den kommersielle delen, som enkelte kaller det. Og de som kan benytte seg av det, er nettopp de som har den tykkeste lommeboka. Denne regjeringen ønsker faktisk at flere skal få tilgang, flere skal få hjelp, køene skal gå ned, og da må vi utnytte hele kapasiteten.

Presidenten: Representanten Tone Wilhelmsen Trøen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:14:10]: Jeg tegnet meg helt på slutten bare for å kommentere et innlegg fra representanten de Ruiten i sted, som omtalte det som pate-tisk at regjeringen fjernet skolefrukten. Det fortalte vi faktisk velgerne før valget. Vi var tydelige på hva som var våre prioriteringer.

Det jeg er bekymret for, er at den rød-grønne regjeringen syntes det var så greit å fjerne det programmet som heter «Psykisk helse i skolen» – 17,8 mill. kr – som virkelig går til målrettede tiltak for at barn og unge skal ha gode fellesskap og bedre samvær på skolen. Jeg er også bekymret for de to barna på Romerike, som vi leste om i helgen. Den typen programmer som «Psykisk helse i skolen» står for, er helt målrettet for å lage gode fellesskap i skolen og i klasserommet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [18:15:07]

Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«Retten til å ytra seg fritt og utan frykt for represalier er ein grunnleggjande menneskerett og ein føresetnad for eit fungerande demokrati. Retten til yringsfridom er nedfelt i Grunnlova § 100 og følgjer òg av Den europeiske

menneskerettskonvensjonen artikkel 10. I norsk helsevesen er yringsfridom for tilsette og openheitskultur på arbeidsplassen også heilt grunnleggjande for kvalitets- og pasienttryggleiksarbeidet. Men undersøkingar og enkelthendingar tyder på at tilsette i norsk helsevesen ikkje er sikra ein slik openheitskultur. Dette er eit leiingsansvar. Helseføretaka har utvikla eit stort fokus på omdømme og omdømmebygging og regulerer kommunikasjonen gjennom eigne kommunikasjonsstrategiar. Dette gir mindre rom for at fagfolk uttalar seg som fagpersonar.

Kva vil statsråden gjere for å skape ein openheitskultur i norsk helsevesen og sikre alle tilsette reell yringsfridom?»

Kjersti Toppe (Sp) [18:16:45]: Grunnlova § 100 slår fast følgjande:

«Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken-somhelst anden Gjenstand ere Enhver tilladte.»

Og:

«Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale.»

Retten til yringsfridom følgjer også av Den europeiske menneskerettskonvensjonen og Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettar. Begge er inkorporerte i norsk rett gjennom menneskerettslova § 2.

Retten til å ytra seg utan frykt for represalier er altså ein grunnleggjande menneskerett og ein føresetnad for eit velfungerande demokrati.

Kloke politiske val vert tatt av folkevalde i ein open kommunikasjon med fagfolk som veit kor skoen trykkjer. Helsevesenet er avhengig av å ha ein openheitskultur for å sikra nødvendige forbetringar og god pasienttryggleik. Mykje tyder på at helsevesenet vårt ikkje har ein slik openheitskultur i dag.

I Grunnlova står det at berre «tungtveiende Hensyn» kan tala for å avgrensa nokon sin yringsfridom. Men mange arbeidsgivarar legg i dag stor vekt på helsepersonell si lojalitetsplikt til arbeidsplassen sin. Kva lojalitetskrav som kan stillast frå arbeidsgivaren si side utan å krenkja grunnlovsvernet, er lite debattert. Då Stortinget endra § 100 i Grunnlova i 2004, presiserte ein at lojalitetsplikta ikkje berre er ei vurdering av omsynet til den tilsette og arbeidsgivaren. Bidrag frå kompetente tilsette er av stor verdi også for den opne informasjonen og den offentlege debatten i eit demokratisk samfunn. Berre ytringar som påviseleg skadar arbeidsgivaren sine interesser på ein unødige måte, kan verta sett på som illojale.

Når helseføretak og kommunar viser til brot på kommunikasjonsstrategiar, etiske retningslinjer og ei lojalitetsplikt dei sjølve har definert, er spørsmålet om dette er særleg tungtvegande grunnar i ein yringsfridomssammenheng. Ytringsfridomskommisjonen problematiserte denne tendensen allereie i 2003.

Offentlege etatar og kommunar utarbeider mediestrategiar som legg for liten vekt på yringsfridomen. Mange reglement har ei uheldig prioritering av tausheit som det fremste uttrykket for lojalitet, medan yringsfridom er kraftig nedtona.

Ei doktoravhandling av Hogne Sataøen ved Universitetet i Bergen viser at talet på kommunikasjonsarbeidarar i norske sjukehus er dobla etter at føretaksmodellen vart innført i 2002. Nesten alle kommunikasjonsdirektørane sit i sjukehusleiinga. Føretaka er ekstremt opptatt av sitt omdømme og av det å driva omdømmebygging. Sjukehusa er tilsynelatande smitta av den merkevarebygginga som er i privat sektor. Dette gir mindre rom for fagfolk til å uttala seg. Hogne Sataøen seier til BT den 28. januar 2012 at sjukehusa burde vore meir opptatt av å operera hofter enn av å strigla seg for media. Han har rett. Konsekvensen av føretaksmodellen og dei bedriftsøkonomiske styringsprinsippa som ligg til grunn, er ei mindre opplyst offentlegheit med større konsentrasjon av makt til helsebyråkratiet.

Også i kommunar har det vore ei utvikling der omdømme og omdømmebygging vert meir og meir vektlagd. Det gjer at fagpersonar også i kommunehelsetenesta får mindre og mindre rom til å ytra seg som fagpersonar. Eksempla er mange og alvorlege.

Ein sjukehusoverlege ved UNN og Tromsø kommune sin eldreoverlege opplever svikt i behandlingstilbodet og skriv ein kronikk om temaet. Når avisa Nordlys går i trykken, står kommuneoverlegen aleine som forfattar. Sjukehusdirektøren, Tor Ingebrigtsen, innrømmer sidan at sjukehuslegen vart «anbefalt» å trekka artikkelen. E-posten frå sjukehusdirektøren til overlegen var krystallklar:

«Du fikk en muntlig advarsel i januar. Hvis dette settes på trykk, kan jeg ikke se at jeg har annet valg enn å gi deg en skriftlig advarsel.»

Overlege Berg ved Nordfjord sjukehus vart trua med sparken etter at han offentleg kritiserte nedbygginga av pasienttilbodet ved lokalsjukehuset. Til NRK 21. juni 2011 fortel overlegen at han vart kalla inn til eit møte med føretaksleiinga på to timars varsel, der han fekk skriftleg åtvaring og beskjed om å overlevera informasjonsmateriale han tidlegare hadde vist til leiande politikarar på Stortinget.

VG skreiv i januar 2012 om overlege og gynekolog Arne Järnbert, også han ved Nordfjord sjukehus. Etter orkanen «Dagmar» sine herjingar på Nordvestlandet gjekk han ut i lokalavisa med kritikk av sjukehusets mangelfulle kriseberedskap. Ein e-post på avvegare viste at fagdirektør Breidablikk i Helse Førde ønskte Järnbert «ut av organisasjonen snarast» om han gjekk vidare med saka i media.

Ei undersøking frå NRK i 2011 viste at rundt halvparten av dei rundt 2 000 tilsette ved Oslo universitets-sjukehus var redde for å melda frå om kritikkverdige forhold til media. I undersøkinga svarte nesten 58 pst. av dei spurde frå Norsk Sjukepleiarforbund at dei heilt eller delvis var einige i påstanden om at det er ein fryktkultur ved OUS. 66 pst. av Legeföreningen sine medlemmer svarte det same.

Det er ikkje berre i føretaka at helsepersonell får korreks for å ytra seg. I Rana kommune fekk nyleg ein sjukeheimslege sterk kritikk etter at han i haust offentleg gjekk ut og var kritisk til at 36 sjukeheims plassar i kommunen kunne verta lagde ned. Rådmannen i Rana kommune sende då ut informasjonsskriv til alle tilsette i kommunen med

følgjande bodskap: I saker om budsjett og økonomiplan er det berre rådmannen og ingen andre som får ytra seg på vegner av Rana kommune. I skrivet vart det gjort klart at for ettertida ville det verta sanksjonar dersom nokon tilsette utøvde brot på lojalitetsplikta.

Eg har vist til eit utval av yringsfridomssaker som har vore omtalde i media. Eg veit om mange andre tilfelle av same grove karakter som ikkje er kjende, fordi dei det gjeld, ikkje maktar å stå fram. Eg har sjølv erfart at helsepersonell har vorte kalla inn på teppet og fått skriftlege åtvaringar etter å ha kontakta meg som folkevald på Stortinget. Eit slikt kneblingssystem kan ikkje verta tolerert.

Yringsfridom er ikkje noko ein berre kan vedta. Det er noko ein må praktisera. Særleg er det viktig å sikra at yringsfridom for helsepersonell vert praktisert ved omstillingsprosessar, som det er mange av i helsevesenet. Det er eit leiingsansvar å sørgja for ein sunn grenseoppgang mellom lojalitetsplikta og yringsfridomen. Det er eit ansvar for den lokale leiinga på tenestestaden. Det er eit ansvar for kommuneleiinga og føretaksleiinga. Og det er eit ansvar for Stortinget og for helse- og omsorgsministeren. Dei tilsette som står oppi slike situasjonar, må vita at dei har faglege og politiske leiarar som støttar dei. Dei må vita at dei kan ytra seg utan frykt for represalier eller å oppleve usynlege sanksjonar som t.d. å verta forbigått ved neste stillingsutlysing. Halvparten av legane i norske sjukehus er midlertidig tilsette. Over 90 pst. av legane i spesialisering er midlertidig tilsette. Mange sjukehus og større sjukehusavdelingar har ikkje lokal leiing. Mangel på faste stillingar og mangel på lokale leiarar i eit offentleg helsevesen med sterk fokusering på merkevarebygging og strenge kommunikasjonsreglement er eit system som hindrar den offentlege debatten og inneber ein reell trussel mot yringsfridom og openheit i helsevesenet vårt.

Det strengst retningslinjer for kor langt eit sjukehus eller ein rådmann kan gå for å begrensa tilsette sin yringsfridom. Helse- og omsorgsministeren må i oppdragsdokumentet for 2014 eller på ein annan måte presisera overfor føretaket at tilsette sin yringsfridom er ein grunnlovfest rett. Det same bør kommunane få beskjed om. Det bør gjerast ein gjennomgang av alle helseføretak og kommunar sine kommunikasjonsreglement og praktiseringa av desse. Regjeringa bør òg vurdere ein lovmessig gjennomgang av grensene for lojalitetsplikt i arbeidslivet, slik Yringsfridomskommisjonen anbefalte i 2003, og la Stortinget få diskutera dette i ei eiga storsingsmelding om yringsfridom. Helse- og omsorgsministeren bør i mellomtida vurdere å oppretta eit uavhengig yringsfridomsråd, som hjelper tilsette som opplever truslar eller trakassering etter å ha ytra seg offentleg som fagpersonar. Helse- og omsorgsministeren må òg sikra fortgang i arbeidet med faste stillingar i helsevesenet og lokal leiing på alle sjukehus. Helseføretaka må få krav om at det òg i anbudsprosessar og anbuds-kontraktar med private helsetilbydarar sikrast reell yringsfridom for dei tilsette der. Målet er eit helsevesen bygd på ein openheitskultur med eit klima på arbeidsplassen som sikrar at relevant informasjon – medrekna kritiske ytringar – når fram til riktig nivå. Det må vera brei aksept for at helsepersonell deltar i det offentlege ordskiftet innanfor

rammene av eit romsleg lojalitetsomgrep. For det å utelukka helsepersonell frå den offentlege debatten vil i siste instans gå ut over dei som helsevesenet er til for, nemleg pasientane.

Statsråd Bent Høie [18:26:10]: Jeg vil først takke interpellanten for å ta opp et viktig tema som jeg vet både berører og engasjerer veldig mange av dem som jobber i helsevesenet vårt.

Det skal ikke være noen tvil om at ansatte i norske sykehus har reell yringsfriheit. Retten til å ytre seg fritt og uten frykt for represalier er en grunnleggende menneskerett og en forutsetning for et fungerende demokrati. Staten er, som eier av de regionale helseforetakene, opptatt av å kunne gi et best mulig helsetjenestetilbud til befolkningen. Det er viktig at medarbeidere og befolkningen har tillit til at staten forvalter eierskapet på en profesjonell måte og etter gjeldende prinsipper.

Helse- og omsorgsdepartementet har i tråd med regjeringens eierskapspolitikk og arbeidsmiljøloven § 2-4 bedt regionene sørge for at sykehusene utarbeider gode systemer for å varsle om kritikkverdige forhold. Varslinger skal mottas og behandles på en profesjonell måte som ivaretar varslernes rettigheter.

Som eksempel kan jeg nevne at Helse Bergen har innført en ordning med varslingsombud som oppnevnes av foretakets arbeidsmiljøutvalg. Varslingsombudet skal bl.a. bistå varslere som ikke ønsker å varsle til arbeidsgiver. Jeg mener at dette er en god ordning som viser at foretaket arbeider godt med å legge forholdene til rette for å varsle om kritikkverdige forhold.

Det er et lederansvar å sørge for at det er en faktisk og reell yringsfriheit, og en faktisk og reell mulighet for å varsle om kritikkverdige forhold for de ansatte i sykehusene. Jeg har stor tillit til at lederne følger opp dette på en god måte. Å legge forholdene til rette for yringer vil også styrke sykehusets omdømme.

Helseforetaksgruppen i Helse Sør-Øst har utarbeidet en felles kommunikasjonsplakat med klare oppfordringer om åpenhet, tydelighet og tilgjengelighet. Dette understrekes på Helse Sør-Østs hjemmeside. Her står det at arbeidstakerne skal reise nødvendige motforestillinger før en sak avgjøres. Hensikten er å få et mest mulig komplett bilde av de hensyn og verdier som er aktuelle for saken.

I foretaksmøtene med de regionale helseforetakene er det understreket at det skal svært mye til for at yringer fra egne medarbeidere skal være i strid med den lojalitetsplikten som gjelder i alle arbeidsforhold. Foretakene skal derfor, dersom kritikk reises, vurdere om ytringen skal medfører endringer, eller om den bør møtes med motinnlegg.

Det er få samfunnsområder som er så grundig debattert som helsevesenet. Mitt inntrykk er at ikke minst veldig mange av de ansatte deltar i disse debattene, enten som enkeltpersoner eller gjennom organisasjoner, og at veldig mange ansatte også, enten i rollen som fagperson eller som talsperson for en organisasjon, har lett tilgang til media hvis de har synspunkter på situasjoner i helsevesenet. Det er veldig bra – og sånn skal det også være i framtiden.

Jeg har også alltid vært tydelig på at brukernes stem-

me skal høres i alt som omhandler endring og utvikling av helsetjenesten. I mange sammenhenger er også ansatte brukere.

Sykehusene skal tåle at det stilles kritiske spørsmål fra dem som kjenner virksomheten fra innsiden. De ansattes engasjement og innspill er helt avgjørende for å bedre kvaliteten på tjenestene og pasientsikkerheten.

Enhver arbeidsgiver kan fastsette hvem som skal uttale seg på vegne av virksomheten. Dette gjelder selvfølgelig også sykehusene som arbeidsgiver.

Det er naturlig å peke på at også arbeidstakere har en lojalitetsplikt, og at arbeidsmiljøloven har et forsvarlighetskrav om hvordan varsling skal skje. Det er en forutsetning at yringer ikke skjer på en slik måte at det skader arbeidsgivers interesser unødvendig. Et eksempel er forholdet til mediene. De som uttaler seg, må vise lojalitet overfor pasienter og pårørende. De skal overholde taushetsplikten og verne om pasientenes integritet. Spesielt må de vise aktsomhet når det gjelder opplysninger som kan identifisere pasienter eller pårørende.

Men ikke noe av dette må oppfattes som en begrensning av arbeidstakernes yringsfriheit. Som jeg har sagt tidligere, skal det være en svært høy terskel for å hevde at lojalitetsplikten er brutt, eller at en varsling ikke var forsvarlig.

I spesialisthelsetjenesten finnes det også en rekke meldeordninger hvor arbeidstaker til dels plikter å melde fra. Jeg vil kort nevne noen av dem:

- melding til Kunnskapssenteret om hendelser som har ført eller kunne ført til betydelig skade på pasient, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-3
- varsel om alvorlige hendelser til Statens helsetilsyn etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a
- melding til politiet om unaturlig dødsfall etter helsepersonelloven § 36, jf. forskrift om leges melding til politiet om unaturlig dødsfall
- melding om svikt i medisinsk utstyr og elektromedisinsk utstyr til Helsedirektoratet etter lov om medisinsk utstyr § 11

De fleste meldepliktene er pålagt virksomheten, men forutsetter at de ansatte varsler og melder uønskede hendelser. Disse meldeordningene skal bidra til at uønskede hendelser og risikoområder avdekkes, og at ledelse og ansvarlige aktører følger opp med tiltak for å forebygge liknende hendelser. Meldeordningene må ses på som en del av de ansattes yringsrett og plikt, og er av vesentlig betydning for pasientsikkerheten. Det å skape en kultur for åpenhet der en har stor takhøyde for å være tydelig og mene noe om sin egen arbeidsplass, er dermed en forutsetning for at de lovpålagte meldeordningene blir benyttet.

Det skal være et godt miljø for å ytre seg i sykehus. De ansattes yringer er en viktig del av den offentlige debatten. De regionale helseforetakene skal bidra til å styrke informasjons- og yringsfriheten og den demokratiske deltakelsen fra de ansatte i sykehusene. Det er et lederansvar at forholdene er lagt til rette for yringer og for å varsle om kritikkverdige forhold. Dette er tatt opp og vil bli tatt opp i foretaksmøtene med de regionale helseforetakene.

Det er selvfølgelig et stort spenn i yringer, fra på den

ene siden det som interpellanten tar opp som eksempler på varsel som har en egen beskyttelsesordning og egen status, og som er forbeholdt alvorlige situasjoner, der ansatte er redd for at det å gi beskjed vil ha konsekvenser for egen stilling eller posisjon, og til det andre ytterpunktet, å delta i den offentlige helsepolitiske debatten, som det selvfølgelig er stort rom for. Mellom dette er det mange områder der en som helsepersonell i sykehusene kommer i mer vanskelige situasjoner, f.eks. der en ikke bare er ansatt, men også har en lederposisjon der en har ansvar for at sykehusets beslutninger blir gjennomført. Helsepersonell er også i den situasjonen at de har stor autoritet overfor publikum, brukerne av sykehusene og brukerne av helsetjenestene. Det er det også viktig at en tenker igjennom, at en ikke bruker den autoriteten som en har som helsepersonell, knyttet til at en kan oppfattes som, og på mange områder er, pasientenes talsperson, til f.eks. å fremme egen organisasjons særinteresser i en beslutningsprosess.

Det er også viktig at en i mange sammenhenger er lojal overfor den beslutningsprosessen som skal foregå i et sykehus, eller i en del av helsevesenet. Det er også viktig at lederne har muligheten til å ta det opp med sine ansatte. For eksempel hvis en har blitt enig om en måte å prioritere på når det gjelder hvilke tiltak som skal få ressurser i et sykehus, er det viktig av hensyn til den kollegiale følelsen overfor andre som er lojale mot den prosessen, at en ikke går på siden av den og tar kontakt direkte med Stortinget for å få overprøvd den type prosesser.

Men åpenhet rundt helse og helsepolitikk er helt avgjørende, og derfor er vi også avhengig av at ansatte i helsevesenet er deltakere i den offentlige debatten om helsevesenet og gir tydelig beskjed hvis de er enige eller uenige i beslutninger eller forhold som er i helsevesenet. Det handler om tilliten til helsevesenet vårt, og tilliten til helsevesenet vårt er det helt avgjørende å ta vare på. Ikke minst i alvorlige krisesituasjoner er det viktig at befolkningen har tillit til at vi har et godt helsevesen, der ansatte tør å gi beskjed hvis de mener at det er kritikkverdige forhold.

Ole Mic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Kjersti Toppe (Sp) [18:36:39]: Eg vil først takka for svaret. Eg var litt spent på svaret frå statsråden, for statsråden sitt svar er viktig, og det er eit viktig signal òg ut til føretak og kommunar kva statsråden svarar på desse spørsmåla.

Det som eg har erfart når eg har snakka med helsepersonell som har stått fram og f.eks. skrive ein kronikk i ei avis, er at alle rapporterer at dei får veldig mange tilbakemeldingar frå andre på arbeidsplassen. Dei er sjølvsagt ofte einige med dei som skriv, men det dei som skriv, får aller mest tilbakemeldingar om, er: At du tør! Det er informasjon som gjer meg veldig uroleg. Eg trur at vi ikkje veit nok om dette i helsevesenet. Eg meiner det er behov for ein gjennomgang f.eks. av korleis dei tilsette opplever dette. Er det ein såkalla fryktkultur, eller er det ikkje? Eg kunne tenkja meg å spørja statsråden om han vil ta initiativ til ein slik gjennomgang. Eg kunne òg tenkja meg å få betre

svar på forslaget om å gå igjennom kommunikasjonsreglementa i føretak, og òg helst i kommunane, og sjå på praktiseringa av dei, om dette er i tråd med det grunnlovfesta yringsfridomsvernet.

Eg vil òg høyra kommentar på forslaget om å få ei eiga stortingsmelding der ein får ein lovmessig gjennomgang av lojalitetsplikta, for det er dette som er kjernen i problemet. Då Ytringsfridomskommissjonen la fram si tilråding i 1999, anbefalte dei ein slik lovmessig gjennomgang. Det vart ikkje gjort, og det er der vi står i dag, at kvar enkelt arbeidsstad kan definera dette meir sjølv.

Eg vil òg høyra statsråden si tilbakemelding på det nylege eksemplet frå Rana kommune, der ein sjukeheimslege får sterk kritikk for å ha uttala seg om nedlegging av sjukeheims plassar, og gjerne òg om dei andre tilfella som har vore kjende i media om andre forhold.

Det som statsråden sa til sist, at helsepersonell må tenkja på at dei har ein autoritet som helsepersonell, og at dei må vera tru mot avgjerdsprosessar, vil eg gjerne at statsråden utdjuar, for her er det ein del vanskelegheiter som kan gjera at dei føler at yringsfridomen deira er svekt.

Statsråd Bent Høie [18:39:59]: Jeg blir også bekymret når representanten Toppe sier at ansatte i helsevesenet melder tilbake til andre, som nå ytrer seg om at de er overrasket over at en tør, og at en på en måte er redd for å ytre seg. Det er ikke bra, og sånn skal det heller ikke være. Det å delta i debatten om helsepolitikk, det å delta i debatten om hvordan helsetjenestene i sitt område er, er viktig. Som helseminister vil jeg også hele veien understreke at jeg mener det er positivt og viktig for den helsepolitiske debatten at også de som jobber i helsevesenet, som er i den reelle situasjonen hver eneste dag, deltar i debatten og bidrar med sitt perspektiv.

Jeg forutsetter jo at det ikke er noen helseforetak som har kommunikasjonsreglement og -plattformer som er i strid med lov og regelverk. Så jeg ser ikke noe behov for at vi starter en kontroll av det, med mindre noen kan vise til eksempler på at det er regler som rett og slett er i strid med lovverket. Da må vi eventuelt se på det, men jeg har ikke kjennskap til det.

Når det gjelder oppfølgingen av Ytringsfrihetskommisjonens arbeid og en eventuell lovmessig gjennomgang på dette området, ligger det under en annen statsråds konstitusjonelle ansvar, så det kan jeg ikke uttale meg om. Jeg kan selvfølgelig heller ikke uttale meg om den konkrete saken i Rana kommune, som jeg ikke har noen forutsetninger for å mene noe om.

Jeg mener òg det er viktig å legge generelt til rette for at de ansatte i helsevesenet får ytre seg fritt. Selv har jeg den regelen som helseminister at når jeg reiser rundt og besøker våre sykehus, har jeg alltid et møte med de tillitsvalgte, uten at ledelsen er til stede, i tilfelle noen skulle føle at ledelsens tilstedeværelse ville legge bånd på dem når det gjaldt hva de kunne fortelle om sin oppfatning av situasjonen. Det betyr at alle tillitsvalgte på de sykehusene jeg besøker, har muligheten til å komme med en helt usminket beskrivelse av hvordan de opplever stedet og sin arbeidssituasjon, og til å ta opp alle andre forhold uten å være redd

for at dette – hvis de ikke ønsker det – skal bli referert overfor andre. For det er viktig at vi ikke har en fryktkultur i norske sykehus eller i det norske helsevesenet, men tvert imot skaper et grunnlag for at en har god mulighet til å delta i debatten.

Når det gjelder det siste forholdet som Toppe tok opp, mener jeg det er viktig at en også som helsepersonell tenker gjennom sin rolle i en diskusjon. Når en har en autoritet som helsepersonell og f.eks. uttaler seg om framtiden til sin egen arbeidsplass, er det selvfølgelig viktig at en tenker gjennom den dobbeltrollen og hvilke virkemidler en vil bruke i en slik diskusjon.

Torgeir Micaelsen (A) [18:43:23]: Jeg vil takke representanten Toppe for å ta opp en viktig sak, og selv om jeg ikke fikk med meg hele svaret fra statsråden, fikk jeg med meg nok til å forstå at de begge er enige om at åpenhet er bra, åpenhet er ønskelig. Alt dette vil jeg bare si at jeg støtter helhjertet.

Det er ingen ting å frykte når det gjelder åpenhet. Det å vite ting, det å få ting fram i lyset, det at man kan være uenig, men likevel kan møtes til diskusjon i verdige og ordentlige former, tror jeg bare kan bidra til å få helsevesenet vårt et skritt videre, snarere enn at det skal være skadelig.

Heller ikke jeg har grunnlag for å si at det finnes noen fryktkultur i Norge. Jeg har allerede begynt å reise, og jeg skal reise mer og besøke mange deler av norsk helsevesen de neste månedene. Da skal jeg selvfølgelig snakke med folk og høre hva man tør å si, hva man eventuelt ikke tør å si, og hvem man ikke tør å si ting til. I Norge har vi allerede i dag et ganske åpent helsevesen. Vi har rapporteringer på pasientskader og på ventetid. Man kan fritt velge sykehus basert på ulike parametere. Dette er bra. Men helseministeren er inne på noe vesentlig i sitt svar, for denne diskusjonen må samtidig foretas fra den enkeltes side, den som deltar i en offentlig debatt – i offentligheten – med verdighet og bevissthet rundt autoritet. Jeg pleier å bruke et eksempel fra en annen sektor – eksempelvis politiet. Der har man jo også store diskusjoner – akkurat nå om lensmannskontorets framtid. Skal det være lensmann lokalt, eller skal kontoret plasseres et annet sted? Jeg tror alle kan være enige om at det ville være veldig uheldig hvis man f.eks. fra enkeltlensmanns eller fra politiets side advarer mot å sette samfunnsikkerheten i fare – altså hvis man bruker ord som går veldig langt i en slik diskusjon. På samme måte er det med helsevesenet. Veldig mange mennesker har tiltro til at vi som samfunn, men også til at personer som er satt til å utføre oppgaver – personer som folk stoler på, og som folk skal være trygge på – ikke skaper unødvendig frykt eller sier ting som satt på spissen kan tolkes feil, fordi man ikke har all annen type kunnskap. Jeg er sikker på at de aller, aller fleste i norsk helsetjeneste er bevisst på dette. Mange som deltar i det offentlige ordskiftet, viser nettopp dette, er seg sin autoritet bevisst, beholder integriteten og ser at det ofte er nyanser rundt ting – at ting ikke er svart-hvitt.

Til slutt vil jeg si at det aller viktigste vi kan bidra med, i tillegg til å ha en offentlig debatt om norsk helsevesen der

også representanter fra sektoren deltar, er det flere har pekt på, nemlig at beslutningsprosessene internt i sektoren må være så gode at folk føler seg hørt. Da må vi ha gode ledere – bedre ledere enn vi har i dag – som tør å involvere på riktig tidspunkt, som tør å involvere i dilemmaene, som inviterer til dialog, men som også gir beskjed om at fram til et punkt kan vi diskutere så fillene fyker, men på et eller annet tidspunkt må det tas en beslutning, og det må også alle respektere.

Gjennom å gjøre det på den måten tror jeg vi får folk med oss i større grad enn man kanskje har sett ved enkelte endrings- og omstillingsprosesser som sektoren har vært gjennom de siste årene.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [18:47:42]: Takk for interpellasjonen. Som ny i Stortinget er det min første, og det var en spennende interpellasjon. Jeg er veldig glad for at helse- og omsorgsministeren understreker at Helse- og omsorgsdepartementet har bedt helseregionene sørge for at sykehusene skal utarbeide gode systemer for varsling om kritikkverdige forhold.

Jeg synes også det er bra at helseministeren understreker at det er et lederansvar å sørge for at det er både en faktisk og en reell ytringsfridhet for å varsle nettopp om kritikkverdige forhold, både for ansatte og pasienter ved sykehusene.

Retten til å ytre seg fritt og uten frykt for represalier er grunnleggende, og det er en menneskerett og en forutsetning for det demokratiet og den tilliten vi skal ha. Dette gjelder selvsagt i helseforetak, men også andre steder, og varsling skal både mottas og behandles på en profesjonell måte som ivaretar varslers rettigheter. Jeg mener også at det styrker både omdømme og renommé til et helseforetak om man har en kultur for å bedre kvalitet og si fra og rapportere om uønskede hendelser. Flere helseforetak arbeider aktivt med å lage bedre systemer for håndtering nettopp av uønskede hendelser. Eksempelvis har Helse Sør-Øst i sin reviderte veileder for kvalitet og pasientsikkerhet i oktober 2013 nå satt fokus på organisatorisk læring og forbedring. For målet med å rapportere avvik og komme med kritikk må jo være å forbedre kvaliteten på den tjenesten man gir. Det finnes også i dag flere meldingssystemer og systemer for innrapportering av avvik. Jeg vil understreke, som også helseministeren sa i sitt innlegg, at det etter 1. januar 2012 er meldeplikt, hjemlet i § 3-3 a i spesialisthelsetjenesteloven, hvor man skal rapportere en uønsket hendelse som førte til betydelig pasientskade eller som kunne ha ført til pasientskade. Det skal sendes til Nasjonalt kunnskapssenter innen 24 timer og til Statens helsetilsyn senest neste dag.

Det er viktig at også pasienter og pårørende kan ytre seg fritt uten frykt for represalier. De må kunne registrere sine klager og forbedringsforslag i et avvikssystem, og det må også gjelde samarbeidende helsepersonell som fastleger, ansatte i sykehjem og ansatte på andre sykehus. De må kunne få registrert klager og også komme med kritikk.

Styrene i helseforetak har et selvstendig ansvar for å følge opp kvalitetssikringsarbeidet i foretaket. Styret skal sammen med ledelsen arbeide kontinuerlig med å skape

en kultur for åpenhet og tillit – og be om informasjon om dette. Det er derfor viktig at styret følger opp undersøkelser som kartlegger både pasienttilfredshet og medarbeider-tilfredshet. Dersom medarbeiderne er engstelige og ikke tør å si ifra, må man ta tak i dette, og det vil gjerne komme fram i slike undersøkelser.

Det er viktig at pasienter, pårørende og publikum får bedre kunnskap om kvalitet på behandling i helsetjenesten, f.eks. er åpenhet om kvalitetsindikator viktig for både pasienter, helsetjenesten og helsemyndighetene. Det er viktig at pasientene har informasjon om kvaliteten, og at helsetjenesten bruker dette i forbedringsarbeidet.

Åpenhet om kritikkverdige forhold er nødvendig, men det er også en grensegang mellom kritikk og politikk – og med politikk mener jeg der ansatte er uenig i lokale prioriteringer og nasjonale prioriteringer. Det skal man selsagt påvirke med ytringer, men det er en grensegang der.

Helse- og omsorgsministeren understreket at det skal mye til at ytringer fra medarbeidere er i strid med lojalitetsplikten, som gjelder alle arbeidsforhold. Sykehusene må tåle kritiske oppslag, og det er ikke unaturlig at sykehus har en kommunikasjonsstrategi eller talspersoner. Det finnes knapt en dag uten negative oppslag fra sykehusene i media, men det skal ikke hindre ansatte i å uttale seg eller engasjere seg i kvalitetsforbedringer. Jeg er glad for at ministeren presiserte nettopp det.

Morten Wold (FrP) [18:52:54]: Her i landet er heldigvis retten til å ytre seg fritt og uten frykt for represalier i noen form en menneskerett og en forutsetning for det vi kan kalle et velfungerende demokrati. Denne retten gjelder naturligvis også for ansatte i norsk helsevesen.

Som eier av de regionale helseforetakene har staten et ekstra ansvar for at ansatte i norske sykehus føler seg komfortable med å komme med ytringer om tilstanden i norsk helsevesen, det også når det gjelder kritikkverdige forhold. Sykehusene skal tåle at det kommer kritikk fra dem som kjenner virksomheten fra innsiden. Mitt inntrykk er at det også er tilfellet, selv om det dessverre finnes unntak.

Som statsråden sa i sitt innlegg, har ansatte i helsevesenet både en rett og en plikt til å si ifra, og han viste til at det i spesialisthelsetjenesten finnes en rekke mekanismer hvor ansatte plikter å gjøre det. For eksempel skal Statens helsetilsyn, i tråd med spesialisthelsetjenesteloven, varsles om alvorlige hendelser. I tråd med helsepersonelloven skal politiet varsles om unaturlige dødsfall. Melding om svikt i medisinsk og elektromedisinsk utstyr skal meldes til Helsedirektoratet etter lov om medisinsk utstyr.

Selv om meldeplikten er pålagt virksomhetene, forutsetter det at ansatte varsler og melder fra om uønskede hendelser. Det er viktig at ansatte er klar over at meldeordningene er både en rettighet og en plikt. For at sykehusene skal bli best mulig, er de avhengige av ansatte som våger å varsle.

Det er én ting å ha de formelle retningslinjene på plass, som fastslår at ansatte har både denne retten og denne plikten til å melde fra, noe helt annet er om det faktisk er en kultur for åpenhet i virksomheten, slik representanten Toppe adresserer i sin interpellasjon. Det er på sin plass å

nevne at da det ble foretatt endringer i varslerparagrafen for få år siden, mente Fremskrittspartiet at vernet ikke gikk langt nok. Det er nok å vise til at man fra tid til annen kan møte personer som etter varsling er blitt frosset ut eller i verste fall oppsagt. Det er fullstendig uakseptabelt.

Åpenhet må sikre varslerens rettssikkerhet. En åpenhetskultur kan ikke bare vedtas, den må også skapes. Den skapes av oss alle, fra hjelpepleieren på sykehjemmet til vi som sitter i Stortingets helse- og omsorgskomiteé og jobber med helse spørsmål hver dag.

Vi kan alle spørre oss selv om vi er gode nok til å lytte til de varslene vi får. Følger vi opp den telefonen vi fikk en fredag ettermiddag fra en sykepleier som opplever at beboerne på et sykehjem ikke får den hjelpen de har krav på? Tar vi saken videre når vi på et fylkesbesøk får høre av en ansatt ved et lokalsykehus at tilbudet der ikke er forsvarlig?

Samtidig som arbeidstakere har både rett og plikt til å melde fra om kritikkverdige forhold, har en arbeidstaker også lojalitetsplikt, og en plikt til å forholde seg til arbeidsmiljølovens forsvarlighetskrav for hvordan varsling skal skje. Dette er spesielt viktig når det gjelder bruken av media. Det er særdeles viktig å vise lojalitet overfor pasienter og pårørende og være forsiktig når det gjelder bruk av opplysninger som kan identifisere pasienter eller pårørende. Ikke minst må taushetsplikten alltid respekteres.

Det er få politikkområder som er så hyppig diskutert og debattert som helsepolitikk, og det er få dager – om noen – landets største aviser ikke har oppslag som omhandler helse. Det er derfor nærliggende å konkludere med: Ja, vi har en åpenhetskultur i norsk helsevesen, likevel kan vi alltid bli bedre. Jeg vil derfor takke representanten Toppe for å reise en viktig debatt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [18:57:30]: Den offentlige debatten har avdekket en ledelseskultur ved flere sykehus og i kommuner som gjør det er vanskelig å stå fram med faglige råd eller varsling om kritikkverdige forhold. Det er, som representanten Toppe sier, rapportert om sanksjoner mot enkeltpersoner som står fram med kritikk når det gjelder pasientbehandling.

For Kristelig Folkeparti er en verdimobilisering innen helsetjenesten et viktig redskap for å nå fram og jobbe med akkurat denne problemstillingen, som jeg tror er kjempeviktig. Vi tror at vi har en unik mulighet nå, når det skal lages en helse- og sykehusplan på nasjonalt nivå. Disse verdiene som jeg nå snakker om, må forankres i Helsedepartementet, ut til de regionale helseforetakene, ned på de lokale helseforetakene og helt ned på gulvet, både til sykepleiere og til leger, og også til vaskehjelp og kontorpersonale – til alle. Alle skal ha et eierforhold til verdiene i norsk helsevesen. Det må ut til kommunene, ut til helse- og omsorgstjenesten – helt ut til det ytterste ledd. Verdier må forankres både blant ledere og blant ansatte. Verdier som sier noe om prioritering, som sier noe om utvikling av tjenester og om hvordan dette skal være i framtiden, må være godt forankret. At det er en kultur for åpenhet hvor man bygger tillit og har tro på faglighet, må stå sentralt i den

verdidebatten vi drar inn med tanke på hvordan vi vil ha helsevesenet, med pasienten i fokus.

Det er lett å evaluere og telle det som handler om ventelister, antall operasjoner, køer, osv., men Kristelig Folkeparti mener også at det er behov for å utvikle noen rapporteringssystemer som sier noe om kvalitet, som sier noe om pasientperspektivet, og som sier noe om pasientforløpet. Fordi vi tror at det er vanskelig å måle, må vi jobbe med å finne gode målerutiner for å komme fram til hva det er som skjer ute i Helse-Norge. Vi må lage en kultur for å melde, og vi må lage en kultur for å lære av feilene vi gjør.

Kristelig Folkeparti tror, og jeg selv tror etter å ha jobbet i norsk helsevesen i 30 år, at tankegangen rundt New Public Management er en av grunnene til at vi er der vi er. Alt har sin markeds mekanisme, alt skal ha kontrollrutiner, og det legges opp til at det må være en sterk lojalitet. De som er på golvet, må lyde den som er over seg, og den som er over der, må lyde den som er over der igjen. Og så mister vi fokuset – vi mister fokuset på pasienten, og vi mister fokuset på den beste kvaliteten i forhold til å drive god pasientbehandling.

Derfor har jeg lyst til å si takk til Toppe. Jeg tror vi må ta og diskutere verdiene og la dem gjennomsyre det som skal være et godt helsevesen for framtiden.

Ketil Kjenseth (V) [19:01:28]: Jeg takker Kjersti Toppe for en god og viktig interpellasjon. Det er et tema som fortjener debatt, fordi det er krevende for dem som ser seg nødt til å ta opp noe som er vanskelig.

En del av dette er jo litt knyttet til politisk debatt. Det finner sin form i aksjonsgrupper. Den delen skal jeg ikke gå så mye inn på.

Flere har vært inne på ledelse her. Jeg er enig i at gode ledere er viktig. Men en annen del av det vi ser i helsevesenet i dag, er at det ikke er stedlig ledelse, og det er en av de utfordringene som jeg tror vi er nødt til å diskutere. For det blir krevende å varsle eller å ta opp kritiske spørsmål hvis du ikke har en leder å gå til i dine nære omgivelser. Det er en grunnleggende debatt som vi er nødt til å ta på alvor, hvordan vi skal organisere helsetjenestene, og hvor stor avstand det skal være mellom ansatte.

I forlengelsen av det er det også viktig å gå igjen om hjemmelsgrunnlaget. Jeg håper at statsråden kan ta med seg fra denne debatten at det er behov for å se på Ytringsfrihetskommisjonens forslag fra 2003.

Et annet moment i dette er det Arbeidstilsynet som vi har i dag – hvordan arbeidet for dem er lagt til rette, og hvordan vi håndterer varslerne i dag. Venstre har tidligere foreslått å styrke den varslingsenheten vi har. Det er også noe vi bør se på.

Når det gjelder hvordan vi skal gå gjennom dette, ser ikke jeg behovet for en egen stortingsmelding om akkurat det temaet, men at vi går gjennom og ser på ressursfordelingen og styrker kompetansen knyttet til dette. For det er et enkelt spørsmål å stille seg: Hvor mange varslerne har vi egentlig sett i helsesektoren de siste åra? Det er vanskelig å peke på dem. Når noen uttrykker bekymring, som vi har hørt her i dag, er det klart at det er sannsynlig at det finnes noen flere varslerne enn dem som vi har sett. Det å jobbe

med å anerkjenne varsling som noe positivt tror jeg er viktig, og dermed hvordan vi tar i vare dem som varsler, og ikke retter fokuset negativt mot dem istedenfor å ta fatt på de åpenbare utfordringer som må ligge til grunn.

Det var noen refleksjoner rundt dette temaet, som er vanskelig, men det er også noen praktiske løsninger på dette. Vi kan i hvert fall starte med det som er de åpenbart enkle forholdene her: det å ha en stedlig ledelse og det å styrke Arbeidstilsynet.

Audun Lysbakken (SV) [19:04:48]: I likhet med mange andre talere vil jeg berømme representanten Kjersti Toppe for å ha reist denne interpellasjonen. Jeg tror det har stor betydning at det i det hele tatt blir diskutert i Stortinget, og det vil bli lagt merke til av mange som er oppatt av det. Forhåpentligvis kan det også være en oppmuntning til helsepersonell som lurer på i hvilken grad de har rett og ikke minst mulighet til å si det de mener om utviklingen i Helse-Norge. Derfor er det av betydning i seg selv at vi diskuterer dette, og jeg håper at statsråden vil følge opp på best mulig vis. Jeg synes det også kommer positive signaler fra regjeringspartiene.

Det er selvsagt sånn at en arbeidstaker har plikter når det gjelder lojalitet til arbeidsgiveren sin, men det er også sånn at vi i debatten om helsevesenet og helsepolitikk trenger de faglige innspillene. Da vil det ikke alltid være sånn at virkeligheten oppfattes på samme måte på gulvet på det enkelte sykehjem eller det enkelte sykehus som det gjør i ledelsen i en kommune eller et helseforetak. Det er ikke minst av stor betydning for oss, enten det er regjeringen eller Stortinget, også å få høre stemmene til de ansatte.

Jeg tror flere av oss kjenner til eksempler av den typen som representanten Toppe peker på. Jeg vil også legge til at jeg synes vi ser en litt bekymringsfull tendens i enkelte kommuner til en økt politisk kontroll med hvem bl.a. stortingsrepresentanter skal få møte. Det er noe som bekymrer meg, og som jeg tror det burde være et tverrpolitisk anliggende å gjøre noe med. For det er klart at de møtene der vi kan få ærlige tilbakemeldinger, blir det færre av både for politikere og for så vidt også journalister hvis det er sånn at hvem vi får møte, alltid skal være kontrollert av lokalpolitisk ledelse. Tilsvarende gjelder selvfølgelig i helseforetak.

Jeg tror det er viktig også å se på noen strukturelle årsaker til at dette problemet oppstår. Nå er det vel vanskelig å belegge at det har blitt verre med årene, men jeg mener i hvert fall at det er noen trekk ved dagens organisering som det er grunn til å tro kan forsterke et sånt problem. Det gjelder ikke minst – og det er jeg enig med representanten Bollestad i – selve foretakstenkningen. Det innføres og er innført mer bedriftstankegang i helseforetakene, noe som selvfølgelig kan fortrenge en filosofi som handler mer om helsetjenestene som tjeneste til innbyggerne enn en bedrift som skal forsvares for bedriftens egen del.

Jeg vil i tillegg legge til at det interpellanten var inne på som handler om arbeidsliv, er viktig. Hva slags arbeidsliv vi har i helsevesenet, er også avgjørende for hva slags maktforhold vi har mellom ledelse og ansatte. Der mener jeg det er to ting vi bør være særlig oppmerksomme på.

Det ene er midlertidighet, og det andre er ufrivillig deltid. Begge deler innebærer at arbeidstakerne er i en mer sårbar situasjon når det gjelder muligheter til å si fra. En som er midlertidig ansatt, vil tenke seg om mange ganger før vedkommende kritiserer ledelsen eller arbeidsplassen sin, det samme med en som har en lav stilling og ønsker en høyere stilling. Derfor er det grunn til å tenke over at med en del av de signalene som har kommet fra regjeringen når det gjelder endringer i arbeidslivet, risikerer vi at flere arbeidstakere kommer i en sånn sårbar situasjon.

Jeg har derfor lyst til å legge til en ting i oppfordringene til helseministeren, og det er at meg bekjent har vi i dag ingen skikkelig oversikt over hvor mange som er midlertidig ansatt i norsk helsevesen. Det hadde det vært interessant å få bedre oversikt over, av mange grunner, men også som en del av denne diskusjonen. Så det vil jeg oppfordre helseministeren til å ta tak i, hvis han skal ha en videre gjennomgang av denne problemstillingen.

Igjen takk til Kjersti Toppe for at hun tok initiativ til dette.

Kjersti Toppe (Sp) [19:09:37]: Eg vil òg takka alle som har hatt ordet. Mange har kome med gode innspel. Eg er veldig einig i det som representanten Bollestad tar opp, med New Public Management, og at det kan vera ei medverkande årsak til at det er fare for at ein mister fokus på pasientbehandlinga – fordi ein er veldig opptatt av omdømmet. Eg er òg veldig einig med representanten Kjenseth i at lokal leiing kan bety ein del, og òg det som representanten Lysbakken tok opp, dette med faste stillingar. Det kan vera konkrete ting som er mogleg å gjera noko med, som å laga ein betre struktur for openheit og å kunna ytra seg som helsepersonell.

Eg har vore opptatt av dette med yringsfridom heilt sidan eg kom inn i politikken, og mest utanfor helsevesenet, for det er ikkje berre eit problem i helsesektoren, det er òg eit problem i heile offentleg sektor. Eg veit om rektorar som er redde for å uttala seg, om barnehagestyrarar som ikkje fekk lov til å uttala seg om manglande barnehageplassar i Bergen sentrum, om kinodirektøren som ikkje ville uttala seg om sal av den kommunale kinoen, og den legendariske, men heilt sanne historia om den parktilsette i Bergen som ikkje torde å fortelja Bergens Tidende kva slags lauk han planta i jorda om hausten.

Det er ekstremt farleg når dette gjeld helsevesenet, fordi det kan gå ut over pasienttryggleiken. Derfor er eg veldig opptatt av manglande yringsfridom for tilsette i helsesektoren. Etter Grunnlova har vi òg plikt til å leggja til rette for ein open debatt.

Eg merkar meg at statsråden ikkje ser det nødvendig å sjå på reglementa, at han ikkje har høyrte at dei er i strid med Grunnlova. Eg vil likevel be han om å ta med seg desse signala, for éin ting er at når ein les dei, ser ein ikkje at dei er direkte i strid med Grunnlova, men om ein ser på korleis dei vert praktiserte, kan dei vera i strid med grunnlovsvernet.

Eg vil òg be statsråden ta med seg inn i regjeringa dette med om det er behov for ein meir lovmessig gjennomgang – det gjeld ikkje berre helsevesenet, men òg elles – opp mot yringsfridomen til dei tilsette, og at han i det heile er oppmerksom på denne saka, for dette er noko som må praktiserast, og då er både statsråden og vi ansvarlege for å sjå til at det får ei god praktisering ute.

Eg vil igjen få takka for debatten. Eg er òg glad for at statsråden har gitt positive signal.

Statsråd Bent Høie [19:12:50]: Også jeg vil takke for en god og viktig debatt. Jeg synes at veldig mange av de ulike aspektene ved denne saken har kommet fram, for det er hele veien ulike forhold som skal veies opp mot hverandre. Det synes jeg også representanten Micaelsen fikk godt fram i sitt innlegg.

Én ting er, som representanten Toppe nå var inne på i sitt avsluttende innlegg, at regelverk, reglement og retningslinjer kan være på plass, men det hjelper ikke hvis ikke kulturen er på plass. Og kulturen er veldig avhengig av ledelsen – at ledelsen i sitt daglige virke gir uttrykk for at en ser positivt på en åpen diskusjon og setter pris på ulike synspunkter, og at man dermed unngår en fryktkultur.

I så måte er denne debatten bra, for det er de som er her, som er den øverste ledelsen av norsk helsevesen: Stortinget og komiteen. Det at en tar dette på alvor og har en god diskusjon om det, er viktig.

Jeg vil også prøve å følge dette opp. Jeg har fått en del innspill som jeg selvfølgelig skal ta med meg. Jeg vil følge det opp i mitt arbeid og gi uttrykk for den type holdninger.

Så er det ett spørsmål som interpellanten tok opp, som jeg ikke har kommentert, som jeg nok har et litt annet syn på, og det er at jeg oppfatter en veldig kritisk holdning til kommunikasjonsrådgivere og arbeid med omdømme. Jeg tror det da er viktig å minne om at norsk helsevesen er stort og veldig komplisert, og vi har en mye mer krevende medievirkelighet nå enn det en hadde tidligere. En forutsetning for den åpenheten som interpellanten tar opp, er også at helsevesenet er åpen med seg selv og åpen i møte med pressen. Da må de ha kapasitet til det, men de må også ha kompetanse.

Jeg tror vi må anerkjenne at kommunikasjonsfaget er en egen kompetanse i dagens komplekse virkelighet. Det tror jeg ikke minst at alle partiene som er representert på Stortinget, har erkjent for lenge siden når en ser på hvem en ansetter i egne stortingsgrupper. Og når en da har store virksomheter, med mange tusen ansatte, mange tusen pasienter og en kompleks medievirkelighet, må en rett og slett gi anerkjennelse til at en tar den type spørsmål på alvor, og også at en har ledere som er åpne og tilgjengelige for omverdenen. For det er ikke mulig å skape debatt hvis det bare er én side eller ett syn som er representert, en må faktisk ha de ulike synene representert i debatten.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 9 avsluttet.

Sak nr. 10 [19:15:49]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i pengespilloven (endring av tippenøkkelen m.m.) (Innst. 45 L (2013–2014), jf. Prop. 205 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke vil bli gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rigmor Aasrud (A) [19:16:36] (ordfører for saken): Denne lovproposisjonen er den første en ny komité legger fram for behandling, og jeg vil takke komiteen for rask behandling og godt samarbeid.

Proposisjonen omhandler to forskjellige forhold som berører fordeling av midler fra overskuddet fra pengespillene i Norsk Tipping. Proposisjonen er en videreføring av det som ble varslet i forbindelse med Meld. St. 26 for 2011–2012, Den norske idrettsmodellen, når det gjelder finansiering av norsk idrett, samt en styrking av det som defineres som kulturformål utenfor statsbudsjettet.

Dagens regler gir en fordeling til idrett på 47,9 pst. Denne satsen økes til 56 pst. i det forslaget som behandles i dag. Andelen som i dag fordeles til kulturformål, er på 34,1 pst., hvorav Stortinget fordeles 19,5 pst., og resten, 14,6 pst., fordeles av regjeringen. I det framlagte forslaget foreslås det at 14,9 pst. fordeles av regjeringen, mens 11,1 pst. inntektsføres i statsbudsjettet og fordeles av Stortinget. 18 pst. av overskuddet fordeles til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Det foreslås ingen endringer i denne satsen.

En vesentlig del av disse 18 pst. er i en overgangsperiode øremerket til de organisasjonene som hadde store inntekter fra automater. Disse organisasjonene, 10H, inngikk i 2011 en avtale med Norsk Tipping om drift av nye landsdekkende lotterier gjennom Norsk Tippings ordinære kanaler for å sikre seg inntekter når den øremerkede kompensasjonen falt bort.

For ikke å utfordre enerettsmodellen ble Norsk Tipping gitt løyve til å starte opp spillet Nabolaget som en del av sin ordinære portefølje. Ordningen der 10H hadde øremerkede midler, opphører, og komiteen er kjent med at nye forskrifter nå er på høring. I proposisjonen foreslås det at overskuddet fra spillet Nabolaget skal fordeles på ordinær måte, men at det i en overgangsperiode fra 2014 til 2017 legges opp til at hele overskuddet skal gå til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner, og at 50 pst. tildeles 10H som en fast andel. Komiteen har merket seg at det er betydelig usikkerhet om hvor store disse inntektene vil være.

Komiteens innstilling er enstemmig, og sånn sett kunne

jeg ha avsluttet innlegget mitt her, men merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet er utfordrende. Og la meg være helt tydelig på hva Arbeiderpartiet mener: Vi slår ring om den norske enerettsmodellen og Norsk Tipping som redskap for drift av pengespill innenfor en ansvarlig ramme.

Flertallet i komiteen legger gjennom sine merknader opp til å utfordre den norske enerettsmodellen, og merknadene fra flertallspartiene inneholder en rekke selvmotsigelser. Flertallet sier at markedet for pengespill og ikke-vanedannende spill skal ses i sammenheng. Men vi har ikke et marked i dag, vi har en enerettsmodell, og den vil vi bevare. Vi har også et system med helhetlig regulering av pengespill og ikke-vanedannende lotterikonsepter.

Skal vi ha et marked, må enerettsmodellen bort. Det er klart etter flere dommer i EU-systemet. Heller ikke en lisensordning, som jeg registrerer at flertallspartiene vil utrede i innstillingen til budsjettet, kan etableres uten at den er innenfor EØS-rettens rammer.

Disse rammene er helt klare på at det er ikke-økonomiske betingelser som er gyldige begrunnelser for å ha reguleringer. Formålet må altså være kriminalitetsforebygging, ansvarlighet, forbrukerbeskyttelse eller lignende – ikke økte inntekter for kultur og humanitære organisasjoner, slik flertallet sier.

Det kan tyde på at flertallspartiene har gått seg vill i sine argumenter for å utfordre enerettsmodellen. Løsningen er ikke å opprette nye systemer, men å slå ring om enerettsmodellen slik som den er etablert i dag, og heller se etter muligheter for å utvikle denne modellen.

Det er gjort undesøkelser som viser at over 70 pst. av den norske befolkningen mener dagens ordning er en god ordning. Det viser at det er unødvendig å starte opp nye spill for å konkurrere med Norsk Tipping.

Vi må slå ring om den enerettsmodellen som i dag er den rådende i Norge.

Svein Harberg (H) [19:21:32] (komiteens leder): Jeg vil takke saksordføreren for en grei gjennomgang og knytte noen kommentarer som forhåpentligvis viser at vi ikke har gått oss vill.

Endringene som nå foreslås i pengespilloven, er ment å skulle styrke idretten og det frivillige kulturlivet utenfor statsbudsjettet. Med blick på Norsk Tippings egne prognoser ser det ut til at idretten i Norge neste år vil få den største utbetalingen av tippemidler noensinne. Dette er gode nyheter både for det sivile samfunnets største bevegelse, idretten, og for det frivillige kulturlivet.

Viktigheten av inntekter fra pengespill til ideelle formål er stor, samtidig som vi også skal videreføre en politikk som ivaretar hensynet til spilleavhengige. Derfor er det gledelig at Norsk Tipping fortsatt presenterer gode tall. Men det er også skyer i horisonten. Det faktum at Norsk Tippings overskudd ser ut til å minke, er en god grunn til å se på hvordan vi skal sørge for tilsvarende inntekter også i fremtiden. Norsk Tippings overskudd minker ikke fordi vi

nordmenn plutselig har fått en akutt moderasjonslyst når det gjelder spill. Vi må ta inn over oss at utenlandske aktører i økende grad forsyner seg av den totale mengden penger vi nordmenn velger å benytte på spill. Det er ingen grunn til å tro at dette går over av seg selv, og det blir derfor viktig å se på hvilke muligheter vi har til å sørge for at ideelle aktører også i årene som kommer, har en like stor kake å dele.

Regjeringen ønsker å utrede spørsmålet om lisensordning for utenlandske spill-selskaper for å se om det er mulig å kombinere sosialpolitiske hensyn og økte totale inntekter til frivilligheten innenfor EØS-avtalens rammer. Slike spillkonsepter skal godkjennes, og beslutningen skal tas av Lotteritilsynet. Her skal vi også skille mellom vanedannende pengespill og ikke-vanedannende lotterikonsepter. Regjeringen vil støtte opprettelsen av flere ikke-vanedannende lotterikonsepter som kan styrke frivilligheten, forutsatt at de ikke utfordrer EU-unntaket vi har fått for vårt spillmonopol. De store humanitære organisasjonene skal prioriteres ved innføring av slike konsepter.

Når Norsk Tipping nå etablerer spillkonseptet Nabolaget, vet vi ikke hvor mye nye penger dette vil bidra med til humanitære organisasjoner, men det er uansett viktig å understreke at denne loven foreslår at ti humanitære organisasjoner, de såkalte 10H, skal motta en del av overskuddet i en overgangsperiode som er satt til fire år. Et stort antall organisasjoner utenfor 10H har framført kritikk mot denne fordelingen, og 10H bør trolig innstille seg på en større grad av likebehandling etter overgangsperioden. Vi vet også at andre aktører under den forrige regjeringen har forsøkt å starte lignende konsepter, og hvor Lotteritilsynet har vært positiv. Foreløpig har slike konsepter blitt stanset av overstyring fra departementet, men det er altså Høyres politikk at dette skal ligge hos tilsynet i framtiden.

Vi må også passe oss for at beredkapsorganisasjoner havner i den situasjon at deres viktige, av og til livsviktige, arbeid ikke skal være prisgitt det norske folks spillelyst. Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redningsselskapets rednings- og beredkapsarbeid bør finansieres på annen måte. På lik linje med at det offentlige kjøper helse- og sosialtjenester fra ideell og privat sektor, må det også vurderes om lignende avtaler skal benyttes når det gjelder beredkaps- og redningsarbeid. Det er mer naturlig at det offentlige kjøper disse tjenestene enn at de skal leve i budsjettmessig usikkerhet knyttet til innlevering av nok tippekuponger.

I tillegg til å demme opp for pengene som forsvinner til utenlandske spillaktører, må vi også forsøke å gjøre selve kaken større, og det er mulig.

Det er gode eksempler fra utlandet, bl.a. har det svenske Postkodelotteriets kulturstiftelse på to år bidratt med over 210 mill. svenske kroner til ulike kulturformål. Postkodelotteriet er verdens tredje største filantropiske virksomhet og bidrar med store inntekter til gode formål gjennom et ansvarlig lotteri. Slike og lignende prosjekter kan være en av måtene å demme opp for framtidig nedgang i overskudd til fordeling til ideelle formål.

Jeg tror at vi ikke kan tviholde på gamle modeller for

å møte framtidens utfordringer. Felles for oss alle er at vi ønsker å bidra til at frivilligheten får gode vilkår.

Ib Thomsen (FrP) [19:26:20]: Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen vil videreføre en politikk som ivaretar og tar hensyn til spilleavhengige og sikrer at inntekter fra pengespill i Norge skal tilfalle ideelle formål.

Denne regjeringen vil også utrede spørsmål om en lisensordning, som taleren før meg var inne på, for å fange opp utenlandske selskaper som omsetter for milliarder – dette for å se om det i en kombinasjon med et sosialpolitisk hensyn er mulig å øke den totale inntekten til frivilligheten og idretten. Tenk om vi kunne skaffe mer penger til frivilligheten som vi har i Norge, og som flere og flere blir avhengige av.

Vi vil også tillate det vi kaller ferdighetsspill med poker, som har en beløpsgrense som ikke er avhengighetsskapende, og at beslutninger på nye spillkonsepter skal tas av Lotteritilsynet. Hvorfor vil vi det? Vi mener at Lotteritilsynet er faglig og har en kompetanse til det de stiller med. Vi har sett at det har ligget søknader i Kulturdepartementet som ikke har blitt behandlet, men som vi ønsker å få en faglig vurdering av.

Denne regjeringen vil skille mellom vanedannende pengespill og ikke-vanedannende spillkonsepter, altså et ferdighetsspill, og vil støtte opprettelsen av flere ikke-vanedannende lotterikonsepter som kan styrke frivilligheten og idretten i Norge.

De store humanitære organisasjoner skal prioriteres, og der har Nabolaget fått sin godkjenning og skal driftes av Norsk Tipping med 10H som navn. Der har man Norges Røde Kors, Redningsselskapet, Handikapforbundet, Redd Barna, Norsk Folkehjelp etc. Det er klart at disse pengene går til viktige formål, og at hver krone vi kan samle inn, som ikke spilles i utlandet, vil komme frivilligheten og de humanitære organisasjoner til gode. Vi vet at utenlandske spill-selskaper omsetter for 5–7 mrd. kr. Ingen ting av dette genereres tilbake til norsk frivillighet.

Det er ikke uenighet om fordeling av overskuddet fra Norsk Tipping, det er stor enighet i komiteen. Men uenigheten ligger i det å fange opp disse utenlandske spill-selskapene. I Danmark innførte man en lisensordning der alle er vinnere – sånn som jeg ser det. Danske Spil, alternativet til Norsk Tipping, har økt. Man har fått mer penger fra utenlandske selskaper som har gått tilbake til organisasjoner – til frivilligheten og idretten.

Vi kan jo ikke la være, og som regjering som ønsker å se framover, hvordan kan vi hindre at alle disse pengene går ut av landet uten at det genererer noe tilbake til frivilligheten og idretten? Der forplikter vi oss til å gjøre noe.

Statsråd Thorhild Widvey [19:29:59]: Jeg har merket meg at en samlet familie- og kulturkomité støtter lovforslaget som er fremmet. Endringene vil bidra med viktige midler til idretten, kulturen og frivilligheten.

Lovforslaget gjennomfører endringer i tippenøkkelen som Stortinget vedtar i statsbudsjettet for 2014. Forslaget vil styrke idrettens og det frivillige kulturlivets andel

av tippenøkkelen og fase inn endringer som ble forutsatt i idrettsmeldingen.

Ifølge de seneste prognosene fra Norsk Tipping forventer vi at overskuddet over tippenøkkelen vil være noe mindre i 2014 enn i 2013. Til tross for dette vil idretten neste år motta ca. 180 mill. kr mer enn i år, nettopp fordi vi endrer tippenøkkelen. Det er et godt økonomisk løft for idretten. Om Norsk Tippings prognoser blir gjeldende, vil idretten motta totalt 1,82 mrd. kr over tippenøkkelen i 2014. Dette er mer enn i noe annet år.

Begrunnelsen for å endre tippenøkkelen er i første rekke behovet for å styrke tilskuddet til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg i kommunene. Idrettsanlegg bygges som et spleiselag mellom idretten, kommunene og staten gjennom spillemidlene. Spillemidlene utgjør en viktig delfinansiering ved bygging av idrettsanlegg, og en av suksessfaktorene er at spillemidlene genererer betydelige midler fra frivillig sektor, men også fra kommunene.

De økonomiske rammene til idrettsformål de siste årene har imidlertid skapt et økende gap mellom lokale anleggsbehov og statens mulighet til å imøtekomme disse gjennom spillemidlene. Den økte andelen til idrettsformål skal derfor gi rom for å øke tilskuddssatsene for prioriterte anleggstyper. Den skal også redusere ventetiden for å motta spillemidler.

Lovforslaget gir også en mulighet for at overskuddet fra Norsk Tippings planlagte nye spill, Nabolaget, kan utbetales til enkelte samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner i en overgangsperiode. Regjeringen Stoltenberg startet en omleggingsprosess for hvordan Norsk Tippings overskudd skal fordeles blant disse organisasjonene. Fordelingen av inntektene fra spillet Nabolaget er et element i denne prosessen. Jeg har merket meg at komiteen støtter et forslag om at 10H skal motta halvparten av overskuddet fra Nabolaget i en overgangsperiode.

Regjeringen har ennå ikke tatt stilling til hvordan vi ønsker å ta omleggingsprosessen videre. Frivillig sektor er viktig for regjeringen, og vi vil legge til rette for at flest mulig skal kunne ta del i frivilligheten. Vi vurderer ulike tiltak for å styrke frivilligheten, bl.a. vil vi gjennomgå de økonomiske rammebetingelsene for sektoren og også selv sagt se på inntektsmulighetene. En omlegging av fordelingen av Norsk Tippings overskudd vil gi flere organisasjoner tilgang til frie midler som vil legge til rette for frivillig innsats.

Jeg er veldig glad for at en enstemmig komité slutter opp om det forslaget som foreligger.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arild Grande (A) [19:34:15]: Det har vært sagt mye om både bakgrunnen for denne saken og de ulike partienes posisjoner, så jeg skal ikke forlenge debatten mye utover å bemerke at det er interessant å registrere at samtlige

som har vært oppe fra Høyre og Fremskrittspartiet, ikke i det hele tatt har tatt opp bekymringen som norsk idrett har gitt uttrykk for i denne saken.

Det vi egentlig diskuterer, er den norske enerettsmodellen, som sikrer at vi ikke bare har gode inntekter til norsk frivillighet og norsk idrett, men også at det skjer innenfor en ansvarlig ramme. Det synes jeg man hopper litt for glatt over.

I jakten på nye spill og nye inntekter er det mange gode ideer til nye spillkonsepter som kan generere nye inntekter. Spørsmålet er: Ønsker vi at de skal etableres innenfor enerettsmodellen, eller har vi et ønske om at vi skal oppheve denne modellen og etablere disse spillene utenfor? Det er fullt mulig å gjøre begge deler. Spørsmålet er nok hvilket ideologisk standpunkt man har som innfallspport.

Vi har hatt eksempler på spill som Norsk Tipping selv har prøvd å utvikle, som har blitt stoppet bl.a. på grunn av denne ansvarlighetspolitikken. Men vi har også hatt eksempler på spill som har blitt planlagt utenfor Norsk Tipping, som ble iverksatt av Norsk Tipping gjennom enerettsmodellen. Så det er fullt mulig å gjøre dette enten utenfor eller innenfor.

Spørsmålet blir derfor: Er det et mål for regjeringen å oppheve enerettsmodellen og dermed også begrense vår mulighet til å drive en ansvarlig spillpolitikk i Norge? Er det det ideologiske prosjektet regjeringen egentlig er ute etter, og så pakker man inn dette i et fint glanspapir og sier at det handler om at man skal øke inntektene til norsk idrett?

Vi ser f.eks. at Postkodelotteriet i Sverige har gitt 210 mill. svenske kroner i inntekter. Det er ikke spesielt mye, all den tid vi vet at Sverige har dobbelt så mange innbyggere som Norge, og all den tid vi vet at bare grasrotandelen på ett år utløste 300 mill. kr til de lokale lag og foreninger.

Det dette egentlig koker ned til, er hvilket syn vi har på en ansvarlig spillpolitikk, og jeg er redd for at regjeringen med sitt grep og det de varsler i denne saken, vil gå bort fra et prinsipp som har vært grunnleggende i norsk politikk i mange år, og som har vært grunnleggende rotfestet i norsk idrett – nemlig at vi skal ha en spillpolitikk som handler om å skape inntekter til frivilligheten, men at det skal skje innenfor forsvarlige rammer. Det forlater man nå, og det synes jeg er trist.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:37:31]: Når det gjelder selve innstillingen, er det sagt at det her er en samlet komité som står bak den. Vi ønsker at disse 10H-organisasjonene skal få beholde denne ordningen i en tid framover for å skape forutsigbarhet, selv om vi på mange måter erkjenner at når det gjelder det nye spillet Nabolaget, er det usikkert hvor mye penger det vil tilføre disse organisasjonene. Det vet vi ikke, men det får vi se på.

Men der vi skiller lag med Høyre og Fremskrittspartiet, er i den særmerkningen de har, hvor de tar til orde for å innføre nye spill. Jeg synes vel representanten Ib Thomsen for så vidt peker på det som er noe av utfordringen, nemlig at man her ønsker å åpne for nye lisenser for å imøtekom-

me det internasjonale spillemarkedet. Han nevner også at regjeringen ønsker å legge til rette for at poker med pengegevinster også skal gjøres lovlig i Norge. Jeg kan ikke fatte og begripe hvordan man skal kunne bevare den norske enerettsmodellen samtidig som man åpner for å gi nye lisenser til det utenlandske spillemarkedet og innføre en rekke nye spill.

For Kristelig Folkeparti er dette med å forebygge spilleavhengighet viktig. Det er nettopp der den norske enerettsmodellen kommer inn som et godt tiltak for å forhindre at flere mennesker blir avhengig av spill og nærmest spiller seg fra gård og grunn. Dette handler om å være ansvarlig når det gjelder dette. De forslagene som jeg synes representanten Ib Thomsen tar til orde for, kan nok fort føre til at forebyggingsaspektet blir totalt borte. Med hensyn til spilleavhengighet blir det mer å reparere når skaden først er ute. Det er en politikk Kristelig Folkeparti ikke ønsker å støtte, da vi ønsker å føre en ansvarlig politikk på dette området, hvor enerettsmodellen er et viktig tiltak.

Med det har jeg gitt uttrykk for Kristelig Folkepartis standpunkt i denne saken. Vi støtter innstillingen, men vi slår ring om enerettsmodellen.

Svein Harberg (H) [19:40:19]: Det var bare behov for en liten oppklaring, siden Grande etterlyste og ikke fikk med seg i hvert fall det jeg sa i mitt innlegg – og som jeg oppfatter som ensartet fra regjeringspartiene:

«Regjeringen vil støtte opprettelsen av flere ikke-vanedannende lotterikonsepter som kan styrke frivilligheten, forutsatt at de ikke utfordrer EU-unntaket vi har fått for vårt spillemonopol.»

Dette er vel en ganske klar setning og et klart svar. Så det ligger til grunn, og også at vi vil se på hvordan en kan få tak i det som nå går ut av landet helt uten avkortning. Det trodde jeg alle ville være med og se på. Det er ikke en del av vedtaket i denne saken, men vi skal nok få kommet tilbake til disse sakene mange ganger i debatter framover.

Rigmor Aasrud (A) [19:41:25]: Jeg må kommentere den rørende omsorgen som flertallspartiene har for norsk idrett. For her – i den merknaden som flertallspartiene har i denne saken – er altså ikke norsk idrett nevnt i det hele tatt; det er «kultur og humanitære organisasjoner» som skal prioriteres når man ønsker å utrede hvordan man kan etablere flere ikke-vanedannende lotterier som ikke utfordrer enerettsmodellen. Og jeg bare gjentar det jeg sa: Du kan ikke ha en enerettsmodell som er et monopol, og i tillegg ha en lisensordning ved siden av – da er det ikke lenger noen enerettsmodell, da er det ikke noe monopol. Da har vi åpnet for noe som er noe helt annet enn det vi har i enerettsmodellen, som jeg mener det er viktig at vi slår ring om. Den bidrar til gode inntektskilder for dem som nå er en del av den enerettsmodellen, og den bidro til at vi nå har klart å få bukt med spilleavhengighet på en måte som ikke veldig mange andre land har klart.

Presidenten: Representanten Svein Harberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Harberg (H) [19:42:41]: Jeg har bare en presisering som jeg tror er høyst nødvendig.

Jeg trodde virkelig det var slik at når vi snakker om kultur, så snakker vi om det utvidede kulturbegrep. Det brukes som navn på komiteen og omhandler idrett, og det brukes i mange sammenhenger og omhandler idrett. Vi snakker om hele konseptet når det benevnes som «kultur og humanitære organisasjoner». Så er i hvert fall den misforståelsen oppklart.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 10 avsluttet.

Sak nr. 11 [19:43:15]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i lønnsgarantiloven, permitteringslønnsloven, forskotteringsloven og folketrygdloven (samleproposisjon) (Innst. 62 L (2013–2014), jf. Prop. 23 L (2013–2014))

Lise Christoffersen (A) [19:43:51]: Eneste taler og 30 minutter å boltre meg på – det hadde jeg aldri drømt om at jeg skulle få oppleve! Men jeg skal prøve å vise respekt for Stortinget og at det er sent på kvelden, men jeg føler behov for å si noen ord i tilknytning til den proposisjonen vi behandler her i dag.

Da har jeg lyst til å ta utgangspunkt i Solberg-regjeringas politiske plattform, der jeg synes det er mange fine ord – om et trygt og såkalt fleksibelt arbeidsmarked, om et velfungerende trepartssamarbeid og om såkalte insentivbaserte systemer. Den saken vi behandler i dag, er et av flere eksempler på at det som skjuler seg bak de fine ordene, i realiteten er angrep på opparbeidede arbeidstakerrettigheter og nok et skritt i retning av et tøffere arbeidsmarked for lønsmottakere.

Det er en kjent sak at Høyre har vært på besøk hos sine politiske meningsfeller i Sverige, der Moderaterna har hatt stor suksess med å framstille seg som det nye «arbetarpartiet». I Norge er det først og fremst Fremskrittspartiet som har smykket seg med denne betegnelsen, og de er altså ikke før kommet i regjering, før de starter en praksis som viser at de er det motsatte.

I denne saken legger regjeringa fram forslag om kutt i statsgarantien for lønnskrav ved konkurs. Det skal kuttes både i lengden på den perioden lønnsgarantien dekker, og det skal kuttes i retten til å få utbetalt utestående feriepenger. 186 mill. kr er lite på et statsbudsjett, men mye for dem det gjelder. Et sted mellom 8 000 og 10 000 mennesker vil tape inntekt. Høyre sa ingenting om disse planene før valget, men nå kommer det altså.

Fremskrittspartiet har riktignok en programformulering der de skriver at

«det vil være naturlig med fleksible ordninger knyttet til permitteringsordningen, lønnsgarantiordningen, og enkelte andre ordninger knyttet til dagpengeutbetaling, slik at ordningene tilpasses situasjonen i arbeidsmarkedet».

Men du skal være ganske god i tekstanalyse for å forstå at dette betyr kutt i folks rettigheter. Hvilken situasjon i arbeidsmarkedet er det man sikter til i denne saken – at det ventes en økning i ledigheten neste år og en økning i antall konkurser? Da burde jo egentlig svaret vært det motsatte!

Arbeiderpartiet vil beholde lønnsgarantiordningen som den er. Det samme gjelder permitteringsregelverket, der det skal kuttes nye 82 mill. kr.

Da arbeids- og sosialkomiteen hadde høring på budsjettet for 2014, var det én tilbakemelding som kom unisont fra både arbeidsgiver- og arbeidstakerhold: Ikke rør ordningen med lønnsplikt under permittering! Arbeidstakerne var engstelige for jobbene sine. Arbeidsgiversiden bekreftet den uroen – en utvidelse av arbeidsgivers lønnsplikt ville føre til oppsigelser og tap av nøkkelkompetanse. Motsatt av de fine ordene om et velfungerende trepartssamarbeid, så velger regjeringspartiene og stortingsflertallet suverent å overse advarslene. Igjen brukes fine ord og tilslørende begreper. Det som partene i arbeidslivet kaller usikkerhet for jobb og inntekt, og tap av kompetanse, kaller regjeringa og flertallet «frigjøring av arbeidskraft» og «økt fleksibilitet i arbeidsmarkedet». Denne usikkerheten skal altså fungere som et ekstra insitament for arbeidstakerne til raskt å komme over i nytt arbeid. Ifølge fremmedordboka betyr «insitament» noe positivt – en stimulans til å gjøre en ekstra innsats. Pisk er etter Arbeiderpartiets mening ingen slik positiv stimulans.

Regjeringa sier også at en del av formålet med denne saken er å bidra til mindre byråkrati. Etter Arbeiderpartiets mening bør flertallet heller søke etter forenklinger på områder som ikke rammer lommeboka til arbeidstakere i utsatte virksomheter.

Det eneste lyspunktet i denne saken er at Venstre og Kristelig Folkeparti gjennom budsjettforhandlingene greide å forhindre at de særlige reglene som gjelder for en utsatt fiskeindustri, ikke skal endres. Det kan jo ses på som et framskritt, selv om vi i Arbeiderpartiet ikke har hatt for vane å definere status quo som et framskritt.

Og det stopper ikke der. Enslige forsørgere får også gjennomgå. Med nye regler kutter regjeringa og flertallet overgangsstonaden til enslig forsørgere med 9 500 kr sammenlignet med forslaget fra Stoltenberg II. Og 800 kr i måneden er mye for den som har lite fra før. Arbeiderpartiet opprettholder sammen med SV og Senterpartiet vårt eget forslag i denne saken.

Og helt til slutt: Forslaget om å spare 37 mill. kr på å doble bagatellgrensa for helserefusjoner til 200 kr, er i praksis en økning av egenandelstaket, som vi er imot.

Jeg tar dermed opp mindretallsforslaget. De delene av innstillinga som Høyre, Framskrittspartiet og Venstre står alene om, kommer vi til å stemme imot.

Presidenten: Da har representanten Lise Christoffersen tatt opp det forslaget hun refererte til.

Arve Kambe (H) [19:48:48] (komiteens leder): Når det ikke var lagd noe debattopplegg til denne saken i dag, så var det fordi en mente at debatten ble tatt på fredag, under budsjettdebatten til arbeids- og sosialkomiteen. Men når Arbeiderpartiet likevel velger å ta ordet igjen i dag, så har også jeg lyst til å knytte noen kommentarer til dette.

Først når det gjelder permittering: Antall permitteringer i Norge er raskt på vei nedover, og det har vedvart å være lavt ganske lenge. For halvannet år siden doblet den rød-grønne regjeringen antall dager i arbeidsgiverperioden til ti dager. Det har også vært vanlig for Stortinget – i forbindelse med de diskusjoner som har vært rundt permitteringer – å se an konjunktorene. Slik har det også vært når det gjelder dette, fordi antallet permitteringer er relativt lavt og i aller høyeste grad ikke urovekkende stort. Og så er det slik at alternativet for veldig mange av dem som er permittert, er gjerne en jobb, en sikker jobb – framfor kanskje å fortsette i en usikker jobb. Da har vi sagt at det å stimulere til å redusere arbeidsgiverperioden fra 30 uker til 26 uker er ikke et urimelig grep. Det handler også om å finne det korrekte balansepunktet for når staten skal ta bedrifters risiko og lønnsansvar framfor arbeidsgiver selv.

Når det gjelder konkurs, er alle som jobber i et firma som går konkurs, i dag sikret full lønn fram til konkursdato. Slik vil det fortsette å være etter i dag også. I tillegg får man med denne ordningen lønn i inntil én måned etter konkurs, før man går over på vanlig arbeidsledighetstrygd, hvis man ikke har en jobb.

Den eneste forskjellen er at hvis du tidligere mistet jobben 4. november i én bedrift, fikk du full lønn i resten av november og for hele desember, mens du i en annen bedrift kunne miste jobben f.eks. 29. november og få to til tre dagers lønn, i tillegg til hele den neste måneden. Det var vilkårlig hvordan det gikk. Dette gir en likebehandling, og dette gir en enklere saksbehandling også for dem som driver med konkursbo.

Når det gjelder endringene for feriepenger, er de mer i tråd med ferielovens bestemmelser. I dag er regelverket slik at man kan få feriepenger i inntil 24 måneder, men vi vet jo at ferien i praksis stort sett skal være avviklet innen året etterpå, så det får minimale konsekvenser.

Når det gjelder endringene som regjeringa har gjort med engangsstonaden, var det et samlet storting som ba om endringer for å gjøre den mer arbeidslinjerelatert. Man skulle rett og slett betale skatt, og dermed ble engangsstonaden oppjustert tilsvarende, slik at beløpet skulle være likt. Men vi så at den rød-grønne regjeringa økte overgangsstonaden for en rekke brukere, noe som var i strid med arbeidslinjen, som i alle fall denne regjeringa ønsker å innføre.

En annen endring vi gjør, som Arbeiderpartiet ikke ønsket å gjøre noe med, er at vi rett og slett reduserer avkortingene – som de rød-grønne gjorde – hvis noen av disse får seg jobb. Det er også med på å stimulere arbeidslinjen.

Jeg vil også presisere at ingen av dem som i dag mottar overgangsstonad, er omfattet av disse endringene. De gjelder for nye mottakere.

Alt i alt synes jeg at vi, regjeringspartiene og stortingsflertallet, har et godt forslag, som vi selvfølgelig stiller oss bak.

Presidenten: Da ser det ut som at repetisjonsøvelsen er avsluttet.

Ingen flere har bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [19:52:54]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking) (Innst. 55 L (2013–2014), jf. Prop. 28 L (2013–2014))

Presidenten: Vi får håpe at komiteen er sitt ansvar bevisst, siden det ikke er noe debattopplegg.

Frank Bakke-Jensen (H) [19:53:24] (ordfører for saken): Næringskomiteen er i aller høyeste grad ved bevissthet i alle sammenhenger.

Jeg skal kort informere om hva saken dreier seg om: Det dreier seg om en endring i havressursloven, der man går bort fra å finansiere ressursforskningen ved forskningskvote og heller går over til en direkte avgift som innkreves på førstehåndsomsetningen.

Komiteen omtaler forskningen som en viktig forutsetning for god fiskeriforvaltning. Omleggingen av lovverket, for å få en mer forutsigbar finansiering, det ser komiteen på som positivt.

At man i tillegg legger opp til en finansieringsmodell som gir rasjonaliseringsgevinster i form av mindre administrasjon, og benytter en avgiftsmodell på førstehåndsomsetning av fisk som allerede er innarbeidet, gir etter komiteens mening også klare forenklingsgevinster.

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [19:54:30]: Jeg er veldig fornøyd med det jeg regner med at blir resultatet: Et enstemmig storting stemmer for denne forbedringen.

Systemet som det rike Norge har hatt i flere år, er at vi har betalt for forskning ved å gi fisk til fiskebåtene. Det har vært brukt nærmere 30 000 tonn per år. Det er en ganske stor andel.

Vi har ikke brukt det vi egentlig har mest av, penger, og vi får et system nå, etter avstemningen i kveld, som er mye bedre, som foregående representant sa. Det er jeg veldig fornøyd med.

Det som da står igjen, er at forskningskvoten for 2014 kun vil gå til fysisk forskning og undervisningsformål. Til neste år må vi være nøye med hvordan vi gjør det. Det er ca. 19 opplæringsinstitusjoner i Norge som mottar kvote til undervisning. De kvotene er så små at f.eks. Finnmark fylkeskommunes båt, som i dag er ute og lærer opp ungdommen til å bli fiskere, har en kvote på 1 500 kg hyse for hele året. Ungdommene kan risikere at de på én natt får så mye fisk at kvoten får hele året blir tatt. Det er ikke bra for framtiden.

I tillegg er kvoten for torsk bare 7 500 kg. Da vi i fjor gjorde det siste halet med min båt, fikk vi 17 tonn på ett hal, og det gjorde vi på to timer. Dette er ikke framtiden for våre ungdommer og deres undervisning. Det er den nye utfordringen, og det regner jeg med at vi skal snakke mer om i denne salen, og at statsrådene skal se på hvordan vi skal gjøre det med undervisningskvoten til neste år.

Presidenten: Loven skal nok gjennom Stortinget én gang til, og så til Kongen for sanksjonering, før den blir satt ut i livet. Men hvis den neste debatten blir like kort, kan jo det gå fort.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [19:56:28]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i rettsgebyrloven, krafledningsregisterloven og tinglysingsloven (Innst. 63 L (2013–2014), jf. Prop. 5 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 14 [19:56:52]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i tinglysingsloven (Innst. 59 L (2013–2014), jf. Prop. 6 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

**Rammeområde 4
(Utenriks)**

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 794 462 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 450 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	16 987 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	939 000	
	71	Diverse tilskudd	25 109 000	
	72	Hjelp til norske borgere i utlandet	159 000	
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1	Driftsutgifter	47 524 000	
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	9 179 000	
115		Næringsfremme-, kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	27 954 000	
	70	Tilskudd til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	56 758 000	
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 195 697 000	
117		EØS-finansieringsordningene		
	75	EØS-finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	1 790 000 000	
	76	Den norske finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	1 520 000 000	
118		Nordområdetiltak m.v.		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	30 841 000	
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	341 905 000	
	71	Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og menneskerettigheter mv., <i>kan overføres</i>	58 750 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	36 248 000	
119		Globale sikkerhetstiltak		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	2 000 000	
	70	Globale sikkerhetstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	5 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	1	Driftsutgifter	1 257 596 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	23 200 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	233 550 000	
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	44 950 000	
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i> ...	2 180 900 000	
151		Bistand til Asia		
	72	Bistand til Afghanistan og Pakistan, <i>kan overføres</i>	599 500 000	
	73	Regionale tiltak og strategiske partnerskap – Asia, <i>kan overføres</i>	50 000 000	
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	285 000 000	
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika		
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	540 000 000	
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	184 000 000	
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	33 500 000	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 447 000 000	
	71	Tilskudd til opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	91 000 000	
	73	Kultur, <i>kan overføres</i>	89 000 000	
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk, <i>kan overføres</i>	182 500 000	
	77	Utvekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i>	160 000 000	
161		Næringsutvikling		
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	219 000 000	
	75	NORFUND – tapsavsetning	307 500 000	
162		Overgangsbistand (gap)		
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	216 000 000	
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	517 500 000	
	71	Humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	2 394 600 000	
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	348 300 000	
164		Fred, forsoning og demokrati		
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	655 900 000	
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	355 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	163 000 000	
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	335 500 000	
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1	Driftsutgifter	138 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	190 000 000	
	70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	333 000 000	
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	415 900 000	
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.		
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 000 000	
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv., <i>kan overføres</i>	23 000 000	
	72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	208 500 000	
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	1 290 335 000	
167		Flyktingtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 110 812 000	
168		Kvinner og likestilling		
	70	Kvinner og likestilling, <i>kan overføres</i>	313 500 000	
169		Globale helse- og vaksineinitiativ		
	70	Vaksine og helse, <i>kan overføres</i>	1 885 000 000	
	71	Andre helse- og aidstiltak, <i>kan overføres</i>	380 000 000	
	72	Det globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), <i>kan overføres</i>	500 000 000	
170		FN-organisasjoner mv.		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	710 000 000	
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	431 000 000	
	72	FNs barnefond (UNICEF)	1 040 000 000	
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	170 000 000	
	74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	300 000 000	
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	150 000 000	
	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	832 800 000	
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i> ...	175 000 000	
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	311 000 000	
	79	Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	77 000 000	
	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i>	140 000 000	
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	95 000 000	
171		Multilaterale finansinstitusjoner		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	901 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	854 000 000	
	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	579 500 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
172	70	Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak Gjeldsslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	250 000 000	
480	50	Svalbardbudsjettet Tilskudd	322 780 000	
Totale utgifter				35 018 085 000

Kap.	Post	Formål:	Kroner	Kroner
Inntekter				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	15 420 000	
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	121 921 000	
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	7 068 000	
Totale inntekter				144 409 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 kan:

1.

overskride bevilgningen under

mot tilsvarende merinntekter under

kap. 100 post 1

kap. 3100 postene 2 og 5

kap. 140 post 1

kap. 3140 post 5

2. overskride bevilgningen under kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd, mot tilsvarende inntekter under kap. 3166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 1 Salgsinntekter fra salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet, og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved beregning av overførbart beløp under kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd.

kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, post 89 Agio/Disagio.

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til tematisk støtte, multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-til-stat-bistand, støtte til internasjonale og lokale ikke-statlige aktører, kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

III

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 kan omdisponere inntil 2 mill. kroner per tiltak fra kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv., post 70 Ymse tilskudd, til øvrige ODA-godkjente bevilgninger. Beslutning om bruk av midler utover dette og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 kan gi tilsagn om:

IV

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning

1. støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
117		EØS-finansieringsordningene	
	75	EØS-finansieringsordningen 2009–2014	3 738,5 mill. kroner
	76	Den norske finansieringsordningen 2009–2014	3 209,2 mill. kroner
161		Næringsutvikling	
	70	Næringsutvikling	20,0 mill. kroner
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	287,0 mil. kroner
166		Miljø og bærekraftig utvikling mv.	
	74	Fornybar energi	10,0 mill. kroner

- tilskudd til utvikling av en vaksine mot pneumokokkbakterien innenfor initiativet Advance Market Commitments for Vaccines (AMC) med inntil USD 57 mill. i perioden 2009–2017 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.
- tilskudd til International Finance Facility for Immunisation II (IFFIm II) med inntil 1 500 mill. kroner i perioden 2010–2020 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån.
- tilskudd til den globale vaksinealliansen GAVI med inntil 2 689,9 mill. kroner i perioden 2013–2015 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.
- tilskudd til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) med inntil 1 700 mill. kroner samlet i perioden 2014–2016 over kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 kan:

- gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf. kap. 161 Næringsutvikling.
- inngå garantier for perioden 2013–2018 for avtaler om kjøp av prevensjonsimplantater til bruk i utviklingsland, innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 140 mill. USD. Prevensjonsimplantatene skal være godkjent av Verdens helseorganisasjon (WHO), og avtalene skal være inngått med det formål å oppnå prisreduksjoner.

VIII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2014 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme på inntil 2 500 mill. kroner. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

IX

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til to-

årige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Rwandadomstolen, Jugoslaviadomstolen og for regulært bidrag til FN.

X

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2014 kan:

- ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 Om gjeldslette for utvikling for inntil 500 mill. kroner under Garantiinstituttet for Eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet.
- ettergi statlige fordringer på Sudan som stammer fra den norske skipseksportkampanjen (1976–1980) for inntil 970 mill. kroner under Garanti-instituttet for Eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp, inklusive påløpte renter, på ettergivelsestidspunktet. Gjeldsettergivelsen gjennomføres uten bevilgning over bistandsbudsjettet og uten å belaste den norske gjeldsplanens ramme.

XI

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

- Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas i henhold til regelverket til den enkelte organisasjon.
- Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.
- Eventuelle utbetalinger av regjeringens gave til TV-aksjoner kan i sin helhet utbetales som et engangsbeløp.

XII

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2014

kan fravike bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Den globale miljøfasiliteten.

XIII

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale utviklingsbanker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge i forbindelse med den femte kapitaløkningen i Den asiatiske utviklingsbanken bidrar med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 11 617 150. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2010–2014, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
2. Norge deltar i den sjettede generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen SDR 30 340 000. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2018, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
3. Norge deltar i den niende kapitaløkningen i Den interamerikanske utviklingsbanken med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 2 907 287. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2015, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
4. Norge deltar i den fjerde kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 20 476 585. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2015, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
5. Norge deltar i den 13. kapitalpåfyllingen av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF-13) med en andel på 1 766 mill. kroner for perioden 2014–2016, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
6. Norge deltar i den 17. kapitalpåfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-17) med en andel på 2 598 mill. kroner for perioden 2014–2016, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
7. i forbindelse med endring av stemmefordelingen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) foretas det en justering av aksjeandelene til medlemslandene gjennom en selektiv kapitaløkning. Norge deltar i den åttende selektive kapitaløkningen i forbindelse med endring av stemmevekten i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen USD 4 393 527. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2014, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
8. i forbindelse med formalisering av Sør-Sudans medlemskap i Afrikabanken foretas en selektiv kapitaløkning i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) på inntil 96 600 UA årlig i perioden 2014–2021 og en økning i den norske statsgarantien i AfDB med inntil 12 107 200 UA.

**Rammeområde 8
(Forsvar)**

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	371 587 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	31 174 000	
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 034 794 000	
	46	Ekstraordinært vedlikehold, <i>kan overføres</i>	164 366 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 588 411 000	
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	180 600 000	
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	254 421 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	135 875 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	14 830 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	71 865 000	
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	273 400 000	
1720		Felles ledelse og kommandoapparat		
	1	Driftsutgifter	3 872 711 000	
1721		Felles ledelse av Forsvarets spesialstyrker		
	1	Driftsutgifter	32 363 000	
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	198 466 000	
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsutgifter	2 013 488 000	
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	5 793 000	
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 240 804 000	
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	3 427 384 000	
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 403 498 000	
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 190 838 000	
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 145 733 000	
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1	Driftsutgifter	2 087 765 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i> ...	1 017 568 000	
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	38 302 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	7 908 100 000	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	26 500 000	
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	88 085 000	
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter	83 257 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	966 182 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	152 902 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
1790	1	Kystvakten Driftsutgifter	1 028 239 000	
1791	1	Redningshelikoptertjenesten Driftsutgifter	857 541 000	
1792	1	Norske styrker i utlandet Driftsutgifter	851 525 000	
1795	1	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål Driftsutgifter	268 307 000	
	72	Overføringer til andre	2 412 000	
		Totale utgifter		43 029 086 000

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
4700	1	Forsvarsdepartementet Driftsinntekter	2 246 000	
4710	1	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg Driftsinntekter	3 882 404 000	
	47	Salg av eiendom	167 350 000	
4719	1	Fellesinntekter til foretak under Forsvarsdepartementet Driftsinntekter	750 000	
4720	1	Felles ledelse og kommandoapparat Driftsinntekter	67 925 000	
4723	1	Nasjonal sikkerhetsmyndighet Driftsinntekter	4 868 000	
4725	1	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben Driftsinntekter	55 134 000	
4731	1	Hæren Driftsinntekter	62 998 000	
4732	1	Sjøforsvaret Driftsinntekter	51 904 000	
4733	1	Luftforsvaret Driftsinntekter	175 133 000	
4734	1	Heimevernet Driftsinntekter	5 747 000	
4740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsinntekter	130 384 000	
4760	1	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg Driftsinntekter	1 035 000	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	26 500 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
4790	1	Kystvakten Driftsinntekter	1 031 000	
4791	1	Redningshelikoptertjenesten Driftsinntekter	794 292 000	
4792	1	Norske styrker i utlandet Driftsinntekter	10 368 000	
4795	1	Kulturelle og allmenntilgode formål Driftsinntekter	9 256 000	
4799	86	Militære bøter Militære bøter	500 000	
Totale inntekter				5 449 825 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan:

1. benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:
2. inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.
3. inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og

nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

4. ta med ubrukte merinntekter ved utregning av overførbart beløp.

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan:

1. foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1720	1	Felles ledelse og kommandoapparat Driftsutgifter	430 mill. kroner
1725	1	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben Driftsutgifter	75 mill. kroner
1731	1	Hæren Driftsutgifter	130 mill. kroner
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter	810 mill. kroner
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter	750 mill. kroner
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter	65 mill. kroner
1740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsutgifter	1 200 mill. kroner
1760	1	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg Driftsutgifter	100 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel	80 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	17 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel	165 mill. kroner
1761	45	Nye kampfly med baseløsning Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	14 500 mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1790	1	Kystvakten Driftsutgifter	2 080 mill. kroner
1791	1	Redningshelikoptertjenesten Driftsutgifter	60 mill. kroner
1792	1	Norske styrker i utlandet Driftsutgifter	25 mill. kroner
1795	1	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål Driftsutgifter	2 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

IV

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700	73	Forsvarsdepartementet Forskning og utvikling	68 mill. kroner

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Store nyanskaffelser og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI

Personell

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2014 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av Prop. 1 S (2013–2014).
2. enheter oppsatt med frivillig heimevernspersonell kan overføres til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner, og benyttes i operasjoner i utlandet.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som er presentert som nye prosjekter i Prop. 1 S (2013–2014), innenfor de kostnadsrammer som der er omtalt.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i Prop. 1 S (2013–2014), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer og byggeprosjekter av lavere kategori.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg-

og eiendoms-kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i Prop. 1 S (2013–2014).

5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. igangsette planlegging og prosjektering av bygge-, anleggs- og innredningsprosjekter innenfor rammen av bevilgningen på de respektive poster.
7. inkludere gjennomføringskostnader i investeringsprosjektene for eiendom, bygg og anlegg på post 46 og post 47.

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål, kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (NATO Support Agency), andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår.

Votering:

Votering i sak nr. 2

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2013 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		U t g i f t e r	
163	71	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, Humanitær bistand, <i>kan overføres, økes med</i> ..... fra kr 2 313 600 000 til kr 2 663 600 000	350 000 000

Votering:

Votering i sak nr. 3

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I
I statsbudsjettet for 2013 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		U t g i f t e r	
1725	21	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben Spesielle driftsutgifter, <i>for høyes med</i> ..... fra kr 133 000 000 til kr 387 000 000	254 000 000

Votering:

Votering i sak nr. 4

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I
I statsbudsjettet for 2013 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		U t g i f t e r	
100	1	Utanriksdepartementet Driftsutgifter, <i>vert redusert med</i> ..... frå kr 1 826 422 000 til kr 1 825 503 000	919 000
116	70	Deltaking i internasjonale organisasjoner Tilskot til internasjonale organisasjoner, <i>vert auka med</i> ..... frå kr 1 249 041 000 til kr 1 347 244 000	98 203 000
150	78	Bistand til Afrika Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres, vert redusert med</i> ..... frå kr 2 097 300 000 til kr 2 047 300 000	50 000 000
163	70	Naudhjelp, humanitær hjelp og menneskerettar Naudhjelp, <i>kan overføres blir auka med</i> ..... frå kr 500 000 000 til kr 620 000 000	120 000 000
166	71	Miljø og berekraftig utvikling m.m. Internasjonale prosessar og konvensjonar m.m., <i>kan overføres, vert redusert med</i> ..... frå kr 31 000 000 til 27 400 000	3 600 000
	72	Internasjonale miljøprosessar og berekraftig utvikling, <i>kan overføres, vert auka med</i> ..... frå kr 168 400 000 til kr 368 400 000.	200 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	73	Klima- og skogsatsinga, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå kr 2 847 600 000 til kr 2 647 600 000	200 000 000
	74	Fornybar energi, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå 1 377 300 000 til kr 1 327 300 000	50 000 000
167	21	Flyktningiltak i Noreg, godkjende som utviklingshjelp (ODA) Spesielle driftsutgifter, <i>blir auka</i> med ..... frå kr 1 459 558 000 til kr 1 586 683 000	127 125 000

II

Stortinget samtykkjer i at Utanriksdepartementet i 2013 kan fråvike stortingsvedtak av 8. november 1984 ved utbetaling av 100 mill. kroner i tilskot til Global Crop Diversity Trust (GCDT).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2013 *vert det gjort følgjande endringar:*

Kap.	Post	Føremål	Kroner
Utgifter			
1700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 379 726 000 til kr. 380 645 000	919 000
1710		Forsvarsbygg og nye bygg og anlegg	
	1	Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 3 093 434 000 til kr. 3 137 934 000	44 500 000
	46	Ekstraordinært vedlikehald og komponentutskifting, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 162 980 000 til kr. 160 180 000	2 800 000
1719		Fellesutgifter og tilskot til føretak under Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 239 212 000 til kr. 229 047 000	10 165 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 15 000 000 til kr. 13 271 000	1 729 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 69 435 000 til kr. 68 515 000	920 000
	78	Noregs tilskot til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overført</i> , <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 240 000 000 til kr. 268 500 000	28 500 000
1720		Felles leiings- og kommandoapparat	
	1	Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 2 984 462 000 til kr. 2 988 117 000	3 655 000
1723		Nasjonalt tryggingsorgan	
	1	Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 178 308 000 til kr. 187 108 000	8 800 000
1725		Fellesinstitusjonar og -utgifter under Forsvarsstaben	
	1	Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 2 064 320 000 til kr. 2 094 165 000	29 845 000
	50	Overføring til Statens Pensjonskasse, <i>kan overført</i> , <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 2 300 000 til kr. 1 300 000	1 000 000
	70	Renter låneordning, <i>kan overført</i> , <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 5 670 000 til kr. 8 608 000	2 938 000

Kap.	Post	Føremål	Kroner
1731	1	Hæren Driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 5 708 331 000 til kr. 5 703 193 000	5 138 000
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 3 678 620 000 til kr. 3 686 081 000	7 461 000
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 4 355 431 000 til kr. 4 600 356 000	244 925 000
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 1 150 322 000 til kr. 1 144 818 000	5 504 000
1735	21	Etterretningstenesta Spesielle driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 1 136 255 000 til kr. 1 134 706 000	1 549 000
1740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 2 156 408 000 til kr. 2 184 465 000	28 057 000
1760	1	Nyskaffing av materiell og nye bygg og anlegg Driftsutgifter, <i>kan nyttast under kap. 1760, post 45, vert auka</i> med ..... frå kr. 1 008 024 000 til kr. 1 059 583 000	51 559 000
	44	Fellesfinansierte byggje- og anleggsarbeid, nasjonalfinansiert del, <i>kan overførast, vert auka</i> med ..... frå kr. 37 923 000 til kr. 41 923 000	4 000 000
	45	Større utstyrsanskaffingar og vedlikehald, <i>kan overførast, vert redusert</i> med ... frå kr. 6 897 320 000 til kr. 6 645 815 000	251 505 000
	75	Fellesfinansierte byggje- og anleggsarbeid, Noregs tilskot til NATOs investeringsprogram for tryggleik, <i>kan overførast, kan nyttast under kap. 1760,</i> <i>post 44, vert redusert</i> med ..... frå kr. 82 135 000 til kr. 74 281 000	7 854 000
1761	1	Nye kampfly med baseløysing Driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 70 426 000 til kr. 65 169 000	5 257 000
1790	1	Kystvakta Driftsutgifter, <i>vert redusert</i> med ..... frå kr. 1 023 076 000 til kr. 1 012 945 000	10 131 000
1791	1	Redningshelikoptertenesta Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 849 394 000 til kr. 867 308 000	17 914 000
1792	1	Norske styrkar i utlandet Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 1 065 653 000 til kr. 1 074 291 000	8 638 000
1795	1	Kulturelle og allmenntyttige føremål Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 267 801 000 til kr. 271 489 000	3 688 000
Inntekter			
4710	1	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 3 912 925 000 til kr. 3 924 668 000	11 743 000
4719 (Ny)	1	Fellesutgifter og tilskott til føretak under Forsvarsdepartementet Driftsinntekter, <i>løyvast</i> med	300 000
4723	1	Nasjonalt tryggingsorgan Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 2 771 000 til kr. 11 571 000	8 800 000
4731		Hæren Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 61 642 000 til kr. 74 742 000	13 100 000

Kap.	Post	Føremål	Kroner
4733	1	Luftforsvaret Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 171 363 000 til kr. 280 000 000	108 637 000
4740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 165 812 000 til kr. 190 533 000	24 721 000
4760	45	Nyskaffing av materiell og nye bygg og anlegg Større nyskaffingar, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 25 961 000 til kr. 86 411 000	60 450 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeid, fellesfinansiert del, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 67 000 000 til kr. 91 400 000	24 400 000
4791	1	Redningshelikoptertenesta Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 785 241 000 til kr. 787 078 000	1 837 000
4792	1	Norske styrkar i utlandet Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 10 368 000 til kr. 36 368 000	26 000 000
4795	1	Kulturelle og allmennyttige formål Driftsinntekter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 9 057 000 til kr. 11 557 000	2 500 000

II

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2013 kan gjere bestillingar utover dei gjevne løyvingane. Den samla ramma for nye bestillingar og gammalt ansvar skal ikkje overstige følgjande beløp:

Kap.	Post		Samla ramme
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 810 000 000 til kr. 1 050 000 000	240 000 000
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... frå kr. 750 000 000 til kr. 850 000 000	100 000 000
1791	1	Redningshelikoptertenesta Driftsutgifter, <i>vert auka</i> med ..... Frå kr. 60 000 000 til kr. 70 000 000	10 000 000

Votering:

Votering i sak nr. 6

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1	1	Svalbard kyrkje Driftsutgifter	4 360 000
2	70	Tilskot til kulturelle formål m.m. Tilskot til velferdsarbeid på Svalbard	0
3	70	Tilskot til Longyearbyen lokalstyre Tilskot til Longyearbyen lokalstyre	192 953 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4		Tilskot til Svalbard museum	
	70	Tilskot til Svalbard museum	11 200 000
5		Syssele mannen (jf. kap. 3005)	
	1	Driftsutgifter	42 515 000
6		Syssele mannens transportteneste (jf. kap. 3006)	
	1	Driftsutgifter	165 580 000
7		Tilfeldige utgifter	
	1	Driftsutgifter	2 678 000
9		Kulturminnetiltak	
	1	Driftsutgifter	2 300 000
11		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard	
	1	Driftsutgifter	1 550 000
17		Refusjon til Norsk Polarinstitut	
	50	Refusjon	3 230 000
18		Navigasjonsinnretninger	
	1	Driftsutgifter	4 000 000
19		Statens bygningar på Bjørnøya og Hopen	
	1	Driftsutgifter	6 510 000
20		Statens bygningar i Longyearbyen (jf. kap. 3020)	
	1	Driftsutgifter	11 600 000
	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, <i>kan overføres</i>	3 700 000
22		Likningsforvaltninga for Svalbard	
	1	Driftsutgifter	3 150 000
		Sum svalbardbudsjettet	
		Sum departementets utgifter	455 326 000
Inntekter			
3005		Syssele mannen (jf. kap. 5)	
	1	Diverse inntekter	200 000
3006		Syssele mannens transportteneste (jf. kap. 6)	
	1	Leigeinntekter	500 000
3009		Kulturminnetiltak (jf. kap. 9)	
	1	Diverse inntekter	0
3020		Statens bygningar i Longyearbyen (jf. kap. 20)	
	1	Diverse inntekter	4 820 000
3022		Likningsforvaltninga for Svalbard (jf. kap. 22)	
	1	Diverse inntekter	0
3030		Skattar og avgifter	
	70	Skattar m.m.	120 000 000
	71	Utførselsavgift	6 000 000
	72	Utmålsgebyr, årsavgift	1 026 000
3035		Tilskot frå statsbudsjettet	
	70	Tilskot	322 780 000
		Sum svalbardbudsjettet	
		Sum departementets inntekter	455 326 000

II

§ 1 Bruksområde for vedtaket

Dette vedtaket gjeld utskrivning av skatt på formue og inntekt for inntektsåret 2014 etter føresegnene i lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard. Vedtaket gjeld òg som grunnlag for utskrivning av forskot på skatt for inntektsåret 2014, jf. lov om skatt til Svalbard § 5-1.

§ 2 Skatt på formue

Skatt på formue blir utrekna etter desse satsane:

- Personleg skattepliktig og dødsbu:
Det blir nytta same satsar og grensebeløp som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet for formuesskatt til staten og kommunane (maksimumssats).
- Selskap og samanslutning som nemnt i skattelova § 2-36 andre ledd, og som ikkje er fritekne etter skattelova kapittel 2:

Det blir nytta same satsar og grensebeløp som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet for formuesskatt til staten.

§ 3 Skatt på inntekt

Skatt på inntekt blir utrekna etter desse satsane:

- a) Inntekt som blir skattlagt ved lønnstrekk etter svalbardskattelova § 3-2:
Låg sats: 8 pst.
Høg sats: 22 pst.
- b) 28 pst. av den delen av selskapsoverskot som er høgre enn 15 mill. kroner, og som overstig summen av
  - 10 gonger kostnadene til løn som blir skattlagt ved lønnstrekk
  - 0,20 gonger skattemessig verdi av anlegg, fast eigedom og anna realkapital som er på Svalbard ved utgangen av inntektsåret.
- c) Anna inntekt: 16 pst.
Personlege skattyttarar skal ha eit frådrag i alminneleg inntekt som omfattast av c. på 20 000 kroner.

§ 4 Avrundingsreglar

Ved utrekning av skatt skal formue og inntekt avrundast nedover til næraste heile krone.

§ 5 Normalrentesatsen for rimeleg lån i arbeidsforhold

Normalrentesatsen som nemnd i skattelova § 5-12 fjerde ledd, jf. svalbardskattelova §§ 3-1 og 3-2, skal vere den same som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet.

§ 6 Aksjonær i utlandet

Skatt på utbytte mv. etter skattelova § 10-13, jf. svalbardskattelova § 3-1, vert ilagd med 20 pst.

§ 7 Inntekt etter svalbardskattelova § 6-3

For inntekt som blir skattlagt etter svalbardskattelova § 6-3, skal satsen vere 8 pst.

III

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan bestille varer for inntil 3 mill. kroner ut over den totale løyvinga som er gitt under kap. 5 post 1 på svalbardbudsjettet.

IV

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2014 kan overskride løyvinga under

1. kap. 5 post 1 tilsvarande det inntektsførte beløpet under kap. 3005 post 2
2. kap. 6 post 1 tilsvarande det inntektsførte beløpet under kap. 3006 post 2
3. kap. 9 post 1 tilsvarande det inntektsførte beløpet under kap. 3009 post 2.

V

Meirinntektsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Fornyrings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet i 2014 kan overskride løyvinga under

1. kap. 20 post 1 tilsvarande inntekter utover vedteke budsjett på kap. 3020 post 1.

VI

Meirinntektsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Finansdepartementet i 2014 kan overskride løyvinga under

1. kap. 22 post 1 tilsvarande det inntektsførte beløpet under kap. 3022 post 2.

VII

For budsjetterminen 2014 skal det svarast avgift til statskassen av kol som blir utført frå Svalbard, etter følgjande satsar:

- 1,0 pst. av verdien for dei første 100 000 tonna,
- 0,9 pst. av verdien for dei neste 200 000 tonna,
- 0,8 pst. av verdien for dei neste 300 000 tonna,
- 0,7 pst. av verdien for dei neste 400 000 tonna,
- 0,6 pst. av verdien for dei neste 500 000 tonna,
- 0,5 pst. av verdien for dei neste 600 000 tonna,
- 0,4 pst. av verdien for dei neste 700 000 tonna,
- 0,3 pst. av verdien for dei neste 800 000 tonna,
- 0,2 pst. av verdien for dei neste 900 000 tonna,
- 0,1 pst. av verdien for dei neste 1 000 000 tonna.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i utlendingsloven mv.
(heving av strafferammen ved brudd på innreiseforbud)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

I § 108 annet ledd bokstav a går «§ 71 annet ledd» og «§ 124 første ledd» ut av listen.

§ 108 tredje ledd skal lyde:

Med bot eller med fengsel inntil to år straffes den som:

- a) forsettlig eller grovt uaktsomt gjør bruk av en utlendings arbeidskraft når utlendingen ikke har nødvendig tillatelse etter loven,
- b) forsettlig eller grovt uaktsomt formidler arbeid eller bolig for en utlending, eller utferdiger eller formidler erklæringer, tilsagn eller dokumenter til bruk for en sak etter loven, når forholdet innebærer en utilbørlig utnyttelse av utlendingens situasjon,
- c) forsettlig ved falske forespeilinger eller liknende utilbørlig atferd forleder en utlending til å reise inn i riket med sikte på å bosette seg her,
- d) forsettlig overlater til en annen pass, reisebevis for flyktninger, annet reisedokument eller liknende dokument som kan bli brukt som reisedokument, standardisert oppholdskort eller liknende kort, når vedkom-

mende vet eller bør forstå at det kan bli brukt av en utlending til å reise inn i riket eller til en annen stat,
e) *forsettlig eller uaktsomt overtrer innreiseforbudet i § 71 annet ledd eller § 124 første ledd.*

§ 108 åttende ledd oppheves.

Nåværende niende og tiende ledd blir åttende og niende ledd.

II

I lov 22. mai 1902 nr. 10 almindelig borgerlig straffelov gjøres følgende endringer:

§ 342 første ledd bokstav a oppheves.

Nåværende første ledd bokstav b, c og d blir bokstav a, b og c.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Rammeområde 15 (Helse)

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
700		Helse- og omsorgsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	206 951 000	
701		IKT i helse- og omsorgssektoren		
	21	Spesielle driftsutgifter	217 150 000	
	70	Norsk Helsennett SF	97 517 000	
702		Beredskap		
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70	36 402 000	
	70	Tilskudd, kan overføres, kan nyttes under post 21 ..	3 539 000	
703		Internasjonalt samarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	56 783 000	
	70	Tilskudd, kan overføres	15 298 000	
710		Nasjonalt folkehelseinstitutt		
	1	Driftsutgifter	616 275 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	618 893 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	18 859 000	
711		Ernæring og mattrygghet		
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70	21 488 000	
	70	Tilskudd, kan overføres, kan nyttes under post 21 ..	1 112 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	74	Skolefrukt, <i>kan overføres</i>	25 856 000	
712	1	Bioteknologinemnda Driftsutgifter	8 847 000	
713	1	Vitenskapskomiteen for mattrygghet Driftsutgifter	22 530 000	
715	1	Statens strålevern Driftsutgifter	77 715 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	35 332 000	
716	1	Statens institutt for rusmiddelforskning Driftsutgifter	47 075 000	
718	21	Rusmiddelforebygging Spesielle driftsutgifter	86 875 000	
	63	Rusmiddeltiltak, <i>kan overføres</i>	16 484 000	
	70	Andre tilskudd, <i>kan overføres</i>	113 605 000	
719	21	Annet folkehelsearbeid Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes</i> <i>under post 79</i>	84 391 000	
	60	Kommunetilskudd, <i>kan overføres</i>	6 672 000	
	70	Smittevern mv., <i>kan overføres</i>	21 093 000	
	73	Fysisk aktivitet, <i>kan overføres</i>	35 385 000	
	79	Andre tilskudd, <i>kan overføres, kan nyttes under</i> <i>post 21</i>	18 691 000	
720	1	Helsedirektoratet Driftsutgifter	1 039 044 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	20 402 000	
	70	Helsetjenester i annet EØS-land	24 840 000	
721	1	Statens helsetilsyn Driftsutgifter	127 255 000	
722	1	Norsk pasientskadeerstatning Driftsutgifter	164 308 000	
	70	Advokatutgifter	34 056 000	
	71	Særskilte tilskudd	105 483 000	
723	1	Pasientskadenemnda Driftsutgifter	61 757 000	
724	1	Statens autorisasjonskontor for helsepersonell Driftsutgifter	37 692 000	
725	1	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten Driftsutgifter	182 294 000	
726	1	Statens helsepersonellnemnd Driftsutgifter	8 234 000	
728	1	Klagenemnda for behandling i utlandet og Preimplantasjonsdiagnostikknemnda Driftsutgifter	3 244 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
729	1	Pasient- og brukerombud Driftsutgifter	59 691 000	
732		Regionale helseforetak		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	18 602 000	
	70	Særskilte tilskudd, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 72, 73, 74 og 75</i>	630 705 000	
	71	Kvalitetsbasert finansiering, <i>kan overføres</i>	497 000 000	
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF, <i>kan overføres</i>	46 875 111 000	
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF, <i>kan overføres</i>	16 499 287 000	
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF, <i>kan overføres</i>	12 498 094 000	
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF, <i>kan overføres</i> ...	11 219 609 000	
	76	Innsatsstyrt finansiering, <i>overslagsbevilgning</i>	23 124 615 000	
	77	Poliklinisk virksomhet mv., <i>overslagsbevilgning</i> ...	3 349 908 000	
	78	Forskning og nasjonale kompetansetjenester, <i>kan overføres</i>	1 083 160 000	
	79	Raskere tilbake, <i>kan overføres</i>	549 559 000	
	82	Investeringslån, <i>kan overføres</i>	1 592 794 000	
	83	Opptreksrenter for lån fom. 2008, <i>overslagsbevilgning</i>	142 000 000	
	86	Driftskreditter	510 000 000	
733		Habilitering og rehabilitering		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> ...	13 252 000	
	70	Behandlingsreiser til utlandet	115 854 000	
	72	Kjøp av opptrening mv., <i>kan overføres</i>	578 000	
	79	Andre tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	17 711 000	
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak		
	1	Driftsutgifter	39 650 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	14 916 000	
	70	Tvunget psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket	2 411 000	
	71	Tvungen omsorg for psykisk utviklingshemmede .	74 394 000	
	72	Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus	16 497 000	
750		Statens legemiddelverk		
	1	Driftsutgifter	232 186 000	
751		Legemiddeltiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 251 000	
	70	Tilskudd	62 908 000	
761		Omsorgstjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> ...	214 192 000	
	60	Kommunale kompetansetiltak, <i>kan overføres</i>	262 888 000	
	61	Vertskommuner	947 723 000	
	62	Dagaktivitetstilbud, <i>kan overføres</i>	81 400 000	
	63	Investeringstilskudd, <i>kan overføres</i>	1 069 550 000	
	64	Kompensasjon renter og avdrag	1 055 900 000	
	66	Brukerstyrt personlig assistanse	90 004 000	
	67	Utviklingstiltak	75 753 000	
	71	Frivillig arbeid mv.	9 839 000	
	72	Landsbystiftelsen	70 150 000	
	73	Særlige omsorgsbehov	21 497 000	
	75	Andre kompetansetiltak	9 418 000	
	79	Andre tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	14 117 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
762		Primærhelsetjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> ...	30 196 000	
	50	Samisk helse	5 247 000	
	60	Forebyggende helsetjenester	62 113 000	
	61	Fengselshelsetjeneste	135 176 000	
	62	Øyeblikkelig hjelp, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 732 postene 70 og 76</i>	419 108 000	
	63	Allmennlegetjenester	128 208 000	
	70	Tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	46 720 000	
	71	Frivillig arbeid mv.	6 373 000	
	73	Forebygging uønskede svangerskap og abort, <i>kan overføres</i>	26 309 000	
	74	Stiftelsen Amatheia	16 223 000	
763		Rustiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 71</i> ...	50 706 000	
	61	Kommunalt rusarbeid, <i>kan overføres</i>	447 068 000	
	71	Frivillig arbeid mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	191 013 000	
	72	Kompetansesentra mv.	94 092 000	
764		Psykisk helse		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	75 802 000	
	60	Psykisk helsearbeid, <i>kan overføres</i>	268 643 000	
	72	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	433 415 000	
	73	Vold og traumatisk stress, <i>kan overføres</i>	124 244 000	
769		Utredningsvirksomhet mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> ...	32 870 000	
	70	Tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	734 000	
770		Tannhelsetjenester		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> ...	24 363 000	
	70	Tilskudd, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	179 841 000	
780		Forskning		
	50	Norges forskningsråd mv.	323 306 000	
781		Forsøk og utvikling mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> ...	71 062 000	
	79	Andre tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	52 139 000	
782		Helseregistre		
	21	Spesielle driftsutgifter	17 125 000	
	70	Tilskudd	36 005 000	
783		Personell		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> ...	29 467 000	
	61	Turnustjeneste	133 400 000	
	79	Andre tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	29 924 000	
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.		
	70	Spesialisthjelp	1 680 000 000	
	71	Psykologhjelp	237 000 000	
	72	Tannbehandling	2 055 000 000	
	76	Private laboratorier og røntgeninstituttt	714 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
2751		Legemidler mv.		
	70	Legemidler	8 666 000 000	
	71	Legeerklæringer	6 000 000	
	72	Medisinsk forbruksmaterieil	1 855 000 000	
2752		Refusjon av egenbetaling		
	70	Egenandelstak 1	3 848 200 000	
	71	Egenandelstak 2	165 000 000	
2755		Helsetjenester i kommunene mv.		
	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter, <i>kan nyttes under post 71</i>	309 000 000	
	70	Allmennlegehjelp	4 233 400 000	
	71	Fysioterapi, <i>kan nyttes under post 62</i>	1 766 000 000	
	72	Jordmorhjelp	52 000 000	
	73	Kiropraktorbehandling	143 000 000	
	75	Logopedisk og ortoptisk behandling	103 000 000	
2756		Andre helsetjenester		
	70	Helsetjenester i annet EØS-land	14 000 000	
	71	Helsetjenester i utlandet mv.	310 000 000	
	72	Helsetjenester til utlandsboende mv.	175 000 000	
2790		Andre helsetiltak		
	70	Bidrag	220 000 000	
		Totale utgifter		157 537 093 000

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
3710		Nasjonalt folkehelseinstitutt		
	2	Diverse inntekter	198 751 000	
	3	Vaksinesalg	99 300 000	
3713		Vitenskapskomiteen for mattrygghet		
	2	Diverse inntekter	214 000	
3715		Statens strålevern		
	2	Diverse inntekter	28 280 000	
	4	Gebyrinntekter	4 486 000	
	5	Oppdragsinntekter	1 460 000	
3716		Statens institutt for rusmiddelforskning		
	2	Diverse inntekter	1 847 000	
3718		Rusmiddelforebygging		
	4	Gebyrinntekter	1 710 000	
3720		Helsedirektoratet		
	2	Diverse inntekter	2 736 000	
	3	Helsetjenester i annet EØS-land	24 840 000	
	4	Gebyrinntekter	3 241 000	
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv.	50 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
3722		Norsk pasientskadeerstatning		
	2	Diverse inntekter	1 326 000	
	50	Premie fra private	18 400 000	
3723		Pasientskadenemnda		
	50	Premie fra private	2 500 000	
3724		Statens autorisasjonskontor for helsepersonell		
	4	Gebyrinntekter	29 021 000	
3725		Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten		
	2	Diverse inntekter	141 000	
3732		Regionale helseforetak		
	80	Renter på investeringslån	404 000 000	
	85	Avdrag på investeringslån fom. 2008	212 000 000	
3750		Statens legemiddelverk		
	2	Diverse inntekter	2 246 000	
	4	Registreringsgebyr	102 832 000	
	6	Refusjonsgebyr	2 829 000	
		Totale inntekter		1 192 160 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2014 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 710, post 1	kap. 3710, post 2
kap. 710, post 21	kap. 3710, postene 2 og 3
kap. 713, post 1	kap. 3713, post 2
kap. 715, postene 1 og 21	kap. 3715, postene 2, 4 og 5
kap. 716, post 1	kap. 3716, post 2
kap. 720, postene 1 og 21	kap. 3720, postene 2 og 4
kap. 720, post 70	kap. 3720, post 3
kap. 721, post 1	kap. 3721, postene 2 og 4
kap. 722, post 1	kap. 3722, postene 2 og 50
kap. 723, post 1	kap. 3723, post 50
kap. 724, post 1	kap. 3724, post 4
kap. 725, post 1	kap. 3725, post 2
kap. 750, post 1	kap. 3750, post 2

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2014 kan foreta bestillinger ut over gitte bevilg-

ninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
710	21	Nasjonalt folkehelseinstitutt Spesielle driftsutgifter	180 mill. kroner

IV

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdeparte-

mentet i 2014 kan gi tilsagn ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
761		Omsorgstjeneste	
	63	Investeringsstilskudd	5 277 mill. kroner
	79	Andre tilskudd	1 mill. kroner

V

Diverse fullmakter

Stortinget samtykker i at investeringslån og driftskredittrammen til regionale helseforetak aktiveres i statens kapitalregnskap.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.06.23)

Presidenten: I sak nr. 9 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v

om endringer i pengespiloven
(endring av tippenøkkelen m.m.)

I

I lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (pengespiloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 10 andre ledd skal lyde:

Overskuddet fra spillvirksomheten i selskapet og daterselskap fordeles med 56 pst. til idrettsformål, 26 pst. til kulturformål og 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. Midlene til idrettsformål og samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål fordeles 11,1 pst. av Stortinget og 14,9 pst. av Kongen.

§ 10 nytt femte ledd skal lyde:

Overskuddet fra spillet Nabolaget for spilleårene 2013 til og med 2016 kan i perioden 2014 til og med 2017 utbe-

tales til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og som kan motta midler etter andre ledd. Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler for utbetaling og fordeling.

II

1. Lova tek til å gjelde 1. januar 2014.
2. Føresegna i pengespiloven § 10 femte ledd vert oppheva 1. januar 2018.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten har Lise Christoffersen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 15-6 åttande ledd vert oppheva. Noverande niande ledd vert nytt åttande ledd.

§ 15-7 skal lyde:

Årlig overgangsstonad utgjør 2,36 ganger grunnbeløpet

§ 15-8 første ledd skal lyde:

Når det yngste barnet har fylt ett år, er det et vilkår for rett til overgangsstonad etter § 15-6 andre ledd at den enslige moren eller faren enten

- a) er under utdanning som utgjør minst halvparten av utdanning på full tid,

- b) er i arbeid som utgjør minst halvparten av full tid,
 c) er tilmeldt Arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker, se § 4-5 og § 4-8 første, andre og tredje ledd, *eller*
 d) etablerer egen virksomhet, se § 4-6 tredje ledd.
 § 15-9 andre ledd skal lyde:

Overgangsstonaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Stonaden reduseres med 47,2 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

§ 15-12 femte ledd skal opphevast. Noverande sjette ledd vert nytt femte ledd.»

Det votes over forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 60 mot 43 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.07.23)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i lønnsgarantiloven, permitteringslønnsloven, forskotteringsloven og folketrygdloven

I

I lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. skal § 1 tredje til femte ledd lyde:

Kravene dekkes av garantien i den utstrekning de har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9, men med følgende begrensninger:

- 1) *Garantien er i det enkelte tilfelle begrenset til et beløp som svarer til to ganger folketrygdens grunnbeløp på fristdagen.*
- 2) *Etter konkursåpning dekkes krav som nevnt i andre ledd i inntil én måned regnet fra konkursåpningstidspunktet.*
- 3) *Det gis kun dekning for feriepenger som er opptjent i samme år som året for fristdagen i konkursen og året før. Følgende krav dekkes av garantien, med samme beløpsbegrensning som i tredje ledd nr. 1, selv om de ikke har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9:*

1) krav på vederlag som nevnt i dekningsloven § 9-3 første ledd nr. 1 første ledd bokstav c og d, og

2) lønnskrav som er forfalt i løpet av de siste 12 måneder før fristdagen. *Dekningsloven § 9-3 første ledd nr. 1 tredje ledd første punktum og § 9-3 andre ledd gjelder ikke. Garantien dekker også krav på renter inntil fristdagen og inndrivelseskostnader for krav etter dette ledd.*

For banker og forsikringsselskaper under offentlig administrasjon gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 9 tilsvarende så langt de passer. Som fristdag regnes den dagen vedtak om offentlig administrasjon ble truffet.

Nåværende fjerde og femte ledd blir nye sjette og sjuende ledd.

II

I lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering skal § 3 (1) første ledd tredje punktum lyde:

Arbeidsgiverperiodens lengde er 20 arbeidsdager.

III

I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott gjøres følgende endringer:

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Retten til forskott faller bort dersom inntekten til den som har rett til å motta forskott på vegne av barnet overstiger 320 ganger *forhøyet* bidragsforskott per barn per måned *etter § 5 første ledd tredje punktum*. Departementet gir forskrift om hva som skal regnes for forskottsmottakers inntekt.

§ 5 nytt andre ledd skal lyde:

For personer som mottar forhøyet forskott etter første ledd tredje punktum, skal forskottet for hvert barn som har fylt 11 år, økes med ytterligere en tredjedel av forskottsbeløpet etter første ledd første punktum.

§ 5 nåværende andre og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

§ 6 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Det kan da ytes forskott på bidrag fra hver av foreldrene, svarende til *forhøyet* forskott *etter § 5 første og andre ledd*.

IV

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-11 nytt tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for en norsk statsborger som er arbeidstaker i en mellomfolkelig organisasjon i Norge, så langt grunnlaget for en slik ordning følger av en folkerettslig avtale som Norge er bundet av.

§ 15-7 skal lyde:

Årlig overgangsstonad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet.

§ 15-9 andre ledd skal lyde:

Overgangsstonaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Stonaden reduseres med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

§ 22-19 andre ledd skal lyde:

Stonader etter folketrygdloven kapittel 5 som utgjør mindre enn 200 kroner, skal ikke utbetales. Dersom med-

lemmet innen 6 måneder får rett til ytterligere stønadsbeløp etter kapittel 5, og summen av stønadsbeløpene utgjør minst 200 kroner, kan vedkommende kreve at beløpene slås sammen og utbetales under ett.

V

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Endringene i lønnsgarantiloven § 1 trer i kraft 1. januar 2014. Endringene gjelder bare for bo der begjæring om konkurs kommer inn til tingretten etter lovens ikrafttredelse, forsikringsselskaper og banker der vedtak om å sette institusjonen under offentlig administrasjon treffes etter dette tidspunkt, insolvente dødsbo der dødsfallet finner sted etter dette tidspunkt og insolvente selskaper der kjennelse om tvangsavvikling i medhold av aksjeloven § 16-15 og allmennaksjeloven § 16-15 er avsagt etter dette tidspunkt.
2. Endringen i permitteringslønnsloven § 3 trer i kraft 1. januar 2014 og får virkning for permitteringer som settes i verk etter ikrafttredelsen. Departementet kan i forskrift gi overgangsregler.
3. Endringene i forskotteringsloven § 4, § 5 og § 6 trer i kraft 1. juli 2014.
4. Endringene i folketrygdloven § 2-11 trer i kraft straks. Endringene i folketrygdloven § 15-7 og § 15-9 trer i kraft 1. april 2014 og blir gjort gjeldende for nye tilfeller. Fra 1. januar 2017 vil endringene gjelde alle som får overgangsstonad. Departementet kan i forskrift gi overgangsregler. Endringer i folketrygdloven § 22-19 trer i kraft 1. januar 2014.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I, II, IV § 15-7, § 15-9 og § 22-19 og V punkt 1, 2 og 4.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.08.04)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til III, IV § 2-11 nytt tredje ledd og V punkt 3.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Voter ing :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Voter ing i sak nr. 12

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking)

I

I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar blir det gjort følgende endringer:

§ 55 skal lyde:

§ 55 *Kontrollavgift og avgift til fiskeriforskning og overvaking*

Departementet kan fastsette forskrifter om kontrollavgift og avgift til fiskeriforskning og overvaking.

Slike forskrifter kan inneholde føreseger om plikt til å svare avgift, korleis ho skal krevjast inn og om opplysningsplikt for den som leverer og den som tek imot fangst når dette er avgjerande for omfanget av avgiftsplikta.

Skuldig avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Voter ing :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Voter ing i sak nr. 13

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i rettsgebyrloven, kraftledningsregisterloven og tinglysingsloven

I

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd annet punktum oppheves.

Nåværende tredje punktum blir annet punktum.

§ 5 a nr. 4 oppheves.

Nåværende nr. 5 blir nr. 4.

§ 21 oppheves.

§ 22 oppheves.

§ 23 oppheves.

§ 23 a skal lyde:

For anke mot tinglysnings- og registreringsavgjørelser etter tinglysningsloven, burettslagslova og kraftledningsregisterloven betales 6 ganger rettsgebyret.

II

I lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger gjøres følgende endringer:

§ 16 nytt annet til sjette ledd skal lyde:

For registrering eller anmerkning i kraftledningsregisteret skal det betales et gebyr. Kongen gir forskrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Kongen kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingsentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder registrering og anmerkning, kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av registreringsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

III

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:

Ny § 12 b skal lyde:

For tinglysing, registrering eller anmerkning i grunnboken skal det betales et gebyr. Departementet skal gi for-

skrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Departementet kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Ved tinglysing av skjøte og andre dokumenter som har sammenheng med salg av fast eiendom, er meglerforetak som bistår avtalepartene med oppgaver som nevnt i lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling § 3-9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, også ansvarlig for gebyret uavhengig av om meglerforetaket har begjært forretningen. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingsentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder tinglysing, registrering og anmerkning kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av tinglysningsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales for tilgang til tjenester for utskrifter av, elektroniske søk i og massive uttrekk av grunnboken. Departementet kan i forskrift bestemme prisene for tjenestene og gi regler for gjennomføringen av innbetalingen.

IV

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. gjøres følgende endring:

§ 9-7 nr. 11 oppheves.

V

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i tinglysingsloven

I

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endring:

§ 38 annet ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utlevering og annen behandling av grunnbokens opplysninger, herunder om virksomhetes tilgang til, salg av og annen behandling av slike opplysninger.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 15 [20:09:33]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 20.10.
